

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

1/2017

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXIX, Index 47 301

Číslo 1/2017 vychází 29. 3. 2017

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. PlsN 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.;

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

Předmluva

Vážení čtenáři,

jsem velmi rád, že i s letošním prvním číslem Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek vám můžeme nabídnout lepší uživatelský komfort a nový elektronický nástroj pro práci se sbírkovými judikáty.

Nejvyšší soud ve spolupráci s Wolters Kluwer vytvořil vlastní webové stránky tzv. zelené sbírky, které uživatelům umožňují jednoduchý, přehledný a kompletní elektronický přístup k judikátům uveřejněným ve Sbírce, a to včetně historického archivu. Pro předplatitele je stránka dostupná z domény sbirka.nsoud.cz. Ústupem tištěných médií narůstá zájem o elektronicky dostupné dokumenty, přičemž samostatný portál Sbírkou umožňuje snadnější vyhledávání a komfortnější uživatelské prostředí zejména pro ty, kteří pravidelně pracují s judikaturou. Snahou Nejvyššího soudu je nabídnout čtenářům sbírková rozhodnutí, která vycházela ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek od roku 1993, s tím, že postupně budou k dispozici i další rozhodnutí, včetně ročníků z 60. a 70. let minulého století.

Další novinkou, která je obohacením již prvního letošního čísla, je skutečnost, že stanoviska pléna a kolegií Nejvyššího soudu budou nově publikována ve zvláštní části Sbírkou, která bude obsahově předcházet judikátům trestním a civilním. První číslo Sbírkou tak opět po pěti letech obsahuje plenární stanovisko, tentokrát k podáním činěným v elektronické podobě a k doručování elektronicky vyhotovených písemností soudem, prováděnému prostřednictvím veřejné datové sítě, které bylo přijato dne 5. 1. 2017.

S touto změnou v obsahové části Sbírkou souvisí potřeba přesné citace rozhodnutí a stanovisek zveřejněných ve Sbírce, přičemž Nejvyšším soudem doporučený citační předpis najdete v tiráži každého čísla.

Samostatné webové stránky má také tzv. modrá sbírka, tedy Výběr důležitých rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi z pohledu Nejvyššího soudu, která je nově dostupná z domény elsp.nsoud.cz. I v tomto případě bude naší snahou umožnit komfortní vyhledávání rozsudků ESLP přeložených a anotovaných do českého jazyka, a to včetně archivu od roku 1995.

Jsem přesvědčen, že výše popsané změny přinesou vám, čtenářům, vyšší uživatelský komfort a snazší přístup k rozhodnutím Nejvyššího soudu, jehož základem a zákonem daným cílem je zajišťovat jednotnost soudních rozhodnutí v rámci soustavy obecných soudů.

Pavel Šámal

OBSAH

Stanoviska

Datové schránky	č. 1
Doručování	č. 1
Elektronický podpis	č. 1
Fyzická osoba	č. 1
Jednání právnických osob	č. 1
Jednání soudu	č. 1
Jednání za právnickou osobu	č. 1
Lhůty	č. 1
Náhrada nákladů poškozeného	č. 2
Náhrada nákladů zmocněnci	č. 2
Návrh na zahájení řízení	č. 1
Počítání lhůt	č. 1
Podání	č. 1
Poštovní služby	č. 1
Právní úkony	č. 1
Právnická osoba	č. 1
Rozhodnutí	č. 1
Řízení před soudem	č. 1
Trestní řízení	č. 1
Účastníci řízení	č. 1
Vady podání	č. 1
Výklad projevu vůle	č. 1

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Obnova řízení	č. 1, 2
Revizní princip	č. 1
Řízení o stížnosti	č. 1
Úřední záznam	č. 3
Výslech svědka	č. 3
Zastavení trestního stíhání	č. 2

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Advokacie	č. 8
Akcionář	č. 10
Bolestné	č. 7
Dědické řízení	č. 5
Exekuce	č. 2
Insolvence	č. 2, 11
Jednání právnických osob	č. 1
Likvidace obchodní společnosti	č. 1
Náhrada škody	č. 4, 11
Náhrada za ztrátu na výdělku	č. 13
Nemoc z povolání	č. 13
Ochrana osobnosti	č. 9
Podnikatel	č. 13
Promlčení	č. 4, 7
Představenstvo	č. 10
Reorganizace	č. 12
Společenství vlastníků jednotek	č. 6
Společné jmění manželů	č. 5
Stát	č. 4
Výkon rozhodnutí	č. 3
Výživné	č. 3
Zánik závazku	č. 12
Způsobilost k právním úkonům	č. 6
Způsobilost k právům a povinnostem	č. 6
Ztížení společenského uplatnění	č. 7

STANOVISKA

Č. 1

Č. 1

Podání, Datové schránky, Doručování, Elektronický podpis, Návrh na zahájení řízení, Právní úkony, Řízení před soudem, Trestní řízení, Účastníci řízení

§ 41 odst. 1, § 42 odst. 1 o. s. ř., § 59 odst. 1 tr. ř., § 14 z. ř. s., § 2 písm. e) zák. č. 499/2004 Sb., § 2 písm. a), b), d) zák. č. 227/2000 Sb., čl. 3 body 10., 12., 35., čl. 26 nařízení č. 910/2014, § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech

I. V občanském soudním řízení lze učinit podání mimo jiné i písemně, tj. v listinné podobě, v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem (§ 42 odst. 1 o. s. ř.). Podáním učiněným v elektronické podobě se rozumí dokument ve formě datové zprávy, v němž účastník v občanském soudním řízení projevil vůli směřující k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností nebo k jiným procesním následkům, jež jsou spojeny s tímto projevem vůle, popřípadě část takového dokumentu, v níž je obsažen účastníkův projev vůle. Totéž obdobně platí v trestním řízení pro podání stran nebo jiných subjektů, které mají obdobné postavení jako strany (§ 59 odst. 1 tr. ř.).

Elektronický nosič (tzv. obálka nebo kontejner) doprovázející takový dokument je součástí podání v uvedeném smyslu, ledaže by z obsahu projevené vůle účastníka (strany či jiné osoby) vyplývalo něco jiného.

Datové schránky, Doručování, Elektronický podpis, Jednání právnických osob, Jednání soudu, Jednání za právnickou osobu, Návrh na zahájení řízení, Podání, Poštovní služby, Právní úkony, Právnická osoba, Řízení před soudem, Vady podání, Výklad projevu vůle, Trestní řízení, Účastníci řízení

§ 42 odst. 2, 3, 4, § 43 o. s. ř., § 8 odst. 1 až 4, § 18 odst. 1, 2, § 25 odst. 1 písm. h) zákona o elektronických úkonech, § 59 odst. 1 tr. ř., § 6 odst. 1, 2, § 9 odst. 2 zák. č. 297/2016 Sb., § 2 písm. a), b), c), § 11 odst. 1, 3, 4 zák. č. 227/2000 Sb., čl. 3 body 10., 12., 25., 27., čl. 26, čl. 36 nařízení č. 910/2014

II. Byl-li z datové schránky toho, kdo činí úkon, nebo jeho právního zástupce odeslán do datové schránky soudu elektronický dokument, který obsahuje podání ve věci samé, považuje se za řádně podepsaný úkon ve smyslu § 18

odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů, i když takové podání neobsahuje uznávaný elektronický podpis. Proto již není třeba vyžadovat doplnění takto učiněného podání předložením jeho originálu v listinné formě podle § 42 odst. 2 o. s. ř. (viz § 42 odst. 3 o. s. ř.).

č. 1

Nepovažuje-li se z určitých důvodů elektronický dokument v podobě datové zprávy za podepsaný úkon ve smyslu § 18 odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů (např. byl-li odeslán z cizí datové schránky), musí být – z hlediska požadavků ustanovení § 42 odst. 3 o. s. ř. a § 59 odst. 1 tr. ř. – opatřen uznávaným elektronickým podpisem (§ 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb., dříve § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb., ve znění účinném do 18. 9. 2016) jednající fyzické osoby elektronický dokument v podobě datové zprávy obsahující podání.

Elektronický podpis, Datové schránky, Doručování, Jednání právnických osob, Jednání soudu, Jednání za právnickou osobu, Podání, Řízení před soudem, Výklad projevu vůle

§ 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb., § 2 písm. a), § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb., § 18 odst. 1, 2 zákona o elektronických úkonech, čl. 3 bod 10. nařízení č. 910/2014

III. Bylo-li podání v elektronické podobě opatřeno uznávaným elektronickým podpisem ve smyslu § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb. (dříve podle § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb., ve znění účinném do 18. 9. 2016), nepoužije se tzv. fikce podpisu podle § 18 odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů, i když bylo učiněno prostřednictvím datové schránky.

Datové schránky, Doručování, Elektronický podpis, Jednání právnických osob, Jednání soudu, Jednání za právnickou osobu, Podání, Právnická osoba, Řízení před soudem, Výklad projevu vůle, Trestní řízení, Účastníci řízení

§ 1 písm. a), § 8 odst. 1 až 4, odst. 6 písm. a), § 18 odst. 1, 2 zákona o elektronických úkonech, § 21 odst. 1, 2, 3, § 21a odst. 2, 3, § 21b odst. 1 o. s. ř., § 12 odst. 6 tr. ř.

IV. Procesní úkon, učiněný prostřednictvím datové schránky za podmínek uvedených v § 18 odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů, osobou tam označenou, má stejné účinky jako procesní úkon učiněný písemně a podepsaný osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka. Je-li osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka, právnická osoba, má takový procesní úkon učiněný prostřednictvím datové schránky stejné účinky jako procesní

úkon, který za právnickou osobu písemně učiní a podepíše osoba oprávněná jednat za právnickou osobu podle příslušného procesního předpisu.

Doručování, Datové schránky, Fyzická osoba, Jednání soudu, Jednání za právnickou osobu, Lhůty, Počítání lhůt, Právnická osoba, Řízení před soudem, Trestní řízení, Rozhodnutí, Účastníci řízení

č. 1

§ 8 odst. 1 až 4, odst. 6 písm. b), odst. 7, 8, § 11, § 17 odst. 3, 4 zákona o elektronických úkonech, § 40b odst. 2, § 45 odst. 2, 3, § 49, § 50, § 57 odst. 1, 2 o. s. ř., § 60 odst. 1, 2, 3, § 62 odst. 1, § 63 odst. 1, § 64 odst. 1, 5, 6 tr. ř., § 5, § 8 zák. č. 297/2016 Sb.

V. Soud doručuje do datové schránky adresáta písemné vyhotovení rozhodnutí, jiných svých úkonů a další písemnosti, o nichž to stanoví zákon, jen nedošlo-li k jejich doručení při jednání (jiném soudním roku) nebo při úkonu trestního řízení a umožňuje-li to povaha doručované písemnosti. Předpokladem je, že adresát má zpřístupněnou svou datovou schránku, že adresát má fyzickou osobu oprávněnou nebo pověřenou k přístupu do své datové schránky a že nedošlo (ani zpětně) ke znepřístupnění datové schránky. Prokáže-li adresát, který je právnickou osobou, že v době doručování písemnosti neměl osobu oprávněnou nebo pověřenou k přístupu do své datové schránky a že tento stav nezavinil, nenastanou účinky doručení.

Soud doručuje písemné vyhotovení rozhodnutí, jiných svých úkonů a další písemnosti do datové schránky, jen jestliže zjistí, že adresát má zřízenou datovou schránku; neumožňují-li poznatky o osobě adresáta soudu takové zjištění, soud přistoupí k jinému způsobu doručení. To platí obdobně pro doručování písemností v trestním řízení.

Má-li fyzická osoba zřízeno více datových schránek (např. datovou schránku fyzické osoby a datovou schránku podnikající fyzické osoby, nebo advokát datovou schránku podnikající fyzické osoby – advokáta, ale též insolvenčního správce nebo daňového poradce), je třeba jí doručovat písemné vyhotovení rozhodnutí, jiných úkonů a další písemnosti do té datové schránky, která odpovídá povaze doručované písemnosti. Účinky doručení písemnosti však nastanou i jejím doručením do jiné („nepříslušné“) datové schránky téže fyzické osoby za podmínek § 17 odst. 3 zák. č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Lhůta uvedená v § 17 odst. 4 zák. č. 300/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je lhůtou procesní, jejíž běh se při doručování písemností v občanském

soudním řízení počítá podle § 57 odst. 1 a 2 o. s. ř. a při doručování písemností v trestním řízení podle § 60 odst. 1, 2 a 3 tr. ř.

č. 1

(Stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. PlsN 1/2015, ECLI:CZ:NS:2017:PLSN.1.2015.1, k podáním činěným v elektronické podobě a k doručování elektronicky vyhotovených písemností soudem, prováděnému prostřednictvím veřejné datové sítě)

1. Předseda občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu zjistil nejednotnou praxi soudů v otázce podání činěných v elektronické podobě a doručování elektronicky vyhotovených písemností soudem, prováděnému prostřednictvím veřejné datové sítě. Učinil tak na podkladě některých rozhodnutí soudů nižších stupňů shromážděných pod sp. zn. Cpjn 203/2014 a poté inicioval zpracování návrhu stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k uvedené otázce. Protože jde o problematiku, která se týká i trestního kolegia Nejvyššího soudu, neboť i orgány činné v trestním řízení doručují písemnosti především do datové schránky (§ 62 odst. 1 věta první tr. ř.) a při doručování v trestním řízení se zčásti použijí přiměřeně též předpisy platné pro doručování v občanském soudním řízení (§ 63 odst. 1 tr. ř.), dne 19. 8. 2015 předseda Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 2 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), a čl. 25 odst. 1 písm. g) jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby stanovisko k výše vymezené otázce zaujalo plénum Nejvyššího soudu v zájmu jednotného rozhodování soudů ve smyslu § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích.

2. Před rozhodnutím pléna Nejvyššího soudu zaslal jeho předseda návrhy stanoviska k vyjádření soudům nižších stupňů, Nejvyššímu správnímu soudu, Nejvyššímu státnímu zastupitelství, právníckým fakultám univerzit, Ministerstvu spravedlnosti, Ministerstvu vnitra a některým dalším dotčeným orgánům a institucím.

3. Po projednání předložených sporných otázek na zasedáních pléna Nejvyššího soudu konaných dne 24. 2. 2016, dne 22. 6. 2016 a dne 5. 1. 2017 a s přihlédnutím ke všem došlým vyjádřením připomínkových míst plénum Nejvyššího soudu zaujalo podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 17 písm. a) a čl. 32 jednacího řádu Nejvyššího soudu stanovisko k vymezeným otázkám vyjádřené ve výše uvedených právních větách. Přitom vycházelo již z právní úpravy provedené s účinností od 19. 9. 2016 zák. č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce (dále jen „zák. č. 297/2016 Sb.“), a zák. č. 298/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Dále bylo vzato v úvahu i nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) ze dne 23. 7. 2014, č. 910/2014, o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru

pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice č. 1999/93/ES (dále jen „nařízení č. 910/2014“). V nezbytném rozsahu je však zohledněn a zmíněn též dřívější právní stav vycházející ze zák. č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů, platného do 18. 9. 2016 (dále jen „zák. č. 227/2000 Sb.“).

č. 1

I.

4. Procesním úkonem účastníka (toho, kdo úkon učinil) se rozumí jeho projev vůle adresovaný soudu, který směřuje k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností nebo k jiným procesním následkům, jež jsou spojeny s takovým projevem vůle. Procesní úkon lze učinit – jak vyplývá z jeho povahy – pouze konáním a jen výslovně; opomenutí má v občanském soudním řízení procesněprávní následky jen tehdy, stanoví-li to zákon.

5. V občanském soudním řízení jsou procesní úkony založeny na zásadě bezformálnosti. Účastníci mohou provádět své procesní úkony, jak se uvádí v ustanovení § 41 odst. 1 o. s. ř., jakoukoliv formou, pokud zákon pro některé úkony nepředepisuje určitou formu; mohou tak tedy činit písemně, elektronicky, ústně nebo jakoukoliv jinou formou, z níž může adresát účastníkova projevu vůle (soud) poznat jeho obsah. Libovolná forma se neuplatní pouze u těch procesních úkonů, pro něž zákon předepisuje určitou (stanovenou) formu.

6. Podání představuje v občanském soudním řízení procesní úkon, který činí účastník a adresuje ho soudu v době, kdy není v přímém styku se soudem v rámci jednání, přípravného jednání nebo jiného soudního roku. Za podání se pokládá každý projev vůle účastníka adresovaný soudu, ledaže by bylo z jeho obsahu nepochybné, že nesměřuje k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností a ani k jiným procesním následkům, jež jsou spojeny s takovým projevem vůle. Podání patří k procesním úkonům, které nelze učinit jakoukoliv (libovolnou) formou. V ustanoveních § 42 o. s. ř. a § 14 z. ř. s. se předepisují formy způsobilé k provedení podání; vyplývá z nich, že podání je možno učinit písemně v určitých podobách a že v případech vyjmenovaných v ustanovení § 14 z. ř. s. lze podání učinit také (do protokolu) ústně. Podle § 42 odst. 1 o. s. ř. platí, že podání lze učinit písemně a že písemné podání se činí v listinné podobě, v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem. Ostatní formy zákon u podání sice neumožňuje (nepředepisuje), ale také ani nezakazuje; přijme-li soud podání učiněné v jiné formě, má to stejné právní následky, jaké se spojují s podáním účastníka provedeným v předepsané formě, nestanoví-li zákon jinak. Judikatura soudů již dříve např. výslovně připustila, že podání obsahující omluvu neúčasti u jednání nebo jiného soudního roku lze provést i telefonicky (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2068/98, uveřejněné pod č. 10/2001 Sb. rozh. obč., které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího

soudu zmíněná níže – dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz).

č. 1

7. Obdobnou povahu má podání v trestním řízení, kde ho činí strany nebo jiné osoby k uplatnění svých procesních práv nebo k vyvolání určitých procesních následků. Podání v trestním řízení lze učinit jen ve formě stanovené zákonem; z ustanovení § 59 odst. 1 tr. ř. vyplývá, že podání se činí písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. Není zde přípustné pouze telefonické podání.

8. U písemného podání, které se činí v elektronické podobě v občanském soudním řízení a v trestním řízení, však nejsou některé technické otázky spojené s jeho podáním (předáním, dodáním) posuzovány jednotně.

9. V elektronické podobě lze učinit podání pouze prostřednictvím veřejné datové sítě; i když to výslovně uvádí jen ustanovení § 42 odst. 1 o. s. ř. ohledně podání činěných v občanském soudním řízení, z povahy věci vyplývá, že stejný závěr se uplatní také v trestním řízení. Jiný způsob elektronického podání je sice technicky možný (např. na nosičích typu CD, DVD, USB flash disk), ale soudy nemají povinnost přijímat takové podání. Veřejnou datovou síť je například celosvětová síť internet, kterou lze využívat k odesílání a přijímání elektronické pošty nebo v níž lze využít webové rozhraní elektronické podatelny (ePodatelny), jakož i informační systém datových schránek (dále též jen „ISDS“). Vyplývá z toho, že jednotlivé technické nosiče dat (CD, DVD, USB flash disky, diskety apod.) nejsou způsobilé k činění podání v elektronické podobě ani u soudu v občanském soudním řízení (viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3145/2011), ani v trestním řízení. Podání v elektronické podobě nelze učinit v jakémkoliv datovém formátu; přípustné jsou dokumenty v digitální podobě datového formátu PDF, PDF/A, DOC, DOCX, XLS, XLSX, ZFO, TXT a RTF a podání v elektronické podobě může být obsaženo také v těle datové zprávy (viz instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. 4. 2013, č. j. 133/2012-OD-ST, kterou se upravuje jednotný postup podatelny při příjmu a ověřování datových zpráv a dokumentů v nich obsažených). I když ISDS je schopen přenášet všechny datové formáty uvedené v příloze č. 3 vyhlášky č. 194/2009 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek, ve znění pozdějších předpisů, soudy jsou povinny přijímat elektronická podání jen ve formátu PDF a v dalších formátech uvedených v instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. 4. 2013, č. j. 133/2012-OD-ST. Všechna podání v elektronické podobě mají stanovenou maximální přípustnou velikost, danou (nepřímo) velikostí datové zprávy, kterou přenáší použitá veřejná datová síť. V případě, že do dokumentu, který představuje obálku, byl vložen jiný dokument (u „hybridní“ datové zprávy), je stanoveno, že se všechny dokumenty posuzují pro účely zjištění splnění technických parametrů, platnosti elektronického podpisu, elektronické pečeti (dříve elektronické značky) a elektronického časového razítka (dříve časového razítka) samostatně.

10. Právní předpisy upravující technické standardy elektronického podepisování, elektronických úkonů a spisové služby používají ve vztahu k písemnostem – jak je zřejmé i z výše uvedeného – jinou (a mnohdy nejednotnou) terminologii, než jakou mají právní předpisy upravující občanské soudní řízení a trestní řízení; pracují zejména s pojmy „dokument“, „elektronický dokument“ a „datová zpráva“ nebo s kombinací těchto pojmů.

11. Pod pojmem „dokument“ lze rozumět každou písemnou, obrazovou, zvukovou nebo jinou zaznamenanou informaci, ať již v podobě analogové či digitální, která byla vytvořena původcem nebo byla původci doručena [viz § 2 písm. e) zák. č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů]. Za „datovou zprávu“ se považovala elektronická data, která lze přenášet prostředky pro elektronickou komunikaci a uchovávat na technických nosičích dat, používaných při zpracování a přenosu dat elektronickou formou, jakož i data uložená na technických nosičích ve formě datového souboru [§ 2 písm. d) zák. č. 227/2000 Sb.]. „Elektronickým dokumentem“ se rozumí jakýkoli obsah uchovávaný v elektronické podobě, zejména jako text nebo zvuková, vizuální nebo audiovizuální nahrávka (čl. 3 bod 35. nařízení č. 910/2014). Za elektronický dokument je třeba pokládat také písemnost, která byla původně vyhotovena v listinné podobě (a vlastnoručně podepsána) a posléze byla „naskenována“, a tímto způsobem pořízený elektronický obraz listiny byl odeslán prostřednictvím veřejné datové sítě adresátu (soudu). Nejde však o písemnost v listinné podobě, ale o „kopii“ takové listiny.

12. Vzhledem k tomu, že elektronické dokumenty mají podobu datové zprávy, popřípadě že dokumenty jsou obsaženy v datové zprávě, lze na „datovou zprávu“ pohlížet buď jen jako na elektronický dokument mající podobu datové zprávy, nebo také (v širším slova smyslu) též jako na elektronický nosič, tj. na obálku či kontejner, v nichž je obsažen samotný elektronický dokument jako příloha. Mezi „datovou zprávou“ v uvedeném užším a širším slova smyslu je významné rozlišovat (mimo jiné) proto, že v ISDS datovou zprávu použitou jako elektronický nosič označuje svou uznávanou elektronickou pečeti (a dvěma elektronickými časovými razítky) Ministerstvo vnitra (jako správce ISDS) a datovou zprávu použitou jako dokument (v příloze) podepisuje podatel (účastník řízení, strana, jiná osoba), rozhodne-li se dokument podepsat a nevyužít tzv. fikce podpisu podle § 18 odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon o elektronických úkonech“), zatímco u elektronické pošty datovou zprávu podepisuje její odesílatel a dokumenty, vkládané do zprávy elektronické pošty (jako „příloha“), může podepsat kdokoli. Datová zpráva v širším slova smyslu je prostředkem elektronické komunikace v rámci veřejné datové sítě (internetu nebo ISDS) a slouží jako elektronický nosič (tj. „obálka“ či „kontejner“; dále též jen „obálka“) elektronických dokumentů vložených (jako její „příloha“) za účelem přepravy od odesíla-

tele k příjemci. V ISDS datová zpráva v širším slova smyslu vyjadřuje standardizovanou elektronickou nadstavbu (obálku) obsahující přílohy (jako samostatné dokumenty); každá datová zpráva odeslaná v ISDS tedy musí mít alespoň jednu přílohu. U elektronické pošty může datová zpráva v širším slova smyslu obsahovat vlastní sdělení adresátu a samotný dokument může být její součástí, aniž by bylo nutné – jako je tomu v systému ISDS – dokument vždy vkládat do pošty jako „přílohu“ datové zprávy použité jako „obálka“.

13. Podání jakožto procesní úkon v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení nelze technicky ztotožňovat s datovou zprávou v širším slova smyslu, protože jde o procesní úkon (úkon trestního řízení) se stanovenými náležitostmi a účinky. Podání může mít i formu elektronického dokumentu (nebo části elektronického dokumentu), v němž účastník projevil vůli směřující k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností nebo k jiným procesním následkům, jež jsou spojeny s takovým projevem vůle. Totéž přiměřeně platí pro podání strany nebo jiné osoby v trestním řízení. Obálku elektronického dokumentu obsahujícího podání však lze považovat za jeho součást, ledaže by z obsahu projevu vůle účastníka či jiné osoby činící podání vyplývalo něco jiného.

14. Obálka v uvedeném smyslu tedy není jen „nosičem“ elektronického podání, ale jde o dokument sám o sobě. Součástí obálky pak mohou být další dokumenty, které jsou s ní logicky spojeny. Proto neobstojí analogie s poštovní přepravou listinných zásilek, kde je obálka oddělitelná od obsahu, takže podpis na obálce logicky nepodepisuje její obsah. V ISDS je však datová zpráva tvořena obálkou i všemi dokumenty, které jsou do ní vloženy (přílohami), a autentizace obálky podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech se tudíž vztahuje nejen na obálku, ale i na dokumenty, které jsou v ní vloženy. Opačný názor by totiž prakticky vylučoval i použití uznávaného elektronického podpisu; ten sám o sobě rovněž není součástí elektronického dokumentu, ale jde o samostatný dokument, který je k podepsané písemnosti jen „připojen nebo je s ní logicky spojen“ [viz čl. 3 bod 10. a čl. 26 nařízení č. 910/2014, dříve § 2 písm. b) zák. č. 227/2000 Sb.]. Vztah mezi obálkou datové zprávy a jejími přílohami je tudíž technicky obdobný, jako je vztah mezi podepsaným elektronickým dokumentem a uznávaným (resp. dříve zaručeným) elektronickým podpisem. Kdyby obálka datové zprávy neautentizovala přílohy, muselo by stejně platit, že uznávaný elektronický podpis neautentizuje podepsaný dokument, což by bylo neudržitelné a v rozporu se zákonem i smyslem elektronického podpisu.

15. V informačním systému datových schránek tudíž obálka plní mimo jiné autentizační funkci, tj. informuje adresáta o tom, že zpráva včetně příloh byla odeslána na základě zákonné autentizace uživatele (oprávněné osoby, pověřené osoby nebo prostřednictvím certifikátu) nahrazující podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech vlastnoruční podpis toho, kdo činí podání prostřednictvím datové schránky. Vzhledem k tomu, že obálka je v ISDS přímo logicky

spojena se zbytkem datové zprávy, implikuje autentizace obálky též autentizaci zbytku datové zprávy. Tato logická implikace vede za použití argumentu „*a maiori ad minus*“ u podání k zákonným účinkům vlastnoručního podpisu odesílatele pod podáním jako celkem (tj. pod obálkou i jejím obsahem). Je-li část datové zprávy (např. některá z příloh) podepsána jinou osobou, a to jakýmkoli typem podpisu včetně tzv. „jednoduchého“ podpisu ve smyslu čl. 3 bodu 10. nařízení č. 910/2014 [dříve § 2 písm. a) zák. č. 227/2000 Sb.], zákonný účinek (obdobný fikci) vlastnoručního podpisu se vůči této části neuplatní, neboť tato část je podepsána skutečně, tj. elektronicky ve smyslu čl. 3 bodu 10., čl. 3 bodu 12. nebo čl. 26 nařízení č. 910/2014 [dříve podle § 2 písm. a) nebo b) zák. č. 227/2000 Sb.].

16. Podání učiněné v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě se považuje za došlé soudu, jakmile mu bylo doručeno; v ISDS nastává takový následek dodáním podání do datové schránky soudu. K tomu lze pro občanské soudní řízení poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3325/2013, uveřejněný pod č. 98/2016 Sb. rozh. obč., podle něhož „podání účastníka učiněné vůči soudu v elektronické podobě prostřednictvím datové schránky je doručeno okamžikem, kdy bylo podání dodáno do datové schránky soudu“. Nejsou-li však splněny podmínky pro další zpracování elektronického dokumentu (viz zejména § 4 vyhlášky č. 259/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů), nemá podání v něm obsažené žádné procesní účinky a soud k němu nepřihlíží. V trestním řízení pak bylo v tomto směru judikováno usnesením Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 Tz 34/2012, které bylo uveřejněno pod č. 51/2013 Sb. rozh. tr., tak, že k zachování zákonné lhůty k podání stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu postačí, pokud stížnost podaná proti tomuto usnesení a adresovaná příslušnému policejnímu orgánu byla včas doručena do datové schránky centrálního úložiště zřízeného na krajském ředitelství Policie České republiky, které je nadřízeným orgánem tohoto policejního orgánu, a to bez ohledu na skutečnost, zda a kdy byla následně dodána do datové schránky policejního útvaru, jehož orgán vydal napadené usnesení, nebo jestli mu byla doručena jiným způsobem.

II.

17. Elektronickým podpisem se rozumí data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a která podepisující osoba používá k podepsání [čl. 3 bod 10. nařízení č. 910/2014, dříve § 2 písm. a) zák. č. 227/2000 Sb.]. Uznávaným elektronickým podpisem je zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis nebo kvalifikovaný elektronický podpis (§ 6 odst. 2 zák. č. 297/2016 Sb., dříve § 11 odst. 3 zák. č. 227/2000 Sb.). Zaručeným elektronickým podpisem se rozumí elektronický podpis, který je jednoznačně spojen

s podepisující osobou, umožňuje identifikaci podepisující osoby, je vytvořen pomocí dat pro vytváření elektronických podpisů, která podepisující osoba může s vysokou úrovní důvěry použít pod svou výhradní kontrolou, a je k datům, která jsou tímto podpisem podepsána, připojen takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoliv následnou změnu dat [čl. 26 nařízení č. 910/2014, dříve § 2 písm. b) zák. č. 227/2000 Sb.]. Kvalifikovaným elektronickým podpisem se rozumí zaručený elektronický podpis, který je vytvořen kvalifikovaným prostředkem pro vytváření elektronických podpisů a který je založen na kvalifikovaném certifikátu pro elektronické podpisy (čl. 3 bod 12. nařízení č. 910/2014). Elektronickou pečeti se rozumí data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena s cílem zaručit jejich původ a integritu [čl. 3 bod 25. nařízení č. 910/2014]. Uznávanou elektronickou pečeti je zaručená elektronická pečeť založená na kvalifikovaném certifikátu pro elektronickou pečeť nebo kvalifikovaná elektronická pečeť (§ 9 odst. 2 zák. č. 297/2016 Sb., dříve uznávaná elektronická značka podle § 11 odst. 4 zák. č. 227/2000 Sb.). Zaručenou elektronickou pečeti se rozumí elektronická pečeť, která je jednoznačně spojena s pečetící osobou, umožňuje identifikaci pečetící osoby, je vytvořena pomocí dat pro vytváření elektronických pečetí, která může pečetící osoba s vysokou úrovní důvěry použít k vytváření elektronické pečeti pod svou kontrolou, a je k datům, ke kterým se vztahuje, připojena takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoliv následnou změnu dat [čl. 36 nařízení č. 910/2014, dříve elektronická značka podle § 2 písm. c) zák. č. 227/2000 Sb.]. Kvalifikovanou elektronickou pečeti se rozumí zaručená elektronická pečeť, která je vytvořena pomocí kvalifikovaného prostředku pro vytváření elektronických pečetí a která je založena na kvalifikovaném certifikátu pro elektronickou pečeť (čl. 3 bod 27. nařízení č. 910/2014). Úkon učiněný osobou uvedenou v ustanoveních § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech, tj. fyzickou osobou nebo podnikající fyzickou osobou, pro niž byla datová schránka zřízena, statutárním orgánem právnické osoby, členem statutárního orgánu právnické osoby nebo vedoucím organizační složky podniku zahraniční právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, pro něž byla datová schránka zřízena, a vedoucím orgánu veřejné moci, pro něhož byla datová schránka zřízena, nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob (viz § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech). Orgány veřejné moci se zde rozumí státní orgány, územní samosprávné celky a fyzické nebo právnické osoby, pokud těmto fyzickým nebo právnickým osobám byla svěřena působnost v oblasti veřejné správy [viz § 1 písm. a) zákona o elektronických úkonech].

18. Z uvedeného (mimo jiné) vyplývá, že uznávaným elektronickým podpisem podle § 6 odst. 2 zák. č. 297/2016 Sb. (dříve podle § 11 odst. 3 zák.

č. 227/2000 Sb.) je jednak zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis, který současně splňuje všechny požadavky uvedené v ustanovení čl. 26 nařízení č. 910/2014 [dříve § 2 písm. b) zák. č. 227/2000 Sb.], zejména umožňuje identifikaci podepisující osoby a je k datům, která jsou tímto podpisem podepsána, připojen takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoliv následnou změnu dat, a jednak kvalifikovaný elektronický podpis, který má právní účinek rovnocenný vlastnoručnímu podpisu (čl. 25 bod 2. nařízení č. 910/2014). Podepsání elektronického dokumentu v podobě datové zprávy uznávaným elektronickým podpisem je jedním z předpokladů pro účinné podání vůči veřejnoprávnímu podepisujícímu nebo jiné osobě v souvislosti s výkonem jejich působnosti (viz § 6 odst. 1 zák. č. 297/2016 Sb., dříve § 11 odst. 1 zák. č. 227/2000 Sb.) a též pro autorizovanou konverzi takového dokumentu do listinné podoby (§ 22 a násl. zákona o elektronických úkonech). V případě konverze listinného dokumentu do dokumentu obsaženého v datové zprávě ovšem její výstup vyžaduje kvalifikovaný elektronický podpis osoby, která provedla konverzi [§ 25 odst. 1 písm. h) zákona o elektronických úkonech]. Elektronický dokument, který byl zaslán prostřednictvím datové schránky odesílatele, nemusí být (při splnění stanovených předpokladů) podepsán uznávaným elektronickým podpisem, neboť se považuje – jak vyplývá z ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech – za podepsaný, tj. má z hlediska jeho podpisu stejné právní účinky jako elektronický dokument v podobě datové zprávy podepsaný uznávaným elektronickým podpisem.

19. V ustanovení § 42 odst. 2 o. s. ř. se uvádí, že písemné podání obsahující návrh ve věci samé učiněné telefaxem nebo v elektronické podobě je třeba nejpozději do 3 dnů doplnit předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění, že k těmto podáním, pokud nebyla ve stanovené lhůtě doplněna, soud nepřihlíží a že stanoví-li to předseda senátu, je účastník povinen soudu předložit originál (písemné podání shodného znění) i jiných podání učiněných telefaxem. V ustanovení § 42 odst. 3 o. s. ř. je předepsáno, že v případě podání v elektronické podobě podepsaného způsobem, s nímž zvláštní právní předpis spojuje účinky vlastnoručního podpisu, se nevyžaduje doplnění podání předložením jeho originálu podle § 42 odst. 2 o. s. ř. Podle § 42 odst. 4 věty první a druhé o. s. ř. dále platí, že pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno, a že povinnost podpisu a datování se nevztahuje na podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu. V poznámce pod čarou č. 103 k ustanovení § 42 odst. 3 o. s. ř. se odkazuje – pokud jde o zvláštní předpis upravující účinky vlastnoručního podpisu u podání v elektronické podobě – na ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech a § 6 odst. 1 zák. č. 297/2016 Sb. Zvláštním právním předpisem zmíněným v ustanovení § 42 odst. 4 větě druhé o. s. ř. se pak rozumí

– jak vyplývá i z poznámky pod čarou č. 58a k citovanému ustanovení – zákon o elektronických úkonech.

č. 1

20. Z výše uvedených ustanovení lze v první řadě i přes poněkud nepřesnou dikci dovodit, že podání obsahující návrh ve věci samé učiněné v elektronické podobě, které nebylo opatřeno uznávaným elektronickým podpisem podle § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb. (resp. dříve podle § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb.), nebo které se nepovažuje za podepsané ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech, je třeba nejpozději do 3 dnů doplnit podáním shodného znění buď v listinné podobě, anebo v elektronické podobě opatřené uznávaným elektronickým podpisem nebo v elektronické podobě pokládané za podepsané ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech. Dále z nich vyplývá, že tímto způsobem je účastník povinen doplnit též všechna další podání učiněná v elektronické podobě, která nebyla opatřena uznávaným elektronickým podpisem podle § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb. (dříve podle § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb.), nebo která se nepovažují za podepsaná ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech, stanoví-li to předseda senátu. Podle § 42 odst. 4 věty druhé o. s. ř. pak povinnost podpisu a datování se nevztahuje na podání v elektronické podobě podle zvláštního právního předpisu, jímž je (jak bylo vysvětleno výše pod bodem 19.) zákon o elektronických úkonech.

21. Podle citované zákonné úpravy je tedy třeba především rozlišovat mezi podáními obsahujícími návrh ve věci samé (§ 42 odst. 2 věta první o. s. ř.), tedy podáními, kterými se disponuje řízením (žaloba, její zpětvzetí či změna, odvolání, dovolání apod.), a jinými podáními. Zatímco jiná podání lze učinit v elektronické podobě bez potřeby jejich doplnění, i když nebyla učiněna prostřednictvím ISDS, ani podepsána uznávaným elektronickým podpisem, podání obsahující návrh ve věci samé je třeba doplnit způsobem stanoveným zákonem a ve stanovené lhůtě. Předložením originálu nebo písemného podání shodného znění ve smyslu § 42 odst. 2 věty první o. s. ř. je třeba rozumět jejich doručení buď v listinné podobě podepsané vlastnoručním podpisem (případně i úředně ověřeným, pokud se to vyžaduje), anebo doručení originálu nebo písemného podání shodného znění v elektronické podobě s uznávaným elektronickým podpisem nebo prostřednictvím ISDS. Není-li podání obsahující návrh ve věci samé ve lhůtě 3 dnů doplněno způsobem stanoveným zákonem, pak se k němu podle zákona nepřihlíží, tedy hledí se na ně, jako kdyby vůbec nebylo učiněno, a nezpůsobí proto zamýšlené procesní důsledky. Ke stejným závěrům dospěla i odborná literatura (viz např. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 269 a 270), jakož i dosavadní judikatura Nejvyššího soudu, byť se vztahovala k podání telefaxem (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1128/97, uveřejněné pod č. 39/1998 Sb. rozh. obč.). Tytéž účinky k obsahově obdobným ustanovením § 37 odst. 2 s. ř. s. a § 37 odst. 4 spr. ř. dovodil Nejvyšší správní soud (viz rozsudek ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 1 Afs 133/2006,

a rozsudek ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 9 As 90/2008, uveřejněný pod č. 2041/2010 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu; tyto rozsudky – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího správního soudu zmíněná níže – jsou dostupné na internetových stránkách Nejvyššího správního soudu www.nssoud.cz).

22. Vzhledem k zákonem stanovenému důsledku „nepřihlédnutí“ ve smyslu § 42 odst. 2 věty druhé o. s. ř. nelze uvažovat o výzvě k odstranění vad podání obsahujícího návrh ve věci samé podle § 43 o. s. ř. Kdyby bylo řádné „doplnění“ učiněno po zákonem stanovené lhůtě, k původnímu (včas nedoplněnému) podání by stejně nebylo možné přihlédnout a podmínky, za nichž je možné projednat ono „doplnění“, by (především z hlediska včasnosti) bylo nutno zkoumat jen ve vztahu k onomu „doplnění“, jako by zde původní podání vůbec nebylo (viz již výše pod bodem 21. zmíněné rozhodnutí č. 39/1998 Sb. rozh. obč.).

23. Podle § 59 odst. 1 věty druhé tr. ř. lze v trestním řízení učinit podání mimo jiné i „v elektronické podobě“. Takové podání musí být opatřeno uznávaným elektronickým podpisem ve smyslu § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb. (dříve § 11 odst. 3 zák. č. 227/2000 Sb.), protože podání je zde elektronickým dokumentem, kterým se právně jedná vůči veřejnoprávnímu podepisujícím nebo jiné osobě v souvislosti s výkonem jejich působnosti. Podle § 59 odst. 3 tr. ř. dále platí, že pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému orgánu činnému v trestním řízení je určeno, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Nesplňuje-li tyto požadavky, orgán činný v trestním řízení ho vrátí podateli, je-li znám, k doplnění s příslušným poučením, jak nedostatky odstranit. Současně stanoví lhůtu k jejich odstranění. Není-li podatel znám anebo nejsou-li nedostatky ve stanovené lhůtě odstraněny, k podání se dále nepřihlíží; to neplatí pro trestní oznámení nebo pro jiný podnět, na jehož podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, nebo pro podání, jehož obsahem je opravný prostředek, i když neobsahuje všechny uvedené náležitosti. Z opravného prostředku však vždy musí být patrné, které rozhodnutí napadá a kdo jej činí. Trestní řád tedy nestanoví žádné další zvláštní požadavky na podpis podání, a to ani v případě podání učiněného v elektronické podobě, proto se zde užije obecná úprava vyplývající z již zmíněného ustanovení § 6 zák. č. 297/2016 Sb.

24. K tomu bylo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. 8 Tdo 517/2014, uveřejněném pod č. 8/2015 Sb. rozh. tr., judikováno, že zákonná forma podání ve smyslu § 59 odst. 1 věty druhé tr. ř. je dodržena i v případě, je-li podání učiněno do datové schránky příslušného soudu osobou oprávněnou podle § 8 zákona o elektronických úkonech a měl-li soud podle identifikátoru elektronického podání možnost tyto skutečnosti ověřit. Při takové formě podání se již podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech nevyžaduje elektronický podpis, jak tomu musí být v případě jiného elektronického podání na základě zák. č. 227/2000 Sb. (nyní na základě zák. č. 297/2016 Sb.).

25. Stejný závěr přijal Ústavní soud v nálezu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 3042/14 (který je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu <http://nalus.usoud.cz>). V něm Ústavní soud potvrdil, že stížnost doručená ve lhůtě do datové schránky soudu se považuje za podepsanou podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech a vyhovuje požadavkům ustanovení § 59 odst. 1 tr. ř., i když nebyla opatřena elektronickým podpisem podle zák. č. 227/2000 Sb. (nyní podle zák. č. 297/2016 Sb.). Zároveň Ústavní soud shledal správným usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. 8 Tdo 517/2014, citované výše pod bodem 24.

26. Ze shora uvedeného dále vyplývá, že uznávaným elektronickým podpisem se opatřuje písemné podání, které bylo učiněno v elektronické podobě. Uznávaným elektronickým podpisem by proto měl být opatřen především ten elektronický dokument, který obsahuje vlastní podání toho, kdo činí písemné podání jako procesní úkon. Písemné podání učiněné elektronicky sice nelze bez dalšího ztotožňovat s datovou zprávou (v širším slova smyslu) dodávanou s využitím prostředků elektronické komunikace, jak bylo uvedeno výše k právní větě č. I. tohoto stanoviska, ale „obálku“ nelze mechanicky oddělovat od „podání“ jako projevu vůle účastníka občanského soudního řízení nebo strany či jiné osoby v trestním řízení. Ostatně i tehdy, zasilá-li se písemné podání v listinné podobě soudu nebo jinému orgánu veřejné moci jako listovní poštovní zásilka (dopis či doporučený dopis), tvoří obálka s vlastním podáním určitý celek. Jen s využitím údajů na obálce lze totiž mnohdy zjistit, kdy bylo podání předáno k poštovní přepravě, a zda tedy byla dodržena zákonná lhůta k provedení určitého procesního úkonu, nebo zda byla zásilka adresována tomu orgánu, u kterého měl být učiněn konkrétní procesní úkon, apod. (viz např. § 240 odst. 1, 2 o. s. ř., § 265e odst. 1, 3 tr. ř.).

27. Písemné podání učiněné v elektronické podobě, které se nepovažuje za podepsané ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech, je pak třeba pokládat za podepsané (opatřené) uznávaným elektronickým podpisem jen tehdy, byl-li k němu připojen uznávaný elektronický podpis v souladu s požadavky ustanovení § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb. (dříve § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb.). Uznávaný elektronický podpis musí být platný v době, kdy podání v elektronické podobě bylo doručeno (došlo) soudu. Okolnost, zda je podání vskutku opatřeno uznávaným elektronickým podpisem a zda jde o platný podpis, soud zkoumá již při přijetí elektronického dokumentu. Není-li připojený elektronický podpis uznávaný nebo není-li ověřeno, že je platný, popřípadě má-li oba takové nedostatky, má to stejné právní následky, jako kdyby podání vůbec nebylo podepsáno uznávaným elektronickým podpisem.

28. Ze shora uvedeného proto vyplývají následující situace a jejich důsledky:

- a) žádná část datové zprávy není podepsána elektronickým podpisem žádného typu – v takovém případě se datová zpráva považuje za podanou osobou autentizovanou systémem datových schránek. Jde-li o osobu, pro

kerou byla zřízena datová schránka, jde o perfektní podání v elektronické podobě (§ 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech);

b) některá část datové zprávy (typicky např. příloha) je podepsána uznávaným elektronickým podpisem – v takovém případě se tato část datové zprávy považuje za perfektní elektronické podání učiněné tou osobou, která k němu připojila svůj uznávaný elektronický podpis (§ 6 zák. č. 297/2016 Sb.);

c) některá část datové zprávy je podepsána jiným než uznávaným elektronickým podpisem jiné osoby, než pro kterou je datová schránka zřízena (typicky jednoduchým nebo zaručeným elektronickým podpisem) – v takovém případě se tato část datové zprávy považuje za vadné elektronické podání osoby, která připojila svůj elektronický podpis. Proto toto podání v elektronické podobě je třeba podle § 42 odst. 2 o. s. ř. ve lhůtě doplnit listinným originálem nebo elektronicky, tj. podáním s uznávaným elektronickým podpisem (§ 6 zák. č. 297/2016 Sb.) nebo autentizovaným prostřednictvím systému datových schránek (§ 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech); jinak se k takovému podání nepřihlíží.

č. 1

29. Není-li tedy zjištěn opak, elektronická obálka (nebo tzv. kontejner či jiný nosič) s vlastním podáním v elektronické podobě tvoří jeden nedílný celek a považuje se za řádně podepsané podání v podobě elektronického dokumentu, pokud ten je buď opatřen uznávaným elektronickým podpisem podle § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb. (dříve podle § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb.), anebo podán prostřednictvím datové schránky a považuje se za podepsaný podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech. Tento závěr odpovídá i dosavadní judikatuře Ústavního soudu a rozhodovací praxi Nejvyššího správního soudu ohledně opatřování podpisu účastníka řízení (strany či jiné osoby) na písemných podáních v elektronické podobě.

30. Tak např. z nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 3042/12 (publikovaného pod č. 155 ve svazku 70 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), mimo jiné plyne, že pro to, aby se podání opatřené zaručeným elektronickým podpisem a příloha tohoto podání (dovolání ve formátu .pdf) považovaly za dvě samostatná podání, neexistuje žádný relevantní (zákonný) důvod. Naopak průvodní e-mail a jeho přílohu je třeba pokládat za jeden nedělitelný celek, když dokument obsažený v příloze e-mailu tvoří součást zprávy (viz náleze Ústavního soudu ze dne 13. 5. 2013, sp. zn. IV. ÚS 4787/12, publikovaný pod č. 82 ve svazku 69 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Podle Ústavního soudu na rozdíl od situace, kdy by podání, jehož bylo dovolání přílohou, bylo zasláno v elektronické formě bez elektronického podpisu podle zvláštního zákona, je v případě stěžovatele jednoznačně identifikován odesílatel podání, k němuž bylo dovolání připojeno. Připojovaný podpis zajišťuje rovněž integritu zprávy, neboť „pokrývá“ (podepisuje) vždy celou odesílanou zprávu, včetně případných příloh. Pokud by se tedy něco změnilo buď na těle zprávy, či na některé její příloze, došlo

by k porušení integrity a elektronický podpis by se kvůli tomu stal neplatným. Na okraj Ústavní soud poznamenal, že vlastnoruční podpis podobné záruky neposkytuje.

č. 1

31. Ústavní soud tamtéž připustil, že elektronický podpis zprávy jako celku identifikuje toliko autora e-mailu a neosvědčuje již autorství odesílatele ve vztahu k přílohám. Dodal však, že nelze přehlédnout, že autorství není, snad jen s výjimkou vlastnoručně sepsaného podání, s jistotou určitelné ani u písemného (listinného) podání. Ve vztahu k přílohám je nicméně možno podpis zprávy chápat ve smyslu: „jsem ten, kdo vložil tyto přílohy“, tj. potvrzuje vůli autora e-mailu odeslat do podatelny soudu připojené dokumenty, s nimiž se, implicitně vzato, ztotožňuje. Je jisté v zájmu právní jistoty účastníků řízení žádoucí, aby opatřili zaručeným (nyní uznávaným) elektronickým podpisem také samotné podání, a nikoliv pouze průvodní e-mail, na druhou stranu s nedodržením tohoto postupu nelze spojovat následek spočívající v odepření soudní ochrany.

32. Podobné závěry vyplývají z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2012, sp. zn. 7 As 169/2012.

33. Konečně v této souvislosti je třeba poukázat i na nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 289/15, v němž byla řešena otázka doručení žaloby k soudu prostřednictvím datové schránky právního zástupce žalobkyně. Podání (žaloba na vyloučení věci z exekuce), které učinil právní zástupce stěžovatelky, bylo učiněno elektronicky prostřednictvím informačního systému datových schránek, a to jako příloha datové zprávy, která však neobsahovala žádný elektronický podpis, což bylo důvodem (s ohledem na skutečnost, že toto podání nebylo doplněno jeho originálem), proč obvodní soud nepřihlížel k uvedenému podání s odkazem na ustanovení § 42 odst. 2 o. s. ř.

34. Jak zde Ústavní soud zdůraznil, „z hlediska civilního soudního řízení je tedy pro problematiku elektronické komunikace určující právě ustanovení § 42 o. s. ř., ve znění po novele provedené zákonem č. 293/2013 Sb. (s účinností od 1. 1. 2014). Toto novelizované ustanovení staví na roveň podání listinná a elektronická (podle § 42 odst. 1 o. s. ř. je možné písemné podání učinit oběma výše uvedenými způsoby). Zároveň je sice stanovena v následujícím odstavci povinnost doplnit podání učiněná elektronicky do 3 dnů předložením originálu nebo podáním stejného znění, avšak ustanovení § 42 odst. 3 o. s. ř. stanovuje výjimku, podle níž doplnění není třeba v případech podání učiněných prostřednictvím datové schránky a též u elektronických podání opatřených uznávaným elektronickým podpisem. Podle § 18 odst. 1 zákona o elektronických úkonech může fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba provádět úkon vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnu svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky. Podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech má úkon učiněný prostřednictvím datové schránky (u osob vyjmenovaných v § 8 odst. 1 a 4 zákona o elektronických úkonech) stejné účinky

jako úkon učiněný písemně a podepsaný. Datová schránka se tedy chápe jako elektronické úložiště zřizované Ministerstvem vnitra určené k doručování orgány veřejné moci, k provádění úkonů vůči nim a k dodávání dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob.“

35. V posledně citovaném nálezu Ústavní soud dále konstatoval, že podle dosavadní právní teorie i praxe platilo i za účinnosti ustanovení § 42 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, že zprávy doručené z datové schránky účastníka do datové schránky soudu a podání učiněná e-mailem s uznávaným elektronickým podpisem není nutné bez dalšího doplňovat. Podání vůči soudu v podobě datové zprávy z datové schránky se považovalo za řádně podepsané, jestliže je učinila buď osoba s originálním oprávněním uvedená v § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech, anebo osoba pověřená. Podpis na listině u podání listinného nebo ústního do protokolu, resp. zaručený elektronický podpis u elektronického podání, je u datové zprávy odeslané z datové schránky nahrazen náležitou identifikací příslušné osoby, která vůči soudu učinila podání prostřednictvím datové schránky. Právní úprava (i soudní praxe) vychází z toho, že pouze tehdy, kdy soud nemůže bezpečně ověřit autenticitu odesílatele, což je v případě běžné elektronické pošty (tj. nezaručená e-mailová zpráva), je následný kvalifikovaný autorizační postup namístě (ve formě doplnění významnějších podání do 3 dnů). Naopak v případě datové schránky by byl požadavek další autorizace bezúčelný, na což novelou občanského soudního řádu účinnou od 1. 1. 2014 reagoval i zákonodárce, neboť datová schránka není anonymním úložištěm dat, naopak je striktně individuálně přidělena. Podle Ústavního soudu tedy, má-li uznávaný elektronický podpis plnit účel verifikačního nástroje k určení osoby odesílatele, nenajde v případě doručování prostřednictvím datové schránky své využití a není ani na místě v takovém případě vyžadovat doplnění podání originální písemností. Rozhodl-li se stát pro povinné zřízení datových schránek určitým subjektům (např. advokátům), bylo by již nad únosnou míru, aby je dále zatěžoval dalšími povinnými administrativně technickými požadavky. Bezpečnostní argument zastánců nutného připojení uznávaného elektronického podpisu ke každé jednotlivé příloze neobstojí v testu proporcionality, stojí-li na straně jedné rizika, která však musí být eliminována státem jako provozovatelem datových schránek, a na straně druhé vyšší stupeň administrativně technického zatížení soukromých subjektů, jež by takovou změnu pocítily i finančně. Jedním ze základních principů právního státu je, že je povinen maximálně šetřit práva soukromých osob, bezdůvodně do nich nezasahovat a neukládat soukromým osobám povinnosti, není-li to nezbytně nutné. Je-li obsahem zprávy odeslané z datové schránky podatele do datové schránky soudu dokument (podání v příloze), který neobsahuje další uznávaný elektronický podpis, je na něj přesto nutno pohlížet, jako by byl řádně podepsán, a není třeba vyžadovat doplnění podání originálem v listinné formě doručeným prostřednictvím pošty, uzavřel Ústavní soud.

36. V dané věci proto podle Ústavního soudu „byla žaloba řádně podána dne 30. 9. 2014 prostřednictvím datové schránky právního zástupce stěžovatelky a její přílohou byla i naskenovaná plná moc. Tomuto podání byl automaticky přiřazen unikátní identifikátor, který slouží jako náhrada podacího razítka. Z podání bylo možno jednoznačně identifikovat jak osobu právního zástupce, tak i osobu účastníka řízení. Nic tedy nebránilo obvodnímu soudu, aby podání vyhodnotil v souladu s ustanovením § 42 odst. 3 o. s. ř.“

37. Plénium Nejvyššího soudu proto vzalo v úvahu i citovaná rozhodnutí Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu a přijalo k řešeným otázkám své vlastní závěry vyjádřené jak výše, tak i v dalších částech tohoto stanoviska.

III.

38. Zákon o elektronických úkonech rozlišuje datovou schránku fyzické osoby, datovou schránku podnikající fyzické osoby, datovou schránku právnické osoby a datovou schránku orgánu veřejné moci. Datová schránka podnikající fyzické osoby se zřizuje též pro advokáty, insolvenční správce a daňové poradce. Podání u soudu lze učinit prostřednictvím ISDS nejen z datové schránky toho, o jehož procesní úkon jde, ale z jakékoliv datové schránky, do níž má jednáající osoba přístup nebo do níž jí bude umožněn takový přístup, byť rozhodně nejde o primární účel datových schránek, které slouží zejména k činění úkonů vůči orgánům veřejné moci osobami, pro které byla datová schránka zřízena, a k doručování úkonů orgánů veřejné moci těmto osobám (viz výše právní větu pod bodem IV. tohoto stanoviska). Ten, kdo učinil podání z určité datové schránky, tedy nutně nemusí být vždy osobou, pro niž byla tato datová schránka zřízena a která je držitelem datové schránky, a ani nemusí mít přístup do datové schránky jako osoba oprávněná, osoba pověřená nebo administrátor.

39. V ustanovení § 18 odst. 1 zákona o elektronických úkonech se uvádí, že fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba může provádět úkon vůči orgánu veřejné moci, má-li zpřístupněnu svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky. Podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech úkon učiněný prostřednictvím datové schránky fyzickou osobou, pro niž byla datová schránka zřízena, nebo podnikající fyzickou osobou, pro niž byla datová schránka zřízena, nebo statutárním orgánem právnické osoby, členem statutárního orgánu právnické osoby nebo vedoucím organizační složky obchodního závodu zahraniční právnické osoby, pro něž byla datová schránka zřízena, anebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob. Posledně citované ustanovení tedy vyjadřuje „fikci podpisu“ podání (úkonu) určité v zákoně stanovené osoby, pro kterou byla zřízena datová schránka, protože elektronické podání učiněné pro-

střednictvím datové schránky osoby, pro niž byla tato datová schránka zřízena, má stejné právní účinky jako elektronické podání podepsané uznávaným elektronickým podpisem této osoby. Řečeno tedy jinak, uskutečnění elektronického podání prostřednictvím datové schránky znamená „nahrazení“ uznávaného elektronického podpisu, který se jinak (při jiném způsobu elektronického podání) vyžaduje jako náležitost podání. Uvedené samozřejmě neznamená, že by elektronické podání učiněné prostřednictvím datové schránky nemohlo být opatřeno uznávaným elektronickým podpisem, a to nejen toho, kdo odeslal podání prostřednictvím datové schránky adresátu (do jeho datové schránky), ale i jiné osoby.

40. V případě, že elektronické podání učiněné prostřednictvím datové schránky bylo opatřeno uznávaným elektronickým podpisem podle § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb. (dříve podle § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb.), neuplatní se „fikce podpisu“ ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech. Ačkoliv bylo učiněno z datové schránky určité fyzické nebo právnické osoby, je třeba ho vždy pokládat za procesní úkon toho, kdo podle obsahu podání učinil procesní úkon (tj. podatele) a jehož uznávaný elektronický podpis byl připojen k takovému elektronickému podání; bylo-li podání v elektronické podobě opatřeno uznávaným elektronickým podpisem, nemůže se již (z povahy věci) uplatnit „fikce podpisu“ jakékoliv osoby, i když toto podání učinila prostřednictvím datové schránky.

41. Bylo-li však elektronické podání podepsáno osobou, pro kterou nebyla datová schránka zřízena, jen tzv. jednoduchým elektronickým podpisem podle čl. 3 bodu 10. nařízení č. 910/2014, dříve podle § 2 písm. a) zák. č. 227/2000 Sb. (např. naskenovaným spolu s textem podání z listiny), nikoli uznávaným elektronickým podpisem ve smyslu § 6 odst. 1, 2 zák. č. 297/2016 Sb., dříve podle § 11 odst. 1, 3 zák. č. 227/2000 Sb., pak, i když bylo učiněno prostřednictvím datové schránky, není elektronické podání samotné podepsáno uznávaným elektronickým podpisem, takže takové podání je nutno, přestože bylo učiněno prostřednictvím datové schránky, doplnit ve lhůtě listinným originálem nebo elektronicky. Zde nestačí ani to, že zmíněné podání bylo doručeno prostřednictvím datové schránky osobou, která je oprávněna jednat za držitele datové schránky. Z tohoto elektronického podání je totiž zřejmé, kdo je činí (tj. osoba, která k němu připojila jiný než uznávaný elektronický podpis), ale přitom podání není touto osobou podepsáno a nenastávají tak vůči uvedené osobě ani účinky vlastnoručního podpisu podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech.

IV.

42. Podle § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech platí, že úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní před-

pis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob. Díkce ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech vyžaduje zodpovězení dvou otázek. První z nich je otázka, zda slovní spojení „pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena“ je pouhým (formulačně nepřesným) vyjádřením vazby na úpravu okruhu „pověřených osob“ obsaženou v ustanovení § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech, nebo zda „pověřená osoba“ ve smyslu § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech je oprávněna činit úkon prostřednictvím datové schránky s účinky „fikce podpisu“, jen „pokud k tomu byla pověřena“, tj. zda má jít o jiné „pověření“ než to, které definuje „pověřenou osobu“ v § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech. Druhá otázka pak spočívá v tom, zda „fikce podpisu“ (tj. to, že úkon učiněný označenými osobami má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný) se váže k osobě, pro kterou byla zřízena datová schránka, i když jde o osobu odlišnou od (fyzické) osoby, která učinila příslušný úkon prostřednictvím datové schránky jako osoba „oprávněná“ nebo jako osoba „pověřená“, anebo k (fyzické) osobě, která učinila příslušný úkon prostřednictvím datové schránky jako osoba „oprávněná“ nebo jako osoba „pověřená“.

43. Odpověď na první z uvedených otázek plyne z díkce ustanovení § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech. Tato úprava totiž předjímá, že jak u datové schránky fyzické osoby a datové schránky podnikající fyzické osoby [§ 8 odst. 6 písm. a) zákona o elektronických úkonech], tak u datové schránky právnické osoby [§ 8 odst. 6 písm. b) zákona o elektronických úkonech], nebo u datové schránky orgánu veřejné moci [§ 8 odst. 6 písm. c) zákona o elektronických úkonech], bude mít pověřená osoba (kterou je vždy osoba fyzická) oprávnění k přístupu do datové schránky v rozsahu stanoveném osobou k tomu oprávněnou. Jinak řečeno, pověření ve smyslu § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech nemusí automaticky zahrnovat oprávnění „posílat zprávy“ (ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech „činit úkony“ prostřednictvím datové schránky). Proto ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech přiznává oprávnění činit takové úkony jen pověřené osobě, které to dovoluje rozsah jejího pověření (tj. pokud k tomu byla pověřena).

44. Odpověď na druhou ze zmíněných otázek se podává přímo z díkce ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech. Kdyby „fikce podpisu“ (tj. to, že úkon učiněný označenými osobami má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný) měla být vázána k (fyzické) osobě, která učinila příslušný úkon prostřednictvím datové schránky jako osoba „oprávněná“ nebo jako osoba „pověřená“ (a nešlo by tedy o „fikci podpisu“ osoby, pro kterou byla zřízena datová schránka), pak by nemělo smyslu hovořit o výjimce pro případ, že „jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob“. Jinak řečeno, skutečnost, že jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob, by v případě, že „podpis“ má být přičten (fyzické) osobě, která učinila příslušný úkon (nikoli osobě, pro kterou

byla zřízena datová schránka), neměla bránit fikci podpisu, protože by šlo (mělo by jít) jen o to, získat ještě podpis (nebo podpisy) další. Správně proto např. Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře v usnesení ze dne 15. 5. 2011, sp. zn. 15 Co 337/2011, dovodil, že podání učiněné prostřednictvím datové schránky je podáním té osoby (fyzické či právnické), které byla zřízena datová schránka.

45. Zbývá určit, zda a do jaké míry úprava obsažená v ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech dovoluje tam označeným osobám (oprávněné osobě uvedené v § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech nebo pověřené osobě, pokud k tomu byla pověřena, uvedené v § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech) činit prostřednictvím datové schránky procesní úkony jménem osoby, pro kterou byla datová schránka zřízena.

46. Procesní úkony (a tedy i podání) činí v občanském soudním řízení účastník řízení. Je-li účastník řízení fyzickou osobou, činí procesní úkony v takovém rozsahu, v jakém je svéprávný. Za právnickou osobu činí procesní úkony ten, kdo za ni jedná (fyzické osoby uvedené v ustanovení § 21 odst. 1, 2 a 3 o. s. ř.), za stát provádí procesní úkony fyzické osoby uvedené v ustanovení § 21a odst. 2 a 3 o. s. ř. a za obec a za vyšší územně samosprávný celek činí procesní úkony fyzické osoby uvedené v ustanovení § 21b odst. 1 o. s. ř. Na místě účastníků činí procesní úkony také jejich zástupci ze zákona, na základě plné moci nebo na základě rozhodnutí. Procesní úkony v občanském soudním řízení tedy činí – jak vyplývá z výše uvedeného – vždy fyzické osoby. V případech stanovených zákonem však nejde o jejich vlastní procesněprávní jednání, ale o úkony těch, za něž jednají nebo jejichž jménem vystupují před soudem anebo které zastupují.

47. V trestním řízení činí podání a jiné úkony „podatel“, jimiž jsou především strany (k tomu, kdo je v trestním řízení stranou, viz § 12 odst. 6 tr. ř.) nebo jiné osoby, které mají stejné postavení, a na místě těchto „podatelů“ mohou činit podání zejména jejich zákonní zástupci, obhájci nebo zmocněnci. Také v trestním řízení platí, že podání činí vždy fyzické osoby.

48. Je nepochybné, že fyzické osoby, které mají legitimaci k procesním úkonům v občanském soudním řízení nebo k podáním v trestním řízení, nejsou bez dalšího (jen z důvodu své procesní legitimace v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení) oprávněny provádět úkony prostřednictvím datové schránky, i kdyby šlo o úkon učiněný za toho, pro koho byla zřízena datová schránka.

49. Pro oblast občanského soudního řízení přitom úprava obsažená v ustanovení § 21 odst. 2 o. s. ř. (pro jednání za právnickou osobu) dovoluje úsudek, že zákon o elektronických úkonech by mohl být oním zvláštním zákonem, který činí (při komunikaci prostřednictvím datových schránek) nepoužitelnou úpravu obsaženou v ustanovení § 21 odst. 1 o. s. ř., jelikož stanoví, že za právnickou osobu jednají jiné osoby. Podobně však (při nedostatku ustanovení obdobného ustanovení § 21 odst. 2 o. s. ř.) nelze argumentovat pro jednání za stát (§ 21a o. s. ř.)

a za obec a za vyšší územně samosprávný celek (§ 21b odst. 1 o. s. ř.). Nadto i při jednání za právnickou osobu (§ 21 o. s. ř.) platí, že z příslušného procesního úkonu je patrné, která fyzická osoba jej činí za právnickou osobu. Z informací v datové zprávě přitom nevyplývá, která konkrétní fyzická osoba učinila daný procesní úkon prostřednictvím datové schránky.

č. 1

50. Zákon o elektronických úkonech upravuje elektronické úkony orgánů veřejné moci vůči fyzickým osobám a právnickým osobám, elektronické úkony fyzických osob a právnických osob vůči orgánům veřejné moci a elektronické úkony mezi orgány veřejné moci navzájem prostřednictvím datových schránek [viz § 1 písm. a) zákona o elektronických úkonech]. Nejde tedy jen o vylepšený systém komunikace, kde je třeba ověřovat konkrétní osobu, která učinila úkon, ale o systém, prostřednictvím něhož držitelé datových schránek „činí úkony“ vůči orgánům veřejné moci [viz např. § 2 odst. 1 písm. b) a § 18 odst. 1 zákona o elektronických úkonech, ale ostatně i sám název tohoto zákona, který vyjadřuje pojem „úkony“]. Proto není přesné hovořit (jen) o odesílání písemností v případech podání fyzických a právnických osob vůči orgánům veřejné moci. To je zřejmé zejména z ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona o elektronických úkonech, v němž je zmínka o provádění úkonů vůči orgánům veřejné moci; o „doručování“ orgány veřejné moci a o „dodávání“ dokumentů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob (mezi sebou navzájem) se naopak hovoří v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) a c) a na ně navazujících ustanoveních § 17 a § 18a zákona o elektronických úkonech. Tuto terminologii důsledně rozlišuje i důvodová zpráva k zákonu o elektronických úkonech. Používá-li tedy ISDS nepřesný pojem „odesílání zpráv“, jde pouze o nedůslednost provozovatele ISDS, což nemůže zvrátit jasný úmysl zákonodárce.

51. Z výše uvedeného tedy plyne, že v poměrech upravených zákonem o elektronických úkonech co do procesního úkonu, který prostřednictvím datové schránky činí oprávněná (fyzická) osoba uvedená v § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech nebo pověřená (fyzická) osoba, pokud k tomu byla pověřena, uvedená v § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech, nejde o to, zda taková (fyzická) osoba je podle příslušných procesních předpisů (občanského soudního řádu, trestního řádu aj.) oprávněna jednat za osobu, pro kterou byla zřízena datová schránka, nýbrž jde o to, že její oprávnění podle § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech nebo pověření podle § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech založilo „fikci podpisu“ osoby, pro kterou byla zřízena datová schránka. V daném kontextu tento rozdíl vynikne právě při posuzování jednání za právnickou osobu. Je-li osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka, např. společnost s ručením omezeným s jediným jednatelem a procesní úkon činí (ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech) pověřená (fyzická) osoba, která k tomu byla pověřena a která nepatří mezi osoby oprávněné jednat za společnost s ručením omezeným podle příslušného procesního předpisu, pro-

sazuje se „fikce podpisu“ tím způsobem, že procesní úkon má stejné účinky jako procesní úkon, který společnost s ručením omezeným učinila písemně a který podepsala (ve smyslu podepsala řádně svým jediným jednatelem). Kdyby osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka, byl jediný jednatel společnosti s ručením omezeným, pak by procesní úkon, jenž činí (ve smyslu § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech) za společnost s ručením omezeným pověřená (fyzická) osoba, která k tomu byla pověřena oním jednatelem coby osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka [§ 8 odst. 6 písm. a) zákona o elektronických úkonech] a která nepatří mezi osoby oprávněné jednat za společnost s ručením omezeným podle příslušného procesního předpisu, prosadila by se „fikce podpisu“ tím způsobem, že procesní úkon má stejné účinky jako procesní úkon, který jménem společnosti s ručením omezeným učinil písemně a podepsal onen jednatel této společnosti.

52. Je na osobách uvedených v § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech, komu umožní činit úkony za danou osobu (tj. za držitele datové schránky) tím, že z nich udělením pověření učiní osoby pověřené ve smyslu § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech. Tento rozsah se vymezuje v okamžiku pověření určité osoby přes ISDS. Je proto na oprávněné osobě, které byla zřízena datová schránka, aby při nastavení tohoto pověření vzala v úvahu důsledky, jež s sebou pro ni nese (vzhledem k „fikci podpisu“) postup pověřené osoby plynoucí z ustanovení § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech. V občanském soudním řízení to platí tím více, že se v něm prosazuje tzv. teorie projevu vůle.

53. Procesní úkony se liší od hmotněprávních úkonů především v tom, že právní účinky nevyvolávají samy o sobě, nýbrž až ve spojení s dalšími procesními úkony soudu či účastníků, jež jim v průběhu občanského soudního řízení předcházejí nebo po nich následují. Občanské soudní řízení (proces) samo směřuje (zejména jde-li o tzv. „sporné řízení“) k odhalení vad vůle, k nimž došlo při soukromoprávních jednáních stran, a soudním rozhodnutím pak mají být odčiněny účinky vadných projevů vůle při soukromoprávních jednáních. Je proto pojmově vyloučeno, aby pro omyl, který se projevil neshodou mezi jeho vůlí a jejím projevem, účastník řízení napadl platnost svého procesního úkonu, jehož prostřednictvím se uskutečňuje vlastní cíl občanského soudního řízení. Každý procesní úkon je proto nutno posuzovat podle toho, jak byl navenek projeven, nikoliv podle toho, jestli mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůlí jednatel je skutečný souhlas. Ani podstatný omyl účastníka mezi tím, co procesním úkonem projevil, a tím, co jím projevit chtěl, nemá žádný vliv na procesní úkon a jeho účinnost (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 649/2001, uveřejněné pod č. 11/2006 Sb. rozh. obč., jehož závěry Nejvyšší soud potvrdil např. též v usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 31 Cdo 2847/2011, uveřejněném pod č. 72/2012 Sb. rozh. obč.).

54. Plénium Nejvyššího soudu proto dospělo k závěru, že procesní úkon, učiněný prostřednictvím datové schránky za podmínek uvedených v § 18 odst. 2 zákona o elektronických úkonech, osobou tam označenou má stejné účinky jako procesní úkon učiněný písemně a podepsaný osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka. Je-li osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka, právnická osoba, má takový procesní úkon učiněný prostřednictvím datové schránky stejné účinky jako procesní úkon, který za právnickou osobu učiní písemně a podepíše osoba oprávněná jednat za právnickou osobu podle příslušného procesního předpisu.

V.

55. Zákon stanoví, že v listinné nebo v elektronické podobě vyhotovený úkon soudu podepisuje předseda senátu nebo ten, kdo ho z pověření předsedy senátu nebo podle zákona učinil (viz § 40b odst. 2 věta první o. s. ř.), a že stejnopis úkonu soudu vyhotoveného v listinné nebo v elektronické podobě se vyhotoví, jestliže je to třeba (viz § 40b odst. 2 věta druhá o. s. ř.). Ustanovení § 40b odst. 3 o. s. ř., ve znění účinném do 18. 9. 2016, dále stanovilo, že elektronicky vyhotovený úkon podepíše předseda senátu nebo ten, kdo ho z pověření předsedy senátu nebo podle zákona učinil, a to svým uznávaným elektronickým podpisem nebo se opatří uznávanou elektronickou značkou soudu. Nyní je tato skutečnost upravena v ustanoveních § 5 a § 8 zák. č. 297/2016 Sb., podle nichž právní jednání soudu, jakožto orgánu státu, musí být v elektronické podobě podepsáno kvalifikovaným elektronickým podpisem nebo zapečetěno kvalifikovanou elektronickou pečeti.

56. V elektronické podobě se vyhotoví rozhodnutí nebo jiný úkon soudu, jen jestliže je také příslušný spis soudu o sporu nebo o jiné právní věci veden v elektronické podobě; v současné době je spis veden v elektronické podobě v aplikaci CEPR (centrální elektronický platební rozkaz). V ostatních případech se rozhodnutí nebo jiný úkon soudu vyhotovuje v listinné podobě. Byly-li rozhodnutí nebo jiný úkon soudu vyhotoveny písemně, účastníkům (jejich zástupcům) se doručuje stejnopis, který se vyhotovuje – v závislosti na způsobu doručení – buď v listinné, nebo v elektronické podobě. Elektronicky vyhotovený stejnopis písemného úkonu soudu se opatří kvalifikovaným elektronickým podpisem fyzické (soudní) osoby, která vyhotovila stejnopis, nebo se označí kvalifikovanou elektronickou pečeti soudu (viz § 5 a § 8 zák. č. 297/2016 Sb.). Uvedené platí obdobně také pro stejnopisy rozhodnutí a jiných úkonů, které se vyhotovují v elektronické podobě v trestním řízení.

57. Kromě písemného vyhotovení rozhodnutí a jiných svých úkonů soud doručuje v zákonem stanovených případech účastníkům (stranám) a dalším osobám a orgánům veřejné moci také podání, která u něj učinili účastníci řízení (strany) nebo jiní podatelé; jde například v občanském soudním řízení o žalobu nebo jiný

návrh na zahájení řízení, odvolání nebo dovolání a v trestním řízení o obžalobu, stížnost, odvolání nebo dovolání. V závislosti na způsobu doručení soud doručuje podání účastníků adresátům v listinné nebo v elektronické podobě, případně se provede k tomuto účelu autorizovaná konverze nebo jen prostý převod podání z původní listinné do elektronické podoby nebo naopak.

58. Soud doručuje do datové schránky adresáta písemná vyhotovení rozhodnutí nebo jiných dokumentů, a to v elektronické podobě (jejich elektronicky vyhotovené stejnopisy) a písemná podání účastníků (stran) nebo jiných osob v elektronické podobě, nedošlo-li k jejich doručení při jednání nebo jiném úkonu soudu (při úkonu trestního řízení) a umožňuje-li to povaha doručované písemnosti (§ 45 odst. 2 věta první o. s. ř., § 62 odst. 1 věta první tr. ř.; viz k tomu též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 8 Tdo 203/2013, a ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 7 Tdo 700/2015). Předpokladem je, že adresát má zpřístupněnou svou datovou schránku, že adresát má fyzickou osobu oprávněnou k přístupu do své datové schránky a že nedošlo (ani zpětně) ke znepřístupnění datové schránky v době od dodání úkonu do datové schránky až do doby, než nastanou účinky doručení. Doručení do datové schránky je neúčinné, prokáže-li adresát, který je právnickou osobou, že v době doručování elektronického dokumentu do datové schránky neměl fyzickou osobu oprávněnou (§ 8 odst. 3 zákona o elektronických úkonech) ani pověřenou [§ 8 odst. 6 písm. b) zákona o elektronických úkonech] k přístupu do své datové schránky a že tento stav sám nezavinil (např. opakovaným sdělením Ministerstvu vnitra, že byly vyraženy přístupové údaje do datové schránky), neboť v takových případech je nepochybné, že tu nebyl nikdo, kdo by mohl dokument z datové schránky právnické osoby „vyzvednout“.

59. Povinnost adresáta – právnické osoby v uvedeném případě prokázat, že v době doručování písemnosti do datové schránky neměl fyzickou osobu oprávněnou ani pověřenou k přístupu do datové schránky a že tento stav nezavinil, vyplývá ze skutečnosti, že takový držitel datové schránky může i opakovaně a bez udání důvodu žádat Ministerstvo vnitra o zneplatnění přístupových údajů, a tím se může vyhnout doručení. Zmíněnou povinnost prokazovat nedostatek svého zavinění však nemá účastník řízení (strana, jiná osoba) tehdy, když je neúčinnost fikce doručení způsobena z jiného důvodu (např. technickou poruchou ISDS). V tomto směru by bylo vhodné, aby systém fungování datových schránek umožnil automaticky hlásit nejen znepřístupnění datové schránky podle § 11 zákona o elektronických úkonech, ale též neexistenci jakýchkoli platných přístupových údajů podle § 9 zákona o elektronických úkonech k příslušné datové schránce osoby, pro kterou byla zřízena. V případě, že by uvedená technická úprava nebyla možná nebo nedostačovala, bylo by třeba v uvedeném smyslu změnit i právní úpravu. Obě situace totiž v důsledku vedou k nemožnosti držitele datové schránky seznámit se s obsahem dodaných elektronických dokumentů. Zatímco v prvním případě, tj. znepřístupnění datové schránky, ISDS na tuto skutečnost upo-

zorní a ze zákona se nedoručuje do datové schránky, druhá popsaná situace, tj. zneplatnění všech přístupových údajů, má za následek dodání dokumentu a jeho následné nevzvednutí tím, pro koho byla zřízena datová schránka. Tam, kde by tato situace vedla k fikci doručení, pak může držitel datové schránky dosáhnout neúčinnosti doručení, tedy stavu, kdy soud rovněž konstatuje, že doručení prostřednictvím datové schránky nebylo možné. V tomto případě je však nemožnost doručení do datové schránky konstatována zbytečně až se značným časovým odstupem a jako důsledek značné procesní aktivity držitele datové schránky spojené s nutností specifického rozhodnutí soudu a se souvisejícími prodlevami. Pokud by tedy systém datových schránek při pokusu o dodání dokumentu do datové schránky automaticky hlásil neexistenci platných přístupových údajů obdobně podle § 11 zákona o elektronických úkonech, bylo by možno z hlediska procesních předpisů považovat takovou situaci za naplnění hypotézy, že „nelze doručit do datové schránky“, a soud (orgán činný v trestním řízení) by namísto marného pokusu o doručení do datové schránky rovnou postupoval při doručování podle dalších alternativ (§ 45 odst. 2, 3 o. s. ř., § 62 odst. 1 tr. ř.). Plénum Nejvyššího soudu tedy doporučuje učinit technickou úpravu systému datových schránek tak, aby režim fungování datové schránky, k níž nejsou žádné aktivní (platné) přístupové údaje podle § 9 zákona o elektronických úkonech, byl z hlediska odesílatele datové zprávy obdobný s režimem zneprístupněné datové schránky, popřípadě též novelizovat v uvedeném směru ustanovení § 11 zákona o elektronických úkonech. Jinak totiž hrozí, že Ministerstvo vnitra bude čelit velkému počtu dotazů týkajících se neexistence aktivních přístupových údajů k datovým schránkám právnických osob.

60. I když o tom zákon výslovně nehovoří, soud doručuje písemná vyhotovení rozhodnutí či jiných úkonů a další písemnosti do datové schránky, jen jestliže zjistí, že adresát má zřízenou datovou schránku; neumožňuje-li rozsah poznatků o osobě adresáta soudu takové zjištění, soud přistoupí k jinému způsobu doručení (§ 45 odst. 2 věta druhá, odst. 3 o. s. ř., § 62 odst. 1 věta druhá až pátá tr. ř.).

61. Byla-li identifikována datová schránka adresáta a jsou-li splněny také všechny další uvedené předpoklady, soud doručuje písemná vyhotovení rozhodnutí či jiných úkonů a další písemnosti do datové schránky, aniž by adresát musel žádat o takové doručení nebo soudu sdělovat identifikátor své datové schránky; soud zjišťuje z úřední povinnosti, zda jsou splněny předpoklady pro doručování písemností do datové schránky, a držitel datové schránky má právo očekávat, že mu soud bude veškerá písemná vyhotovení rozhodnutí či jiných úkonů a další písemnosti doručovat v elektronické podobě do datové schránky, ledaže by to neumožňovala povaha doručované písemnosti (viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3489/2012, uveřejněné pod č. 37/2014 Sb. rozh. obč. a opět i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 7 Tdo 700/2015). Kdyby soud přesto doručoval písemnost adresátu jinak (například

prostřednictvím doručujícího orgánu), lze pokládat písemnost za doručenou, jen jestliže ji adresát řádně převzal (viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2425/2011, uveřejněný pod č. 88/2013 Sb. rozh. obč.; v tomto směru však nelze akceptovat opačný závěr vyplývající z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. 7 Tdo 700/2015).

62. Doručení písemnosti do datové schránky adresáta (v ISDS) je vedle doručení elektronickou poštou (v síti Internetu) doručením prostřednictvím veřejné datové sítě (§ 45 odst. 2 věta první o. s. ř.). Doručování mimo veřejnou datovou síť na jednotlivých technických nosičích (CD, DVD, USB flash discích, disketách apod.) zákon neumožňuje, a to ani na žádost adresáta.

63. Soud doručuje písemná vyhotovení rozhodnutí či jiných úkonů a další písemnosti jen do datové schránky adresáta (do datové schránky, jejímž držitelem je adresát). Doručení do datové schránky někoho jiného (do „cizí“ datové schránky) je vyloučeno a není přípustné ani na žádost adresáta, případně odsouhlasenou tím, pro koho byla datová schránka zřízena. To samozřejmě platí i u datových schránek advokátů, kteří vykonávají advokacii jako zaměstnanci nebo jako společníci právnické osoby.

64. Zákon umožňuje, aby stejná fyzická nebo právnická osoba byla držitelem více datových schránek. Tak např. fyzická osoba může být držitelem datové schránky „nepodnikající“ fyzické osoby a podnikající fyzické osoby, popřípadě též „speciální“ datové schránky podnikající fyzické osoby zřizované pro advokáty, insolvenční správce a daňové poradce. I když není výslovně stanoveno (a nevyplývá to ani z ustanovení § 17 zákona o elektronických úkonech), do které z více datových schránek zřízených pro stejnou osobu má být adresátu doručováno, lze přisvědčit názoru, podle kterého soud doručuje písemnosti vždy do takové datové schránky, která byla adresátu zřízena „pro obor činnosti, s nímž doručovaná písemnost věcně souvisí“, aniž by bylo samo o sobě rozhodující, že takovou „věcnou souvislost“ často nelze v době doručování vůbec dovést. Proto např. obhájci se v trestním řízení doručuje vždy do jeho datové schránky podnikající fyzické osoby – advokáta, i kdyby byl (také) držitelem datové schránky „nepodnikající“ fyzické osoby. V případě, že písemnost byla adresátu doručována do „nepříslušné“ datové schránky, lze ji pokládat – také s přihlédnutím k tomu, že držení více datových schránek nemá být prostředkem k pouze dodatečnému a účelovému zpochybňování pravomocných soudních rozhodnutí – za doručenou tehdy, jestliže do „nepříslušné“ datové schránky byla doručena (způsobem uvedeným v ustanovení § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech) osobě, která by měla s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k doručované písemnosti též v „příslušné“ datové schránce, popřípadě adresátu, který je fyzickou osobou, nebo osobám oprávněným jednat (vystupovat) ve sporu nebo v jiné právní věci před soudem za adresáta, který je právnickou osobou, státem, obcí nebo vyšším územně samosprávným celkem.

65. Lze tedy shrnout, že má-li fyzická osoba zřízeno více datových schránek (např. datovou schránku fyzické osoby a datovou schránku podnikající fyzické osoby – advokáta, ale též insolvenčního správce nebo daňového poradce), je třeba jí doručovat písemné vyhotovení rozhodnutí, jiných úkonů a další písemnosti do té datové schránky, která odpovídá povaze doručované písemnosti. Za podmínek uvedených v § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech však nastanou účinky doručení písemnosti i jejím doručením do jiné („nepříslušné“) datové schránky téže fyzické osoby. Totéž obdobně platí pro doručování právnické osobě.

66. Orgánu veřejné moci zřídí Ministerstvo vnitra na jeho žádost další („sekundární“ či „aditivní“) datové schránky, a to zejména pro potřebu vnitřní organizační jednotky orgánu veřejné moci nebo výkonu konkrétní agendy nebo činnosti orgánu veřejné moci (§ 6 odst. 2 zákona o elektronických úkonech). Písemná vyhotovení rozhodnutí či jiných úkonů a další písemnosti tedy lze doručit orgánu veřejné moci nejen do jeho „primární“ datové schránky, ale také do jeho další („sekundární“) datové schránky, avšak jen za předpokladu, že se spor nebo jiná právní věc (řízení) týká organizační složky, pro jejíž potřebu byla další datová schránka zřízena, nebo jestliže se spor nebo jiná právní věc (řízení) týká konkrétní agendy nebo činnosti orgánu veřejné moci (jeho organizační složky), pro jejíž výkon byla další („sekundární“) datová schránka zřízena, popřípadě jestliže se spor nebo jiná právní věc (řízení) jinak dotýká účelu, pro který byla další („sekundární“) datová schránka orgánu veřejné moci zřízena. Doručení písemnosti orgánu veřejné moci do jeho „primární“ datové schránky je však i v takových případech účinné (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2015, sp. zn. 21 Cdo 5117/2014, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 Tz 34/2012, uveřejněný pod č. 51/2013 Sb. rozh. tr.).

67. Písemné vyhotovení rozhodnutí či jiného úkonu anebo jiná písemnost, které byly dodány do datové schránky adresáta, jsou doručeny okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu (viz § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech).

68. Osoby uvedené v ustanoveních § 8 odst. 1 až 4 zákona o elektronických úkonech („oprávněné osoby“) mají vždy přístup ke všem písemnostem (dokumentům), které byly dodány do datové schránky. Osoby pověřené ve smyslu § 8 odst. 6 zákona o elektronických úkonech mají přístup k písemnostem (dokumentům) dodaným do datové schránky jen tehdy a pouze v takovém rozsahu, v jakém to určila oprávněná osoba, popřípadě administrátor (§ 8 odst. 7 zákona o elektronických úkonech); k písemnostem (dokumentům) určeným do vlastních rukou adresáta tedy mají přístup, jen jestliže to bylo stanoveno (§ 8 odst. 8 zákona o elektronických úkonech). Přístup k dokumentu dodanému do datové schránky může být zřízen také systémem elektronické aplikace (např. spisové služby nebo

elektronické podatelny), který se přihlašuje buď jako oprávněná nebo pověřená osoba, anebo samostatně. Zatímco v prvním případě nelze rozpoznat, že ve skutečnosti jde o elektronickou aplikaci (k přihlášení používá stejné přístupové údaje jako osoba, za niž se přihlašuje), v druhém případě se aplikace přihlašuje pomocí systémového certifikátu, který pro ni nejprve do systému zaregistruje oprávněná nebo pověřená osoba, a aplikace se přihlašuje „sama za sebe“; také v tomto druhém případě přístup prostřednictvím systémového certifikátu zahrnuje i přístup k dokumentům určeným do vlastních rukou adresáta (viz § 29 zákona o elektronických úkonech). Za účelem přístupu k písemnosti (dokumentu) dodané do datové schránky se tedy může do datové schránky adresáta přihlásit oprávněná osoba (přihlášení se zobrazí znakem EV11) nebo pověřená osoba (přihlášení se zobrazí znakem EV12) anebo elektronická aplikace prostřednictvím systémového certifikátu (přihlášení se zobrazí znakem EV13). Správně tedy dovodil např. Krajský soud v Hradci Králové v usnesení ze dne 21. 10. 2013, sp. zn. 23 Co 279/2013, že přihlášením prostřednictvím systémového certifikátu do datové schránky byla písemnost řádně doručena adresátu (držiteli datové schránky).

69. Občanský soudní řád (při doručování prostřednictvím doručujícího orgánu) rozlišuje (viz § 49 a § 50 o. s. ř.) „doručování písemností do vlastních rukou“ a „doručování jiných písemností“; písemnosti doručované do vlastních rukou mohou být doručeny také náhradně, ledaže by náhradní doručení bylo vyloučeno. Do vlastních rukou se doručují „písemnosti, o nichž tak stanoví zákon nebo nařídí-li tak soud“, a náhradní doručení je vyloučeno u písemností, o nichž to stanoví zákon nebo u nichž to nařídil předseda senátu. Také v trestním řádu jsou stanoveny případy, kdy se adresátům doručuje do vlastních rukou (viz § 64 odst. 1 tr. ř.) a kdy je vyloučeno náhradní doručení (viz § 64 odst. 5 a 6 tr. ř.). Nestanoví-li trestní řád jinak, užijí se pro způsob doručování fyzickým osobám, právníkům osobám, státním orgánům, státu, advokátům, notářům, obcím a vyšším územně samosprávným celkům přiměřeně předpisy platné pro doručování v občanském soudním řízení (§ 63 odst. 1 tr. ř.).

70. Při doručování písemností (dokumentů) v elektronické podobě prostřednictvím datové schránky se rozlišuje mezi doručováním písemností do vlastních rukou adresáta a doručováním jiných písemností a uplatní se též zákaz náhradního doručení písemností, které se doručují do vlastních rukou. V zákoně o elektronických úkonech se neuvádí postupy při doručování písemného vyhotovení rozhodnutí, jiných úkonů a dalších písemností adresátu; pro určení, které písemnosti se doručují do vlastních rukou adresáta a u kterých písemností je vyloučeno náhradní doručení, se proto postupuje v občanském soudním řízení podle občanského soudního řádu, zákona o zvláštních řízeních soudních a dalších právních předpisů, upravujících občanské soudní řízení, a v trestním řízení podle trestního řádu a přiměřeně též podle předpisů platných pro doručování v občanském soudním řízení. Závěr o tom, jak má být písemnost doručena adresátu prostřednictvím jeho

datové schránky, se pak projeví ve volbě dvou parametrů datové zprávy – „doručení do vlastních rukou“ a „náhradní doručení vyloučeno“; vyznačí se buď kombinace příznaků „doručení do vlastních rukou bez zákazu náhradního doručení“, nebo „doručení do vlastních rukou se zákazem náhradního doručení“, anebo „doručení bez požadavku na doručení do vlastních rukou a bez zákazu náhradního doručení“.

71. Rozdíl mezi doručováním do vlastních rukou a „obyčejným“ doručováním se projevuje v tom, která z osob má u adresáta (držitele datové schránky) oprávnění k přístupu k doručované písemnosti. Do datové schránky adresáta je písemnost dodána okamžikem, kdy se stala přístupnou jejímu držiteli, tímto okamžikem se však ještě nepovažuje za doručenou. Doručenu je písemnost teprve okamžikem, kdy se do datové schránky adresáta přihlásila osoba, která má přístup k dodané písemnosti (dokumentu) – viz § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech. Při doručování do vlastních rukou je proto písemnost doručena teprve okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásila osoba, jejíž oprávnění zahrnuje rovněž přístup k písemnostem (dokumentům) určeným do vlastních rukou adresáta.

72. V případě, že se do datové schránky nepřihlásí žádná z osob, jejíž přihlášení představuje doručení písemnosti (dokumentu) dodané do schránky, je písemnost doručena „náhradně“, a to uplynutím 10. dne ode dne, kdy byla písemnost (dokument) dodána do datové schránky (viz § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech). V zákoně o elektronických úkonech ovšem není upraveno počítání této lhůty. K tomu se vyjádřil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. 5 Afs 76/2012, publikovaném pod č. 2875/2013 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. Učinil zde závěr, že na počítání lhůty podle § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech se nevztahuje pravidlo pro počítání času uvedené v § 33 odst. 4 zák. č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů, s tím, že nepřihlásí-li se do datové schránky osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu, ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty, a to i v případě, když konec lhůty připadne na sobotu, neděli nebo svátek. Oporou pro tento názor byl Nejvyššímu správnímu soudu i argument, že do datové schránky je možné přihlásit se kdykoli a podání či jiný procesní úkon lze učinit jejím prostřednictvím v kterýkoli den v týdnu, takže není důvodu, aby se uvedená lhůta prodlužovala v případech, jestliže její konec připadne na den pracovního klidu nebo pracovního volna. Oproti tomu v usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 7. 2013, sp. zn. 11 Co 393/2013, uveřejněném pod č. 15/2014 Sb. rozh. obč. je formulován závěr, podle kterého pravidla pro počítání času podle § 57 o. s. ř. platí i pro běh lhůty u doručování do datových schránek.

73. Plénem Nejvyššího soudu shledává pro účely počítání lhůty podle § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech rozhodným to, že jde o lhůtu procesní

uplatňovanou (v intencích předmětu tohoto stanoviska) v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení. Obecné soudy proto správně počítají běh této lhůty podle § 57 odst. 1 a 2 o. s. ř. (s poukazem na rozhodnutí pod č. 15/2014 Sb. rozh. obč.) nebo podle § 60 odst. 1 a 3 tr. ř. a nepřihlížejí k tomu, že v ISDS se desetidenní lhůta počítá násobkem čísla 10 (počtu dnů) s číslem 24 (počtem hodin v každém dni). Uvedenému závěru, že ani při tomto způsobu doručování není posledním dnem doručení písemnosti sobota, neděle nebo svátek, ostatně odpovídá též způsob, jakým vymezil počítání času Ústavní soud v nálezu svého pléna ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, publikovaném pod č. 30/1998 Sb.

74. Lze tedy shrnout, že lhůta podle § 17 odst. 4 zákona o elektronických úkonech je lhůtou procesní, jejíž běh se při doručování písemností v občanském soudním řízení počítá podle § 57 odst. 1 a 2 o. s. ř. a při doručování písemností v trestním řízení podle § 60 odst. 1 a 3 tr. ř. Případne-li konec této lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je jejím posledním dnem nejbližší následující pracovní den.

75. Uplynutím 10. dne ode dne, kdy byla písemnost (dokument) dodána do datové schránky adresáta, se písemnost nepokládá za doručenou, je-li náhradní doručení (ze zákona nebo podle nařízení předsedy senátu) vyloučeno. V takovém případě nedošlo k doručení písemnosti prostřednictvím datové schránky a soud musí – v zájmu jejího řádného doručení adresátu – přistoupit k doručování jiným způsobem, zejména prostřednictvím doručujícího orgánu.

Odišné stanovisko JUDr. Ljubomíra Drápala:

Ve stanovisku jsou uváděny závěry, s nimiž nelze souhlasit, v takovém rozsahu (počtu), že by samostatné vyjádření ke každému z nich činilo moje odišné stanovisko mnohem obsáhlejší, než je stanovisko samotné. Stanovisko odmítám jako celek, a dále proto se výslovně vyjadřuji jen k několika (málo) závěrům, které se jeví ve stanovisku jako určující nebo které se snaží účelově vyložit právní úpravu k podpoře názorů již „předem daných“.

Chybným je v první řadě v právní větě I. přijatý závěr, že „elektronický nosič (tzv. obálka nebo kontejner) doprovázející takový dokument“ (dokumentem je tu myšleno „podání učiněné v elektronické podobě“), „je součástí podání v uvedeném smyslu, ledaže by z obsahu projevené vůle účastníka (strany či jiné osoby) vyplývalo něco jiného“. Rozumí-li se vskutku – jak se uvádí také v právní větě I. – podáním učiněným v elektronické podobě „dokument ve formě datové zprávy, v němž účastník v občanském soudním řízení projevil vůli směřující k uplatnění procesních práv, jež jsou spojeny s tímto projevem vůle, popřípadě část takového dokumentu, v níž je obsažen účastníkův projev vůle“, pak z toho nutně logicky vyplývá, že podepsán by měl být tento dokument a nikoliv jiný dokument, který byl použit jen jako elektronický nosič. Přijatý závěr ve svých důsledcích znamená, že podání je – v případě, že byl elektronicky podepsán pouze elektronický

nosič a že elektronický nosič je automaticky pokládán za „součást podání“ – souhrnem dvou dokumentů, přičemž v prvním bude uveden obsah podání a v druhém podpis podání, přičemž ze stanoviska není patrné, proč je takovéto „ojedinělé a komplikované“ řešení akceptováno. Dále, má-li platit, že elektronický nosič je součástí podání, které bylo do něj vloženo, a že podání tímto způsobem bylo náležitě podepsáno, pak musí platit také to, že elektronický nosič je „součástí“ všech ostatních vložených dokumentů, které elektronický nosič doprovází, jako jsou např. plné moci, listiny, jimiž má být proveden důkaz, apod., což je závěr jistě zcela absurdní. Správně mělo být uzavřeno, že elektronický nosič nelze pokládat za součást podání, ledaže by z projevu vůle účastníka vyplýval opak. Přijaté řešení nelze hodnotit jinak než jako účelové ve snaze zachovat a legalizovat postupy některých osob činících podání u soudu, i když to neodpovídá zákonu.

Účastníci řízení a další osoby nezasílají soudu svá podání pro „potřeby adresáta“, ale do řízení před soudem vedeného, a podání tvoří součást soudního spisu, který se o řízení vede. Vyplyvá z toho mimo jiné, že podání v elektronické podobě musí mít vyžadované vlastnosti (včetně opatření kvalifikovaným, dříve uznávaným, elektronickým podpisem) nejen v době, kdy došlo soudu, ale i po dobu trvání příslušného řízení. Byl-li kvalifikovaným (dříve uznávaným) elektronickým podpisem opatřen toliko elektronický nosič, podání vynětím z elektronického nosiče, do něhož bylo vloženo, přestává být opatřené kvalifikovaným (dříve uznávaným) elektronickým podpisem, a zákonný požadavek na opatření podání kvalifikovaným (dříve uznávaným) elektronickým podpisem není naplněn. Protože podání jsou v praxi soudů běžně vyjímána z elektronických úkonů, ve stanovisku přijatý závěr – aniž by takové vynětí neumožňoval – tak ve své podstatě nenaplnuje účel zákona v tom, proč podání vůbec má být opatřováno kvalifikovaným (dříve uznávaným) elektronickým podpisem.

Nesprávný je rovněž závěr vyjádřený v právní větě IV., podle které se „procesní úkon, učiněný prostřednictvím datové schránky za podmínek uvedených v § 18 odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), osobou tam označenou, má stejné účinky jako procesní úkon učiněný písemně a podepsaný osobou, pro kterou byla datová schránka zřízena“, a podle které „je-li osobou, pro kterou byla zřízena datová schránka, právnická osoba, má takový procesní úkon učiněný prostřednictvím datové schránky stejné účinky jako procesní úkon, který za právnickou osobu učiní a podepíše osoba oprávněná jednat za právnickou osobu podle příslušného procesního předpisu“. Přijaté řešení opomíjí zejména to, že podání a jiné procesní úkony mohou činit u soudu pouze fyzické osoby, že za jinou fyzickou osobu může činit procesní úkony jiná fyzická osoba jen jako její zástupce (na základě zákona, plné moci nebo rozhodnutí), a že za právnickou osobu (nebo stát) činí procesní úkony osoby, o nichž to stanoví zákon (procesní předpisy). Učiní-li např. podání zaměstnanec právnické osoby, který k tomu byl pověřen, jde o jednání za právnickou osobu; podání podepisuje zaměstnanec a o jednání

právnícké osoby jde jen (a právě) proto, že byl zaměstnancem pověřeným jednat za právnickou osobu, a nikoliv z důvodu, že by se takové zaměstnancem učiněné podání považovalo za učiněné (podepsané) právnickou osobou. Uvedená pravidla nutně platí i tehdy, činí-li se podání prostřednictvím datové schránky. Ostatně, v § 18 odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) se zcela jednoznačně uvádí, že „úkon učiněný osobou uvedenou v § 8 odst. 1 až 4 nebo pověřenou osobou, pokud k tomu byla pověřena, prostřednictvím datové schránky má stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, ledaže jiný právní předpis nebo vnitřní předpis požaduje společný úkon více z uvedených osob“, z jehož nepochybně plyne něco jiného, než se uvádí ve stanovisku, totiž to, že „stejně účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný“ má takový úkon, který učinila prostřednictvím datové schránky (oprávněná nebo pověřená) fyzická osoba, a že účinky podpisu nelze přičítat tomu, pro něhož byla datová schránka zřízena – pouze tehdy, šlo-li o osobu oprávněnou jednat za právnickou osobu (nebo stát) či zastupovat fyzickou osobu, se jedná o procesní úkon toho, komu „patří“ datová schránka (a nikoliv o procesní úkon, který má stejné účinky jako procesní úkon učiněný osobou, pro kterou byla datová schránka zřízena); „obrazně řečeno“, platný kvalifikovaný (dříve uznávaný) elektronický podpis fyzické osoby, která činí úkon prostřednictvím datové schránky, tu nahrazují specifické přístupové údaje do datové schránky a odeslaný elektronický dokument je místo kvalifikovaného (dříve uznávaného) elektronického podpisu autentizován specifickými přístupovými údaji, kterými se fyzická osoba do datové schránky přihlásila. Názor vyjádřený v právní větě IV. ve svých důsledcích činí z osob uvedených v § 8 odst. 1 až 4 zák. č. 300/2008 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) a z pověřených osob procesní subjekty *sui generis*, jejichž jednání umožní přístupovými právy k datovým schránkám těch, jimž byly zřízeny, vytvářejí fikci procesních úkonů samotných držitelů datových schránek, ačkoliv zákon nic takové nestanoví a ani dobře stanovit nemůže. Názor, že by zák. č. 300/2008 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) poskytoval oprávněným a pověřeným osobám možnost činit úkony, které by měly stejné účinky jako procesní úkony účastníků (stran), je ve zjevném rozporu se zákonem (jeho zněním, smyslem a účelem); zák. č. 300/2008 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) nic takového nestanoví (upravuje přístup do datových schránek a nikoliv právní jednání „držitelů“ datových schránek, popř. oprávněných a pověřených osob). O tom, jaké by mohlo mít schválené řešení dopad do právní sféry „držitelů“ datových schránek, není jisté třeba uvádět nic konkrétního; ostatně, i dřívější varianty stanoviska připouštěly, že lze „ve zcela výjimečných případech“ uvažovat o tom, že by se neuplatnila fikce podpisu podle § 18 odst. 2 zák. č. 300/2008 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), podle schválené verze stanoviska se však držitelé datových schránek „musí spokojit“ s tím, že bylo na nich, komu oprávněné osoby „umožnily činit úkony za držitele datové schránky“, i když pověřené osoby zneužily (např. z důvodu kolize zájmů) svá oprávnění.

Doručování soudních listin právnické osobě je pojmově spjato s tím, že právnická osoba disponuje fyzickými osobami, které jsou oprávněny (za právnickou osobu) listiny přijmout. Nastal-li stav, že tu takové fyzické osoby nejsou, nelze uvažovat o řádném doručení, aniž by bylo – jak se uvádí v právní větě V. – významné to, kdo uvedený stav „zavinil“ (zřejmě se tu má na mysli „způsobil“); k tomu se přihlédne vždy, jakmile takový stav vyjde najevo, aniž by bylo to nutné (zřejmě dokazováním) vždy „prokazovat.“ Doručení fyzické osobě, která má více datových schránek, do „nepříslušné“ datové schránky lze pokládat za přípustné, ovšem účinky doručení mohou nastat jen tehdy, přihlásí-li se (s účinky doručení) do „nepříslušné“ datové schránky taková fyzická osoba, která by byla k „převzetí“ listiny oprávněna v „příslušné“ datové schránce; pouze v takovém případě lze uvažovat o naplnění podmínek ustanovení § 17 odst. 3 zák. č. 300/2008 Sb. (ve znění pozdějších předpisů).

Č. 2

Č. 2

Náhrada nákladů poškozeného, Náhrada nákladů zmocněnci
§ 154 odst. 1 tr. ř.

Za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. lze odsouzenému uložit povinnost nahradit poškozenému náklady vzniklé přibráním zmocněnce v podobě odměny za poskytnuté úkony právní pomoci a vynaložené hotové výdaje, i když je ještě poškozený neuhradil svému zmocněnci.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. Tpjn 300/2016, ECLI:CZ:NS:2016:TPJN.300.2016.1)

1. Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zákona o soudech a soudcích a čl. 13 odst. 1 písm. e) jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích zaujalo stanovisko k řešení otázky, zda odsouzenému lze podle § 154 odst. 1 tr. ř. uložit povinnost nahradit poškozenému náklady vzniklé přibráním zmocněnce v podobě odměny za poskytnuté úkony právní pomoci a vynaložené hotové výdaje i tehdy, pokud je ještě poškozený neuhradil svému zmocněnci, nebo až poté, co tak již učinil.

2. Tento návrh učinil na základě doporučení evidenčního senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2016, jenž na podkladě rozhodnutí předložených Vrchním soudem v Praze a rozhodnutí vyžádaných od Vrchního soudu v Olomouci zjistil, že rozhodovací praxe senátů těchto soudů je v uvedené otázce nejednotná. Tak např. v usneseních Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 1 To 40/2014, ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 1 Tmo 14/2014, a ze dne 21. 7. 2015, sp. zn. 4 To 58/2015, je zaujat právní názor, že odsouzenému lze podle § 154 odst. 1 tr. ř. uložit povinnost nahradit poškozenému náklady vzniklé přibráním zmocněnce v podobě odměny za poskytnuté úkony právní pomoci a vynaložené hotové výdaje i tehdy, pokud je ještě poškozený neuhradil svému zmocněnci, ale nárok na ně už vznikl. Naproti tomu odlišný právní názor, tj. že náhradu uvedených nákladů zmocněnce lze poškozenému přiznat jen tehdy, jestliže je poškozený již skutečně uhradil svému zmocněnci, vyslovil tentýž vrchní soud např. v usneseních ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. 4 To 52/2009, a ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 7 To 16/2011. Ve shodě s těmito posledně zmíněnými rozhodnutími vyznívá i rozhodovací praxe Vrchního soudu v Olomouci, který

č. 2

např. v usneseních ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 3 To 102/2014, či ze dne 13. 8. 2015, sp. zn. 3 To 40/2015, zaujal právní názor, že náhradu takových nákladů zmocněnce lze přiznat poškozenému až poté, co je poškozený již skutečně uhradil svému zmocněnci. Odlišnost právního názoru na tuto posuzovanou otázku vyplývá z argumentace, která je uvedena v odůvodnění označených rozhodnutí.

3. Trestní kolegium Nejvyššího soudu si před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen „IKSP“), Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky, České advokátní komory a veřejného ochránce práv. Za tím účelem jim byl zaslán návrh stanoviska, který obsahoval shodnou právní větu, jaká je uvedena výše i v nyní zaujatém stanovisku.

4. Z oslovených připomínkových míst se k návrhu stanoviska vyjádřil Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Krajský soud v Praze, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Českých Budějovicích (s poukazem na usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 4 To 122/2013), dále Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo vnitra a IKSP. Z obsahu těchto vyjádření vyplývá, že s výjimkou Vrchního soudu v Olomouci, všech na ostatní připomínková vyslovila souhlas s navrhovaným řešením posuzované otázky.

5. Jednoznačný souhlas s předloženým návrhem stanoviska je obsahem vyjádření Vrchního soudu v Praze, Nejvyššího státního zastupitelství, Ministerstva vnitra, IKSP a Krajského soudu v Českých Budějovicích (s ohledem na jeho výše citované usnesení). K návrhu stanoviska se připojil též Krajský soud v Praze, a to i přes stávající opačnou rozhodovací praxi, a většinový názor podporující návrh stanoviska zaujal i Krajský soud v Hradci Králové.

6. Naproti tomu nesouhlas s návrhem stanoviska vyjádřil Vrchní soud v Olomouci, protože podle jeho názoru zásadně nelze vycházet z toho, že již pouhá existence právního nároku zmocněnce na odměnu vůči jím zastupovanému poškozenému je naplněním pojmu „náklady vzniklé přibráním zmocněnce“. Z podstaty pojmu „náklady“ vyplývá, že jde o prostředky, které byly již poškozeným fakticky vynaloženy. Dále je zde vyslovena obava, že odsouzený uhradí poškozenému určitou peněžní částku, aniž se vyžaduje, aby poškozený toto plnění poskytl svému zmocněnci, a může tak dojít k bezdůvodnému obohacení poškozeného. Vrchní soud v Olomouci poukazuje též na neodůvodněnost rozdílu v úhradě nákladů poškozeného vzniklých přibráním zmocněnce a ostatních nákladů, u nichž se vyžaduje jejich faktické vynaložení. S poukazem na judikaturu Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva má zmíněný vrchní soud za to, že by bylo namístě přijetí stanoviska opačného obsahu.

7. Poté, po zvážení výše citovaných vyjádření a v nich obsažených argumentů, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko, a to na základě následujících skutečností.

8. Zákonná úprava rozhodování o nároku poškozeného na náhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce je zakotvena v ustanoveních § 154 odst. 1, 2 a § 155 odst. 4 tr. ř.

9. Podle § 154 odst. 1 tr. ř. platí, že byl-li poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla uložena povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

10. Podle § 154 odst. 2 tr. ř. soud i v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti, rozhodne na návrh poškozeného o tom, že se odsouzenému ukládá povinnost uhradit poškozenému zcela nebo zčásti náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení (§ 155 odst. 4 tr. ř.), nebránil-li tomu povaha věci a okolnosti případu, zejména spoluzavinění poškozeného. Z důvodů zvláštního zřetele hodných náhradu přiměřeně sníží; přitom vezme v úvahu zejména povahu trestného činu, osobní a majetkové poměry poškozeného a odsouzeného. Snížení nelze provést, jde-li o úmyslný trestný čin.

11. Podle § 155 odst. 4 tr. ř. o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení v trestním řízení nebo jiné náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení a o jejich výši rozhodne po právní moci rozsudku na návrh poškozeného předseda senátu soudu prvního stupně; nárok je třeba uplatnit do jednoho roku od právní moci odsuzujícího rozsudku, jinak zaniká.

12. Právní názor, podle něhož lze odsouzenému uložit povinnost nahradit poškozenému náklady vzniklé přibráním zmocněnce v podobě odměny za poskytnuté úkony právní pomoci a vynaložené hotové výdaje ještě předtím, než je poškozený skutečně uhradil svému zmocněnci, je v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 7. 2015, sp. zn. 4 To 58/2015, odůvodněn tím, že pokud by zákonodárce pro přiznání náhrady nákladů zmocněnce v ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. požadoval předchozí úhradu těchto nákladů poškozeným, mohl použít obdobnou formulaci jako v ustanovení § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř., podle něhož je odsouzený povinen nahradit státu odměnu a hotové výdaje „*uhrazené ustanovenému obhájci*“ státem. Stejně tak lze poukázat na to, že kdyby podle zákonodárce náklady související se službami zmocněnce vznikaly až poté, kdy je poškozený zaplatí zmocněnci, mohl tuto skutečnost vyjádřit slovy „*včetně nákladů vzniklých zaplacením odměny zmocněnci*“, a nikoli slovy „*včetně*

nákladů vzniklých přibráním zmocněnce“. Z textu ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. tedy nevyplývá nutnost předchozího zaplacení nákladů zmocněnci.

13. Vrchní soud v Praze v tomto usnesení dále poukázal na skutečnost, že pro výklad smyslu textu posledně citovaného zákonného ustanovení lze použít i obecný výklad pojmu „náklady“ jako jednoho ze základních pojmů účetnictví. Zde se náklady chápou jako pokles aktiv či jako vznik závazku, který obvykle vede k úbytku peněžních prostředků, a je zřejmé, že náklady a výdaje peněžních prostředků nelze zaměňovat. Vzhledem k tomu, že z textu trestního řádu nevyplývá nic, co by svědčilo o opaku, není podle názoru zmíněného soudu důvodu pro odlišný výklad pojmu „náklady“ v trestním řízení, a za náklady vzniklé přibráním zmocněnce podle § 154 odst. 1 tr. řádu lze tudíž považovat i náklady existující v podobě závazku poškozeného vůči jeho zmocněnci.

14. Obdobně v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 1 To 40/2014, se zdůrazňuje, že „náklady vzniklé“ neznamenají bez dalšího jen výdaje již vynaložené poškozenými, ale jsou to náklady, které objektivně vznikly, neboť byly účelně vynaloženy v souvislosti s uplatňováním nároku na náhradu škody zmocněncem poškozeného a na jejich úhradu má zmocněnec nárok na základě smlouvy o zastupování.

15. Tentýž soud v usnesení ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 1 Tmo 14/2014, navíc dále uvedl, že nárok musí být uplatněn podle § 155 odst. 4 tr. ř. do jednoho roku od právní moci odsuzujícího rozsudku, jinak zaniká. Pokud by se za této situace trvalo na tom, že lze poškozenému přiznat nárok na náhradu jen toho, co již sám fakticky vynaložil (uhradil zmocněnci), mohlo by to vést k situaci, že by se poškozený nemohl domáhat úhrady od odsouzeného. Ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. se obdobně jako ustanovení § 155 odst. 4 tr. ř. také zmiňuje o nákladech potřebných a – pokud jde o zmocněnce – vzniklých, aniž by výslovně uvádělo, že tyto náklady již poškozený musel skutečně fakticky vynaložit. Formulace zde užitá je tedy poněkud jiná než v ustanovení § 155 odst. 1 tr. ř., podle něhož lze rozhodnout o povinnosti odsouzeného nahradit náklady obhajoby, až když byly odměna a hotové výdaje uhrazeny obhájci.

16. Naproti tomu odlišný přístup lze demonstrovat na argumentaci, která je obsažena např. v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. 4 To 52/2009, v němž byl zaujat názor, že ze slovního výkladu ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. vyplývá, že poškozený je oprávněn požadovat od odsouzeného přiznání nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Nejde tedy o náklady, které poškozenému dosud nevznikly, byť mu povinnost k jejich úhradě vůči zvolenému zmocněnci v budoucnu reálně vyvstane. Obdobně Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 7 To 16/2011, argumentoval tím, že k tomu, aby mohlo být cokoliv „nahrazeno“, musí tomu předcházet právě „úhrada“, tedy zaplacení (výdaj, výloha), nikoliv pouhý nárok na tuto úhradu. V praxi by se totiž mohlo stát, že by poškozený uplatnil nárok na tuto náhradu, aniž by zmocněnci coko-

liv zaplatil, takže by muselo jít ve smyslu § 451 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (účinného do 31. 12. 2013), o bezdůvodné obohacení, neboť poškozený by od odsouzeného získal nejen samotnou náhradu škody, ale i náhradu nákladů na jeho zmocněnce, které však sám nevynaložil.

č. 2

17. Stejný právní názor zastává rozhodovací praxe Vrchního soudu v Olomouci, což lze demonstrovat např. na jeho usneseních ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 3 To 102/2014, či ze dne 13. 8. 2015, sp. zn. 3 To 40/2015, v nichž tento soud zdůraznil, že poškozenému je možno přiznat ve smyslu § 154 odst. 1 tr. ř. náhradu jen těch nákladů, které skutečně (prokazatelně) poškozenému vznikly. K prokázání takového nároku je odpovídající požadavek soudu na doložení toho, zda skutečně odměnu a náhradu hotových výdajů zmocněnce, účtované podle advokátního tarifu, poškozený v plné výši uhradil (vynaložil). Samotný výklad pojmu „nahrazení nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku poškozeného, včetně nákladů vzniklých s přibráním zmocněnce“ v tom směru, že jde o reálně existující náklady konkrétního poškozeného, jež mu skutečně vznikly, nelze považovat za jakkoliv restriktivní ani účelově formální. Není rovněž zásadních důvodů termín „náhrada nákladů“ vykládat odlišně od podobně konstruované povinnosti k náhradě nákladů trestního řízení podle § 155 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k povinnosti odsouzeného nahradit odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. za splnění zásadní podmínky, že takové náklady byly státem obhájci skutečně uhrazeny, což předpokládá existenci dokladu o platbě přiznané částky advokátu podle § 151 odst. 3 tr. ř.

18. Trestní kolegium Nejvyššího soudu dále konstatuje, že jakkoli se citovaná rozhodnutí liší v pohledu na otázku, od kterého okamžiku je možno vůči odsouzenému pozitivně rozhodnout o nároku poškozeného (včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce), shodně zdůrazňují, že předpokladem pro vydání takového rozhodnutí je prokázání výše a účelnosti vynaložení těchto nákladů.

19. Vrchní soud v Praze např. v usnesení ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 4 To 58/2015, uvedl, že k tomu, aby soud na základě návrhu poškozeného mohl ve smyslu § 154 odst. 1 tr. ř. rozhodnout o povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému vzniklé náklady, je pochopitelně zapotřebí prokázat, že tyto náklady vznikly, je třeba prokázat jejich výši a zároveň dospět k závěru, že šlo o náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku poškozeného. Podle povahy nákladů lze za důkaz o vzniku nákladů považovat jak potvrzení o zaplacení (v případě hotových výdajů), tak např. plnou moc, smlouvu o poskytnutí právní pomoci, fakturu či vyúčtování, pokud jde o náklady existující v podobě závazku poškozeného. Posouzení správnosti výše nákladů a účelnosti nákladů je pak výlučně v pravomoci soudu, který rozhoduje o povinnosti odsouzeného. Obdobně Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 3 To 102/2014, zdůraznil, že předpokladem pro přiznání povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů poškozeného ve vztahu

k výši nákladů potřebných k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody je splnění povinnosti poškozeného prokázat tyto náklady (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 74/1980 Sb. rozh. tr.).

č. 2

20. Trestní kolegium Nejvyššího soudu dále připomíná, že pro samotné vyčíslení nákladů vzniklých poškozenému přibráním zmocněnce – advokáta je významná sazba mimosmluvní odměny stanovená ve vyhlášce č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „AT“), přičemž je nutno vycházet z ustanovení § 10 odst. 5 AT, které stanoví podmínky pro výši odměny při zastupování poškozeného v trestním řízení a vychází z ustanovení § 7 a násl. AT. Takový postup je zásadní jen tehdy, když případná smluvní odměna je vyšší, neboť přiznané náklady na zastoupení nemohou překročit odměnu stanovenou podmínkami o mimosmluvní odměně a současně musí být náklady vynaloženy účelně. Podle § 1 odst. 1 AT odměna advokáta za poskytování právních služeb se řídí smlouvou s klientem (smluvní odměna); není-li odměna advokáta takto určena, řídí se ustanovením advokátního tarifu o mimosmluvní odměně. Podle § 1 odst. 2 AT při stanovení nákladů řízení, jejíž náhrada se klientovi přiznává rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, se výše odměny advokáta určí podle ustanovení o mimosmluvní odměně, nestanoví-li zvláštní předpis jinak. Ustanovení § 12 odst. 2 AT se nepoužije. Na to je povinen advokát upozornit klienta, jedná-li s ním o smluvní odměně. Odměna advokáta za poskytnutí právních služeb jako jedna ze složek nákladů řízení tedy může být smluvní nebo mimosmluvní. Současná právní úprava žádným způsobem neomezuje výši smluvní odměny. Smluvní odměna podle § 3 až § 5 AT je charakterizována jako ujednání mezi advokátem a klientem o částce, za níž bude právní služba poskytnuta. Částka nemusí být výslovná. Není také nezbytná písemná forma takové smlouvy. Odměna advokáta musí být přiměřená jak objektivním skutečnostem (např. složitosti věci), tak subjektivním skutečnostem (např. konkrétním okolnostem případu a možností advokáta, rozsahu informací klienta o poměrech na trhu právních služeb, speciálním znalostem, zkušenostem, pověsti a schopnosti advokáta, povaze a trvání vztahu advokáta s klientem, časovým požadavkům na vyřízení věci, apod.). V poměru k mimosmluvní odměně je její částečné omezení možné pouze směrem nahoru. Směrem dolů existuje plná smluvní volnost stran.

21. K posuzované problematice se v odborné literatuře (viz ŠÁMAL P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1852 až 1854) uvádí, že náklady potřebnými k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení je třeba rozumět všechny náklady poškozeného (byť by nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení byl přiznán jen zčásti), vynaložené v přímé souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohace-

ní a s řízením o tomto nároku, pokud nejde o náklady, jejichž vynaložení bylo zřejmě zbytečné. Ze zákona patří mezi náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku poškozeného též náklady, které poškozený vynaložil v důsledku toho, že se dal zastupovat zmocněncem (§ 50 odst. 1 tr. ř.). Tyto náklady mohou představovat jak hotové výdaje zmocněnce, tak i odměnu, kterou poškozený zaplatil za zastupování svému zmocněnci.

22. Dále je třeba zdůraznit, že v rámci adhezního řízení i rozhodování o nákladech s tím spojených v trestním řízení se trestní řízení neřídí, a to ani přiměřeně, jednotlivými ustanoveními zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ve zkratce „o. s. ř.“). Náhrada nákladů řízení v občanském soudním řízení ve smyslu § 142 o. s. ř. a násl. je založena na zásadě úspěchu ve věci, přičemž obligatorně se z úřední povinnosti rozhoduje o přiznání náhrady nákladů potřebných k účelnému uplatnění nebo bránění práva účastníka, který měl ve věci plný úspěch, proti účastníkovi, který ve věci neměl úspěch. Z výkladu k tomuto ustanovení je zřejmé, že obsahem takové povinnosti je určení, kdo nakonec zaplatí náklady prozatím placené (nebo zálohované). Při stanovení takových nákladů se vychází z nákladů vynaložených (viz rozhodnutí pod č. 14/1985 Sb. rozh. obč.). Ve smyslu § 151 odst. 1 o. s. ř. je možno rozhodnout o povinnosti k náhradě nákladů řízení, jakmile náklady vzniknou, a na rozdíl od trestního řízení pro stanovení výše nákladů je rozhodující vznesený nárok a skutečnost, zda účastník byl v řízení o tomto nároku úspěšný. Podstatný rozdíl je třeba shledat i v tom, že v občanskoprávním řízení je zpravidla rozhodnuto o těchto nákladech přímo v meritorním rozhodnutí (výjimkou je zde tzv. separace nákladů podle § 147 a § 148 odst. 2 o. s. ř. a rozhodnutí o náhradě nákladů řízení jen co do základu podle § 155 odst. 1 o. s. ř.).

23. O náhradě nákladů poškozeného, vzniklých v souvislosti s uplatněným nárokem na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení v trestním řízení, se ovšem rozhoduje až po právní moci samotného meritorního rozhodnutí, jímž byl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Specifičnost při stanovení náhrady nákladů poškozeného v trestním řízení spočívá i v tom, že podle § 154 odst. 1 tr. ř. poškozenému může být přiznán nárok na náhradu nákladů, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce, i v situaci, kdy poškozený byl úspěšný jen v části nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Ve smyslu § 154 odst. 2 tr. ř. je možno přiznat poškozenému nárok na úhradu vzniklých nákladů dokonce i za situace, kdy nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení vůbec neuplatnil nebo mu nebyl ani zčásti přiznán. Při stanovení výše odměny za zastupování zmocněncem se obecně vychází ze skutečně přiznané náhrady škody, nemajetkové újmy či bezdůvodného obohacení. Smysl samotného adhezního trestního řízení spočívá v naplnění podstaty trestního řízení jako ná-

pravy konfliktního stavu způsobeného pachatelem trestného činu poškozenému a vedle projednání věci, vyslovení viny a potrestání tohoto pachatele i záruky rovného postavení poškozeného v trestním řízení a usnadnění získání rozhodnutí o povinnosti škůdce k náhradě škody, případně nemajetkové újmy či k vydání bezdůvodného obohacení poškozenému, aniž by muselo být vedeno samotné občanskoprávní řízení. Současně také trestní řízení značně usnadňuje postavení poškozeného vzhledem k zásadě, že vinu obviněného musí prokazovat orgány činné v trestním řízení, a to včetně výše způsobené škody nebo získaného bezdůvodného obohacení, jestliže škoda nebo bezdůvodné obohacení jsou zákonným znakem skutkové podstaty trestného činu, pro nějž je obviněný postaven před soud [§ 89 odst. 1 písm. e) tr. ř.]. Tím je důkazní povinnost poškozeného oproti občanskoprávnímu řízení zásadně ulehčena. Tomu odpovídá i značně omezená potřeba aktivity zmocněnce poškozeného, která se promítá též do rozsahu a náročnosti jím poskytované právní pomoci a jež musí mít nepochybně zásadní odraz i pro stanovení výše smluvní odměny. Při rozhodování o náhradě těchto nákladů je nutno se podrobně zabývat i samotnou účelností nákladů vynaložených k uplatnění nároku poškozeného v adhezním trestním řízení, a to i v návaznosti na povinnost advokáta stanovenou podle § 10 odst. 2, odst. 6 pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů České republiky (usnesení č. 1/1997 České advokátní komory), když smluvní odměna musí být přiměřená a nesmí být ve zřejmém nepochybném poměru k hodnotě a složitosti věci a advokát nesmí uzavřít smlouvu s klientem za podmínek pro něj nevýhodných. Obdobné omezení pak stanoví § 4 odst. 3 AT. V trestním řízení neplatí ustanovení § 149 odst. 1 o. s. ř., které zakotvuje, že zastupoval-li advokát účastníka, jemuž byla přisouzena náhrada nákladů řízení, je ten, komu byla uložena náhrada těchto nákladů, povinen ji zaplatit k rukám advokáta. Tím je ovšem v občanskoprávním řízení určeno jen platební místo k úhradě vzniklých nákladů řízení.

24. Pokud jde o správný výklad a použití ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř., Ústavní soud se k tomu výslovně nevyjádřil, byť se tím v některých rozhodnutích zabýval. Tak např. v usnesení ze dne 12. 5. 2015, sp. zn. I. ÚS 1110/15, sice mimo jiné konstatoval, že výklad ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř., z něhož vycházela napadená rozhodnutí a který předpokládá, že poškozený může v trestním řízení uplatňovat náhradu jen těch nákladů, které mu již skutečně vznikly, tzn. že je skutečně vynaložil, lze považovat za ústavně souladný (viz též usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3193/13, a obdobně usnesení téhož soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. III. ÚS 2311/12, a ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 1110/15). V citovaných rozhodnutích se však Ústavní soud již dále podrobně nezabýval výkladem ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. s tím, že tento výklad v zásadě náleží obecným soudům.

25. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva lze zmínit např. jeho rozsudek ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 22909/10, ve věci Hromádka, Hromádková proti

Rusku, z něhož se podává, že stěžovatel má právo na náhradu nákladů jen tehdy, jestliže bylo prokázáno, že tyto náklady byly skutečně a nezbytně vynaloženy a že jsou co do výše přiměřené.

26. Trestní kolegium Nejvyššího soudu považuje za východisko pro řešení posuzované otázky výklad pojmu „*náklady vzniklé přibráním zmocněnce*“ uvedeného v ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. Jde o to, zda za vzniklé náklady poškozeného lze považovat takové náklady i za situace, kdy nárok zmocněnce na ně *de iure* (na základě smlouvy s poškozeným) již vznikl a nadále existuje, avšak poškozený ho ještě neuhradil (nezaplatil) svému zmocněnci. S ohledem na vymezení řešené otázky se trestní kolegium Nejvyššího soudu nezabývalo náhradou jiných potřebných nákladů, které poškozený účelně vynaložil k uplatnění svého nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení (např. nákladů na opatření znaleckého posudku).

27. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu pojem „*náklady vzniklé přibráním zmocněnce*“ je nutno vykládat a používat jako pojem právní. Jde tedy o náklady poškozeného za situace, kdy právní nárok zmocněnce na ně vůči poškozenému již vznikl a existuje *de iure*, nikoliv až pouze *de facto*, tj. v důsledku skutečné úhrady (zaplacením) těchto nákladů poškozeným jeho zmocněnci. Právní nárok zmocněnce vůči poškozenému stran nákladů spojených se zastupováním poškozeného tímto zmocněncem vznikl a existuje *de iure* už tím, že poškozený si zvolí zmocněnce a udělí mu plnou moc k zastupování a že tento zmocněnec (advokát) provede jednotlivé úkony právní služby, přičemž už jejich provedením vzniká poškozenému náklad spočívající v závazku uhradit odměnu a hotové výdaje zmocněnce (advokáta) za tento úkon, nikoliv tedy až jejich faktickou úhradou (zaplacením). Jde tu o zastoupení na základě plné moci ve smyslu § 31 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění platném do 31. 12. 2013, kdy zmocnitel (poškozený) udělí za účelem svého zastoupení plnou moc zmocněnci. Nyní půjde o smluvní zastoupení ve smyslu § 441 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, kde platí, že ujednají-li si to strany, zastupuje jedna z nich druhou v ujednaném rozsahu jako zmocněnec, přičemž zmocnitel uvede rozsah zástupčího oprávnění v plné moci. Ve smyslu výše citovaného ustanovení trestního řádu jde o situaci, kdy si poškozený zvolí (přibere) svého zmocněnce.

28. Přitom dle ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. vyjádřená slovním spojením „*včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce*“ odpovídá shora uvedenému výkladu, neboť tato formulace výslovně uvádí náklady vzniklé „*přibráním*“ zmocněnce, a tím je širší než formulace, která by byla vázaná na náklady vzniklé „*zaplacením*“ odměny a náhrady hotových výdajů zmocněnci.

29. Východiskem opačných názorů (viz rozhodnutí citovaná výše pod body 16. a 17. tohoto stanoviska) je úprava náhrady odměny a hotových výdajů ustanovenému obhájci ve smyslu § 151 odst. 2, 3 a § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. Nesprávně

se zde ovšem přehlíží rozdíl ve znění ustanovení § 154 odst. 1 a § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř., když posléze uvedené ustanovení výslovně podmiňuje povinnost odsouzeného nahradit státu odměnu a hotové výdaje ustanoveného obhájce tím, že stát již předtím uhradil obhájci tuto odměnu a hotové výdaje. Naproti tomu ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. neobsahuje žádnou takovou podmínku, protože zde zmiňuje jen náklady vzniklé přibráním zmocněnce. Proto, jak správně připomenul Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 21. 7. 2015, sp. zn. 4 To 58/2015, pokud by zákonodárce v ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. požadoval pro přiznání náhrady nákladů zmocněnce předchozí náhradu těchto nákladů poškozeným, mohl použít obdobnou formulaci jako v ustanovení § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. Stejně tak mohl tuto skutečnost vyjádřit slovy „včetně nákladů vzniklých zaplacením odměny a náhrady hotových výdajů zmocněnci“. Z textu ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. tedy nevyplývá nutnost předchozího skutečného zaplacení nákladů poškozeným jeho zmocněnci.

30. Nelze rovněž přehlédnout, že jde o náklady, které poškozenému objektivně již vznikly, neboť byly účelně vynaloženy v souvislosti s uplatňováním nároku poškozeného jeho zmocněncem, na jejichž úhradu má zmocněnec na základě smlouvy o zastupování nárok. Proto i podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu nic nebrání tomu, aby soud uložil obviněnému povinnost nahradit poškozenému náklady vzniklé přibráním zmocněnce v podobě odměny za poskytnuté úkony právní pomoci a vynaložené hotové výdaje, i když je ještě poškozený neuhradil svému zmocněnci.

31. Výklad ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř., který zastává trestní kolegium Nejvyššího soudu v tomto stanovisku, odpovídá tendenci posílení postavení poškozeného v trestním řízení a ochrany jeho práv, neboť budou-li soudy trvat na tom, že lze poškozenému uhradit jen již skutečně vynaložené, zaplacené náklady jeho zmocněnci, mnohdy ponесou v konečném důsledku tyto náklady sami poškození a jejich zmocněnci, a to zejména s ohledem na prekluzivní lhůtu pro jejich uplatnění uvedenou v § 155 odst. 4 tr. ř. Nelze totiž pominout, že podle § 155 odst. 4 části věty za středníkem tr. ř. musí poškozený uplatnit nárok na náhradu těchto nákladů v prekluzivní lhůtě jednoho roku od právní moci odsuzujícího rozsudku a v této lhůtě by musel také fakticky uhradit odměnu a hotové výdaje svému zmocněnci.

32. Právní názor, podle něhož lze uložit povinnost odsouzenému nahradit poškozenému tyto náklady, i když je poškozený ještě neuhradil svému zmocněnci, není v rozporu ani s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva (viz jeho rozsudek citovaný výše pod bodem 25. tohoto stanoviska), neboť nabízí vyšší národní standard ochrany lidských práv a základních svobod, než jaký plyne ze zmíněného rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (viz čl. 53 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované pod č. 209/1992 Sb.).

33. Závěry trestního kolegia Nejvyššího soudu obsažené v tomto stanovisku pak nejsou v rozporu ani s výkladem Ústavního soudu obsaženým v jeho rozhod-

nutích citovaných pod bodem 24. tohoto stanoviska, která rozhodně nelze chápat, tak, že z nich vyplývá takový výklad ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř., podle něhož lze náklady spojené s přibráním zmocněnce přiznat poškozenému až poté, co je skutečně uhradil zmocněnci. Jak již bylo výše uvedeno, právní názor trestního kolegia Nejvyššího soudu nabízí vyšší standard ochrany práv poškozeného.

34. Nelze se ztotožnit s námitkou (např. Vrchního soudu v Praze v jeho usnesení ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 7 To 16/2011), že při tomto výkladu ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. existuje riziko bezdůvodného obohacení na straně poškozeného, když v praxi by se mohlo stát, že by poškozený uplatnil nárok na náhradu nákladů vzniklých přibráním zmocněnce, aniž by zmocněnci cokoliv zaplatil, přičemž kdyby mu byl tento nárok přiznán, poškozený by získal od odsouzeného nejen samotnou náhradu škody či nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, ale i náhradu nákladů na jeho zmocněnce, které však sám nevynaložil. Takové riziko se totiž týká jen samotného zmocněnce poškozeného a nemůže být zásadním argumentem pro odmítnutí přijatého řešení.

35. Je třeba si také uvědomit, že protiprávním jednáním (trestným činem) odsouzeného vznikla poškozenému škoda či nemajetková újma nebo bezdůvodné obohacení, a bez ohledu na to, zda byla poškozenému nahrazena tato škoda či nemajetková újma nebo vydáno bezdůvodné obohacení, byl by povinen vynaložit další vlastní finanční prostředky k zaplacení nákladů účelně vynaložených na uplatnění svého nároku, aniž by bylo jisté, zda mu tyto náklady budou odsouzeným skutečně zaplacený.

36. Ačkoliv trestní a občanskoprávní řízení představují dvě samostatná řízení s odlišným účelem a s odlišnými procesními postupy, přesto rozdílné nastavení právní úpravy náhrady nákladů řízení v těchto řízeních vnímá i Ústavní soud jako problematické (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2014, sp. zn. IV. ÚS 2952/14). Jestliže v občanskoprávním řízení se nevyžaduje, aby úspěšný účastník nejdříve fakticky uhradil svému právnímu zástupci odměnu a hotové výdaje za poskytnutou právní službu a teprve pak se domáhal přiznání náhrady těchto nákladů u soudu, tím spíše by v tomto směru neměl být zatěžován poškozený v trestním řízení jako oběť trestného činu. Na tom nic nemění ani případné poskytnutí zálohy za vykonané úkony právní pomoci. Zvolený výklad ustanovení § 154 odst. 1 tr. ř. přitom zmírňuje uvedený rozdíl, který je i podle názoru Ústavního soudu problematický.

37. Trestní kolegium Nejvyššího soudu z důvodů výše rozvedených dospělo k závěru, že podle § 154 odst. 1 tr. ř. lze uložit odsouzenému povinnost nahradit poškozenému náklady vzniklé přibráním zmocněnce v podobě odměny za poskytnuté úkony právní pomoci a vynaložené hotové výdaje, i když je ještě poškozený neuhradil svému zmocněnci. K tomu, aby soud mohl rozhodnout o podaném návrhu poškozeného, musí poškozený doložit, které účelně vynaložené náklady a v jaké výši mu vznikly.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 1

č. 1

Řízení o stížnosti, Revizní princip
§ 147 odst. 1 tr. ř.

I. Stížnostní řízení podle § 147 odst. 1 tr. ř. je ovládáno revizním principem při zachování omezení uvedeného v § 147 odst. 2 tr. ř. Není proto nezbytné, aby stížnost byla odůvodněna, neboť stížnostní orgán je povinen přezkoumat z podnětu (i neodůvodněné) stížnosti všechny výroky napadeného usnesení ze všech hledisek přicházejících v úvahu, ať již byly stížností napadeny, či nikoli, stejně jako správnost postupu řízení, které předcházelo napadenému usnesení [§ 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř.].

Obnova řízení
§ 278 odst. 1, 283 písm. d), § 145 odst. 2 tr. ř.

II. V řízení vedeném o návrhu na povolení obnovy řízení podle § 277 a násl. tr. ř. je uplatnění práva stížnosti, zejména možnost stížnost směřující proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení (§ 283 tr. ř.) opřít o nové skutečnosti a důkazy, limitováno podmínkami tohoto řízení. Použití § 145 odst. 2 tr. ř. v takové stížnosti je nutné omezit jen na „nova“ vztahující se ke skutečnostem, které byly uváděny již v návrhu na povolení obnovy, jehož rozsah je vymezen podmínkami stanovenými v § 278 odst. 1 tr. ř. Uvedený závěr vychází z podstaty rozhodování o obnově řízení, při němž soud porovnává výsledky dokazování provedeného v původním řízení s důkazy posuzovanými v rámci řízení o povolení obnovy na podkladě podaného návrhu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2016, sp. zn. 8 Tz 25/2015, ECLI:CZ:NS:2016:8.TZ.25.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněné M. T. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 7 To 63/2011.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Ministr spravedlnosti podal ve prospěch obviněné M. T. (dříve K.) stížnost pro porušení zákona proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 2011,

č. 1

sp. zn. 7 To 63/2011. Tímto rozhodnutím byla zamítnuta stížnost obviněné proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 5 T 12/2010, kterým byl podle § 283 písm. d) tr. ř. zamítnut jako nedůvodný návrh obviněné na povolení obnovy řízení podaný v trestní věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 3 T 2/2008.

2. Ve stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti poukázal na průběh řízení, které předcházelo vydání stížností napadeného usnesení, a konstatoval, že podle protokolu o veřejném zasedání založeném na č. 1. 76 spisu sp. zn. 5 T 12/2010 Krajského soudu v Plzni bylo vyhlášeno ve veřejném zasedání dne 2. 5. 2011 za přítomnosti státního zástupce, obhájkyň obviněné Mgr. A. V. a obviněné, která proti vyhlášenému usnesení podala přímo do protokolu stížnost. Opisy písemného vyhotovení usnesení byly doručeny obviněné M. T. dne 30. 5. 2011, její obhájce Mgr. A. V. dne 26. 5. 2011 a státnímu zástupci dne 27. 5. 2011. Obviněná, tak i její obhájce byly známy důvody, které vedly nalézací soud k zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení v trestní věci Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 3 T 2/2008, a měly možnost se k nim vyjádřit a uvést vše, co považovaly za podstatné a relevantní ke zvrácení uvedeného rozhodnutí ve stížnostním řízení. Obviněná a ani její obhájce Mgr. A. V. žádné odůvodnění stížnosti v písemné formě neučinily, byť z obsahu spisu je zřejmé, že obhájce dne 17. 6. 2011 u Vrchního soudu v Praze v době od 09:45 hodin do 14:00 hodin spis studovala. K tomu dodal, že tato liknavost jmenované advokátky vedla z podnětu stížnosti občanského sdružení Šalamoun, Spolku na podporu nezávislé justice v České republice, k níž se připojila i obviněná, ke kárnému projednání a jejímu kárnému postižení Českou advokátní komorou. Vrchní soud v Praze o stížnosti obviněné rozhodl usnesením dne 28. 6. 2011, sp. zn. 7 To 63/2011, v neveřejném zasedání tak, že ji jako nedůvodnou podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl, když podle jeho odůvodnění přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i správnost řízení, které mu předcházelo.

3. S poukazem na § 145 odst. 2 tr. ř., § 147 odst. 1 tr. ř., § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 251 odst. 1 tr. ř. a § 265h odst. 1 tr. ř. ministr spravedlnosti uvedl, že pokud jde o povinnost vyplývající z § 251 odst. 1 tr. ř. a § 265h odst. 1 tr. ř., podle nichž nesplňují-li odvolání nebo dovolání náležitosti obsažené v § 249 odst. 1 tr. ř. nebo v § 265f odst. 1 tr. ř., vyzve soud oprávněné osoby, aby odstranily v zákonné lhůtě zjištěné vady, s upozorněním, že jinak budou opravné prostředky zamítnuty nebo odmítnuty, tato není zakotvena v ustanovení trestního řádu pro stížnostní řízení. Ustanovení § 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř. naopak stanoví, že při rozhodování o stížnosti musí stížnostní soud přezkoumat správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž stěžovatel může podat stížnost, a řízení napadenému usnesení předcházející. Je proto povinností stížnostního soudu zabývat se všemi aspekty napadeného rozhodnutí a rovněž celým řízením, které mu předcházelo. Ministr spravedlnosti přitom zdůraznil, že tak se také v přezkoumávané věci zjevně stalo,

neboť Vrchní soud v Praze s ohledem na chybějící odůvodnění stížnosti zkoumal všechny námitky obhajoby uplatněné u soudu prvního stupně, jakož i argumenty uvedené v samotném návrhu na povolení obnovy řízení, s nimiž se náležitým způsobem vypořádal v odůvodnění svého rozhodnutí.

4. Podle ministra spravedlnosti s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 303/04, ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05, a ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 160/09, podle kterých se usnesení o opravném prostředku podle § 134 odst. 4 tr. ř. svým významem blíží rozsudku, z čehož se odvíjí mimo jiné povinnost soudu jeho opis doručit všem oprávněným osobám, aby měly možnost se vyjádřit k odůvodnění rozhodnutí, vyvstává otázka, zda není třeba rovněž v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení připustit možnost použití § 251 odst. 1 tr. ř., eventuálně § 265h odst. 1 tr. ř. *per analogiam*. Zmínil, že podle § 145 odst. 2 tr. ř. lze stížnost opřít o nové skutečnosti a důkazy, a proto v těchto souvislostech lze mít pochybnosti, zda v posuzované věci nedošlo k procesnímu pochybení, pokud předseda senátu nevyzval obviněnou ani její obhájkyňu k odstranění vad podání (stížnosti), resp. k jeho odůvodnění ve stanovené lhůtě. Mohlo by jít o porušení práva obviněné na soudní ochranu a spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“). Ve smyslu zmíněných rozhodnutí Ústavního soudu orgány veřejné moci jsou povinny jednotlivá ustanovení jednoduchého práva interpretovat a aplikovat primárně z pohledu účelu a ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod. Tudíž i při případné hypoteticky možné konkurenci více metodologicky a racionálně obhajitelných interpretačních alternativ je nutno zvolit k výkladu tu, která opodstatněně nabývá přednosti před ostatními, tj. upřednostnit takovou, která je ústavně konformnější.

5. Ministr spravedlnosti i přes konstatování, že v projednávané věci stížnostnímu soudu žádné ustanovení trestního řádu [§ 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř.] výslovně neukládá povinnost vyžadovat od stěžovatele odůvodnění stížnosti, uvedl, že nelze vyloučit, aby v rámci řádně odůvodněné stížnosti obhajoba uplatnila nové skutečnosti nebo důkazy (tzv. nova), což trestní řád v § 145 odst. 2 výslovně připouští. Podle názoru ministra spravedlnosti měl soud obviněnou a její obhájkyňu vyzvat k odůvodnění stížnosti ve lhůtě, kterou by za tím účelem stanovil. Pokud tak nepostupoval, vystavil se riziku porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy ve vztahu k ustanovením jednoduchého práva v § 147 odst. 1 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. Popsaná vada v tomto případě zatížila mimořádné opravné řízení sloužící k nápravě skutkových vad meritorního rozhodnutí, což mohlo mít nemalý vliv na správnost učiněného rozhodnutí a mohlo představovat citelný zásah do právní sféry obviněné.

6. Jelikož ministr spravedlnosti zastává názor, že stížnostní řízení v posuzované věci neproběhlo v mezích ústavních kautel a nastolenou otázku je zapotřebí

judikatorně vyřešit, a to i při vědomí, že v přezkoumávané věci (o vině a trestu) již rozhodoval i Ústavní soud, který svým usnesením ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. III. ÚS 2606/11, ústavní stížnost obviněné podanou z jiných důvodů jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

č. 1

7. Z uvedených důvodů ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 7 To 63/2011, byl porušen zákon v § 147 odst. 1 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení přecházejícím též v § 251 odst. 1 a § 265h odst. 1 tr. ř. *per analogiam*, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 7 To 63/2011, zrušil, případně zrušil též další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud s ohledem na důvod zrušení pozbyla svého podkladu, a dále aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř. a přikázal Vrchnímu soudu v Praze věc v rozsahu zrušení znovu projednat a rozhodnout.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

8. Obviněná M. T., již byl opis stížnosti pro porušení zákona zaslán Nejvyšším soudem a doručen dne 10. 11. 2015, jejím obhájcem Mgr. J. M., LL.M. (Nejvyšším soudem obviněné původně ustanovenému) dne 23. 11. 2015 a JUDr. M. B. (obviněnou zvolenému) dne 11. 12. 2015, se jejich prostřednictvím vyjádřila tak, že nejprve (ve vyjádření zasláném Mgr. J. M., LL.M.) poukázala na nutnou obhajobu s tím, že v důsledku výkonu trestu odnětí svobody, v němž se nachází, se nemůže svobodně pohybovat a je izolována od vnějšího světa. Nicméně splnění požadavku nutné obhajoby nemůže ani s ohledem na ústavněprávní rozměr této problematiky nastat toliko formálně, tj. pouhým ustanovením obhájce, nýbrž obviněnému musí být dáno na zvážení, zda mu ustanovený obhájce vyhovuje, či zda si nezvolí obhájce jiného ve smyslu § 37 odst. 2 tr. ř., případně zda požádá soud o ustanovení obhájce podle § 38 odst. 1 tr. ř. O tyto možnosti však byla obviněná v důsledku selhání zvolené obhájkyne ve stížnostním řízení připravena a stížnostní soud k tomu nepřihlédl. Žádným způsobem nebyla informována o tom, že její obhájce je nečinný, a nemohla tedy ani učinit žádné kroky k nápravě, např. vypovědět plnou moc a zvolit si jiného obhájce nebo požádat soud o jeho ustanovení. Současně zdůraznila, že zvolení Mgr. A. V. jako obhájkyne nemělo obstrukční charakter, a proto na její případ nedopadají závěry Ústavního soudu vyřčené ve věci sp. zn. III. ÚS 83/96, s nimiž se jinak plně ztotožňuje. Ačkoli státní kontrolu nad výkonem advokacie je třeba pokládat za nežádoucí, pouhé vyzvání ze strany soudu k odůvodnění stížnosti lze sotva za takový nepřipustný zásah pokládat, zvláště za situace, kdy obviněný, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, má jen omezené možnosti posoudit

kvalitu práce zvoleného obhájce, u nějž předpokládá, že postupuje v souladu s právními předpisy a s etickými pravidly jeho profese, přičemž výsledek kárného řízení už nijak neovlivní postavení obviněného ani v případě, že jeho obhájce byl v souvislosti s jeho právním zastupováním uznán kárně vinným. Tak tomu bylo i v trestní věci obviněné, kdy nečinnost obhájkyne Mgr. A. V. měla tytéž důsledky, jako kdyby nebyla právně zastoupena vůbec. Stížnostní soud pak o její stížnosti rozhodl, aniž věděl, na co konkrétně si chce stěžovat. V závěru tohoto svého vyjádření obviněná navrhla výslech svědka Ing. Z. J., který jako zmocněný aktivista spolku Šalamoun obstarával od samého počátku podporu obviněné v celém řízení o povolení obnovy řízení.

9. Prostřednictvím obhájce JUDr. M. B. obviněná ve svém vyjádření stvrdila a doplnila skutečnosti uvedené ve stížnosti pro porušení zákona a rozvedla, že s ohledem na nedostatek finančních prostředků jí byla obhájkyne Mgr. A. V. doporučena a placena Občanským sdružením Šalamoun. Zdůraznila, že tato obhájkyne dne 17. 6. 2011 u Vrchního soudu v Praze studovala trestní spis zjevně za účelem načerpání materie pro odůvodnění stížnosti, s čímž byl stížnostní soud obeznámen, avšak tuto skutečnost bez povšimnutí přešel, i když si musel být vědom problematičnosti komunikace mezi obviněnou a obhájkyň. Stížnostní soud zcela přehlédl a pominul, že neodůvodnění stížnosti proti usnesení Krajského soudu v Plzni bylo způsobeno nečinností obhájkyne, přičemž obviněná sama nebyla schopna v relevantním čase vůbec zjistit, že její obhájkyne nepostupuje v souladu s etickými předpisy upravujícími výkon advokacie [§ 16 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 85/1996 Sb.“)]. Advokát je povinen poskytovat obviněnému právní pomoc při plném využití prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, za což nelze považovat pouhé podání blanketní stížnosti bez možnosti využití poukazu na tzv. nové skutečnosti upravené v § 145 odst. 2 tr. ř. Pro nesplnění povinností byla tato obhájkyne následně Českou advokátní komorou shledána kárně vinnou. Důvodem bylo zejména to, že v příkrém rozporu se zájmy klienta bez jeho vědomí neplnila zákonné povinnosti. Ani rozhodnutí vydané v kárném řízení však nereflektuje a ani nemůže reflektovat trestněprávní procesní postavení obviněné, v němž došlo k porušení jejího práva na obhajobu v důsledku neplnění zákonných povinností její advokátkou. Protože se obviněná o této skutečnosti nedověděla, nemohla ani patřičně reagovat. Celé situaci mohl předejít stížnostní soud, pokud by advokátku vyzval k odůvodnění stížnosti. Obviněná se proto ztotožnila se stížností pro porušení zákona, neboť sama shledává hmatatelné porušení svého práva na obhajobu s faktickou absencí možnosti obhajoby. Navrhla proto, aby Nejvyšší soud rozhodl tak, jak navrhl ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, avšak i při vědomí nemožnosti měnit obsah podané stížnosti pro porušení zákona požadovala, aby Nejvyšší soud navíc podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 2011, sp. zn.

7 To 63/2011, byl porušen zákon v neprospěch obviněné nejen v ustanoveních stěžovatelem uváděných, ale také v § 36 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. ř., § 37a odst. 1 písm. b) tr. ř. *per analogiam* a § 41 odst. 1, 2 tr. ř.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

č. 1

10. Nejvyšší soud nařídil veřejné zasedání na 20. 7. 2016, o němž vyrozuměl mimo ministra spravedlnosti a Nejvyššího státního zastupitelství i obviněnou a jí zvoleného obhájce JUDr. M. B. Obviněná však výslovně prohlásila dne 21. 6. 2016, že se veřejného zasedání zúčastnit nechce. Veřejné zasedání proto bylo konáno bez její přítomnosti.

11. V průběhu veřejného zasedání Nejvyšší soud provedl podle § 213 tr. ř. důkaz rozhodnutím kárného senátu České advokátní komory. Obhájce přítomný u veřejného zasedání rovněž na výzvu předsedkyně senátu Nejvyššího soudu k návrhu na výslech Ing. Z. J. jako svědka v tomto veřejném zasedání uvedl, že na tomto původním návrhu netrvá, neboť jej s ohledem na předmět stížnosti pro porušení zákona považuje za nadbytečný. Nejvyšší soud proto tento důkaz neprováděl, jakož ani žádné jiné důkazy, protože strany veřejnému zasedání přítomné další návrhy neučinily.

12. V závěrečných návrzích obhájce obviněné uvedl stejné okolnosti, které jsou podrobně rozvedeny v písemných vyjádřeních obviněné, a státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se se stížností pro porušení zákona neztotožnil, neboť dospěl k závěru, že k formálním pochybením ze stran soudů v § 147 odst. 1 tr. ř. a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a analogicky ani v § 251 odst. 1 či § 265h odst. 1 tr. ř. nedošlo, protože soudy postupovaly plně v souladu s platnou právní úpravou zakotvující stížnostní řízení, která neukládá soudu, aby vyzýval obhájce k doplnění odůvodnění podané stížnosti. Podle něj však nedošlo ani k pochybení v materiálním smyslu, protože z podnětu stížnosti obviněné stížnostní soud dodržel úplný rozsah přezkumné činnosti, a naplnil tak smysl revizního principu, na němž je stížnostní řízení založeno. Neztotožnil se s ministrem spravedlnosti ani v tom, aby mohla být v této souvislosti použita analogie norem týkajících se odvolacího a dovolacího řízení, protože analogie není výkladovou metodou, nýbrž nástrojem k překlenutí mezery v zákoně, o níž se v daných souvislostech nejedná. Ministr spravedlnosti se ve skutečnosti svou stížností pro porušení zákona domáhal toho, aby Nejvyšší soud svým rozhodnutím vytvořil novou právní normu, což je však v rozporu s tím, že vytváření právních norem přísluší zákonodárci, nikoliv soudu. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud stížnost pro porušení zákona jako nedůvodnou podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

13. Nejvyšší soud z podnětu této stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti

nimž byla podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a považuje za nutné podle jejího obsahu uvést, že podstatnými námitkami v ní jsou jednak obecný požadavek na to, aby i v řízení o stížnosti měl stížnostní soud povinnost vyzvat osobu podávající stížnost k tomu, aby ji odůvodnila, jako je tomu obdobně u § 251 odst. 1 tr. ř. nebo § 265h odst. 1 tr. ř., a jednak otázka, zda došlo k porušení práva obviněné na soudní ochranu a spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

14. Nejprve je z obsahu připojeného spisu Krajského soudu v Plzni sp. zn. 5 T 12/2010 potřeba uvést, že nyní stížností pro porušení zákona napadenému usnesení Krajského soudu v Plzni ve věci sp. zn. 5 T 12/2010 předcházelo řízení o povolení obnovy řízení, a to na základě návrhu podaného obviněnou M. T. ve věci Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 3 T 2/2008, v níž byla pravomocně odsouzena pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. b), h) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále „tr. zák.“), ve spolupachatelství a odsouzena podle § 219 odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání sedmnácti a půl roku se zařazením pro jeho výkon do věznice se zvýšenou ostrahou, v jehož výkonu se nyní nachází.

15. Předmětnou žádost o obnovu řízení obviněná podala ke Krajskému soudu v Plzni dne 12. 11. 2010 a doplnila ji o „nabídku svědectví“ Ing. Z. J. jako člena občanského sdružení Šalamoun. Dne 21. 3. 2011 byla obviněná soudem vyzvána ke sdělení, zda si obhájce zvolí, nebo jí má být soudem ustanoven z důvodu nutné obhajoby podle § 36a odst. 2 písm. a) tr. ř., a k tomu jí byla stanovena lhůta jednoho týdne. Na tuto výzvu obviněná reagovala připisem ze dne 29. 3. 2011, doručeným krajskému soudu dne 30. 3. 2011, v němž požádala o ustanovení obhájce, k němuž došlo v osobě advokáta Mgr. Z. H. dne 30. 3. 2011. Obviněná i tento obhájce byli vyzkoušeni o veřejném zasedání nařízeném na 2. 5. 2011. Na ustanoveného obhájce obviněná reagovala dne 21. 4. 2011 sepsanou „Žádostí o změnu ustanoveného obhájce ve věci obnovy soudu“, a to z důvodu, že objektivně neměla možnost si sama obhájce zvolit, a proto požádala soud o jeho ustanovení, přičemž však netušila, že jí bude shodou náhod ustanoven Mgr. Z. H., jenž ji zastupoval v trestním řízení vedeném proti ní pro trestný čin vraždy, v níž se jeho postupem cítila být poškozena, a proto k němu nechová potřebnou důvěru. Požádala tudíž o ustanovení obhájce jiného. K uvedenému se vyjádřil na základě výzvy soudu obhájce Mgr. Z. H. tak, že „iniciativa ke změně obhájce je zjevně motivována spolkem Šalamoun, zvláště aktivitami pana J., kterému odsouzená neuvěřitelně podlehla“. Uvedl dále, že její obhajobu je v daném termínu schopen zajistit, avšak dal na zvážení projev její vůle, jímž mu vyjádřila svoji nedůvěru, a to i přesto, že řadou písemností, které mu obviněná zasílala, mu podle něj dávala najevo spíše svoji důvěru. K tomu připojil dopis adresovaný spolkem Šalamoun řediteli Věznice O. Obviněná na základě všech výše uvedených skutečností udělila dne 2. 5. 2011 (den konání veřejného zasedání) generální procesní plnou moc

obhájce Mgr. A. V., která její obhajobu po vzdání se lhůty k přípravě veřejného zasedání aktivně převzala v průběhu tohoto veřejného zasedání u Krajského soudu v Plzni dne 2. 5. 2011, načež jednací síň opustil ustanovený obhájce Mgr. Z. H. 16. Jak z obsahu spisu sp. zn. 5 T 12/2010 dále vyplývá, Krajský soud v Plzni konal veřejné zasedání dne 2. 5. 2011 za přítomnosti obhájkyne Mgr. A. V., při němž provedl řadu důkazů. Po provedení dokazování, zamítnutí návrhů, jež obviněná v průběhu veřejného zasedání navrhla, a závěrečných návrzích bylo po přerušení veřejného zasedání vyhlášeno usnesení, jímž byl podle § 283 písm. d) tr. ř. návrh obviněné M. T. na povolení obnovy řízení ve věci Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 11. 2010, sp. zn. 4 T 3/2008 (správně „3 T 2/2008“), jako nedůvodný zamítnut.

17. Obviněná po vyhlášení tohoto usnesení a jeho stručném ústním odůvodnění proti němu podala přímo při veřejném zasedání do protokolu stížnost. Obhájkyne Mgr. A. V. po skončení veřejného zasedání dne 2. 5. 2011 požádala o kopii zvukového záznamu z veřejného zasedání a její žádosti bylo vyhověno. Písemné vyhotovení předmětného usnesení bylo obviněné doručeno dne 30. 5. 2011 a její obhájce Mgr. A. V. dne 26. 5. 2011.

18. Krajský soud v Plzni předložil stížnost obviněné k rozhodnutí Vrchnímu soudu v Praze jako soudu stížnostnímu dne 10. 6. 2011. Dne 17. 6. 2011 obhájkyne Mgr. A. V. studovala spis u Vrchního soudu v Praze v době od 9:45 do 14:00 hodin. Vrchní soud stížnost obviněné projednal v neveřejném zasedání konaném dne 28. 6. 2011. Při tomto neveřejném zasedání byla stížnost obviněné konstatována z protokolu o veřejném zasedání a bylo přečteno napadené usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 5 T 12/2010, a obsahu spisu Krajského soudu v Plzni sp. zn. 4 T 3/2008 (správně mělo být sp. zn. 3 T 2/2008 – pozn. Nejvyššího soudu). Vrchní soud v závěru neveřejného zasedání rozhodl usnesením ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 7 To 63/2011, (nyní stížností pro porušení zákona napadeným) tak, že podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost jako nedůvodnou zamítl. V odůvodnění usnesení uvedl, že obviněná podala stížnost, kterou „ani prostřednictvím své obhájkyne, která se dne 17. 6. 2011 od 9:45 hodin do 14:00 hodin věnovala u stížnostního soudu studiu spisu, neodůvodnila“. Vrchní soud v Praze proto „přezkoumal podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení i správnost řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že stížnost není důvodná“ (viz stranu 1 napadeného usnesení). Z obsahu tohoto přezkoumávaného usnesení rovněž plyne, že stížnostní soud se podrobně zabýval z hlediska § 147 odst. 1 tr. ř. jednotlivými skutečnostmi, které obviněná v návrhu na povolení obnovy řízení uvedla, i způsobem, jak se soud prvního stupně s jejími důkazními návrhy vypořádal. Reagoval v potřebné míře i na jednotlivé důkazy prováděné v rámci řízení o povolení obnovy řízení a zkoumal je ze všech hledisek rozhodných podle § 278 odst. 1 tr. ř. (k tomu srov. strany 2 až 6 přezkoumávaného usnesení).

19. Nejvyšší soud na podkladě takto učiněných zjištění se zřetelem na námitky ve stížnosti pro porušení zákona uplatněné (eventuálně vyjádření obviněné k nim) shledal, že obviněná podala návrh na povolení obnovy řízení, jejíž podmínky jsou upraveny v § 278 až 289 tr. ř. Zásadně pro ni platí, že obnova řízení se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé (srov. § 278 odst. 1 tr. ř.). Podle § 283 odst. 1 písm. d) tr. ř. soud návrh na povolení obnovy zamítne, neshledá-li důvody obnovy podle § 278 tr. ř. Podle § 286 odst. 1 tr. ř. o návrhu na povolení obnovy řízení rozhodne soud ve veřejném zasedání a podle § 286 odst. 3 tr. ř. je proti rozhodnutí o návrhu na povolení obnovy přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

20. Jestliže ministr spravedlnosti vytýkal porušení zákona v neprospěch obviněné v § 147 odst. 1 a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., resp. § 251 odst. 1 a § 265h odst. 1 tr. ř. *per analogiam* proto, že žádný ze soudů rozhodujících o návrhu obviněné na povolení obnovy řízení obviněnou ani její obhájkyň nevyzval k odůvodnění stížnosti obviněnou podané do protokolu o veřejném zasedání proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 5 T 12/2010, a Vrchní soud v Praze o ní rozhodl toliko v rámci své přezkumné povinnosti vymezené v § 147 odst. 1 tr. ř., Nejvyšší soud v tomto postupu soudů obou stupňů zmiňovaná porušení zákona neshledal a stížnost pro porušení zákona nepovažuje za důvodnou, protože soudy obou stupňů respektovaly a dodržely všechny zákonné podmínky, které plynou z citovaných ustanovení i dalších, jimiž byl povinen se řídit.

21. Podle § 147 odst. 1 tr. ř. při rozhodování o stížnosti přezkoumá nadřízený orgán správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž může stěžovatel podat stížnost [písm. a)], a řízení předcházející napadenému usnesení [písm. b)]. Z dikce tohoto ustanovení plyne, že soud druhého stupně při rozhodování o stížnosti je povinen přezkoumat napadené usnesení ve smyslu § 147 odst. 1 tr. ř. v celé šíři a nemůže se omezit jenom na námitky uplatněné stěžovatelem (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 1964, sp. zn. Tzv 49/64, uveřejněné pod č. 13/1965-II. Sb. rozh. tr.). Má tedy povinnost (srov. „přezkoumá“) z podnětu podané stížnosti přezkoumat všechny výroky napadeného usnesení ze všech hledisek přicházejících v úvahu, ať byly stížností napadeny, nebo nikoliv, pokud stěžovatel proti nim mohl brojit, stejně jako správnost postupu řízení, které předcházelo napadenému usnesení. Přihlíží přitom i k těm vadám, které nebyly ve stížnosti výslovně vytýkány. Tento tzv. revizní princip, který již však není typický pro odvolací řízení (srov. § 254 tr. ř.) a řízení o stížnosti pro porušení zákona (srov. § 267 tr. ř.), ovšem není absolutní, nýbrž je v několika směrech omezen. Stěžovatel totiž může projevit svou vůli napadnout usnesení jen ve vztahu k určité osobě nebo věci a tato vůle musí být zásadně při přezkoumávání respektována (srov. též § 147 odst. 2 tr. ř. – tzv. omezený revizní princip). Uvedený revizní způsob přezkoumávání předpokládá, že přezkumný orgán se neomezí jen na námitky vytýkané ve stížnosti, ale aktivně prověří přezkoumávané usnesení i z hlediska

vad, které se v něm vyskytují, přestože na ně stěžovatel neupozornil (k tomu srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1792).

č. 1

22. Obdobně podstatu revizního principu vykládá i jiná literatura, např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. aktualizované vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, na s. 546 uvádí: „Provedení revizního principu znamená, že orgán rozhodující o opravném prostředku přezkoumává správnost všech výroků rozhodnutí, proti kterému byl podán opravný prostředek, a správnost řízení těmto výrokům předcházejícího úplně a všestranně do všech důsledků bez ohledu na to, zda oprávněná osoba všechny tyto výroky napadla a na chyby v nich obsažené upozornila či nikoli, nebo i když jen podala opravný prostředek bez jakéhokoli odůvodnění. Proto, aby orgán rozhodující o opravném prostředku musel revizní povinnost vykonat, stačí, že opravný prostředek byl vůbec podán. Tím se vytváří pro oprávněnou osobu záruka, že správnost rozhodnutí bude přezkoumána bez ohledu na to, zda se jí podařilo přesně poukázat na vady rozhodnutí a své námitky dostatečně odůvodnit.“

23. V jiné právnické literatuře je revizní princip vymezen tak, že stížnostní orgán „musí přezkoumat napadené rozhodnutí, zda odpovídá procesním ustanovením o rozhodnutí a zda nevykazuje jiné procesní či hmotněprávní vady, dále musí přezkoumat řízení mu předcházející až do vydání přezkoumávaného rozhodnutí, zejména přezkoumává, zda byla dodržena v tomto řízení příslušná ustanovení trestního řádu, a to bez ohledu na to, zda oprávněná osoba, která podala opravný prostředek, vady rozhodnutí či řízení mu předcházejícího vytkla, či podala opravný prostředek bez bližšího odůvodnění“ (srov. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva, Trestní právo procesní. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 883 a 884).

24. Ve vztahu k této právní úpravě nevznese jiné názory ani Ústavní soud, jenž svým usnesením ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 1800/07, rozhodoval o námitce stěžovatele v případě, kdy porušení jeho práva na spravedlivý proces spočívalo v tom, že soud se v odůvodnění napadeného usnesení nevypořádal s argumenty uvedenými v dodatečně zdůvodněné stížnosti (tedy šlo o obdobnou, byť ne zcela shodnou situaci, avšak reagující na stejnou otázku, protože stížnostní soud rozhodoval jen na podkladě blanketní stížnosti), a konstatoval, že: „V tomto případě se uplatňuje tzv. omezený revizní princip a zákonem nejsou stanoveny ani striktní formální požadavky na obsahovou náplň tohoto opravného prostředku, zejména není nezbytné, aby stížnost byla odůvodněna. Z § 147 tr. ř. plyne, že stížnostní orgán (soud) přezkoumá z podnětu stížnosti všechny výroky napadeného usnesení ze všech hledisek přicházejících v úvahu, ať již byly stížností napadeny, nebo nikoli, stejně jako správnost postupu řízení, které předcházelo napadenému usnesení. Stížnostní orgán je povinen přezkoumat napadené usnesení v celé jeho šíři a nemůže se omezit jenom na eventuální námitky uplatněné stěžovatelem ...

Je třeba upozornit na skutečnost, že podávání tzv. blanketních stížností trestní řád v žádném ustanovení výslovně neupravuje, a ze žádného ustanovení trestního řádu nevyplývá ani povinnost stížnostního orgánu vyčkat, až bude stížnost dostatečně odůvodněna. Je tudíž na odpovědnosti účastníků řízení, a zejména jejich obhájců, aby stížnosti včetně případného odůvodnění (které však, jak bylo shora uvedeno, není obligatorní) podávali v zákonem stanovené lhůtě, eventuálně aby doplnění stížnosti podané v zákonem stanovené třídní lhůtě doručili příslušnému orgánu v co možná nejkratší době tak, aby mohlo být vzato v úvahu při rozhodování o stížnosti proti usnesení.“ Ústavní soud tudíž dospěl k závěru, že není nutné, aby stížnost proti usnesení byla odůvodněna, přičemž tato skutečnost nemá – při dodržení dalších podmínek, zejména splnění požadavků kladených na odůvodnění rozhodnutí § 125 a 134 tr. ř. – vliv na správnost, zákonnost a ústavní konformitu postupu soudu podle § 147 odst. 1 tr. ř., protože zásadně „není nezbytné, aby stížnost byla odůvodněna, neboť stížnostní orgán je povinen přezkoumat z podnětu (i neodůvodněné) stížnosti všechny výroky napadeného usnesení ze všech hledisek přicházejících v úvahu, ať již byly stížností napadeny, či nikoli, stejně jako správnost postupu řízení, které předcházelo napadenému usnesení [§ 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř.]. Jinými slovy, stížnostní orgán je povinen přezkoumat napadené usnesení v celé jeho šíři a z úřední povinnosti přihlížet ke všem vadám, a to i těm, které ve stížnosti nebyly výslovně vytýkány“ (srov. přiměřeně např. usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 12. 2010, sp. zn. II. ÚS 2737/10, ze dne 23. 8. 2011, sp. zn. I. ÚS 1955/11, ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 536/15).

25. Nejvyšší soud kromě uvedeného považuje za vhodné ve vztahu k námitkám ministra spravedlnosti o podmínkách uvedených v § 145 odst. 2 tr. ř. uvést i to, že v řízení o stížnosti proti usnesení o zamítnutí návrhu na povolení obnovy podle § 283 písm. d) tr. ř. je v určitém smyslu limitováno i použití zmiňovaného § 145 odst. 2 tr. ř., podle něhož „lze stížnost opřít o nové skutečnosti a důkazy“, protože v takové stížnosti je nutné se omezit jen na „nova“ vztahující se ke skutečností, které byly uváděny již v návrhu na povolení obnovy, jejíž rozsah, jak bylo výše uvedeno, je vymezen podmínkami stanovenými v § 278 odst. 1 tr. ř. Uvedený závěr vychází z podstaty rozhodování o obnově řízení, při němž soud porovnává výsledky provedení dokazování v původním řízení s důkazy posuzovanými v rámci řízení o povolení obnovy na podkladě podaného návrhu. Novou skutečnost je v řízení o obnově zpravidla nutno prokázat novými důkazy. Při rozhodování, zda má být povolena obnova řízení, je povinností soudu přezkoumat, zda navrhovaný důkaz je důkazem novým, soudy dříve neznámým, a zda kromě toho na základě něho by mohlo dojít v naznačených směrech k jinému rozhodnutí ve věci. Musí proto pro potřeby rozhodnutí této otázky hodnotit navrhované důkazy. Toto hodnocení ale nemůže přesahovat rámec zjištění, zda navrhovaný důkaz sám nebo ve spojení s již provedeným dokazováním by mohl vést v naznačených směrech k jinému rozhodnutí (srov. přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího

soudu ze dne 3. 2. 1956, sp. zn. 2 Tz 4/56, uveřejněné pod č. 40/1956 Sb. rozh. tr., či ze dne 26. 8. 1960, sp. zn. 7 Tz 3/60, uveřejněné pod č. 43/1960 Sb. rozh. tr.). Řízení o povolení obnovy podle § 278 a násl. tr. ř. je řízením, v němž je soud vázán návrhem oprávněné osoby, z čehož plyne, že zde neplatí revizní princip. Soud je proto oprávněn zabývat se jen těmi výroky, u kterých se navrhovatel povolení obnovy domáhá. To znamená, že pouze u těchto výroků řeší soud otázku, zda v návrhu uvedené skutečnosti nebo důkazy by samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi nebo důkazy již známými mohly odůvodnit jejich změnu (srov. přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 1991, sp. zn. 1 Tzf 9/91, uveřejněné pod č. 32/1992 Sb. rozh. tr., obdobně též usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 62/04).

26. Z tohoto důvodu i v rámci stížnosti podané proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení podle § 283 písm. d) tr. ř. se nelze domáhat ve smyslu § 145 odst. 2 tr. ř. takových nových skutečností, které nebyly předmětem řízení o povolení obnovy řízení, tzn. nebyly v návrhu uvedeny. Pokud by o takové nové skutečnosti nebo důkazy šlo, nebylo by možné o nich rozhodnout v rámci stávajícího řízení, ale takové nové okolnosti či důkazy by představovaly podmínky pro podání nového návrhu na povolení obnovy řízení.

27. Na základě těchto skutečností Nejvyšší soud v řízení, které předcházelo vydání napadeného rozhodnutí, neshledal takové vady, které by svědčily o procesním pochybení spočívajícím v tom, že by došlo u obviněné v řízení o povolení obnovy řízení o zkrácení práva na soudní ochranu ve smyslu porušení čl. 36 odst. 1 Listiny anebo čl. 6 odst. 1 Úmluvy (podle kterých se „každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu“ a „každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu“). O tom, že uvedené principy v posuzované věci nebyly porušeny, svědčí v obsahu spisu a přezkoumávaných rozhodnutích i to, že pokud jde o řízení probíhající před soudem prvního stupně, o němž bylo rozhodnuto Krajským soudem v Plzni usnesením ze dne 2. 5. 2011, sp. zn. 5 T 12/2010, tento soud v odůvodnění svého usnesení v dostatečné míře vysvětlil a odůvodnil, že provedl dokazování soustředěné na objasnění obviněnou navrhovaných nových skutečností a vypořádal se způsobem korespondujícím s § 278 odst. 1 a násl. tr. ř. se všemi obviněnou rozvedenými návrhy (srov. strany 2 až 4 tohoto rozhodnutí). Vrchní soud v Praze přezkoumávaným rozhodnutím, jak již bylo výše konstatováno, z hlediska požadavků na jeho odůvodnění plně dostál povinností plynoucí z povahy revizního principu zákonem stanoveného pro stížnostní řízení s tím, že důsledně posuzoval jak řízení předcházející vydání jím přezkoumávaného usnesení, tak i správnost všech výroků, proti nimž mohla obviněná stížnost podat. Reagoval

zodpovědně na jednotlivé důkazy, jež byly obviněnou v návrhu na povolení obnovy uplatněny, na způsob, jakým je soud prvního stupně vyhodnotil, i na to, jaký vztah měly k původnímu řízení (viz strany 2 až 6 citovaného usnesení stížnostního soudu). Vyčerpal tudíž všechny alternativy přezkumu, a to k úplnosti, správnosti i obsahové ucelenosti postupu i opodstatněnosti soudy prvního stupně učiněných závěrů. Nelze proto namítat, že by tím, že obhájkyň obviněné či obviněná sama odůvodnění stížnosti nese-psaly a soudu stížnostnímu je nepodaly, došlo ke zkrácení práv obviněné. Přitom, jak bylo výše uvedeno, nebylo povinností stížnostního soudu, aby takové odůvodnění, byť i mimořádně, analogicky např. podle § 251 odst. 1 tr. ř. či 265h odst. 1 tr. ř., mimo obecný zákonem stanovený rozsah svých povinností vyžadoval.

28. Shora uvedeným způsobem zákonná úprava stížnostního řízení vymezená § 147 tr. ř. a s ní korespondující soudní výklad neumožňují, aby byla modifikována podle požadavků ministrem spravedlnosti rozvedených ve stížnosti pro porušení zákona. Jím uvažovaná analogie použití obdobných podmínek zákonem stanovených u § 251 odst. 1 tr. ř. a § 265h odst. 1 tr. ř. nepřichází v úvahu nejen ze shora vysvětlených důvodů, ale i proto, že jde o právní úpravu, která vychází z jiného smyslu a povahy řízení, na které dopadá. Podle § 251 odst. 1 tr. ř. (odvolání a jeho náležitosti), „nesplňuje-li odvolání oprávněné osoby náležitosti obsahu odvolání podle § 249 odst. 1 tr. ř., vyzve je předseda senátu, aby vady odstranili ve lhůtě pěti dnů, kterou jim zároveň stanoví, a upozorní je, že jinak bude odvolání odmítnuto podle § 253 odst. 3 tr. ř. Stejně postupuje, pokud takové odvolání podal obžalovaný, který má obhájce, poškozený nebo zúčastněná osoba, kteří mají zmocněnce“. Podle 265h odst. 1 tr. ř. (upravující obdobný postup u dovolání), „nesplňuje-li dovolání nejvyššího státního zástupce nebo dovolání obviněného podané jeho obhájcem náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., vyzve je předseda senátu, aby vady odstranili ve lhůtě dvou týdnů, kterou jim zároveň stanoví, a upozorní je, že jinak bude dovolání odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. d) tr. ř.“ K tomu je třeba zejména uvést, že význam náležitého odůvodnění odvolání vychází z § 249 odst. 1 tr. ř. a je zvláště zejména tím, že je u odvolání omezen rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu. Nejedná se zde o revizní princip přezkoumávání, ten byl nahrazen principem vázanosti odvolacího soudu podanými odvoláními, resp. vytykanými nedostatky (srov. zákon č. 265/2001 Sb.). Jde o tzv. dispoziční princip, podle něž, je-li věcí oprávněné osoby, zda proti rozsudku podá odvolání, či nikoliv, musí být právě tak v její dispozici, v jakém rozsahu a z jakých důvodů tak učiní (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2990). Zákon v § 251 odst. 1 tr. ř. vychází z toho, že oprávněné osoby byly náležitě poučeny o nutném obsahu odvolání v rozsudku soudu prvního stupně, proto předseda senátu soudu prvního stupně, zjistí-li vady obsahu odvolání, vyzve k jejich odstranění. Nejedná se tedy o povinnost soudu vyžadovat odůvodnění odvolání, ale předmětná výzva, na niž

je v § 251 odst. 1 tr. ř. poukazováno, se týká jen odstranění nedostatků náležitosti obsahu odvolání, které soud v odůvodnění zjistil.

29. Obdobná situace je i v případě § 265h odst. 1 tr. ř., k němuž je nad rámec uvedeného k zásadám vyplývajícím z § 251 odst. 1 tr. ř. též nutné zdůraznit, že potřeba upozornění na obsahové nedostatky dovolání vyplývá z významu, který má obsah dovolání pro dovolací řízení (viz § 265f odst. 1 tr. ř.). Postup podle § 265h odst. 1 tr. ř. však směřuje jen k odstranění nedostatku náležitosti obsahu dovolání, nikoli k dosažení toho, aby bylo dovolání podáno i v dalších směrech v souladu se zákonem nebo aby bylo důvodné, resp. aby dovolatel dosáhl jeho věcného projednání a aby mu mohl Nejvyšší soud vyhovět (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2002, sp. zn. 6 Tdo 576/2002, uveřejněné pod č. 25/2003 Sb. rozh. tr.). Nejvyšší soud se proto nemohl ztotožnit s tím, že by byla možná analogie z důvodů, jež ministr spravedlnosti požadoval.

30. Nejvyšší soud nesouhlasil se stížností pro porušení zákona ani v názoru ministra spravedlnosti, že by se povinnost stížnostního soudu požadovat v případě podání tzv. blanketní stížnosti její odůvodnění od oprávněné osoby nebo od jejího obhájce měla odvíjet od výkladu vycházejícího z postoje, který Ústavní soud vyjádřil v nálezech ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 303/04, ze dne 5. 1. 2006, sp. zn. III. ÚS 457/05, a ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. I. ÚS 160/09, v nichž se vyslovil k teleologickému výkladu tak, že „jednotlivá ustanovení jednoduchého práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod, tj. v daném případě *in favorem* procesně oprávněného. Tudiž i při případné, hypoteticky možné konkurenci více metodologicky racionálně obhajitelných interpretačních alternativ je nutno zvolit jako výsledek výkladu tu, která opodstatněně nabývá přednosti před ostatními, tj. upřednostnit interpretaci takovou, která je ústavně konformnější“. K tomuto argumentačnímu a výkladovému návodu je však třeba připomenout, že je Ústavní soud sice vyslovil ve vztahu k řízení o povolení obnovy řízení, avšak ve zcela jiném smyslu, než o který se v této nyní přezkoumávané věci stížnost pro porušení zákona opírá. Vztahuje se totiž k aplikaci § 137 odst. 1 tr. ř., obsahující dvě diskursní formy oznámení usnesení – buď vyhlášením v přítomnosti dotčené osoby, anebo doručením opisu usnesení, a podával výklad ústavně konformních podmínek pro to, kterou ze zákonem výslovně stanovených dvou alternativ má soud v uvedeném typu řízení vybrat, resp. kterou z nich se má řídit. Tato srovnávaná situace, na niž se mohly v projednávané věci aplikovat uvedené teze, u výkladu § 147 odst. 1 tr. ř. a z něj plynoucího revizního principu nepřichází v úvahu, protože toto zákonné ustanovení, jak bylo shora vyloženo, žádné alternativy pro to, zda má stížnostní soud vyžadovat odůvodnění stížnosti, neexistují. Naopak povaha tohoto ustanovení a z něj plynoucího revizního principu, který je ve stížnostním řízení zásadním, zákonodárcem přímo předvídaným principem, jak bylo výše

rozvedeno, žádnou takovou zákonnou podmínku neuvádí. Nelze ji dovozovat ani z § 145 odst. 2 tr. ř.

31. Jen pro úplnost je vhodné zmínit, že podle § 145 odst. 2 tr. ř. sice lze stížnost opřít o nové skutečnosti, ale v té souvislosti je třeba zdůraznit, že i gramatický výklad tohoto ustanovení v případě pojmu „lze“ pouze dává možnost, že v rámci stížnosti ji je možné opřít i o nové skutečnosti a důkazy, tedy jde o určité vodítko, bude-li stížnost odůvodňována. Použití analogie v této souvislosti, jak se jí ministr spravedlnosti domáhal s odkazem na řízení o odvolání (řádný opravný prostředek podle § 251 odst. 1 tr. ř.) či dovolací řízení (mimořádný opravný prostředek podle § 265h odst. 1 tr. ř.), tudíž není i v tomto ohledu namístě. Uvedená řízení jsou svou povahou i významem zcela jiná, než je tomu u návrhu na povolení obnovy řízení, které je jakýmsi předstupněm k tomu, aby bylo mimořádné opravné (obnovené) řízení konáno, a je založeno na jiných procesních principech, jak bylo již výše vysvětleno.

32. Nejvyšší soud ze všech shora uvedených důvodů nepovažoval stížnost pro porušení zákona ve vztahu k tomu, že by stížnostní soud porušil svou povinnost vymezenou v § 147 odst. 1 tr. ř. a § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. za důvodnou, neboť zejména § 147 odst. 1 tr. ř. soudu neukládá povinnost vyzývat oprávněnou osobu k odstranění vad podání spočívajícího v absenci odůvodnění stížnosti. Odůvodnění stížnosti přitom není s ohledem na existenci tzv. revizního principu její obligatorní obsahovou náležitostí, a je tudíž primárně a téměř výlučně záležitostí účastníků řízení, tzn. v posuzované věci obviněné a její obhájkyň, aby uplatňovaly a střežily svá práva poskytovaná jim zákonem. Soud nemůže zasahovat do vztahu klienta a obhájce, protože jde o právo svobodné volby obhájce a jisté autonomnosti jeho postavení v řízení před soudem (jinými orgány veřejné moci). Z toho současně vyplývá obhájcová povinnost nejen podřídit výkon obhajoby podmínkám zákona (§ 41 tr. ř., § 16 zákona č. 85/1996 Sb.). Za splnění povinností daných § 41 odst. 1, 2 a 6 tr. ř. však obhájce odpovídá nikoli soudu (orgánu veřejné moci), ale obhajovanému, příp. orgánu, jemuž je kárně podroben (§ 32 zákona č. 85/1996 Sb.), a proto poruší-li obhájce při výkonu obhajoby jemu svědčící povinnosti (nebo poskytuje-li právní pomoc *non lege artis* a nejde-li přitom o trestný čin), nelze nápravu sjednat jinak než cestou advokátní komory (srov. nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96, publikovaný pod č. 293/1996 Sb.).

33. Nejvyšší soud vzhledem k obsahu podané stížnosti pro porušení zákona, ale i se zřetelem na nutnou reakci na připomínky obviněné k podané stížnosti pro porušení zákona, považuje za vhodné uvést, že soudy řádně respektovaly právo obviněné na obhajobu, a to i v souvislosti s podmínkami § 147 odst. 1 tr. ř., protože, jak bylo výše popsáno, obviněná mohla plně využít všech svých oprávnění v rámci zajištění své obhajoby a rovněž i řádně svá obhajovací práva uplatnit, a to za podmínek stanovených v řízení o návrhu na povolení obnovy podle § 36a

odst. 2 písm. a) tr. ř. a stanovených v § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. Pokud jde o využití práv na obhajobu v rámci stížnostního řízení, je třeba i zdůraznit, že obhájkyňě Mgr. A. V., již si obviněná sama na základě plné moci zvolila a která byla přítomna veřejnému zasedání před soudem prvního stupně dne 2. 5. 2011, kromě vyžádání záznamu o tomto veřejném zasedání, se věci věnovala potud, že dne 17. 6. 2011 u Vrchního soudu v Praze studovala po dobu více jak 4 hodin spis Krajského soudu v Plzni sp. zn. 5 T 12/2010. Uvedený úkon obhájkyňě učinila v době, kdy obdržela (ona sama dne 26. 5. 2011 a obviněná dne 30. 5. 2011) rozhodnutí soudu prvního stupně, a měla tedy i možnost se osobně seznámit s důvody, které Krajský soud v Plzni vedly k zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení (doba přibližně 4 týdnů). Od doby, kdy obhájkyňě spis studovala, do doby, než stížnostní soud stížnost zamítl, uplynulo 11 dnů, kdy stále bylo v možnostech obhájkyňě stížnostnímu soudu odůvodnění stížnosti doručit. Přestože tato obhájkyňě činila kroky, z nichž by bylo možné dovodit, že hodlá stížnost odůvodnit, do konání neveřejného zasedání dne 28. 6. 2011 Vrchnímu soudu takové odůvodnění nedoručila.

34. V té souvislosti Nejvyšší soud považuje za nutné zdůraznit, že to byl právě soud, který s veškerou ohleduplností k právům obviněné na obhajobu a přístup k soudní moci respektoval všechna její práva zakotvená v čl. 37 odst. 2 Listiny, a to od počátku řízení, v průběhu zkoumané části trestního řízení byly obviněné vytvořeny takové (procesní) podmínky, aby mohla být poskytnuta účinně a včas, jak stanoví čl. 40 odst. 3 Listiny. O tom svědčí již shora podrobně rozvedený postup soudů obou stupňů i reakce obviněné na její požadavky obhájce, jimž soudy vyhovovaly a práva obviněné na obhajobu plně respektovaly tak, jak jim to § 36a a § 36 odst. 1 tr. ř. ukládá.

35. Došlo-li v této věci k tomu, že nebyla podaná stížnost obhájkyňi obviněné odůvodněna, není možné spatřovat pochybení na straně soudu, neboť šlo o důsledek konkrétní realizace vztahu obhájkyňě a obviněné jako jejího klienta, jenž je budován na principu vzájemné důvěry. Orgány činné v trestním řízení nejsou oprávněny prověřovat výkon obhajoby z hlediska její kvality (obviněný nebo orgány činné v trestním řízení mohou dát pouze podnět České advokátní komoře nebo ministru spravedlnosti k zavedení kárného řízení s advokátem). Je proto třeba připomenout, že podle § 41 odst. 1, 2 tr. ř. je „obhájce zásadně povinen poskytovat obviněnému potřebnou právní pomoc, účelně využívat k hájení jeho zájmů prostředků a způsobů obhajoby uvedených v zákoně, zejména pečovat o to, aby byly v řízení náležitě a včas objasněny skutečnosti, které obviněného zbavují viny nebo jeho vinu zmírňují, a tím přispívat ke správnému objasnění a rozhodnutí věci, a je oprávněn již za přípravného řízení činit za obviněného návrhy, podávat za něho žádosti a opravné prostředky“.

36. Takto trestním řádem stanovené povinnosti obhájce vycházejí z práv a povinností advokátů upravených zákonem č. 85/1996 Sb, o advokacii, ve znění

pozdějších předpisů (dále „zákon č. 85/1996 Sb.“), zejména v § 16 odst. 1, 2, podle něhož je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Pokyny klienta však není vázán, jsou-li v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, a je povinen jednat čestně a svědomitě, využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.

37. Je věcí obviněného, kdy a koho z osob oprávněných k poskytování právních služeb formou obhajoby v trestním řízení (§ 37 tr. ř.) svou obhajobou pověřit, příp. zda svého práva volby vůbec využije. Za skutečnou volbu ovšem obviněný nese odpovědnost sám, a již proto není soud oprávněn posuzovat „kvalitu“ obhajoby či „nečinnost“ obhájce. Z práva svobodné volby obhájce a jisté autonomie jeho postavení v řízení před soudem současně vyplývá obhájcov povinnost nejen podřídit výkon obhajoby podmínkám zákona (§ 41 tr. ř., § 16 zákona č. 85/1996 Sb.), ale současně též jeho povinnost dbát při poskytování právní pomoci etických pravidel svého povolání; za splnění povinností daných § 41 tr. ř. však obhájce odpovídá nikoli soudu, ale obviněnému (k tomu podrobněji viz nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96, publikovaný pod č. 293/1996 Sb., či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. 8 Tdo 1500/2004).

38. O tom, že to byla obhájkyň, která nesplnila své povinnosti, a nikoliv soud, svědčí to, že za svůj nedůsledný postup byla Mgr. A. V. kárným senátem kárné komise České advokátní komory kárně potrestána. Jak Nejvyšší soud z obsahu tohoto rozhodnutí ze dne 13. 4. 2012, sp. zn. K 8/2012, zjistil, byla Mgr. A. V. shledána vinnou ze spáchání kárného provinění, kterého se dopustila při výkonu činnosti advokáta – obhájce obviněné ve věci vedené u Krajského soudu v Plzni pod sp. zn. 5 T 12/2010 tím, že poté, co dne 2. 5. 2011 podala v zastoupení obviněné M. T. do protokolu stížnost proti usnesení vydanému v této věci, tuto stížnost až do 28. 6. 2011, kdy o ní rozhodoval Vrchní soud v Praze, neodůvodnila, ačkoli to obviněné prostřednictvím Ing. Z. J. ze spolku Šalamoun dne 19. 6. 2011 slíbila, čímž porušila § 16 odst. 1, 2 a § 17 zákona č. 85/1996 Sb. ve spojení s čl. 4 odst. 1, 2 a čl. 9 odst. 1 usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, publikovaného pod č. 1/1997 Sb. Podle odůvodnění tohoto rozhodnutí sama kárně stíhaná advokátka věděla, že by měla stížnost odůvodnit, avšak spoléhala na to, že se jí podaří klientku (obviněnou), resp. zástupce spolku Šalamoun přesvědčit, že takový krok nemá smysl, avšak současně připustila, že klientku neinformovala, že stížnost zdůvodňovat nebude, a spoléhala, že vše podstatné jí bude tlumočit Ing. Z. J. Kárný senát dospěl k závěru, že Mgr. A. V. dostatečně nechránila práva a oprávněné zájmy klientky, neřídila se jejími pokyny, nejednala při výkonu advokacie čestně a svědomitě a důsledně nevyužila všechny zákonné prostředky, a tudíž nepostupovala tak, aby nesnižovala

důstojnost advokátního stavu. I přes konstatovaná pochybení však kárný senát podle § 32 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb. od uložení kárného opatření upustil, neboť „nepochyboval o tom, že kárně obviněná byla pod jistým tlakem zástupců spolku Šalamoun, z obsahu listin je pak zřejmé, že ani kdyby kárně obviněná stížnost zdůvodnila, tak by to nevedlo k výsledku příznivějšímu pro klientku“ (viz strany 2 až 3 citovaného kárného usnesení).

39. Nejvyšší soud ze všech uvedených důvodů shledal, že soudy nižších stupňů v projednávané věci nepochybily a nemohou nést odpovědnost na tom, že obhájce obviněného ve stížnostním řízení blanketně podanou stížnost neodůvodnil. Zejména je třeba zdůraznit, že jak bylo uvedeno výše ve smyslu § 147 odst. 1 tr. ř. a revizního principu, který jej ovládá, takovou povinnost nemá. Za daných okolností na soud nelze přenášet nedostatky ve způsobu právního zastoupení obhájce, jemuž obviněný udělil plnou moc, protože nezodpovědný výkon oprávnění a povinností obhájce v rámci smluvního vztahu mezi ním a obviněným a jeho nepříznivé důsledky nemohou být důvodem pro odchýlné posuzování práv a povinností obviněného.

40. Za potřebné však Nejvyšší soud považuje v této věci navíc poukázat i na to, že nejenomže sám shledal, že stížnostní soud svým povinností vyplývajícím z § 147 odst. 1 tr. ř. dostal tím, že jak řízení předcházející stížnosti, tak i věcnou správnost rozhodnutí soudu prvního stupně důsledně v celém rozsahu přezkoumal, ale tuto skutečnost ve stížnosti pro porušení zákona výslovně i ministr spravedlnosti konstatoval. O porušení zákona se proto nemůže objektivně jednat v případě, že žádné vady v zákonem předepsaném postupu nebyly zjištěny ani namítány.

41. K vyslovení porušení zákona v postupu stížnostního soudu v § 147 odst. 1 a § 148 odst. 1 tr. ř. nemohlo dojít ani proto, že nebyla aplikována analogie s § 251 odst. 1 či § 265h odst. 1 tr. ř., které, jak bylo výše uvedeno, nejenže na posuzovaný případ nedopadají, ale analogie v uvedeném smyslu by šla zcela proti smyslu zákona, který výslovně pro odvolací řízení v § 251 odst. 1 tr. ř. stanovil vázanost odvolacího soudu podaným odvoláním, resp. vytýkanými nedostatky, kdežto u stížnostního řízení stanovil revizní princip, podle něhož je i bez uvedení důvodů stížnostní soud povinen vždy přezkoumat řízení i předcházejí rozhodnutí ze všech hledisek.

42. Nejvyšší soud tudíž stížnost pro porušení zákona neshledal důvodnou, a proto ji podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl.

Č. 2

č. 2

Obnova řízení, Zastavení trestního stíhání
§ 11 odst. 1 písm. e), § 289 písm. c) tr. ř.

Ustanovení § 289 písm. c) tr. ř. se vztahuje na případy, kdy obviněný zemřel až poté, co bylo učiněno rozhodnutí, proti kterému směřuje návrh na povolení obnovy řízení. Toto ustanovení se neuplatní, spočívá-li vada původního rozhodnutí v tom, že jím nedošlo k zastavení trestního stíhání obviněného, přestože ten před vydáním rozhodnutí zemřel. Jestliže je smrt obviněného novou skutečností, odůvodňující povolení obnovy řízení podle § 278 tr. ř., pak po jejím povolení musí být trestní stíhání podle § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 7 Tz 15/2016, ECLI:CZ:NS:2016:7.TZ.15.2016.1)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného M. Z. proti pravomocnému usnesením Okresního soudu v Mostě ze dne 3. 6. 2015, sp. zn. 42 T 9/2011, podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným pravomocným usnesením byl porušen zákon v § 283 písm. c) tr. ř. v neprospěch obviněného. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil. Zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále rozhodl tak, že podle § 278 odst. 1 tr. ř. se ve prospěch obviněného M. Z. povoluje obnova řízení, které v trestní věci vedené u Okresního soudu v Mostě pod sp. zn. 42 T 9/2011 pravomocně skončilo usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 7 To 170/2012. Podle § 284 odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 7 To 170/2012, a další rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Mostě ze dne 27. 2. 2012, č. j. 42 T 9/2011-170, byl obviněný M. Z. uznán vinným přečinem zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku a odsouzen k trestu odnětí svobody na čtyři měsíce s tím, že výkon

trestu byl podmíněně odložen a zkušební doba byla stanovena na dvě léta. Podle § 226 písm. a) tr. ř. byl obviněný části obžaloby podané pro přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku zproštěn. Výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř. a podle § 229 odst. 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody.

2. Odvolání, které podal obviněný proti odsuzující části rozsudku, bylo usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 7 To 170/2012, podle § 256 tr. ř. zamítnuto. Tím nabyl rozsudek Okresního soudu v Mostě v odsuzující části právní moci. Krajský soud v Ústí nad Labem rozhodl ve veřejném zasedání, které konal v nepřítomnosti obviněného. Dodatečně, tj. v době po vyhlášení citovaného usnesení, vyšlo najevo, že obviněný dne 8. 12. 2013 zemřel.

3. Za tohoto stavu podala státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Mostě návrh na povolení obnovy řízení. V tomto návrhu uvedla, že pokud obviněný zemřel předtím, než bylo rozhodnuto o jeho odvolání, stalo se jeho trestní stíhání nepřipustným a mělo být podle § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno. Návrh na povolení obnovy řízení tak státní zástupkyně podala ve prospěch obviněného.

4. Usnesením Okresního soudu v Mostě ze dne 3. 6. 2015, č. j. 42 T 9/2011-198, byl návrh na povolení obnovy řízení podle § 283 písm. c) tr. ř. s použitím § 279 písm. d) tr. ř. zamítnut. Okresní soud v Mostě odůvodnil toto rozhodnutí v podstatě tím, že věc je řešitelná pouze cestou stížnosti pro porušení zákona, a že pokud by obnova řízení byla povolena ve prospěch obviněného, nebylo by možné trestní stíhání zastavit s ohledem na § 289 písm. c) tr. ř.

5. Usnesení Okresního soudu v Mostě nabylo právní moci dne 11. 8. 2015.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

6. Ministr spravedlnosti podal u Nejvyššího soudu dne 2. 3. 2016 ve prospěch obviněného stížnost pro porušení zákona. Poukázal na to, že Krajský soud v Ústí nad Labem v době, kdy rozhodoval o odvolání, nevěděl o úmrtí obviněného, ke kterému došlo dva dny před konáním veřejného zasedání. Ministr spravedlnosti konstatoval, že smrt obviněného byla soudy dříve neznámou skutečností ve smyslu § 278 odst. 1 tr. ř. Vyjádřil názor, že podle § 283 písm. c) tr. ř. lze zamítnout návrh na povolení obnovy řízení s ohledem na to, že obviněný zemřel, jen pokud byl takový návrh podán v neprospěch obviněného. K argumentaci Okresního soudu v Mostě, který odkazoval na § 289 písm. c) tr. ř., ministr spravedlnosti uvedl, že toto ustanovení se vztahuje na případy, kdy obviněný zemře až po podání návrhu na povolení obnovy řízení. Ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením byl porušen zákon v § 283 písm. c) tr. ř., § 279 písm. d) tr. ř. v neprospěch obviněného, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení i případná další obsahově navazující

rozhodnutí a aby podle § 271 odst. 1 tr. ř. sám rozhodl o návrhu na povolení obnovy řízení nebo podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Mostě věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

č. 2

7. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. napadené usnesení i předcházející řízení a shledal, že zákon byl porušen.

8. Ustanovení § 278 odst. 1 tr. ř. kromě jiného stanoví, že obnova řízení, které skončilo pravomocným rozsudkem, se povolí, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině. Smrt obviněného dne 8. 12. 2013, o které Krajský soud v Ústí nad Labem v době rozhodování o podaném odvolání dne 10. 12. 2013 nevěděl, evidentně byla skutečností, jakou má na mysli § 278 odst. 1 tr. ř. Pokud by bylo Krajskému soudu v Ústí nad Labem známo, že obviněný dne 8. 12. 2013 zemřel, nemohl by zamítnout jeho odvolání, ale musel by rozhodnout jinak, tj. způsobem zahrnujícím zastavení trestního stíhání obviněného podle § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř.

9. Podle § 283 písm. c) tr. ř. soud návrh na povolení obnovy zamítne, je-li obnova vyloučena podle § 279 tr. ř.

10. Podle § 279 písm. d) tr. ř. je obnova v neprospěch obviněného vyloučena, jestliže obviněný zemřel. Z dikce „obnova v neprospěch obviněného“ je zřejmé, že jde-li o obviněného, který zemřel, není vyloučena obnova v jeho prospěch.

11. Podle § 289 písm. c) tr. ř., byla-li povolena obnova jen ve prospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení dalšího řízení a trestní stíhání nelze zastavit jen proto, že obviněný zemřel.

12. Názor Okresního soudu v Mostě, že s ohledem na § 289 písm. c) tr. ř. by po případném povolení obnovy nebylo možné zastavit trestní stíhání z důvodu, že obviněný zemřel, je mylný. Citované ustanovení se nemůže týkat případů, kdy obviněný zemřel v průběhu původního řízení a kdy jeho trestní stíhání pravomocně skončilo v rozporu s § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. jinak než zastavením. Jestliže je smrt obviněného skutečností, která odůvodňuje povolení obnovy podle § 278 tr. ř. a vzhledem ke které mělo být původní řízení správně skončeno zastavením trestního stíhání, pak smrt obviněného nutně překáží provedení dalšího řízení po povolení obnovy, a toto řízení tudíž musí být zastaveno podle § 11 odst. 1 písm. e) tr. ř. Ustanovení § 289 písm. c) tr. ř. se vztahuje na případy, kdy obviněný zemřel až poté, co bylo učiněno rozhodnutí, proti kterému směřuje návrh na povolení obnovy. Toto ustanovení se neuplatní tehdy, když vada původního rozhodnutí spočívá v tom, že místo něho mělo být trestní stíhání zastaveno kvůli smrti obviněného. Výklad, z něhož v napadeném usnesení vycházel Okresní soud v Mostě,

je nelogický, protože ve svých důsledcích odnímá institutu obnovy řízení způsoblost být efektivním prostředkem nápravy pravomocného rozhodnutí, jehož vada vzešla z toho, že soud nevěděl o úmrtí obviněného, ke kterému došlo před rozhodnutím. Argumentace Okresního soudu v Mostě, že situace v dané věci je řešitelná jen stížností pro porušení zákona, nemůže obstát. Podle § 275 odst. 1 tr. ř., byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného, nepřekáží jeho smrt provedení řízení na podkladě stížnosti pro porušení zákona a trestní stíhání tu nelze zastavit proto, že obviněný zemřel. Pro řízení vyvolané stížností pro porušení zákona, čímž se rozumí i další řízení po zrušení pravomocného rozhodnutí, tedy platí ustanovení, které je obsahově identické s § 289 písm. c) tr. ř. u obnovy řízení. Výklad, který v napadeném usnesení prezentoval Okresní soud v Mostě, by se tudíž musel uplatnit i u stížnosti pro porušení zákona a ve skutečnosti by nápravu vadného rozhodnutí vylučoval také cestou stížnosti pro porušení zákona.

13. Okresní soud v Mostě porušil zákon v § 283 písm. c) tr. ř. v neprospěch obviněného, neboť zamítl návrh na povolení obnovy řízení, ačkoli správně měl obnovu řízení podle § 278 odst. 1 tr. ř. povolit.

14. Nejvyšší soud proto v bodě I výroku tohoto rozsudku vyslovil zjištěné porušení zákona, zrušil napadené usnesení, zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad, a v bodě II výroku tohoto rozsudku sám ve věci nově rozhodl tak, že povolil obnovu řízení a zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, jímž bylo rozhodnuto o odvolání obviněného, i další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením tohoto usnesení ztratila podklad.

15. Výrok, jímž Nejvyšší soud vyslovil porušení zákona v § 283 písm. c) tr. ř., zahrnuje i rozpor napadeného usnesení s § 279 písm. d) tr. ř. Nebylo tedy nutné toto ustanovení uvádět ve výroku vyslovujícím porušení zákona.

16. Povoláním obnovy řízení se věc dostala do stadia, kdy obviněný podal odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Mostě. V dalším řízení po povolení obnovy bude pokračovat Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací, který tak dokončí řízení konané na podkladě původní obžaloby (§ 288 odst. 2 tr. ř.).

Č. 3

Č. 3

Výslech svědka, Úřední záznam
§ 158 odst. 6, § 211 odst. 6 tr. ř.

Pokud je podle § 211 odst. 6 tr. ř. se souhlasem státního zástupce a obžalovaného přečten v hlavním líčení úřední záznam o vysvětlení (§ 158 odst. 6 předposlední věta tr. ř.), lze v případě potřeby klást svědkovi, o jehož vysvětlení byl úřední záznam pořízen, otázky k doplnění jeho svědecké výpovědi nebo k odstranění neúplností, nejasností a rozporů ve smyslu § 101 odst. 3 tr. ř. V tomto případě jde o výjimku, kdy se ustanovení § 158 odst. 6 poslední věta tr. ř. neuplatní.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze, soudu pro mládež, ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. 1 Tmo 21/2013, ECLI:CZ:VSPH:2013:1.TMO.21.2013.1)

Vrchní soud v Praze, soud pro mládež, k odvolání státní zástupkyně podanému v neprospěch mladistvého BODLÁKA^{)} a obžalovaného V. H. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci, soudu pro mládež, z 27. 11. 2012, č. j. 52 Tm 1/2012-616, a soudu prvního stupně vrátil věc k novému projednání a rozhodnutí.*

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem krajský soud podle § 226 písm. a) tr. ř. zprostil obžaloby mladistvého BODLÁKA^{*)} a obžalovaného V. H., kterým byl kladen za vinu trestný čin – u mladistvého provinění – znásilnění dle § 241 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., kterého se měli oba dopustit tím, že v době od 8. 8. 2008 do konce listopadu 2008 ve sklepě panelového domu (obec neuvedená, zřejmě v L.) po odchodu ostatních, s nimiž si hráli předtím na schovávanou, když zde zůstali sami s J. J., zatáhli ji zpět do sklepních prostor, vyzvali, aby se svlékla, když to odmítla, mladistvý BODLÁK^{*)} jí držel ruce nad hlavou a osahával ji na prsou, zatímco H. jí i sobě svlékl kalhoty a spodní prádlo, zdvihl jí za nohy, tlačil na zeď a opakovaně zasunul pohlavní úd do jejího přirození až do vyvrcholení, poté se vystřídali a obžalovaný H. jí držel a mladistvý BODLÁK^{*)} jí stejným způsobem

^{*)} Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb.

jako předtím H. zasunul ztopořený pohlavní úd do přirození s tím, ať to nikomu neříká, a to i přesto, že jim říkala, že to nechce, snažila se vymanit z jejich držení a poté ze strachu a v důsledku jejich fyzické převahy rezignovala a jen plakala. Obžalovaný mladistvý podle stejného § 226 písm. a) tr. ř. byl zproštěn obžaloby z dalšího provinění téhož právního posouzení, kterého se měl dopustit i tím, že v téže době a na stejném místě vyzval nezletilou KOPRETINU^{*)} do vedlejších částí sklepních prostorů, kde po ní chtěl, aby mu ho „vykouřila“, což poškozená odmítla, přesto si svlékl kalhoty a spodní prádlo, držel jí za krkem, levou rukou držel její pravou ruku a silou jí hlavu tlačil ke svému přirození, které jí strčil do úst, přestože se snažila uhýbat, a vyhrožoval jí, že pokud to nebude dělat, dostane od něj.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

2. Proti tomuto rozsudku podala státní zástupkyně v neprospěch obou obžalovaných včas odvolání. Poukázala na to, že krajský soud odkázal na zásadu *in dubio pro reo*, na rozpory v datu i na rozpory ve výpovědích poškozené J. ohledně způsobu znásilnění, s poukazem i na její špatnou pověst. Pokud jde o poškozenou KOPRETINU^{*)}, vypovídala opakovaně téměř shodně, nicméně dle soudu byla vyjádření o ní též kritická. Také ostatní znásilnění přítomní by to museli dle soudu zaregistrovat. S tímto závěrem ale nelze souhlasit. Soud nepostupoval dle § 2 odst. 6 tr. ř. a zprošťující výrok nemá oporu v zajištěných důkazech. Ty byly hodnoceny výlučně ve prospěch obžalovaných. Zejména soud nehodnotil neměnnou výpověď poškozené KOPRETINY^{*)}. Obžalovaní se přitom mohou hájit způsobem, jaký uznali za vhodný, poškozené jako svědkyně musí mluvit pravdu. I dívky se špatnou pověstí lze přitom znásilnit. Navíc poškozená J. se o věci zmínila až s odstupem času v souvislosti s jinou projednávanou věcí Okresního soudu v Liberci, pak teprve došlo k objasňování policií. Uplynulá doba ovlivnila paměť i dalších svědků, takže detaily je obtížné přesně určit. Navíc při hře na schovávanou byla situace nepřehledná a v závěru mohl být přítomen i obžalovaný H., aniž by si ho ostatní všimli. Obžalovaní spolu kamarádili, zatímco poškozené velké kamarádky nebyly, věc spolu neprobíraly, a je proto téměř vyloučeno, aby se domluvíly a účelově obžalované obvinily. Obžalovaní v rozhodné době neměli sexuální partnerku a mohli se domnívat, že poškozená J. nebude proti, pokud po ní budou chtít pohlavní styk. Nebylo zjištěno, že by poškozené měly nějaký důvod, aby si vymyslely to, co není pravda, navíc s takovým odstupem. Ve sklepech docházelo k líbání, svědci B. a Š. nemohli přitom přítomnost H. vyloučit. Že se něco tehdy stalo, je přesvědčena i matka poškozené J., s poukazem na změnu jejího chování. Svědek P. potvrdil, že v prosinci 2008 měl s J. styk, to již nebyla panna a říkala mu o znásilnění. Totéž řekla i nynějšímu partnerovi B., kterému také oba pachatele na sídlišti ukázala. Její výpověď byla přečtena. Úzký kontakt

J. a BODLÁKA^{*)}, který měl s vlečené kalhoty, potvrdila i poškozená KOPRETINA^{*)}. V době, kdy si svědek B. na chvíli odskočil, mohl zavolat obžalovaného H. Tento svědek se také druhý den poškozené KOPRETINY^{*)} ptal, jaké to bylo, a reagoval i na její popírání věci. Že KOPRETINA^{*)} trvá na znásilnění, potvrzuje i svědek Š. Pokud dle lékařské zprávy ze dne 8. 11. 2008 lékař nezjistil u poškozené J. porušení panenské blány, je otázkou, zda bylo vyšetření provedeno pečlivě, a pokud ano, mohlo ke skutkům dojít 14. 11. 2008, kdy na sídlišti byl obžalovaný BODLÁK^{*)} na „opušťáku“ z ústavu i poškozená J., která pak jela do Ch., což potvrzuje svědek M. Dle znaleckého posudku má obžalovaný BODLÁK^{*)} agresivní rysy a dosahuje pomocí agrese svých cílů, naopak psychologický posudek na poškozené neuvádí nic, co by znevěrohodňovalo jejich výpovědi. Nejvýše znalkyně připustila zveličení události. Je tedy zřejmé, že soud se nevypořádal se všemi důkazy, zejména v neprospěch obžalovaných, což je zejména neměnná výpověď poškozené KOPRETINY^{*)}. Pokud by soud dospěl k závěru, že poškozená J. přehání, mohl uvažovat o právní kvalifikaci dle § 242 odst. 1 tr. zák., a pokud by ke skutku došlo 14. 11. 2008, mohlo by v případě obžalovaného BODLÁKA^{*)} vzhledem k věku poškozené KOPRETINY^{*)} jít o trestný čin dle § 241 odst. 1, 2 tr. zák. Závěrem odvolání bylo navrženo napadený rozsudek dle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušit a dle § 259 odst. 1 tr. ř. nařídít soudu prvního stupně věc znovu projednat a rozhodnout.

3. K odvolání se písemně vyjádřil obhájce mladistvého BODLÁKA^{*)} Mgr. V. S poukazem na nevysvětlené rozpory ve výpovědích poškozených i dalších svědků a psychologické posudky ohledně poškozených a gynekologickou prohlídku údajné poškozené J. z 8. 11. 2008, vylučující opakovaná znásilnění, navrhl odvolání zamítnout.

III.

Důvodnost odvolání

4. Vrchní soud přezkoumal dle § 254 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného rozsudku i celé řízení, tomuto rozsudku předcházející, a to zejména se zřetelem na vady v odvolání vytýkané. Odvolací soud přihlížel ovšem i k vadám odvoláním nevytýkaným, pokud tyto vady měly vliv na správnost výroku napadeného rozsudku, jak bude dále uvedeno.

5. Úvodem lze uvést, že soud prvního stupně postupoval v řízení v souladu s respektováním práv obhajoby obou obžalovaných, a zejména i pokud jde o postavení mladistvého, a v tomto směru nebyla žádná pochybení zjištěna. I v ostatních směrech bylo, až na některá dále uvedená pochybení při provádění důkazů, postupováno v řízení soudním i přípravném v souladu s trestním řádem.

6. Při hodnocení provedených důkazů se však soud prvního stupně všemi rozhodnými důkazy nezabýval, což vedlo k pominutí i důkazů, které závěru soudu

č. 3

prvního stupně neodpovídají. Zejména také krajský soud v podstatě nijak nevysvětlnil zprošťující výrok ohledně poškozené KOPRETINY*) – a pokud poukazuje na pochybnosti o její věrohodnosti podle jejích rodičů, případně kamarádů, lze k tomu připomenout, že byla slyšena, vedle svědka Š., pouze matka poškozené, svědkyně D., která se k věrohodnosti výpovědi své dcery nijak nevyjadřovala, zejména neprojevila v tomto směru nějaké pochybnosti. Závěry o nevěrohodnosti poškozených jsou nepřesvědčivé i proto, že neberou v úvahu všechny rozhodné skutečnosti, když nebyly náležitě zváženy ty skutečnosti, které naopak nasvědčují věrohodnosti poškozených. Pokud jde o zproštění ohledně poškozené J., lze připomenout, že je sice poukázáno napadeným rozsudkem na lékařskou zprávu z 8. 11. 2008, nicméně se soud prvního stupně nezabýval v tomto směru ve spise založeným rozsudkem ohledně svědka P., podle něhož měl tento svědek styk s poškozenou již v říjnu 2008, tedy před zmíněným vyšetřením. Ani další části odůvodnění zproštění ze skutku ohledně poškozené J. nejsou přesvědčivé, když soud poukazuje na rozpory v jejích údajích a na skutečnost, že měla pohlavní styk s více muži, aniž by z toho dovozoval příčiny rozporů, kterými se v zásadě téměř nijak nezabýval, když také sama tato posléze zmíněná skutečnost není pro posouzení věrohodnosti poškozené rozhodná. K tomu lze již jen dodat, že vzhledem k časovému odstupu, danému potížení s doručením rozsudku obžalovanému H., je v současné době situace již jiná, poškozenou J. lze jako svědkyni osobně u jednání soudu slyšet. Jednak již dosáhla věku 18 let, a omezení dle § 102 odst. 1 tr. ř. již tedy v úvahu nepřichází, jednak termín porodu jejího dítěte byl odhadnut na 5. 9. 2012, v současné době by tedy její dítě mělo být starší jednoho a čtvrt roku a jeho útlý věk by již nebránil svědeckému výsledku této poškozené v hlavním líčení.

7. To platí tím spíše, že je třeba pokusit se odstranit rozpory mezi jejími výpověďmi, zejména pokud na č. l. 192 vypovídala o pohlavním styku 3× vleže na zemi a pak vstoje čelem ke zdi, zatímco ve výpovědi další to popisovala jinak, včetně toho, že u zdi stála zády ke zdi. Lze se také zabývat tím, když se svědila poškozené KOPRETINĚ*), byť jen zběžně, proč se nijak nezmínila o obžalovaném H. Otázkou také je, se zřetelem k výpovědi poškozené KOPRETINY*), jak poškozené ze sklepa odcházely a zda se tam poškozená J. po případném společném odchodu vracela. Podle svědecké výpovědi poškozené J. na ni poškozená KOPRETINA*) čekala před panelákem – z toho je tedy zřejmé, že asi neodcházely ze sklepa spolu. Poškozená KOPRETINA*) vypovídala pak o tom, že odešly společně a před domem se poškozená J. rozhodla do sklepa vrátit, přičemž KOPRETINA*) na ni nečekala a o tom, co se mělo stát, ji J. informovala asi za týden – v další výpovědi mluvila ale v tom smyslu, že byla informována poškozenou J. hned, kdesi u čerpací stanice, a neuváděla nic o tom, že by se J. měla do sklepa ještě vracet. Na tento rozpor a jeho odstranění a vysvětlení nebyl přitom zaměřen výsledek poškozené KOPRETINY*) u hlavního líčení. Soud prvního stupně se také nevěnoval rozporu zřejmému z protokolu o hlavním líčení a z odsuzu-

jícího rozsudku ve věci svědka P., když dle protokolu na č. l. 21 a 23 spisu jak tehdy obviněný P., tak svědkyně J. mluvili o prvním pohlavním styku s tím, že k němu došlo v říjnu 2008, tedy před 8. 11. 2008, kdy je datována lékařská zpráva, přičemž říjen je uveden i v rozsudku na č. l. 229. Ovšem v nynější trestní věci obžalovaných BODLÁKA^{a)} a H. P. P. v postavení svědka mluvil o prvním styku až v prosinci 2008. Přitom to, kdy k prvnímu pohlavnímu styku mezi svědky P. a J. došlo, má význam v trestní věci obžalovaných právě vzhledem k uvedené lékařské zprávě z 8. 11. 2008 a jejímu významu pro závěr o vině obžalovaných. Poškozená J. také nevysvětlila přesnějším odhadem, jak asi dlouho před první souloží se svědkem P. mělo dojít k pohlavnímu styku s obžalovanými BODLÁKEM^{a)} a H. Ve spojení s tím lze poukázat na svědky M. a J., kteří nebyli dotázáni, zda poškozená J. mohla být v Ch. u svědka M. na návštěvě dříve než na podzim, tedy již v létě, o prázdninách 2008. Soud prvního stupně se také dostatečně nezabýval tím, že – jak na to poukazuje odvolání – celá věc vyšla najevo až téměř s dvouletým odstupem ode dne, kdy mělo k trestné činnosti dojít, v souvislosti s řízením v jiné trestní věci. Zůstává tedy otázkou, pokud bezprostředně po údajném činu poškozené věc neohlásily a pokud by chtěly obžalované obvinít nepravdivě, proč tak učinily až s takovým časovým odstupem. Těmito skutečnostmi se soud prvního stupně nijak nezabýval, proto jsou jeho závěry, pokud dovozuje nevěrohodnost poškozených, nepřesvědčivé a přinejmenším předčasné. Tak tomu je i proto, že soud prvního stupně v době svého rozhodování byl omezen v možnosti provést důkaz osobním výsledkem poškozené J., vzhledem k jejímu věku a těhotenství. Jak bylo již uvedeno, tato překážka již odpadla a poškozenou lze již v hlavním líčení vyslechnout. Vzhledem k zásadnímu významu jejich výpovědí, se zřetelem i k postoji obou obžalovaných, je nutno dojít k závěru, že je tedy třeba i poškozenou J. osobně v hlavním líčení vyslechnout ke všem rozhodným skutečnostem a zabývat se i rozpory v jejich výpovědích a rozpory mezi jejími výpověďmi a dalšími důkazy. Vedle toho bylo také třeba pokusit se vysvětlit a odstranit již zmíněné rozpory ve výpovědích svědkyně KOPRETINY^{a)} a pominout nelze ani rozporné důkazy další, na které bylo již (a ještě bude) poukázáno. Ve spojení s tím je třeba zabývat se i lékařskou zprávou na č. l. 218, když výpovědi poškozené J., ale i svědka P. nasvědčují možnosti, že k pohlavnímu styku svědkyně J. s tímto svědkem mohlo přesto dojít před 8. 11. 2008, když tato zpráva dle soudu prvního stupně též vylučuje znásilnění poškozené (v předchozí době) obžalovanými.

8. Z uvedeného je tedy zřejmé, že soud prvního stupně se nezabýval všemi provedenými důkazy ve všech souvislostech dle § 2 odst. 5, 6 tr. ř., zejména nevěnoval pozornost odstranění všech rozporů, zejména v usvědčujících výpovědích poškozených. Kromě toho některé jeho úvahy zpochybňující jejich věrohodnost jsou jen důkazně nepodložené předpoklady soudu. Vedle toho také nebyly všechny důkazy provedeny, ač jejich provedení bylo potřebné, jak již bylo jednak uvedeno a jednak to bude dále ještě zmíněno. To platí i se zřetelem k tomu, co je

třeba opětovně zdůraznit, čili že bylo sice možno akceptovat to, že soud prvního stupně z vážných a zákonných důvodů osobně nevyslechl svědkyni J., v současné době však již překážky jejího výsledku odpadly a je možno ji v hlavním líčení tedy slyšet, když o důležitosti údajů jí uváděných není pochyb.

9. Odvolací soud tedy jednak pro vady napadeného rozsudku, pokud jde o odůvodnění zprošťujícího výroku, jednak i zejména proto, že nebyly provedeny všechny potřebné důkazy, které ke zjištění skutkového stavu potřebného pro rozhodnutí ve věci bylo možno či nyní lze provést, napadený rozsudek dle § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř. zrušil a věc dle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Rozhodnuto bylo v neveřejném zasedání, neboť zjištěné vady nelze odstranit ve veřejném zasedání odvolacího soudu – § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř.

10. Při konání nového hlavního líčení bude třeba se předně zabývat tím, zda nadále trvají podmínky pro konání řízení proti mladistvému BODLÁKOVI^{*)} jako proti uprchlému. V tomto směru lze připomenout, že ve spise je uvedena adresa, na niž by se měl zdržovat ve Velké Británii, a soud se dokonce pokoušel prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti na tuto adresu doručit napadený rozsudek. Doručenka od mladistvého ve spise není, doručit se mu tedy zřejmě nepodařilo – stejně tak ovšem spis postrádá informaci o výsledku snahy doručit, když ve spise není sdělení Ministerstva spravedlnosti, jak pokus o doručení dopadl. Pokud by podmínky pro konání řízení proti uprchlému už dány nebyly, např. by se mladistvý vrátil do ČR a řízení by se nevyhýbal ve smyslu § 302 tr. ř., bude třeba v řízení pokračovat dle obecných předpisů.

11. V novém hlavním líčení bude třeba předně osobního výsledku poškozené svědkyně J., když okolnosti bránící jejímu výsledku již pominuly. Její výslech bude muset být zaměřen na odstranění jejích rozporných údajů, zejména zda došlo ke styku 3× na zemi a pak ve stoje zezadu čelem ke zdi, jak uváděla v úředním záznamu, nebo zda k souloži již došlo jiným způsobem, jak uvedla ve svědecké výpovědi. V této souvislosti je třeba uvést, že pokud podle § 158 odst. 6 tr. ř. je vyloučeno přečtení nebo konstatování obsahu úředního záznamu později vyslychanému svědkovi, je tím míněn případ, kdy před svědeckou výpovědí se svědek vyjadřoval nikoliv v postavení svědka, ale jen podal vysvětlení, o němž byl pořízen úřední záznam, kterým nebyl proveden před soudem důkaz, a proto byly nepřipustné dotazy vyšetřovatelky.

12. Do dne 31. 12. 2011 (tj. do dne účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 459/2011 Sb.), s výjimkou zjednodušeného řízení podle § 314d odst. 2 tr. ř., nebylo možné provést v hlavním líčení důkaz úředním záznamem o obsahu vysvětlení, a jestliže osoba, která podala vysvětlení, byla později vyslychána jako svědek, nebo jako obviněný, nemohl jí být záznam přečten, nebo jinak konstatován jeho obsah (§ 158 odst. 6 poslední věta tr. ř.). Úřední záznam v řízení před soudem lze užít jako důkaz pouze za podmínek stanovených trestním řádem

(§ 158 odst. 6 předposlední věta tr. ř.) a v takovém případě se logicky neuplatní § 158 odst. 6 poslední věta tr. ř. Ustanovení § 211 odst. 6 tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2012, umožňuje za splnění v něm uvedených podmínek takovým úředním záznamem provést důkaz. K provedení tohoto důkazu jeho přečtením v hlavním líčení se kromě souhlasu státního zástupce vyžaduje souhlas obžalovaného, což se také v dané věci stalo. Bylo by samozřejmě nelogické, aby z tohoto úředního záznamu mohl vycházet soud při zjištění skutkového stavu věci, aniž by ovšem osoba, o jejímž vysvětlení byl úřední záznam sepsán, a která později byla slyšena jako svědkyně, měla možnost vyjádřit se k rozporům v postupně jí uvedených údajích. Nejde totiž jen o záznam sloužící k úvahám a rozhodnutím, zda má být dotyčná osoba slyšena jako svědek, ale již o řádně podle § 211 odst. 6 tr. ř. provedený důkaz. Svědkyně J. by také měla vysvětlit, kdy a kde se svěřila poškozené KOPRETINĚ*) s tím, co se jí stalo, a co jí vlastně řekla, zejména i zda a proč nemluvila o účasti i obžalovaného H. ve vztahu k údají poškozené KOPRETINY*). Pokud jde o způsob pohlavního styku s obžalovanými, měla by také být seznámena s údajem svědka B. o údajném svém vyjádření o styku análním a vyjádřit se k tomu. I tato skutečnost má význam pro posuzování věrohodnosti její výpovědi. Nelze ani vyloučit k této skutečnosti podle toho, co poškozená v tomto směru uvede, i osobní výslech svědka B., případně konfrontaci obou svědků. Poškozená J. by se jako svědkyně měla také vyjádřit k údají svědkyně K. o tom, že si údaje o znásilnění vymyslela, a pokud dojde k rozporu mezi výpověďmi svědkyně J. a R., ohledně kterého nelze vyloučit jejich konfrontaci, bude na soudu prvního stupně, aby se tímto rozporem zabýval a hodnotil ho. Z tohoto je také patrné, že potřebným je i výslech zmíněné svědkyně R. k tomu, co uváděla svědkyně K. Svědkyně J. by měla podrobně vysvětlit i to, zda se do sklepa vracela poté, co ho už opustila se svědkyní KOPRETINOU*), proč tak učinila a co se případně dělo ve sklepech v obou stadiích její přítomnosti. Též nechť uvede, kdy prvně registrovala ve sklepech přítomnost obžalovaného H., o němž již další přítomní nemluví.

13. Pokud jde o svědkyni J., bude také třeba vysvětlení jak od ní, tak od svědka P. k tomu, kdy vlastně došlo k prvnímu pohlavnímu styku mezi ním a svědkyní J., když svědek by se měl vyjádřit k údajům během svého trestního stíhání (č. 1. 21 spisu, shodně se svědkyní J. – převzato i do rozsudku) a oproti tomu ve své svědecké výpovědi v nyní projednávané věci, když případ prvního pohlavního styku neuváděli co do doby stejně.

14. K upřesnění doby údajné trestné činnosti obžalovaných také bude třeba výslechu svědků M. a J. k otázce, zda případně nemohla být poškozená J. na návštěvě v Ch. dříve než zřejmě v listopadu 2008, zejména zda mohou či nemohou vyloučit, že to mohlo být již o letních prázdninách v roce 2008, když dle poškozené na jednu návštěvu v Ch. odjela po jejím údajném znásilnění, v týž den.

15. Dále bude třeba doplnit výslech svědkyně KOPRETINY*), zejména pokud jde o její rozporné údaje, zda odcházela ze sklepa společně s poškozenou J. a zda

se tato do sklepa vracela s tím, že ji informovala asi za týden, co se mělo stát, nebo zda odešly spolu, k žádnému návratu J. nedošlo a od poškozené J. získala informace týž den u čerpací stanice. Necht' se uvedená svědkyně vyjádří i k údajím svědka Š., kdy a co mu o údajném znásilnění obžalovaným BODLÁKEM*) řekla. K tomu lze ještě dodat, že v závislosti na výpovědích poškozených J. a KOPRETINY*), zejména vzhledem k – ze spisu patrným a případným dalším – změnám jejich výpovědí, lze provést i opětovný výslech znalkyně Mgr. K. – ta by se měla vyjádřit k možným důvodům postupných rozporných výpovědí obou poškozených i k vysvětlování těchto rozporů poškozenými a též k jejich významu pro hodnocení věrohodnosti těchto svědkyň.

16. Posléze nelze pominout potřebu objasnit odborným vyjádřením či spíše vzhledem k složitosti posuzované otázky znaleckým posudkem možnost, že poškozená J. měla pohlavní styk ve formě soulože již před vyšetřením z 8. 11. 2008. Toto vyšetření sice možnost soulože v dřívější době výrazně zpochybňuje, je ale otázkou, zda lze učinit v tomto směru jednoznačný závěr, že před 8. 11. 2008 poškozená J. pohlavní styk ve formě soulože mít nemohla. Jde o to, zda nemohlo dojít k souloži takovým způsobem, že při proniknutí pohlavního údu muže do přirození poškozené by pronikl tento úd pouze na okraj pohlavního ústrojí poškozené, takže by nedošlo k protržení panenské blány, případně zda tato blána nemohla před mužským pohlavním orgánem se poněkud prohnout a ustoupit, aniž by došlo k jejímu narušení. Poukázat lze v této spojitosti i na údaj uvedený zprávy o prostupnosti vaginálního introitu jen pro špičku prstu. Třeba objasnit možnost zjištění tohoto stavu pohlavních orgánů poškozené se zřetelem i k tomu, že v dřívější době před 8. 11. 2008 mohlo případně dojít – údajně – dokonce i k více případům soulože (BODLÁK*), H., P. – s důkazy v tomto směru třeba znalce před podáním posudku seznámit), když nelze na druhé straně pominout ani to, že dle rozporných důkazů mohlo k některým z těchto případů souloži (třeba i ke všem) dojít až po 8. 11. 2008. V závislosti na tomto doplnění dokazování a samozřejmě se zřetelem i k dalším důkazům ostatním bude pak na soudu, aby se zabýval – pokud ovšem dospěje k závěru, že a jak k pohlavnímu styku mezi poškozenou J. a obžalovanými došlo, kdy to bylo, zejména zda to mohlo být před 8. 11. 2008 nebo až po tomto datu. To by mělo dopad naznačený i v odvolání, případně i pro právní posouzení věci ohledně skutku týkajícího se poškozené KOPRETINY*) s rozhodným datem 15. narozenin 1. 11. 2008, se zřetelem ovšem na § 2 odst. 1 tr. zákoníku. Úvahy v tomto směru jsou předčasné a záleží na tom, jaký závěr na podkladě provedených důkazů soud prvního stupně učiní ohledně toho, zda k souloži mezi obžalovanými a poškozenou vůbec došlo.

17. Rozhodně se musí soud prvního stupně zabývat i tím, zda lze a proč, či zda nelze akceptovat závěr, že by si poškozené – nejen J., ale i KOPRETINA*) – údaje o počinání obžalovaných vymyslely, když to dva roky nikde nehlásily a najevo to vyšlo v podstatě náhodou, při výslechu poškozené J. v trestní věci svědka P.

18. Pokud jde ještě o svědecké výpovědi obou poškozených, i ohledně poškozené KOPRETINY^{*}, bude na soudu prvního stupně, aby posoudil věrohodnost její výpovědi i se zřetelem k vysvětlení rozporů, které ve svých výpovědích měla, s přihlédnutím i k znaleckému posudku z oboru psychologie – obdobně jako u poškozené J., byť svědecká výpověď poškozené KOPRETINY^{*} vykazuje rozporů mnohem méně (v podstatě jen ohledně odchodu ze sklepa a informování ze strany druhé poškozené). Právě u této poškozené může mít doba trestné činnosti vliv – v případě kladného závěru, že se skutek stal – též na právní posouzení jednání obžalovaného BODLÁKA^{*}, jak je uvedeno v odvolání i výše v tomto usnesení. Obě poškozené by se měly vyjádřit i k vzájemným vztahům, zejména v dřívější době – to má význam i vzhledem k zpochybňování jejich blízkého kamarádského vztahu v odvolání státní zástupkyně, když za situace, že se (dle odvolání) příliš nestýkaly a o předmětné záležitosti nemluvily, nelze dle odvolání dovozovat jejich domluvu o účelovém obvinění obžalovaných.

19. Lze závěrem dodat již jen to, že nelze samozřejmě vyloučit i provedení dalších důkazů k objasnění skutkového stavu věci, pokud by se vzhledem k doplněnému dokazování v rozsahu výše uvedeném objevila potřeba provést i další, dosud výslovně neuvedené důkazy. V takovém případě provede soud prvního stupně i tyto další důkazy. K tomu lze ještě uvést, že pokud by bylo rozhodováno o vině obžalovaných kladně, bylo by namísto k posouzení osob obžalovaných, včetně stupně a povahy jejich narušení, provést důkazy i spisy o jejich předchozích odsouzeních – o souhrnný trest (trestní opatření) ovšem zřejmě v dané věci nepůjde – § 35 odst. 3 tr. zák., § 35 zákona č. 218/2003 Sb., pokud nebyli mezitím obžalováni znovu odsouzeni v jiné věci. Uvedené spisy by byly, v případě kladného rozhodnutí o vině, potřebné především k volbě správného opatření – druh, výměra – vůči oběma obžalovaným.

20. Bylo tedy odvolacím soudem rozhodnuto tak, jak bylo ve výroku tohoto usnesení uvedeno s tím, že na soudu prvního stupně je, aby dokazování doplnil, jak bylo výše již uvedeno, a aby pak podle výsledků doplněného dokazování ve věci rozhodl. V případě uznání viny pak bude třeba, oproti obžalobě, která tento údaj postrádá, uvést i obec, kde mělo k trestné činnosti dojít – dle důkazů v spise k činům mělo dojít v L. Svě závěry pak soud prvního stupně po zhodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. také odůvodní v souladu s § 125 odst. 1 tr. ř. – zejména pokud jde o vypořádání se s rozpory v jednotlivých důkazech a mezi nimi a ohledně věrohodnosti provedených důkazů.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 1

Č. 1

Jednání právnických osob, Likvidace obchodní společnosti

§ 21 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., § 70 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb.

V občanském soudním řízení jedná za společnost v likvidaci podle § 21 odst. 2 o. s. ř., § 70 odst. 3 a § 72 obch. zák. likvidátor; to neplatí, nemá-li společnost likvidátora nebo jde-li o řízení, v němž je zastoupení společnosti likvidátorem vyloučeno (§ 32 odst. 2 o. s. ř.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4747/2014, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.4747.2014.1)

Nejvyšší soud zastavil dovolací řízení o dovolání Harvardského průmyslového holdingu, a. s. – v likvidaci proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 4. 2014, sp. zn. 7 Cmo 83/2012.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Společnost Harvardský průmyslový holding, a. s. – v likvidaci (dále jen „společnost HPH“) podala dovolání proti v záhlaví označenému usnesení Vrchního soudu v Praze. Učinila tak prostřednictvím zástupce JUDr. T. C., advokáta, se sídlem ve S. S., který své oprávnění zastupovat společnost HPH v dovolacím řízení opírá o plnou moc udělenou dne 31. 7. 2014 předsedou představenstva společnosti K. S.

II. Dovolání a vyjádření k němu

2. Podáním ze dne 6. 10. 2014 společnost HPH, zastoupená JUDr. T. Ch., advokátem, se sídlem v P., jednajícím na základě plné moci udělené dne 18. 8. 2014 likvidátorem společnosti Prof. Ing. Z. Č., DrSc. (a založené na č. l. 299 spisu), namítla, že dovolání za ni podala neoprávněná osoba na základě neplatně udělené plné moci; s podaným dovoláním nesouhlasí.

III. Přípustnost dovolání

3. Podle § 21 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), za právnickou osobu jedná její statutární orgán; tvoří-li

statutární orgán více fyzických osob, jedná za právnickou osobu jeho předseda, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen.

Podle § 21 odst. 2 o. s. ř. ustanovení odstavce 1 se nepoužije, stanoví-li tento nebo zvláštní zákon, že za právnickou osobu jednají jiné osoby.

Podle § 3043 odst. 2 věty první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), bylo-li přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona rozhodnuto o zrušení nebo přeměně právnické osoby, postupuje se podle dosavadních právních předpisů, nerozhodne-li příslušný orgán právnické osoby do tří měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, že se uplatní postup podle tohoto zákona.

4. Z obsahu spisu se nepodává, že bylo přijato rozhodnutí podle citovaného ustanovení; proto je třeba otázku působnosti likvidátora jakožto orgánu společnosti HPH, včetně jeho oprávnění zastupovat (jednat za) společnost HPH, posoudit podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013.

5. Podle § 68 odst. 5 věty první zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), byla-li společnost zrušena nebo bylo-li ohledně ní vydáno rozhodnutí o úpadku, vykonává statutární orgán svou působnost jen v takovém rozsahu, v jakém nepřešla na likvidátora nebo insolvenčního správce.

Podle § 70 odst. 3 obch. zák. jmenováním likvidátora na něj přechází v rámci § 72 působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti. Je-li jmenováno více likvidátorů a ze jmenování nevyplývá nic jiného, má tuto působnost každý likvidátor. Podle § 72 obch. zák. likvidátor činí jménem společnosti jen úkony směřující k likvidaci společnosti. Při výkonu této působnosti plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy a jinými orgány, uzavírá smíry a dohody o změně a zániku práv a závazků a vykonává práva společnosti. Nové smlouvy může uzavírat jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů, nebo je-li to potřebné k zachování hodnoty majetku společnosti nebo k jeho využití, nejedná-li se o pokračování v provozu podniku. Likvidátor je oprávněn jednat jménem společnosti též ve věcech zápisu do obchodního rejstříku.

6. Likvidace je zákonem upravený způsob vypořádání majetkových poměrů zrušené společnosti, jejíž obchodní jmění nepřechází na právního nástupce (univerzálního sukcesora) a jež má následně – po provedení likvidace – zaniknout. Je-li společnost zrušena a vstoupí-li do likvidace, přestává naplňovat účel, pro který byla založena; její činnost nadále směřuje (musí směřovat) k naplnění cílů likvidace (vypořádání majetku, vyrovnání dluhů a rozdělení likvidačního zůstatku). Likvidaci provádí k tomu určený orgán společnosti – likvidátor (srov. § 71 odst. 5 obch. zák.), na který přechází „působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti“ (§ 70 odst. 3 obch. zák.), resp. s účinností od 1. 1. 2014 zastupovat společnost (srov. v tomto směru § 164 o. z. a důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 880/2015, dostupného na webových stránkách Nejvyššího soudu).

7. Určuje-li § 70 odst. 3 obch. zák., že tato působnost na likvidátora přechází „v rámci § 72“ obch. zák., vyjadřuje tím pouze skutečnost, že jiné úkony za společnost, která je v likvidaci, činit nelze [srov. v právní teorii PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu), 2. díl, § 56–104e, 3., přepracované a doplněné vydání, Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 243 a 244, 343, 358 a 359]. Nelze tudíž dovozovat, že by členům statutárního orgánu zůstávalo „zbytkové“ jednatelelé oprávnění (oprávnění zastupovat společnost v likvidaci) při úkonech mimo rozsah vymezený § 72 obch. zák.

8. Tím není vyloučeno, aby za určitých okolností zastupovali společnost v likvidaci členové statutárního orgánu. Tak tomu bude nejen po dobu, kdy společnost nemá likvidátora (§ 68 odst. 5 *in fine* obch. zák.), ale zpravidla i tehdy, nebude-li likvidátor oprávněn společností zastoupit pro konflikt zájmů. O žádný z uvedených případů však v projednávané věci nejde.

9. Ustanovení § 72 obch. zák. demonstrativně vypočítává, jaké úkony likvidátor jménem společnosti (resp. za ni) činí; mimo jiné výslovně uvádí, že zastupuje společnost před soudy a jinými orgány. Osobou oprávněnou zastupovat společnost v likvidaci v občanském soudním řízení podle § 21 odst. 2 o. s. ř., § 70 odst. 3 a § 72 obch. zák. je tudíž zásadně (s výjimkou předvídanou § 32 odst. 2 o. s. ř.) likvidátor společnosti. Má-li společnost likvidátora a nejde-li o řízení, v němž je zastoupení společnosti likvidátorem vyloučeno (§ 32 odst. 2 o. s. ř.), nejsou členové statutárního orgánu oprávněni za společnost podle § 21 odst. 1 písm. a) o. s. ř. jednat.

10. Lze dodat, že uvedené závěry se obdobně prosadí i v poměrech právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 (srov. zejména § 188, § 189 odst. 2, § 193 a § 196 odst. 1 o. z., jakož i důvodovou zprávu k návrhu nového občanského zákoníku).

11. Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že plnou moc JUDr. T. C., advokátu, za společnost HPH udělila osoba, které nesvědčilo oprávnění jednat za společnost podle § 21 odst. 1 písm. a) o. s. ř.; tato plná moc tudíž nedokládá oprávnění JUDr. T. C., advokáta, podat za společnost HPH dovolání a zastupovat ji v dovolacím řízení.

12. Obecně je nedostatek průkazu oprávnění zastupovat účastníka řízení nedostatkem podmínky řízení, který lze odstranit (§ 104 odst. 2 o. s. ř. a např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 1996, sp. zn. 2 Cdon 1007/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 1997, pod č. 36). Jelikož však z podání společnosti HPH ze dne 6. 10. 2014 plyne, že společnost HPH uvedený nedostatek neodstraní, Nejvyšší soud bez dalšího dovolací řízení podle § 243b části věty před středníkem o. s. ř. za přiměřeného užití § 104 odst. 2 věty třetí o. s. ř. zastavil.

Č. 2

Č. 2

Exekuce, Insolvency

§ 109 odst. 1 písm. c) IZ, § 46 odst. 6 předpisu č. 120/2001Sb. ve znění do 31. 12. 2012

Rozhodnutí, jímž soudní exekutor určuje náklady exekuce (pro účely jejich vymození některým ze způsobů určených v exekučním příkazu k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky) (příkaz k úhradě nákladů exekuce), je ve smyslu § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona „prováděním exekuce“, a nikoliv jejím „nařízením“.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. 29 ICdo 5/2014, ECLI:CZ:NS:2015:29.ICDO.5.2014.1)

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 44 ICM 869/2011, 101 VSPH 267/2013 (KSUL 44 INS 14403/2010), a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 12. 2. 2013, č. j. 44 ICM 869/2011-40, rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) o žalobě insolvenčního správce dlužníků V. V. a I. V., směřující proti žalovanému JUDr. O. M., LL. M., tak, že určil, že pohledávka žalovaného za I. V. ve výši 7 800 Kč nebyla do insolvenčního řízení vedeného před Krajským soudem v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 44 INS 14403/2010 přihlášena po právu (bod I. výroku). Dále insolvenční soud rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z § 109 odst. 1 písm. c) a § 199 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a z § 46 odst. 6, § 59 odst. 1, § 87, § 88 odst. 1 a 3 a § 89 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, přičemž dospěl k následujícím závěrům:

[1] Podle názoru odvolacího soudu – srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 44 ICM 1188/2011, 103 VSPH 111/2012-29 (KSUL 44 INS 14403/2010) [jde o rozsudek ze dne 5. 9. 2012] – nařízenou exekuci nelze v průběhu insolvenčního řízení provést, exekuční příkaz sám není exekučním titulem a exekutor vymůže náklady exekuce a náklady oprávněného na

základě příkazu, který je k námitkám účastníka exekuce přezkoumatelný soudem. Nejvyšší soud formuloval v rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 5223/2007 (jde o usnesení ze dne 10. 3. 2008, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu) závěr, podle kterého je příkaz ve spojení s usnesením o nařízení exekuce exekučním titulem, který se vykonává v exekučním řízení, v němž byl vydán. Tento závěr pak odpovídá i právní úpravě § 59 odst. 1 exekučního řádu, která neupravuje vymození pohledávky založené příkazem v insolvenčním řízení. Jediný případ, kdy v průběhu insolvenčního řízení může exekutor uspokojit náklady exekuce, upravuje § 46 odst. 6 exekučního řádu, a to v situaci, kdy před zahájením insolvenčního řízení má exekutor k dispozici výtěžek exekuce a ten na základě svého rozhodnutí odevzdá insolvenčnímu správci po odečtu nákladů exekuce. Náklady exekuce lze tak vymoci na povinném jen z výtěžku exekuce, a to v exekučním řízení samotném. Tam, kde bude exekuce zastavena pro nemajetnost povinného, je k úhradě těchto nákladů povinen oprávněný.

[2] V dané věci žalovaný předložil jím vydaný příkaz k úhradě nákladů exekuce ze dne 13. 12. 2010, č. j. 124 EX 7155/10-17, jenž nabyl právní moci dne 29. 12. 2010, a ve spojení s usnesením Okresního soudu v Litoměřicích (dále jen „exekuční soud“) ze dne 22. 9. 2010, č. j. 21 EXE 7248/2010-12 (o nařízení exekuce), je exekučním titulem.

[3] V insolvenčním řízení vymáhal žalovaný náklady exekuce pouze v minimální výši podle § 6 odst. 3 a § 13 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem (dále jen „vyhláška“), a neměl k dispozici žádný výtěžek exekuce, z něhož by mohl odečíst náklady exekuce ve smyslu § 46 odst. 6 exekučního řádu

[4] Vzhledem k (výše citovaným) závěrům Vrchního soudu v Praze žalobce právem popřel pohledávku žalovaného, neboť tu nelze uspokojit v insolvenčním řízení.

3. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 10. 2013, č. j. 44 ICm 869/2011, 101 VSPH 267/2013-70 (KSUL 44 INS 14403/2010), změnil rozsudek insolvenčního soudu tak, že žalobu o požadované určení zamítl (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).
4. Odvolací soud při přezkoumání odvoláním napadeného rozhodnutí vyšel zejména z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 22. 9. 2010, č. j. 21 EXE 7248/2010-12, nařídil exekuční soud exekuci na majetek povinné I. V. podle vykonatelného rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu k uspokojení pohledávky oprávněného (Telefonica O2 CZ Republic, a. s.) ve výši 12 172 Kč s příslušenstvím,

pro náklady předcházejícího nalézacího řízení ve výši 488 Kč, pro náklady oprávněného v exekučním řízení a pro náklady exekuce, které určí soudní exekutor v příkazu k úhradě nákladů exekuce. Provedením exekuce pověřil exekuční soud žalovaného.

[2] Příkazem k úhradě nákladů exekuce ze dne 13. 12. 2010, č. j. 124 EX 7155/10-17, jenž nabyl právní moci a stal se vykonatelným dne 29. 12. 2010, rozhodl žalovaný jako soudní exekutor v exekuční věci oprávněného proti povinné I. V., že I. V. je povinna uhradit „náklady exekuce náklady oprávněného“, jež se určují tak, že odměna na exekutora činí 3 000 Kč, hotové výdaje exekutora činí 3 500 Kč a daň z přidané hodnoty činí 1 300 Kč, celkem tedy jde o částku 7 800 Kč.

5. Na tomto základě odvolací soud – vycházejí z § 87, § 88 odst. 1 a 3 a § 89 exekučního řádu – dospěl k následujícím závěrům:

[1] Není správný závěr insolvenčního soudu, že náklady exekutora, byť jsou obsaženy v jeho pravomocném a vykonatelném exekučním příkazu, nelze v insolvenčním řízení uspokojit, neboť je lze uspokojit jen z výtěžku exekuce v exekučním řízení samotném (k čemuž nedošlo). Odvolací si přitom je vědom opačného rozhodnutí senátu 103 VSPH, jež však konzistentně nesdílí, stejně jako senát 102 VSPH; srov. např. rozhodnutí sp. zn. (správně sen. zn.) 101 VSPH 209/2011 [jde o rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 2012, č. j. 41 ICm 1923/2011, 101 VSPH 209/2011-42 (KSPH 41 INS 2788/2011) nebo 102 VSPH 15/2011].

[2] Odvolací soud je přesvědčen, že náklady exekuce (v přezkoumávané věci jde o odměnu exekutora, o náhradu jeho paušálně určených hotových výdajů a o daň z přidané hodnoty) nejsou ničím jiným než náklady (exekučního) řízení, přičemž rozhodování o nich zákon primárně svěřuje soudnímu exekutorovi, který tak činí příkazem k úhradě nákladů exekuce.

[3] Judikatura (např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 5223/2007) dovozuje, že příkazem k úhradě nákladů exekuce soudní exekutor určuje konkrétní výši a jednotlivé složky nákladů exekuce, aniž by stanovil způsob, kterým budou vymoženy. Příkaz je ve spojení s usnesením o nařízení exekuce exekučním titulem, který se vymáhá v exekučním řízení, v němž byl vydán (srov. § 87 odst. 4 a § 88 odst. 1 a 2 exekučního řádu), přičemž způsob provedení exekuce je stanoven v exekučním příkazu [srov. § 47 odst. 1 a § 48 písm. f) exekučního řádu]. Pouze při podání námitek proti tomuto příkazu některým z účastníků se přenáší rozhodování o nákladech exekuce na soud, který rozhodne o důvodnosti námitek (jestliže jim zcela nevyhoví sám exekutor); srov. § 88 odst. 3 a 4 exekučního řádu.

[4] Jsou-li tedy náklady exekutora pohledávkou z titulu práva na náhradu nákladů řízení, jsou v dané věci aplikovatelné i závěry právní teorie (např. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Ko-

mentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1009) a judikatury [např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 238/2007 (jde o rozhodnutí uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2008, pod č. 92)], podle nichž nárok na náhradu nákladů řízení má základ v procesním právu a vzniká na základě pravomocného rozhodnutí, které má v tomto směru konstitutivní povahu. V případě exekučního řízení jde o pravomocné soudní rozhodnutí, jímž je exekutorovi vůči některému z účastníků exekučního řízení přiznáno právo na náhradu nákladů exekuce, nebo – a opakovaně to budiž zdůrazněno – o exekutorem vydaný příkaz k úhradě nákladů exekuce.

[5] Podle názoru odvolacího soudu má exekutor právo na uspokojení nákladů exekuce i v případě, že v průběhu exekuce nebylo k uspokojení pohledávky oprávněného nic vymoženo, když exekutor je v podstatě honorován za to, že byl exekucí pověřen. Názor, že náklady exekuce mohou být vyčísleny až po jejím skončení a že exekutor má nárok na náhradu nákladů exekuce jen v případě, že na uspokojení pohledávky oprávněného něco vy může, nevyplývá ani z exekučního řádu, ani z vyhlášky.

[6] Odvolací soud se neztotožňuje s argumentací žalobce, že pohledávku popřel po právu, neboť dosud není zřejmé, zda náklady exekuce ponese povinný (dlužník) či oprávněný. Podle § 271 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), jenž se použije i pro exekuční řízení, platí, že dojde-li k zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí, rozhodne soud o náhradě nákladů, které účastníkům prováděním výkonu rozhodnutí vznikly podle toho, z jakého důvodu k zastavení výkonu rozhodnutí došlo s tím, že může také zrušit dosud vydaná rozhodnutí o nákladech výkonu, popřípadě uložit oprávněnému, aby vrátil, co mu povinný na náklady výkonu rozhodnutí již zaplatil.

[7] Z těchto důvodů odvolací soud změnil rozsudek insolvenčního soudu a žalobu zamítl.

II. Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., s tím, že jde o otázku procesního práva dovolacím soudem dosud jednoznačně nevyřešenou, přičemž (jak je patrné z rozhodnutí odvolacího soudu, z něž vyšel insolvenční soud, na straně jedné a z napadeného rozhodnutí na straně druhé) dva senáty odvolacího soudu posoudily tutéž otázku opačně. V dovolání namítá (posuzováno podle obsahu), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tedy že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

7. Dovolatel poukazuje na to, že žalobu založil na následujících argumentech:
- [1] Exekuční řízení se zahájením insolvenčního řízení nepřerušuje (exekuci pouze nelze provést). Z žádného zákonného ustanovení pak nevyplývá, že by účastník jakéhokoliv „nepřerušného“ řízení mohl uplatnit své náklady vzniklé účastí v „nepřerušném“ řízení v jiném zahájeném či probíhajícím řízení (v tomto případě v insolvenčním řízení).
- [2] Exekuční řád řeší v § 46 odst. 6 (nyní odst. 7) situaci, kdy exekutor vy-mohl část pohledávky oprávněného (věřitele v insolvenčním řízení), kterou nevydal oprávněnému, tak, že exekutor vydá usnesení, kterým po odpočtu nákladů exekuce vydá zbývající výtěžek insolvenčnímu správci. Kdyby měl zákonodárce v úmyslu řešit i opačnou situaci (tedy případ, kdy exekutor nevymůže nic nebo méně, než jsou jeho náklady) tak, že by exekutor mohl uplatnit nárok na náklady exekuce nebo na jejich doplatek přihláškou v insolvenčním řízení, pak by to bylo v zákoně uvedeno a řešeno. Z ničeho nevyplývá, že by „zbývající výtěžek“ mohl mít zápornou hodnotu (tj. být nárokem uplatnitelným v insolvenčním řízení).
- [3] Dle § 87 exekučního řádu vymůže exekutor (svoje) náklady exekuce a náklady oprávněného na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to některým ze způsobů určených v exekučním příkazu k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžitě částky. V § 59 odst. 1 exekučního řádu je uvedeno, jakým způsobem může být provedena exekuce ukládající zaplacení peněžitě částky; ani tam se však neuvádí, že by exekuce mohla být provedena přihláškou k insolvenčnímu řízení [když po zahájení insolvenčního řízení navíc nelze exekuci žádným způsobem provést – § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona].
- [4] Exekuční příkazy, stejně jako příkazy k úhradě nákladů exekuce, jsou právním úkonem (právním jednáním) prováděné exekuce a z ničeho nevyplývá jejich vykonatelnost mimo exekuční řízení. To vyplývá z § 40 odst. 1 exekučního řádu, když exekuční příkazy nejsou uvedeny mezi exekučními tituly; doplnění slov „nebo exekutora“ se stěží může týkat exekučních příkazů, jejichž účinky zanikají provedením exekuce nebo jejím zastavením (§ 47 odst. 5 exekučního řádu). Mimo exekuční řízení lze uplatnit teprve nárok vyplývající z usnesení exekutora nebo exekučního soudu o zastavení exekuce podle § 55 exekučního řádu, ukládajícího zaplatit nebo doplatit jednotlivé nároky (takové usnesení bude exekučním titulem).
- [5] Dle § 46 odst. 6 (nyní odst. 7) exekučního řádu platilo, že stanoví-li zvláštní právní předpis (v tomto případě insolvenční zákon), že exekuci nelze provést, nečiní exekutor žádné úkony směřující k provedení exekuce. Jelikož insolvenční řízení bylo zahájeno 29. 11. 2010, pak příkaz k úhradě nákladů exekuce, který je (dle dovolatele) úkonem (jednáním) směřujícím k provedení exekuce, vydaný po tomto datu, odporuje § 46 odst. 6 (nyní odst. 7) exekučního řádu.

8. Dovolatel si je vědom toho, že po podání žaloby a zejména pak ke dni podání dovolání se změnila některá ustanovení insolvenčního zákona i exekučního řádu, míní však, že ani po těchto změnách z ničeho nevyplyývá, že by nesporně zákonný nárok soudního exekutora na náhradu nákladů exekuce mohl být řešen přihláškou k insolvenčnímu řízení (přičemž není zodpovězena ani otázka, zda taková přihláška není nepřipustným provedením exekuce).

9. Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že se jeho argumenty nevypořádal. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, na která odkazuje napadené rozhodnutí (sp. zn. 20 Cdo 5223/2007 a 29 Cdo 238/2007), řeší jiné právní otázky. Při odkazu na rozhodnutí sp. zn. 20 Cdo 5223/2007 pak odvolací soud správně uvedl, že nárok uplatněný příkazem k úhradě nákladů exekuce se vymáhá v exekučním řízení, v němž byl vydán (a nikoli mimo ně v insolvenčním řízení).

10. Odvolací soud se též nevypořádal s otázkou, zda příkazy k úhradě nákladů exekuce jsou právními úkony (právními jednáními) provádění exekuce, tedy s otázkou, zda zkoumaný příkaz k úhradě nákladů exekuce byl platným právním úkonem (právním jednáním) vzhledem k § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona.

11. Dovolatel zdůrazňuje, že nikterak nezpochybňuje (a nezpochybňoval) právo soudních exekutorů na náhradu nákladů exekuce, i když nebylo (lhotejně proč) vymoženo ničeho, že však jakékoli právo lze uplatnit pouze zákonnými způsoby.

12. Na výše uvedeném základě dovolatel uzavírá, že insolvenční zákon a exekuční řád nepřipouštějí (ani v současném znění) uplatnění nároku soudního exekutora na náhradu nákladů exekuce stanovených příkazem k úhradě nákladů exekuce přihláškou k insolvenčnímu řízení povinného a vymožení nákladů exekuce v rámci insolvenčního řízení povinného.

III. Přípustnost dovolání

13. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. roz. obč.) a insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2013.

14. Dovolání v této věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když dovoláním otevřeně otázky procesního práva nebyly zčásti vyřešeny (v insolvenčních souvislostech) v rozhodování dovolacího soudu a zčásti jsou odpovědi na tyto otázky podané odvolacím soudem v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu.

IV. Důvodnost dovolání

15. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se

nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

18. Procesní (insolvenční) rámec dané věci (z něž vyšly oba soudy a jenž nebyl v incidenčním sporu zpochybňován žádným z účastníků) je dán existencí insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníků (manželů V. V. a I. V.) na základě jejich insolvenčních návrhů; oba podali své insolvenční návrhy 29. 11. 2010 a insolvenční soud téhož dne zveřejnil v insolvenčním rejstříku vyhlášky, kterými oznámil zahájení insolvenčního řízení. Usnesením ze dne 2. 12. 2010 spojil insolvenční soud insolvenční věci obou dlužníků ke společnému řízení, usnesením ze dne 1. 2. 2011 (které nabylo právní moci téhož dne) zjistil insolvenční soud úpadek dlužníků a povolil jim řešení úpadku oddlužením a usnesením ze dne 17. 3. 2011 schválil insolvenční soud způsob oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře.

19. Rozhodnutí o úpadku dlužníků bylo vydáno již 1. 2. 2011, takže proces přezkoumání pohledávky žalovaného se řídí (vzhledem k článku II bodu 1. přechodných ustanovení k zákonu č. 69/2011 Sb.) ustanoveními insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. 3. 2011 (tj. naposledy ve znění zákona č. 409/2010 Sb.); srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sen. zn. 29 ICdo 7/2012, uveřejněné pod č. 113/2012 Sb. roz. obč.

20. Podle § 109 insolvenčního zákona se pojí se zahájením insolvenčního řízení mimo jiné i ten účinek, že výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídít, nelze jej však provést [odstavec 1 písm. c)]. Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku (odstavec 4).

21. V této podobě, pro věc rozhodné, platilo citované ustanovení insolvenčního zákona jak v době, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek I. V. (povinné) (29. 11. 2010), tak v době, kdy žalovaný vydal příkaz k úhradě nákladů exekuce (13. 12. 2010) a kdy byl zjištěn úpadek dlužníků (1. 2. 2011) a kdy jim bylo schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře (17. 3. 2011).

22. Budiž dále řečeno, že do vydání napadeného rozhodnutí nedoznalo změny § 109 odst. 4 insolvenčního zákona; ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona bylo v mezidobí změněno (s účinností od 1. 1. 2013, po novele

provedené zákonem č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony) do následující podoby: „Výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést; k úkonům a rozhodnutím, které tomu odporují, se nepřihlíží.“ Tato změna však neměla (nemá) vliv na právní posouzení dané věci, když exekuce na majetek I. V. byla „nařízena“ (o „zahájení exekuce“ ve smyslu pozdější změny nešlo) a závěr, že k úkonům a rozhodnutím, které odporují zákazu plynoucímu z § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2012, „se nepřihlíží“, byl pro rozhodné období dán (bylo lze jej dovodit) i bez jeho výslovného zakotvení v části věty za středníkem označeného ustanovení.

23. Dle § 46 odst. 6 exekučního řádu, je-li exekuční řízení podle zvláštního právního předpisu přerušeno nebo zvláštní právní předpis stanoví, že exekuci nelze provést, exekutor nečiní žádné úkony směřující k provedení exekuce, pokud zákon nestanoví jinak. Insolvenčnímu správci exekutor vydá výtěžek exekuce bezodkladně po právní moci usnesení, kterým rozhodne po odpočtu nákladů exekuce o vydání výtěžku insolvenčnímu správci.

24. I zde budiž řečeno, že do vydání napadeného rozhodnutí doznalo § 46 odst. 6 exekučního řádu změny jen potud, že se v něm uvedené pravidlo přesunulo (opět s účinností od 1. 1. 2013, po novele provedené zákonem č. 396/2012 Sb.) v § 46 exekučního řádu do odstavce 7.

25. Podle § 87 exekučního řádu náklady exekuce jsou odměna exekutora, náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce podniku, a je-li exekutor nebo správce podniku plátcem daně z přidané hodnoty, je nákladem exekuce rovněž příslušná daň z přidané hodnoty podle zvláštního právního předpisu (dále jen „náklady exekuce“) (odstavec 1). Náklady exekuce hradí exekutorovi povinný (odstavec 3). Náklady exekuce a náklady oprávněného vymůže exekutor na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to některým ze způsobů určených v exekučním příkazu k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžitě částky (odstavec 4).

Dle § 88 odst. 1 exekučního řádu náklady exekuce a náklady oprávněného určuje exekutor v příkazu k úhradě nákladů exekuce, který doručí oprávněnému a povinnému.

Ustanovení § 89 exekučního řádu pak určuje, že dojde-li k zastavení exekuce, hradí náklady exekuce a náklady účastníků ten, který zastavení zavinil. V případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného hradí paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný. Pro případ zastavení exekuce pro nemajetnost povinného si může oprávněný s exekutorem předem sjednat výši účelně vynaložených výdajů.

26. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení § 87 odst. 1 a 4, § 88 odst. 1 a § 89 exekučního řádu v době vydání příkazu k úhradě nákladů exekuce (13. 12. 2010).

27. Výkladem § 46 odst. 7 exekučního řádu (ve znění účinném od 1. 1. 2013) ve vazbě na insolvenční zákon (byť již ve znění účinném od 1. 1. 2014) se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3182/2014, uveřejněném pod č. 32/2015 Sb. roz. obč. (dále jen „R 32/2015“). V něm ozřejmil [akcentuje znění základních zásad insolvenčního řízení obsažených v § 5 odst. 1 písm. a) a b) insolvenčního zákona], že zásada poměrného uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení se nutně musí vztahovat i na soudního exekutora, kterému v průběhu vedení exekuce vznikají náklady (exekuce) uvedené v § 87 odst. 1 exekučního řádu. V okamžiku, kdy soudní exekutor vymohl při provádění exekuce pohledávku (její část), vzniká mu právo na náhradu nákladů řízení. Jestliže má z tohoto titulu pohledávku vůči povinnému – „úpadci“ [rozuměj (insolvenčnímu) dlužníku] (ať již vymahatelnou podle příkazu k úhradě nákladů exekuce, nebo ne), je povinen ji přihlásit v přihlašovací lhůtě do insolvenčního řízení k jejímu uspokojení z majetkové podstaty „úpadce“ [rozuměj (insolvenčního) dlužníka], jak správně dovozuje dovolatel „v řadě s ostatními věřiteli“. V opačném případě (rozhodnutím podle § 46 odst. 7 exekučního řádu a vydáním vymoženého plnění po odečtení nákladů exekuce) by došlo k nepřipustnému zvýhodnění jednoho z věřitelů „úpadce“ [rozuměj (insolvenčního) dlužníka]. Aplikovat § 46 odst. 7 věta druhá exekučního řádu v jeho doslovném znění proto nelze. Jinak řečeno (uzavřel Nejvyšší soud v R 32/2015), soudní exekutor je povinen po zahájení insolvenčního řízení na majetek v exekuci povinného vydat do majetkové podstaty „úpadce“ [rozuměj (insolvenčního) dlužníka] jím v exekuci vymožené plnění bez odpočtu nákladů exekuce a jako věřitel „úpadce“ (rozuměj (insolvenčního) dlužníka) náklady exekuce (svoji pohledávku) přihlásí do insolvenčního řízení.

28. Ze závěrů obsažených v R 32/2015 k výkladu § 46 odst. 7 exekučního řádu (ve znění účinném od 1. 1. 2013) Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi konstantně vychází (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4599/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1179/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3906/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3660/2015 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3759/2015).

29. S přihlédnutím ke shodné dikci se tyto závěry uplatní rovněž při výkladu § 46 odst. 6 exekučního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2012 (pro tuto věc rozhodném). Odtud plyne, že:

[1] Není správný závěr odvolacího soudu, že pohledávka spočívající v nákladech soudního exekutora (náklady exekuce ve smyslu § 87 odst. 1 exekučního řádu) vzniká až právní mocí rozhodnutí o přiznání těchto nákladů

(ať již jde o soudní rozhodnutí, nebo o příkaz k úhradě nákladů exekuce vydaný soudním exekutorem) [z R 32/2015 plyne, že tato pohledávka vzniká a může být přihlášena do insolvenčního řízení, i když nejde o pohledávku „vymahatelnou“ (vykonatelnou)].

[2] Není správný názor odvolacího soudu, že právo na náhradu nákladů exekuce vzniká soudnímu exekutorovi vůči povinnému, i když k uspokojení pohledávky oprávněného nebylo v průběhu exekuce ničeho vymoženo [z R 32/2015 plyne, že tato pohledávka vzniká (soudnímu exekutorovi vzniká právo na náhradu nákladů exekuce) v okamžiku, kdy vymohl při provádění exekuce pohledávku nebo její část].

30. Zbývá dodat, že (v intencích § 87 odst. 4 exekučního řádu) Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že rozhodnutí, jímž soudní exekutor určuje náklady exekuce (pro účely jejich vymožení některým ze způsobů určených v exekučním příkazu k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky) (příkaz k úhradě nákladů exekuce) je ve smyslu § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona „prováděním exekuce“, a nikoli jejím „nařízením“ (srov. k tomu i dikci § 47 odst. 1 a 2 exekučního řádu, ve znění účinném k 13. 12. 2010, a důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4802/2008, uveřejněného pod č. 69/2011 Sb. roz. obč.).

31. Odtud plyne, že pohledávka vůči I. V. (povinné) přihlášena žalovaným do insolvenčního řízení jako pohledávka „vykonatelná“ tuto vlastnost nemá, jelikož žalovaný vydal příkaz k úhradě nákladů exekuce poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek povinné (I. V.), a pokračoval tedy v provádění exekuce, ač mu to zakazovalo § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona (v rozhodném znění). K příkazu k úhradě nákladů exekuce (jenž je prováděním exekuce) vydanému v rozporu s § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2012) se v insolvenčním řízení nepřihlíží.

32. Napadené rozhodnutí tedy neobstojí, jelikož odvolací soud přijal nesprávné závěry o povaze pohledávky a o tom, že pro vznik pohledávky (vůči povinné) není podstatné, že v průběhu exekuce nebylo k uspokojení pohledávky oprávněného ničeho vymoženo.

33. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 3

č. 3

Výkon rozhodnutí, Výživné

§ 284 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., § 290 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.

Účinky nařízeného výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy trvají i tehdy, jestliže plátce mzdy po dobu trvání pracovního poměru neprováděl srážky ze mzdy ve prospěch pohledávky oprávněného (srážky byly prováděny ve prospěch jiných pohledávek). Skutečnost, že povinný ukončil pracovní poměr, aniž založil nový pracovní poměr mu obdobný, nemá za následek „skončení“ výkonu rozhodnutí.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2015, sp. zn. 26 Cdo 271/2014, ECLI:CZ:NS:2015:26.CDO.271.2014.1)

Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 73 Co 332/2012, a usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 41 E 535/2010, a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Liberci usnesením ze dne 21. 9. 2011, č. j. 41 E 535/2010-24, zastavil výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí, nařízený usnesením ze dne 29. 6. 2010, č. j. 41 E 535/2010-11, na základě rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 8. 1. 1986, sp. zn. 14 C 927/85, 14 C 981/85, 14 C 982/85, 14 C 983/85, 14 C 984/85 a 14 C 986/85, který nabyt právní moci 8. 8. 1986 a vykonatelnosti 11. 8. 1986. Současně soud prvního stupně žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení. Shledal důvodnou námitku promlčení s tím, že desetiletá promlčecí doba podle § 110, 112 obč. zák. (jež však neběžela od 23. 8. 1986 do 23. 3. 1995 – viz výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy vedený pod sp. zn. Okresního soudu v Liberci E 1819/86, dále od 14. 4. 1995 do 13. 3. 1996 – viz výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí vedený pod sp. zn. E 892/95 a od 14. 8. 2006 do 10. 12. 2009 – viz výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí vedený pod sp. zn. 44 E 719/2006), v níž bylo možné právo vykonat, již uplynula (návrh na zahájení řízení o výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí vedený pod sp. zn. 41 E 535/2010 byl podán 24. 6. 2010) a důvod pro zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. je dán.

2. Krajský soud v Ústí nad Labem napadeným rozhodnutím usnesení soudu prvního stupně potvrdil a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Uvedl, že exekuční titul se stal vykonatelným dne 11. 8. 1986, že desetiletá promlčecí doba (§ 112 obč. zák.) začala běžet od 12. 8. 1986. Právním předchůdcem oprávněné byl podán dne 28. 8. 1986 návrh na výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného. Povinný byl v té době ve výkonu trestu a podle oznámení Věznice H. S. ze dne 13. 6. 1989 srážky z výdělku povinného prováděny nebyly. Dle usnesení ze dne 7. 11. 1989 měla srážky ze mzdy povinného nadále provádět Dubena Č. D., jejímž zaměstnancem se povinný stal. Ke dni 22. 2. 1995 byl stav pohledávky stále 114 800 Kč. Přípisem ze dne 23. 3. 1995 byl právní předchůdce oprávněné vyzván k podání návrhu na prodej movitých věcí povinného, který se stal podnikatelem. Dále odvolací soud uzavřel, že v řízení vedeném pod sp. zn. E 1819/86 byl vydán příkaz plátcí mzdy povinného, mzda povinného ve výkonu trestu však postižena nebyla, účinky nařízeného výkonu rozhodnutí proto nenastaly, a výkon rozhodnutí tak fakticky zanikl, aniž by byl soud povinen vydat rozhodnutí. Řízení tak bylo ukončeno před datem 23. 3. 1995, kdy byla oprávněná vyzvána k podání návrhu na výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí. Následné vykonávací řízení, vedené pod sp. zn. E 892/95, bylo zahájeno 13. 4. 1995 a pravomocně zastaveno 13. 3. 1996. Další návrh byl podán dne 14. 8. 2006, řízení bylo vedeno pod sp. zn. 44 E 719/2006 a výkon rozhodnutí byl pravomocně zastaven 10. 12. 2009. Poslední návrh byl soudy doručen 24. 6. 2010 a dne 29. 6. 2010 byl nařízen výkon rozhodnutí (sp. zn. 41 E 535/2010). I s přihlédnutím ke stavení promlčecí doby je zřejmé, že desetiletá promlčecí doba již v období od 14. 3. 1996 do 14. 8. 2006 uplynula.

II. Dovolání a vyjádření k němu

3. Oprávněná v dovolání namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Podle jejího názoru nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena otázka, zda výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, vedený pod sp. zn. E 1819/86, skončil tím, že Okresní soud v Liberci přípisem ze dne 29. 3. 1995 oprávněné oznámil, že má učinit návrh na zabavení a prodej movitých věcí, neboť povinný je podnikatel. Dovolatelka má za to, že uvedený výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy stále trvá, jelikož nepodala návrh na jeho zastavení ani svůj návrh na nařízení nevzala zpět. Závěrem navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12.

2013 (srovnej část první, čl. II, bod 7. zákona č. 404/2012 Sb. a dále část první, čl. II, bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.).

IV. Důvodnost dovolání

č. 3

5. Dovolání je přípustné, neboť dovolací soud se dosud nezabýval otázkou trvání řízení o výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, jehož pracovní poměr v průběhu řízení skončil, avšak žádný nový pracovní nebo obdobný poměr nevznikl, přičemž současně ani nebyl podán žádný návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (§ 290 odst. 1 o. s. ř.).

6. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Takové vady však dovolací soud neshledal.

7. Podle § 276 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000 srážky ze mzdy lze provádět jen do výše rozhodnutím přiznané pohledávky s příslušenstvím.

8. Podle § 284 odst. 1 o. s. ř. plátce mzdy přestane provádět srážky, jakmile je pohledávka oprávněného uspokojena (§ 276).

9. V projednávané věci bylo zjištěno, že v řízení vedeném pod sp. zn. E 1819/86 byl na návrh právního předchůdce oprávněné ze dne 28. 8. 1986 nařízen usnesením ze dne 29. 8. 1986 výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, v té době byl povinný v Nápravně výchovném ústavu MS v H. S., kterému také bylo usnesení doručeno. Zde nebyla z pracovní odměny provedena žádná srážka, srážky byly prováděny ve prospěch dřívějších pohledávek; následně bylo zasláno usnesení o vyrozměnění dalšího plátce mzdy ze dne 7. 11. 1989 výrobnímu družstvu Dubena Č. D., ani u něho nebylo ve prospěch oprávněné nic sraženo (v tomto směru však odvolací soud nevyžadoval zprávu od správkyne konkursní podstaty – viz č. I. 34). Okresní soud poté přípisem ze dne 23. 3. 1995 sdělil právnímu předchůdci oprávněné, že povinný je podnikatel, a vyzval jej k podání návrhu na prodej movitých věcí povinného.

10. Pro posouzení, zda byl výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy účinně nařízen, je mimo jiné podstatné, zda v den, kdy soud usnesení o nařízení srážkami ze mzdy vydal, byl povinný u označeného plátce mzdy zaměstnán (srov. usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 9. 8. 1977, sp. zn. 11 Co 289/77, uveřejněné pod č. 18/1980 ve Sb. roz. obč. Dle tohoto usnesení, pokud povinný v době nařízení soudního výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy již nepracuje u organizace označené jako plátce mzdy, nevztahuje se nařízený výkon rozhodnutí i na mzdu povinného u nového plátce mzdy, a soud nemůže postupovat podle § 294 odst. 3 o. s. ř.).

11. Protože v souzené věci v době nařízení výkonu rozhodnutí byl povinný ve výkonu trestu v NVÚ MS H. S., kterému bylo usnesení o nařízení výkonu rozhod-

nutí srážkami ze mzdy doručeno, účinky nařízeného výkonu rozhodnutí nastaly. Skutečnost, že srážky ze mzdy (pracovní odměny) povinného byly prováděny ve prospěch jiných pohledávek a stejně tak nebyla sražena žádná částka ze mzdy povinného u jeho dalšího zaměstnavatele, sama o sobě k faktickému zániku výkonu rozhodnutí nevede (k tomu srov. např. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201–376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 2319 s.). V tomto směru je právní závěr odvolacího soudu nesprávný.

12. Je zřejmé, že další provádění výkonu rozhodnutí (exekuce) srážkami ze mzdy je závislé na tom, zda je zde subjekt, vůči němuž má povinný nárok na mzdu (plat). Jestliže povinný před uspokojením pohledávky oprávněného přestal pracovat u plátce mzdy, skončil pracovní nebo obdobný poměr a nový takový vztah nezaložil, případně po skončení pracovního poměru začal podnikat, pak výkon rozhodnutí trvá, pouze není fakticky prováděn, protože tu není žádný další plátce mzdy, na něhož by bylo lze výkon rozhodnutí převést. V zákoně chybí ustanovení o tom, že by v těchto případech bylo možno řízení zastavit (speciální § 290 odst. 1 o. s. ř. na danou věc pro absenci návrhu nedopadá, k tomu srov. např. KURKA V., DRÁPAL L. Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha: Linde, 2004, s. 418). Lze tedy uzavřít, že exekuční řízení běží, dokud nenastane některá z okolností předvidaných zákonem, na základě níž soud rozhodne o zastavení řízení. Vzhledem k tomu, že výkon rozhodnutí vedený pod sp. zn. E 1819/86 nebyl dosud pravomocně zastaven (s ohledem na odlišný právní názor zároveň nebylo zkoumáno, zda v řízení bylo ve smyslu § 112 obč. zák. řádně pokračováno), nemohlo dojít (a to i přes následná řízení o výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí) k promlčení pohledávky tak, jak soudy v této věci zamýšlely; jejich rozhodnutí tudíž není správné.

13. Nejvyšší soud postupoval podle § 243e odst. 1, 2 o. s. ř., napadené usnesení odvolacího soudu včetně usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc okresnímu soudu vrátil k dalšímu řízení.

14. Soudy nižších stupňů jsou vázány právním názorem dovolacího soudu (243g odst. 1 věta první o. s. ř. ve spojení s § 226 odst. 1 téhož zákona).

15. Pro úplnost Nejvyšší soud poukazuje na to, že dle obsahu spisu se soudnímu vykonavateli nepodařilo sepsat žádné movité věci povinného (protokol o bezvýslednosti soupisu – č. l. 14), k tomu srov. § 326a o. s. ř.

Č. 4

Č. 4

Náhrada škody, Promlčení, Stát

§ 106 odst. 1 obč. zák., § 14 odst. 4 zákona č. 219/2000 Sb. ve znění od 31. 12. 2007, § 15 odst. 4 zákona č. 290/2002 Sb.

Počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění nároku státu na náhradu škody (§ 106 odst. 1 obč. zák.) se váže k okamžiku, kdy se o škodě a o škůdci dozvěděla ta organizační složka státu, která při uplatňování jeho práva za něj jeho jménem jedná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3643/2015, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.3643.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. 60 Co 52/2015.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Po rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 25 Cdo 2406/2013, a poté, co usnesením Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 7. 10. 2014, č. j. 60 Co 553/2012-251, byl zrušen rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 23. 8. 2012, č. j. 8 C 304/2010-156, ve spojení s usnesením téhož soudu ze dne 12. 10. 2012, č. j. 8 C 304/2010-181, a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení s pokyny k doplnění znaleckého dokazování, Okresní soud ve Zlíně rozsudkem ze dne 11. 12. 2014, č. j. 8 C 304/2010-271, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 800 000 Kč s úrokem z prodlení a na náhradě nákladů řízení 9 432,80 Kč a zaplatit na účet soudu soudní poplatek 32 000 Kč. Soud vyšel ze zjištění, že podle § 14 zákona č. 290/2002 Sb. nabyla žalovaná od státu do svého vlastnictví pozemky parc. č. 487, 623/3 a 632/59 v katastrálním území K. u Z. s účinností od 1. 1. 2003. Dne 8. 8. 2006 žalovaná písemně nabídla žalobkyni část jednoho z pozemků zakreslenou ručně do kopie katastrální mapy, žalobkyně jí připisem ze dne 7. 9. 2006 sdělila, že nabídka je neurčitá, že nabízenou část pozemku je nutno specifikovat geometrickým plánem, žalovaná pak v dopise ze dne 6. 10. 2006 uvedla, že pozemek byl dostatečně specifikován, geometrický plán je nadbytečný, v případě zájmu si ho žalobkyně může nechat zpracovat sama, a dala najevo, že více to řešit nehodlá. Kupní smlouvou ze dne 17. 10. 2007 žalovaná převedla část pozemku oddělenou geometrickým plánem na třetí osoby za do-

hodnotou kupní cenu 100 000 Kč s právními účinky vkladu vlastnického práva ke dni 19. 10. 2007. Soud posoudil nárok státu na náhradu za tržní cenu pozemku podle § 420 obč. zák. a § 15 odst. 4 zákona č. 290/2002 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky a změnách dalších zákonů, ve znění účinném ke dni převodu vlastnického práva, a dospěl k závěru, že nabídková povinnost nebyla ze strany žalované splněna, její dopis z 8. 8. 2006 není pro svou neurčitost nabídkou bezúplatného převodu, pozemek nebyl dostatečně určitě vymezen a označena byla jiná část pozemku, než jakou žalovaná následně prodala. Porušila tedy svoji zákonnou povinnost přednostní bezúplatné nabídky pozemku státu, a v důsledku toho žalobkyni vznikla škoda (§ 420 obč. zák.) ve výši obvyklé ceny pozemku, při jejímž vyčíslení soud vyšel z posudku Ing. J., který oproti znaleckému posudku Ing. T. zvolil vhodnější (srovnávací) metodu pro stanovení ceny a zohlednil reálné okolnosti, když vzal v úvahu, že v době prodeje byly pozemky vedeny jako ostatní plocha a byl již zahájen proces změny jejich využití na stavební, k čemuž pak následně skutečně od 1. 1. 2012 došlo. Soud dovodil, že žalobkyně se na vzniku škody nepodílela, žalovanou poučila, jak má odstranit vady, k promlčení nároku nedošlo, a to ani s ohledem na to, že 19. 10. 2007 byl podán návrh na vklad vlastnického práva a 7. 12. 2007 bylo podáno přiznání k dani z převodu nemovitostí, neboť za okamžik, kdy se stát ve smyslu § 106 odst. 1 obč. zák. dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, je nutno považovat okamžik, kdy se o tom dozví organizační složka státu, do jejíž působnosti uplatnění práva na náhradu škody spadá. Uplatněný nárok není v rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák., neboť pozdější změna zákona, která nabídkovou povinnost zrušila, nezakládá nemravnost nároků vzniklých podle dřívější platné právní úpravy.

2. K odvolání žalované Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně rozsudkem ze dne 21. 4. 2015, č. j. 60 Co 52/2015-337, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení potvrdil, ve výroku o poplatkové povinnosti jej změnil tak, že se poplatková povinnost žalované neukládá, a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a plně se ztotožnil s jeho závěry, že žalovaná porušila svoji zákonnou povinnost učinit žalobkyni řádnou nabídku bezúplatného převodu vyplývající z § 15 odst. 4 zákona č. 290/2002 Sb., ve znění účinném do 15. 6. 2010, čímž žalobkyni ušel majetkový přínos ve výši odpovídající hodnotě předmětného pozemku ke dni převodu vlastnického práva, tj. ke dni 19. 10. 2007, a jeho postup při stanovení výše škody je v souladu s pokyny v předchozím zrušujícím rozhodnutí odvolacího soudu, když po doplnění řízení a zhodnocení důkazů byl za podklad vzat posudek Ing. J., který použil vhodnější metodu a své závěry přesvědčivě zdůvodnil, takže nebylo třeba vyžadovat revizní znalecký posudek. Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně rovněž ohledně namítaného spoluzavinění žalobkyně ve smyslu § 441 obč. zák., ohledně námitky

promlčení nároku podle § 106 obč. zák. i v otázce rozporu nároku na náhradu škody s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 4

3. Tento rozsudek napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost odůvodňuje tím, že odvolací soud se při řešení právních otázek odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo se jedná o otázky dovolacím soudem dosud neřešené. Podrobně popisuje průběh řízení před soudem prvního stupně a namítá, že rozhodnutí soudů obou stupňů jsou nepředvídatelná, že soud prvního stupně se neřídil závazným pokynem odvolacího soudu o doplnění dokazování revizním znaleckým posudkem, že Ing. J. při svém výsledku neodstranil rozpory ve svém znaleckém posudku, a soudům vytýká, že daly přednost posudku Ing. J., aniž toto své rozhodnutí dostatečně odůvodnily, že soud s tímto posudkem zacházel jako se znaleckým posudkem, ačkoliv se jednalo pouze o důkaz listinou. Dovojuje, že při hodnocení důkazu znaleckým posudkem se odvolací soud odchýlil od rozhodnutí dovolacího soudu, z nichž cituje rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 583/2001, 30 Cdo 3631/2011, 29 Cdo 1763/2011, 25 Cdo 583/2001, 22 Cdo 1188/2008, 22 Cdo 1290/2007 a 21 Cdo 2616/2013, a poukazuje na nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 260/05 a I. ÚS 191/05. Dále namítá, že svoji nabídkovou povinnost částečně splnila, že žalobkyně si vznik škody spoluzavinila, neboť nepostupovala podle stanoviska ministerstva financí č. j. 221/84198/2004 a nepřevzala iniciativu k realizaci darovací smlouvy, že žaloba je nemravná, odporuje zákonu nebo jej obchází a vykazuje i prvky šikany, a v této souvislosti poukazuje na některá rozhodnutí Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a Nejvyššího soudu. Uvádí, že se mimosoudně pokoušela o urovnání sporu, avšak žalobkyně na to nereagovala, a k datu podání žaloby již její nabídková povinnost neexistovala. Namítá dále, že žalobkyně měla nejprve požadovat uvedení věci do původního stavu ve smyslu § 442 odst. 2 obč. zák. a náhrada škody měla být vyřešena navrácením do původního stavu, za tímto účelem žalovaná nabízela žalobkyni k bezplatnému převodu jiný pozemek a soudy nižších stupňů se s námitkou šikanózního jednání žalobkyně nijak nevypořádaly. Dovojuje, že nárok je promlčen, odvolací soud se při řešení otázky promlčení odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3371/2008, podle něhož promlčecí doba počíná běžet dnem následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí na základě kupní smlouvy, takže běh subjektivní promlčecí doby započal 20. 10. 2007, případně 8. 12. 2007, neboť návrh na vklad do katastru nemovitostí podle kupní smlouvy byl podán 19. 10. 2007 a přiznání k dani z převodu nemovitosti bylo doručeno finančnímu úřadu 7. 12. 2007. Za stát jsou totiž oprávněny jednat veškeré složky státu, mají-li příslušný vztah k projednávané věci, což je v daném případě i katastrální úřad i finanční úřad, a veškeré složky státu jsou též povolány

k uplatňování náhrady škody. Dovolatelka navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že oba znalci byli vyslechnuti soudem a nebyl shledán důvod pro vypracování revizního znaleckého posudku. K převodu části pozemku je třeba zaměření a oddělení geometrickým plánem, žalobkyně nebyla vlastníkem pozemku ani nevěděla, která část má být předmětem převodu, v dopise z 8. 8. 2006 upozornila žalovanou, že nabídkovou povinnost nesplnila. Nárok není promlčen, neboť tříletá objektivní promlčecí doba počala běžet dnem uzavření kupní smlouvy a nesrovnalosti ohledně výměry parcely č. 632/3 v k. ú. K. u Z. a převod části pozemku do vlastnictví třetích osob žalobkyně zjistila v únoru 2009. Z hlediska běhu subjektivní promlčecí doby je podstatné, kdy vědomost o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, nabyta ta organizační složka státu, které přísluší uplatnit právo na náhradu škody. S námitkami žalované, které byly uplatněny již v předchozím řízení, se odvolací soud řádně vypořádal a v dovolání není řešena žádná otázka, která by zakládala jeho přípustnost. Navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto, případně zamítnuto a žalobkyni přiznány náklady dovolacího řízení.

č. 4

III. Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě oprávněnou osobou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné k řešení právní otázky nabytí vědomosti státu o způsobené škodě ve smyslu § 106 odst. 1 obč. zák., neboť tato otázka nebyla na obdobném skutkovém základě v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud řešena.

IV. Důvodnost dovolání

6. S ohledem na § 3036 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), se promlčení nároku i po 1. 1. 2014 posuzuje podle § 106 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“).

7. Podle § 106 obč. zák. právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá (odst. 1).

8. Vzhledem k § 3041 odst. 1 věť první o. z. se právní povaha státu a jeho jednání v soukromoprávních vztazích posuzuje podle dosavadních právních předpisů, tj. podle § 21 obč. zák.

9. Především dovolací námitka, že odvolací soud se při právním posouzení námitky promlčení odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 3371/2008, není důvodná. Podle tohoto rozhodnutí promlčecí doba k uplatnění

č. 4

práva podílového spoluvlastníka (jehož předkupní právo bylo porušeno) domáhat se na nabyvateli, aby mu spoluvlastnický podíl na nemovitosti nabídl ke koupi, začíná běžet dnem následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí. Uvedené rozhodnutí dovolacího soudu řeší běh tříleté obecné promlčecí doby k uplatnění zákonného předkupního práva podílového spoluvlastníka, a to domáhat se podle § 603 odst. 3 obč. zák. nabídky ke koupi na nabyvateli spoluvlastnického podílu; zabývá se tedy otázkou promlčení práva v obecné tříleté promlčecí době podle § 101 obč. zák., podle nějž „pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé“. Avšak v dané věci nejde o vztah mezi opomenutým podílovým spoluvlastníkem a tím, kdo se na základě kupní smlouvy stal nabyvatelem podílu na nemovitosti, ani o vztah, v němž se běh promlčecí doby řídí dle obecného § 101 obč. zák., nýbrž v dané věci jde o právní vztah mezi tzv. škůdcem a poškozeným, kdy běh promlčecí doby k uplatnění práva na náhradu škody se posuzuje podle speciálního § 106 obč. zák.

10. Otázka, kdy se stát ve smyslu § 106 odst. 1 obč. zák. dozvěděl o vzniku škody, nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena. Pokud je poškozeným stát, dovolatelka zastává názor, že vědomost státu je utvářena skrze vědomost těch, kteří jsou za něj oprávněni jednat, což jsou veškeré složky státu, mají-li příslušný vztah k projednávané věci, a stát v tomto případě nabyt vědomost o obsahu kupní smlouvy v den, kdy nastaly právní účinky vkladu do katastru nemovitostí, a rovněž toho dne, kdy žalovaná podala u finančního úřadu ve Z. přiznání k dani z převodu nemovitostí, proto podle jejího názoru započal již tehdy běh subjektivní promlčecí doby k uplatnění nároku státu.

11. Podle § 21 obč. zák., pokud je účastníkem občanskoprávních vztahů stát, je právnickou osobou.

Podle § 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění účinném od 31. 12. 2007 (dále jen „zákon č. 219/2000 Sb.“), tento zákon upravuje způsoby a podmínky hospodaření s majetkem České republiky (dále jen „stát“), vystupování státu v právních vztazích, jakož i postavení, zřizování a zánik organizačních složek státu. Podle § 14 odst. 4 téhož zákona příslušná organizační složka důsledně využívá všechny právní prostředky při uplatňování a hájení práv státu jako vlastníka a při ochraně majetku před neoprávněnými zásahy a včas uplatňuje právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení. Zvláštní právní předpis může stanovit, ve kterých případech a za jakých podmínek v řízení před soudy a jinými orgány ve věcech týkajících se majetku vystupuje za stát jiná než příslušná organizační složka. Podle § 14 odst. 5 věty první téhož zákona příslušná organizační složka průběžně sleduje, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky, a zejména včasným uplatněním a vymáháním práv státu zajišťuje, aby nedošlo k promlčení nebo zániku těchto práv.

12. Jak je ze shora uvedených zákonných ustanovení zřejmé, uplatňování práv státu jako vlastníka, ochrana majetku před neoprávněnými zásahy a zejména uplatňování práva na náhradu škody, aby nedošlo k promlčení, je svěřeno „příslušné“, nikoliv jakékoliv organizační složce státu. Proto z hlediska vědomosti o tom, že státu vznikla škoda a kdo za ni odpovídá (§ 106 odst. 1 obč. zák.), je třeba za rozhodující považovat tu okolnost, kdy se o škodě a o škůdci dozvěděla ta organizační složka státu, která za stát vystupuje a při uplatňování jeho práva na náhradu škody jeho jménem jedná.

13. Dovolací soud ve vztahu k nároku státu na vydání bezdůvodného obohacení již dříve zaujal názor, že pokud oprávněným subjektem z bezdůvodného obohacení je stát, je rozhodující z hlediska jeho vědomosti o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal (§ 107 obč. zák.), ta okolnost, kdy se o vzniku bezdůvodného obohacení dozvěděl státní orgán (popř. státní organizace), který stát zastupuje a jehož jménem jedná (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 25 Cdo 2581/98, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 685/2011).

14. Vzhledem k tomu, že promlčecí doby (subjektivní a objektivní) jsou v § 107 obč. zák. řešeny obdobně jako v § 106 obč. zák. u nároku na náhradu škody, lze i okamžik vědomosti státu o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, řešit obdobně.

15. Finanční úřad ani katastrální úřad s ohledem na okruh jejich působnosti nebyly organizačními složkami příslušnými v daném případě k uplatnění práva státu na náhradu škody, proto podání návrhu na vklad práva vlastnického podle kupní smlouvy ani podání přiznání k dani z převodu nemovitosti nemělo za následek počátek běhu promlčecí doby k uplatnění nároku na náhradu škody.

16. Jak vyplývá z výše uvedeného, právní názor odvolacího soudu na tuto otázku je správný.

17. Z námitek dovolatelky ohledně znaleckého dokazování se podává, že v podstatě nesouhlasí s výší škody tak, jak byla v řízení po provedeném dokazování a jeho zhodnocení zjištěna. Tyto námitky nejsou námitkami proti právnímu posouzení a nelze uzavřít, že by se odvolací soud odchýlil od judikatury dovolacího soudu, když nevyžádal revizní posudek ke zjištění výše škody. V rozhodnutích, na něž dovolání poukazuje, se vesměs uvádí, že soud vyžaduje revizní posudek, jestliže dosavadním znaleckým dokazováním nebyly objasněny všechny skutečnosti potřebné k rozhodnutí. To ovšem není tento případ, když výše škody, a tím i výše náhrady byla na základě provedeného znaleckého dokazování zjištěna, a soudy obou stupňů přesvědčivě a podrobně zdůvodnily, která skutková zjištění byla prokázána, z jakých důvodů vyhodnotily posudek Ing. J. jako správný a proč z jeho závěrů vycházely. Polemika s tím, zda je v tomto směru potřebné další znalecké dokazování, ani námitky proti závěru, které podstatně okolnosti byly či nebyly důkazy provedenými v řízení prokázány, pak nesměřují k posouzení otázky právní, nýbrž proti rozsahu, v jakém byl skutkový stav podle závěru odvolacího

soudu zjištěn, a nejsou tedy způsobitelným dovolacím důvodem (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.).

č. 4

18. Další námitky v dovolání, týkající se spoluzavinění žalobkyně na vzniku škody, nemravné a šikanózní žaloby, náhrady uvedením do původního stavu apod. nesměřují proti řešení otázky hmotného nebo procesního práva (§ 237 o. s. ř.), nýbrž zpochybňují zejména správnost skutkových zjištění, z nichž vychází rozhodnutí o výši škody; dovolatelka soudům vytýká nesprávné hodnocení důkazů a v podstatě se domáhá neomezeného přezkumu rozsudku odvolacího soudu. Nesprávnost právního posouzení odvozuje od jiného skutkového stavu, založeného na odlišném hodnocení důkazů, aniž by bylo patrné, konkrétně o jakou právní otázku jde, a od které ustálené rozhodovací praxe se řešení této otázky odvolacím soudem odchyluje.

19. Jak vyplývá z výše uvedeného, odvolací soud se ve svém rozhodnutí neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, řešil odvolací soud v souladu s právním názorem dovolacího soudu a Nejvyšší soud neshledal ani existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř., které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; dovolání proto podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 5

č. 5

Společné jmění manželů, Dědické řízení

§ 143a odst. 1 obč. zák.

Smlouva o zúžení společného jmění manželů týkající se nemovité věci evidované v katastru nemovitostí, jež dosud netvoří společné jmění manželů, nemůže být samostatně předmětem řízení o vkladu vlastnického práva, neboť na jejím základě žádný z účastníků vlastnické právo nenabývá (ani nepozbývá). Taková smlouva o zúžení společného jmění manželů proto nabývá účinnosti jejím uzavřením, tedy zpravidla dnem podpisu smluvních stran, pokud si účastníci smlouvy nesjednali tzv. odkládací podmínku, na jejíž splnění je účinnost smlouvy vázána.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4333/2014, ECLI:CZ:NS:2015:21.CDO.4333.2014.1)

Nejvyšší soud zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2014, sp. zn. 24 Co 39/2013, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o dědictví po Ing. arch. P. P., zemřelém dne 24. 1. 2007 (dále též jen „zůstavitel“), bylo zahájeno usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 5. 4. 2007, č. j. 32 D 240/2007-3. Provedením úkonů v řízení o dědictví po zůstaviteli byla pověřena JUDr. J. K., notářka v P. (§ 38 o. s. ř.).
2. V průběhu řízení bylo o dědickém právu zjištěno, že zůstavitel nezanechal závěť ani listinu o vydědění a že jeho dědičkami ze zákona jsou manželka V. P. a dcera Mgr. K. M.
3. Obvodní soud pro Prahu 2 usnesením ze dne 30. 11. 2012, č. j. 32 D 240/2007-517, určil obvyklou cenu majetku, který měl zůstavitel s V. P. ve společném jmění manželů, částkou 212 795,99 Kč, a rozhodl, že do dědictví po zůstaviteli patří „účet na jméno zůstavitele u U. B. Czech Republic, a. s., s tímto účtem spojená práva a povinnosti a náhradová pohledávka zůstavitele proti pozůstalé manželce V. P. ve výši 58 992,05 Kč“ a že pozůstalé manželce V. P. náleží „hodnota stavebního spoření na jméno zůstavitele u H. stavební spořitelny, a. s., a hodnota stavebního spoření na jméno pozůstalé manželky V. P. u H. stavební spořitelny, a. s.“. Uvedl, že „do společného jmění manželů

č. 5

zůstavitele a pozůstalé manželky nezahrnul spoluvlastnický podíl 15/50 budovy na parcele č. 2190 a spoluvlastnický podíl 15/50 pozemku parc. č. 2190 zastavěná plocha a nádvoří, vše zapsané na LV č. 1789 v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro město P., katastrální pracoviště P., pro obec P., katastrální území V. (dále také jen „spoluvlastnický podíl 15/50 nemovitostí ve V.“), že spoluvlastnický podíl 15/50 nemovitostí na V. „byl sice získán za trvání manželství na základě kupní smlouvy ze dne 15. 1. 2001, podle níž byl povolen vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí“, že „však bývalí manželé dne 5. 12. 2000, tj. ještě před uzavřením citované kupní smlouvy, uzavřeli v zákonem stanovené formě notářským zápisem smlouvu podle § 143 odst. 1 obč. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013) o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů, v níž se dohodli tak, že výlučným vlastníkem spoluvlastnického podílu 15/50 nemovitostí ve V. se stane zůstavitel“, že „smlouva o zúžení společného jmění ze dne 5. 12. 2000 nebyla až do dne zůstavitelovy smrti v zákonné formě notářského zápisu nahrazena či jakkoli modifikována jinou smlouvou o zúžení nebo rozšíření společného jmění manželů“, dále že mezi účastníky zůstalo „sporným“, „zda hodnota účtu u Československé obchodní banky, a. s. vedené na jméno V. P., patří do společného jmění manželů“, neboť „V. P. tvrdila, že na předmětném účtu jsou peníze, které zdědila po své matce“, a že se proto ohledně tohoto aktiva omezil jen na zjištění jeho spornosti. Protože mezi účastníky zůstalo „sporným“ také to, „zda závazek z úvěru zůstavitele a V. P. u U. B. Czech Republic, a.s., ve výši ke dni smrti zůstavitele 750 000 Kč a závazek z úvěru zůstavitele a V. P. u U. B. Czech Republic, a. s., ve výši ke dni smrti zůstavitele 706 265,65 Kč náleží do společného jmění, soud prvního stupně ani k těmto pasívům nepřihlížel.

4. K odvolání Mgr. K. M. a V. P. Městský soud v Praze usnesením ze dne 31. 1. 2014, č. j. 24 Co 39/2013-581, usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že soud prvního stupně „pochybil, když při vypořádání společného jmění zůstavitele a V. P. nezohlednil, že na jméno V. P. byl veden tzv. podnikatelský účet“, že „příjmy z pronájmu prostor v domě na V. za dobu trvání manželství zůstavitele a V. P. jsou předmětem společného jmění“, neboť „nejde o položky sporné ve smyslu § 175k odst. 3 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2013), ale o právní posouzení, které činí soud v dědickém řízení“, že „závěr soudu prvního stupně, že závazky z úvěrů dle smlouvy u H. B. Czech Republic, a. s. (později U. B. Czech Republic, a. s.), zůstaly mezi dědičkami sporné, není správný“, neboť „otázka, zda zmíněné závazky jsou předmětem společného jmění manželů či nikoliv, je především otázkou právní, kterou musí řešit soud v dědickém řízení“, a že „je-li prokázáno, že manželé převzali tyto závazky za účelem pořízení společného majetku (konkrétně na pořízení spoluvlastnického podílu 15/50 nemovitostí ve V.), pak tyto závazky náleží do pasiv společného jmění manželů“, dále

že smlouva o zúžení společného jmění manželů ze dne 5. 12. 2000 „nenabyla účinnosti ve smyslu § 143a odst. 1 *in fine* obč. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013), neboť „účinnosti mohla nabýt pouze vkladem do katastru nemovitostí“, přičemž návrh na vklad nebyl za života zůstavitele podán“, a že proto „je nutno jako společné jmění zůstavitele a V. P. vypořádat i spoluvlastnický podíl 15/50 nemovitostí ve V., neboť jde o společný majetek“, a uložil soudu prvního stupně, aby „doplnil řízení ohledně dalších položek (automobil Peugeot, práva a povinnosti z leasingové smlouvy, výnosy z podnikání a z pronájmu a využití poskytnutého úvěru)“.

II. Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala Mgr. K. M. dovolání. Namítá, že odvolací soud „zaujal nesprávný právní názor týkající se (účinnosti) smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů uzavřené dne 5. 12. 2000 ve formě notářského zápisu ohledně 15/50 nemovitostí v k. ú. V., obec P.“, že „věcně právní účinky smlouvy o zúžení společného jmění manželů nastávají až vkladem do katastru nemovitostí pouze za předpokladu, že jde o nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich“, že „za situace, kdy smlouva o zúžení společného jmění manželů upravuje majetkové poměry k nemovitostem, které mají manželé teprve v budoucnu nabýt, není taková smlouva samostatně do katastru nemovitostí vložitelná“, že „zůstavitel a V. P. upravovali smlouvou o zúžení společného jmění ze dne 5. 12. 2000 své právní vztahy k nemovitostem, které měli nabýt teprve v budoucnu“, a že „taková smlouva nabývá účinnosti již dnem podpisu zůstavitele a pozůstalé manželky“, když „z jejího obsahu nevyplývá, že by její účinnost vázala na pozdější datum“. Má za to, že smlouva o zúžení společného jmění nemohla nabýt účinnosti až vkladem do katastru nemovitostí také proto, že „podíl (15/50) na nemovitostech ve V. v době uzavření smlouvy o zúžení SJM neměli zůstavitel a pozůstalá manželka ve společném jmění manželů a ani nikdo z nich ve výlučném vlastnictví“. Domnívá se, že „kupní smlouva ze dne 15. 1. 2001 uzavřená mezi zůstavitelem a pozůtalou manželkou není způsobila k negaci vůle zůstavitele a pozůstalé manželky vyjádřené ve smlouvě o zúžení společného jmění“, a že „podíl na předmětných nemovitostech ve V. tak nespadá do rozsahu společného jmění manželů a výlučným vlastníkem podílu na předmětných nemovitostech byl zůstavitel“. Navrhuje, aby odvolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. V. P. k dovolání uvedla, že „původní účel smlouvy o zúžení společného jmění odpadl“, že „smlouva nebyla uzavřena v souladu se skutečnou vůlí bývalých manželů“, a proto „ji ani po více než sedmi letech od jejího podpisu do katastru nevložili“, a že „plně respektuje“ napadené usnesení odvolacího soudu.

III. Přípustnost dovolání

č. 5

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovolání proti usnesení odvolacího soudu je třeba i v současné době projednat a rozhodnout – jak vyplývá z čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. (řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době přede dnem 1. 1. 2014) – podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“).

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů významné (mimo jiné) vyřešení právní otázky, za jakých podmínek nabývá účinnosti smlouva o zúžení společného jmění manželů ohledně nemovitosti evidované v katastru nemovitostí, která v době uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů dosud nepatří do společného jmění manželů. Vzhledem k tomu, že tato otázka hmotného práva nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání Mgr. K. M. je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

12. Po zjištění, že usnesení odvolacího soudu lze hodnotit jen z hlediska právního posouzení věci (okolnost, zda usnesení odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, není podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2013 způsobilým dovolacím důvodem – srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud přezkoumal usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

13. Vzhledem k tomu, že zůstavitel zemřel dne 24. 1. 2007, je třeba v řízení o dědictví v prvním a druhém stupni i v současné době postupovat podle „dosavadních právních předpisů“, tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 – dále jen „OSŘ“ (srov. čl. II body 7 a 10 zákona č. 7/2009 Sb., kterým

se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Dědické právo po zůstaviteli a vypořádání dědictví se řídí právní úpravou účinnou v době jeho smrti, tedy zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů účinném do 19. 10. 2008 (dále jen „obč. zák.“, srov. § 3069 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

14. V souzené věci z obsahu spisu vyplývá, že zůstavitel uzavřel dne 5. 12. 2000 s manželkou V. P. ve formě notářského zápisu smlouvu o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů podle § 143a odst. 1 obč. zák., v níž se dohodli tak, že „výlučným vlastníkem“ předmětných nemovitostí ve V. „se stane výlučně“ zůstavitel (dále také jen „smlouva o zúžení společného jmění ze dne 5. 12. 2000“). Dne 22. 12. 2000 uzavřela Bank A. C. R., a. s., jako věřitel na straně jedné se zůstavitelem a V. P. jako dlužníky na straně druhé smlouvu o hypotečním úvěru, přičemž se mimo jiné dohodli, že hypoteční úvěr může být použit pouze ke sjednanému účelu, a to k profinancování koupě spoluvlastnického podílu ve výši 15/50 na nemovitostech ve V. (dále také jen „smlouva o hypotečním úvěru ze dne 22. 12. 2000“). Dne 15. 1. 2001 uzavřela G. V. jako prodávající se zůstavitelem a V. P. jako kupujícími kupní smlouvu o převodu spoluvlastnického podílu 15/50 nemovitostí ve V. (dále také jen „kupní smlouva ze dne 15. 1. 2001“). Z výpisu z katastru nemovitostí LV č. 1789 vyplývá, že jako vlastníci spoluvlastnického podílu 15/50 na nemovitostech ve Vinohradech jsou uvedeni zůstavitel a V. P. s poznámkou, že se jedná o společné jmění manželů.

15. Podle § 143 odst. 1 obč. zák. společné jmění manželů tvoří a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka, b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.

16. Podle § 143a odst. 1 obč. zák. manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů. Takto mohou manželé změnit rozsah majetku a závazků nabytých či vzniklých v budoucnu, ale i majetku a závazků, které již tvoří jejich společné jmění. Předmětem této smlouvy mohou být i jednotlivé majetkové hodnoty a závazky. Jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí.

17. Majetek nabytý za trvání manželství jedním z manželů nebo jimi oběma společně tvoří (až na výjimky taxativně stanovené v § 143 odst. 1 obč. zák.) jejich společné jmění manželů. Manželé mohou zákonný rozsah společného jmění modifikovat zejména dohodami o zúžení či rozšíření jejich společného jmění. Při rozšíření se předmětem společného jmění manželů stanou majetkové hodnoty, které by jím podle zákona nebyly, naopak při zúžení dochází k tomu, že se manželé dohodnou na tom, že určité věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, případně závazky, jež dosud patřily do společného jmění, resp. které by jinak (nebýt modifikační dohody) v budoucnu do společného jmění náležely, se ze společného jmění vyjímají, resp. do společného jmění vůbec nespadnou. Věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty, na něž se dohoda o zúžení vztahuje, nabývá do budoucna každý z manželů (i za trvání manželství) do svého výlučného vlastnictví nebo je oba manželé nabývají do podílového spoluvlastnictví, nabývají-li je společně.

18. Podle ustálené judikatury soudů smlouva o rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů není smlouvou, kterou by docházelo k úplatnému či bezúplatnému převodu nebo přechodu vlastnického práva k majetku, pouze se mění počet (spolu) vlastníků nemovitosti (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 10. 7. 1970, sp. zn. 6 Cz 41/1970, uveřejněný ve Sb. roz. obč. pod č. 34, ročník 1971, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2005, sp. zn. 28 Cdo 986/2004). S těmito závěry se navíc ztotožňuje také právní doktrína (srov. např. Dvořák, T.: Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace *de lege lata* a *de lege ferenda*. Obchodní právo č. 7–8, ročník 2013, s. 253). Smlouvou o rozšíření společného jmění manželů se totiž výlučně (dosavadní nebo budoucí) vlastnické právo jednoho z manželů k majetku, jenž je začleňován do společného jmění, mění na bezpodílové spoluvlastnické právo obou manželů. Smlouvou o zúžení společného jmění manželů se již existující nebo budoucí spoluvlastnické právo obou manželů k majetku vyčleňovanému ze společného jmění manželů mění na výlučné vlastnické právo jednoho z nich nebo podílové spoluvlastnictví obou manželů.

19. Ustanovení § 143a odst. 1 poslední věta obč. zák., podle nějž, je-li „předmětem dohody“ o rozšíření nebo zúžení společného jmění nemovitá věc evidovaná v katastru nemovitostí, nabývá dohoda „účinnosti“ až vkladem do katastru nemovitostí, je nutno vykládat tak, že je-li předmětem právních vztahů upravovaných smlouvou nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů, nebo do výlučného majetku jednoho z nich, eventuálně do podílového spoluvlastnictví obou manželů, nabývá se vlastnické právo k ní do výlučného majetku jednoho z manželů, nebo do společného jmění obou manželů, anebo do podílového spoluvlastnictví obou manželů až vkladem modifikační smlouvy do katastru nemovitostí. Argumentem *a contrario* nutno dospět k závěru, že změní-li manželé (event. snoubenci) smlouvou dle § 143a odst. 1 (odst. 3) obč. zák. rozsah svého společného jmění ve vztahu k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí naby-

tým v budoucnu (jak je tomu v právě posuzovaném případě), nemohou být práva z takové smlouvy předmětem zápisu do katastru nemovitostí bez dalšího, a to právě proto, že se jedná o změnu budoucích právních vztahů manželů k nemovitostem, k nimž žádný z manželů (snoubenců) dosud nemá v katastru nemovitostí žádná práva zapsána. Z logiky věci tedy vyplývá, že § 143a odst. 1 věty poslední obč. zák. platí jen pro případ, že manželé nebo jeden z nich předmětnou nemovitost v době uzavření smlouvy o modifikaci jejich společného jmění již vlastnili, respektive že byla předmětem jejich společného jmění, jde-li o smlouvu o zúžení společného jmění, anebo že byla ve výlučném vlastnictví alespoň jednoho z nich, eventuálně v podílovém spoluvlastnictví obou manželů, jedná-li se o smlouvu o rozšíření společného jmění (srov. právní názor vyslovený také v právní teorii např. FIALA, J., KINDL, M. a kol.: Občanské právo hmotné. 2. upravené vydání. Plzeň 2009, s. 245). V případě smlouvy o zúžení společného jmění týkající se nemovité věci evidované v katastru nemovitostí, jež dosud netvoří společné jmění manželů, nemůže být taková smlouva samostatně předmětem řízení o vkladu vlastnického práva, neboť na jejím základě žádný z účastníků vlastnické právo nenabývá (ani nepozbývá). Stejně jako pro každou jinou smlouvu však i pro tuto smlouvu o zúžení společného jmění platí, že obsahuje-li všechny zákonem stanovené náležitosti, nabývá účinnosti jejím uzavřením, tedy zpravidla dnem podpisu smluvních stran, pokud si účastníci smlouvy nesjednali tzv. odkládací podmínku, na jejíž splnění je účinnost smlouvy vázána. Okamžikem, kdy se smlouva stane platnou (perfektní), vyvolává obligačně právní účinky a účastníkům smlouvy vznikají subjektivní obligační práva a povinnosti.

20. V posuzovaném případě je nesporné, že spoluvlastnický podíl 15/50 nemovitosti ve V. nebyl ke dni uzavření smlouvy o zúžení společného jmění zůstavitele a V. P. součástí jejich společného jmění (nebyl ani ve výlučném vlastnictví některého z nich) a že smlouva o zúžení společného jmění ze dne 5. 12. 2000 se týkala majetku, který měl zůstavitel nabýt v budoucnu. Tomu nasvědčuje také samotný text smlouvy o zúžení společného jmění, kde se v části „za prvé“ uvádí, že „výlučným vlastníkem“ spoluvlastnického podílu 15/50 nemovitostí ve V. „se stane výlučně“ zůstavitel. Dovolací soud proto souhlasí s názorem dovolatele, že smlouva o zúžení společného jmění ze dne 5. 12. 2000 nabyla účinnosti ke dni podpisu obou smluvních stran, neboť § 143a odst. 1 poslední věty obč. zák. na daný případ nelze aplikovat.

21. Za této situace je závěr odvolacího soudu, že předmětná smlouva o zúžení společného jmění manželů „nenabyla účinnosti ve smyslu § 143a odst. 1 *in fine* obč. zák.“ z důvodu, že nebyla vložena do katastru nemovitostí, nesprávný.

22. Přestože zůstavitel a V. P. platně zúžili shora uvedeným způsobem obsah svého budoucího společného jmění manželů, z obsahu spisu vyplývají důvodné pochybnosti, zda svůj původní záměr, aby předmětné nemovitosti ve V. nabyl zůstavitel do svého výlučného vlastnictví, následně nezměnili, a to s ohledem

na tvrzení V. P. (na čl. 469 a 538) o původním účelu uzavření smlouvy o zúžení společného jmění, ale zejména s ohledem na skutečnost, že jak smlouvu o hypotečním úvěru ze dne 20. 12. 2000, tak kupní smlouvu ze dne 15. 1. 2001 uzavírala společně se zůstavitelem také jeho pozůstalá manželka.

č. 5

23. Na druhou stranu však nelze pominout, že soudní praxe již dříve dospěla k závěru, že i když kupní cena pořizované věci byla zcela zaplacená z výlučných prostředků jednoho z manželů (a nabývaná věc by tedy zásadně měla náležet do výlučného jmění tohoto manžela), avšak kupujícími byli oba manželé a oba při uzavření kupní smlouvy projevíli vůli nabýt kupovanou věc do bezpodílového spoluvlastnictví, pak se tato věc stala předmětem jejich bezpodílového spoluvlastnictví; to platí i pro společné jmění manželů (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98, uveřejněný ve Sb. roz. obč. pod č. 49, ročník 2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 31 Co 51/2010, uveřejněný ve Sb. roz. obč., pod poř. č. 62, ročník 2012). Z hlediska určení, zda věc patří či nepatří do společného jmění manželů, tedy může – za určitých okolností – být rozhodující také vůle obou manželů projevovaná při uzavírání samotné kupní smlouvy nabýt kupovanou věc do společného jmění, eventuálně do podílového spoluvlastnictví. To platí i v případě, že manželé původně modifikovali rozsah svého společného jmění odlišně (např. tak, že kupovaná věc bude náležet do výlučného vlastnictví jednoho z nich).

24. Protože v souzené věci úmysl zůstavitele a pozůstalé manželky V. P. při uzavírání kupní smlouvy ze dne 15. 1. 2001 nabýt spoluvlastnický podíl 15/50 nemovitostí ve V. do společného jmění manželů nebyl v řízení prokázán (resp. nebyl ani zjišťován), a protože nelze z tohoto důvodu ani vyloučit, že zůstavitel a V. P. měli v úmyslu nabýt spoluvlastnický podíl do podílového spoluvlastnictví, je závěr odvolacího soudu, že spoluvlastnický podíl 15/50 nemovitostí ve V. náleží do společného jmění manželů, (zatím) předčasný.

25. Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není správné. Protože nejsou splněny podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud toto usnesení zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Městskému soudu v Praze) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 6

č. 6

Společenství vlastníků jednotek, Způsobilost k právům a povinnostem, Způsobilost k právním úkonům

§ 9 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., § 9a odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb.

Společenství vlastníků jednotek může smluvně (vlastním právním úkonem) nabýt a posléze vykonávat právo na bezplatné odstraňování vad společných částí domu, jež se projeví v dohodnuté době. Toto právo lze podřadit pod legislativní zkratku „správa domu“, zavedenou § 9 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., jelikož jeho realizace naplňuje účel činnosti společenství spočívající v zabezpečování oprav společných částí domu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. 26 Cdo 811/2015, ECLI:CZ:NS:2015:26.CDO.811.2015.1)

Nejvyšší soud zrušil (kromě výroku VI.) rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. 75 Co 201/2014, a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 19. 9. 2013, č. j. 28 C 443/2008-735, ve znění opravného usnesení ze dne 18. 11. 2014, č. j. 28 C 443/2008-879, výrokem I. vyhověl žalobě v tam uvedeném rozsahu a uložil žalované povinnost bezplatně odstranit do šesti měsíců od právní moci rozsudku tam uvedené vady díla na „domě, na pozemku parc. č. 1071/1 v kat. území N. U., v O.“ (dále jen „předmětný dům“, resp. „dům“); ve zbývajícím rozsahu žalobu zamítl (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu (výroky III. až V.).

2. K odvolání obou účastníků Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci jako soud odvolací rozsudkem ze dne 1. 10. 2014, č. j. 75 Co 201/2014-858, citovaný rozsudek soudu prvního stupně změnil ve vyhovujícím výroku I. tak, že zamítl žalobu i ohledně tam uvedených vad na domě (výrok I.), a potvrdil v zamítavém výroku II. (výrok II.); zároveň rozhodl o nákladech řízení účastníků před soudy obou stupňů a o nákladech řízení státu (výroky III. až V.) a soudu prvního stupně nařídil provést opravu označení žalobce v záhlaví jeho rozsudku (výrok VI.).

3. Po zopakování dokazování v odvolacím řízení přečtením listin zjistil odvolací soud – shodně se soudem prvního stupně – z provedených důkazů následující-

č. 6

ci skutkový stav. Bytové družstvo K. O. (nyní Bytové družstvo K. O. v likvidaci – dále jen „družstvo“) jako objednatel a žalovaná jako zhotovitelka uzavřeli dne 5. 6. 2003 smlouvu o dílo (dále jen „Smlouva o dílo“), změněnou pozdějšími dodatky, jejímž předmětem byla výstavba předmětného domu (za dohodnutou cenu) pro družstvo, jemuž ho žalovaná předala (po dokončení stavebních prací) dne 31. 5. 2004. Na zhotovenou stavbu domu se vztahovala – vedle odpovědnosti za vady – rovněž záruka za jakost, kterou si smluvní strany sjednaly v čl. XV. Smlouvy o dílo a jejímž obsahem byl závazek žalované odstranit na základě písemné výzvy družstva vlastním nákladem zjištěné závady a nedodělky na domě, které se projeví v tam stanovených záručních dobách. Prohlášením vlastníka, učiněným podle § 4 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon č. 72/1994 Sb.“), vymezilo družstvo v domě celkem dvanáct bytových jednotek a poté, co příslušný stavební úřad povolil jeho užívání (kolaudačním rozhodnutím ze dne 6. 8. 2004, které nabylo právní moci 9. 8. 2004), tyto jednotky postupně převedlo kupními smlouvami (dále jen „Kupní smlouvy“) do vlastnictví svých členů. Následně dne 25. 2. 2005 vzniklo v předmětném domě žalující společenství vlastníků jednotek (dále jen „Společenství“). V návaznosti na to uzavřeli družstvo, žalovaná, jednotliví vlastníci jednotek a Společenství písemné čtyřstranné smlouvy označené vždy jako „Dohoda o převodu záručních práv a povinností“ (dále jen „předmětné dohody“, resp. „Dohody“), v nichž deklarovali, že je uzavírají jako „inominátní kontrakt“ ve snaze bezplatně převést na jednotlivé vlastníky bytů a Společenství veškerá práva ze záruky, kterou žalovaná poskytla družstvu ve Smlouvě o dílo a kterou převzala za jakost díla (tedy předmětného domu). Účelem předmětných dohod pak bylo „dosažení stavu, kdy případné reklamace bude pro vlastníka bytu nebo Společenství vyřizovat zhotovitel tak, jakoby záruku za kvalitu díla poskytl přímo vlastníku bytu nebo Společenství“. Za tím účelem si smluvní strany v každé Dohodě ujednaly, že družstvo převádí na vlastníka bytu a Společenství veškerá svá práva ze Smlouvy o dílo, zejména veškerá práva z titulu záruky za jakost, že vlastník bytu je tak oprávněn provádět veškeré reklamace týkající se vad bytu v jeho vlastnictví stejně, jako je mohlo uplatňovat družstvo, že totožné oprávnění má Společenství ve vztahu ke společným částem domu a že žalovaná se zavazuje přistupovat k reklamacím vlastníka bytu nebo Společenství jako k reklamacím samotného družstva a vyřizovat je a řešit tak, jak je k tomu povinna podle Smlouvy o dílo.

4. Na tomto skutkovém základě se odvolací soud nejprve zabýval otázkou aktivní věcné legitimace žalobce. V této souvislosti předně konstatoval, že společenství vlastníků jednotek je právnická osoba, která je způsobilá vykonávat práva a zavazovat se zásadně pouze ve věcech spojených se správou, provozem a opravami společných částí domu, přičemž nabývat věci, práva, jiné majetkové hodnoty, byty nebo nebytové prostory může právě jen k uvedeným účelům (srov.

§ 9 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb.). V návaznosti na to – s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu z 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Cdo 1389/2007, a z 18. 9. 2012, sp. zn. 29 Cdo 874/2011 – dovodil, že vzhledem k takto vymezené, resp. omezené „právní subjektivitě“ není Společenství oprávněno (ani kdyby k tomu bylo zmocněno) vlastním jménem uplatňovat práva ze záruky za jakost vyplývající ze Smlouvy o dílo či z Kupních smluv. Podle jeho názoru však z téže příčiny nemohlo Společenství taková práva ani nabýt na základě předmětných dohod. Dodal, že to platí tím spíše, že Dohody jsou absolutně neplatné pro neurčitost (podle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „občanský zákoník“, resp. „obč. zák.“). Posléze uvedený právní názor odůvodnil konstatováním, že „zákon sice připouští postoupení pohledávky jakéhokoliv druhu, tedy i jiné než peněžité, splatné i nesplatné, ale i teprve budoucí, avšak pouze za předpokladu, že je řádně a nezaměnitelně identifikována, což v daném případě splněno není“; řádnému označení postupované pohledávky totiž neodpovídá obecná formulace, že jsou převáděna „veškerá práva“ ze záruky za jakost díla. Z vyložených důvodů dospěl – na rozdíl od soudu prvního stupně – k závěru, že žalobce není v daném sporu aktivně věcně legitimován. Proto považoval žalobu za zcela nedůvodnou.

II. Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu (vyjma výroku VI.) podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opřel o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 293/2013 Sb. (dále jen „o. s. ř.“), a odůvodnil konstatováním, že v souzené věci jde o případ, který v judikatuře odvolacího soudu dosud nebyl řešen. V dovolání zejména namítl, že žalobou uplatňoval „nároky na bezplatné odstranění vad díla ... týkající se společných částí domu“, a to „přímo“ na základě předmětných dohod, a nikoli na podkladě Kupních smluv či zmocnění vlastníků jednotek. Podle jeho mínění je přitom uplatňování takových nároků plně v jeho kompetenci (v kompetenci společenství vlastníků jednotek), neboť „do řádné správy nemovitosti náleží nikoli ji toliko běžně provozovat, nýbrž nepochybně, jsou-li tu vady na nemovitosti a ... lze-li tyto vady uplatnit u zhotovitele v zákonné či smluvní lhůtě, ... tyto vady řešit“. Vzhledem k tomu se domníval, že rozhodnutí Nejvyššího soudu, na něž odkázal odvolací soud, nejsou v dané věci použitelná, jelikož zde neuplatňuje – jako v tam posuzovaných případech – práva vlastníků jednotek z kupních smluv, které neuzavřel, nýbrž uplatněná práva opírá o předmětné dohody jako jejich smluvní strana. V této souvislosti současně podotkl, že Dohody byly sjednány jako „inominátní kontrakt“, a vyjádřil přesvědčení, že nejsou neurčité a ani z jiných příčin neplatné, neboť neexistuje jediný relevantní důvod, proč by jim právní předpisy měly bránit. Podle jeho názoru totiž ve skutečnosti rozumně uspořádaly právní

vztahy jejich účastníků, neboť nebýt jich, neměli by vlastníci jednotek žádné záruky na prakticky nové byty a patrně by bylo neřešitelné i uplatňování záručních práv ve vztahu ke společným částem domu. Z toho usuzoval, že právní závěr o neplatnosti předmětných dohod není správný, a dodal, že neobstojí rovněž proto, že odporuje principu priority výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li oba výklady možné (v této souvislosti odkázal na nález Ústavního soudu ze 14. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 625/03). Navrhl, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací dovolání projednal a o něm rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 – dále opět jen „o. s. ř.“ (srov. čl. II. bod 2. ve spojení s čl. VII. zákona č. 293/2013 Sb.). Přitom shledal, že dovolání bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na vyřešení otázky hmotného práva (otázky, zda Společenství mohlo – s přihlédnutím ke zjištěnému skutkovému stavu – smluvně nabýt právo na bezplatné odstraňování vad, které se v dohodnuté době projeví na společných částech domu, tj. právo odpovídající právu objednatele ze záruky za jakost díla, jímž byla výstavba předmětného domu), která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

7. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existence uvedených vad tvrzena nebyla a tyto vady nevyplývaly ani z obsahu spisu.

8. Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. lze odvolacím soudu vytknout, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

9. Právní poměry účastníků, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, dovolaací soud posuzoval podle dosavadních právních předpisů (§ 3028 odst. 3 věta první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

10. Podle § 9 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., společenství vlastníků jednotek (dále jen „společenství“) je právnická osoba, která je způsobilá vykonávat práva a zavazovat se pouze ve věcech spojených se správou, provozem a opravami společných částí domu (dále jen „správa domu“), popřípadě vykonávat činnosti v rozsahu tohoto zákona a činnosti související s provozováním společných částí domu, které slouží i jiným fyzickým nebo právnickým osobám. Společenství může nabývat věci, práva, jiné majetkové hodnoty, byty nebo nebytové prostory pouze k účelům uvedeným ve větě první. Ve smyslu § 9a odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb. je společenství oprávněno činit právní úkony, především uzavírat smlouvy ve věcech předmětu své činnosti podle tohoto zákona.

11. Citovaná zákonná úprava vymezuje jednak právní subjektivitu společenství vlastníků jednotek a jednak jeho způsobilost k právním úkonům. Předně prohlašuje společenství za právnickou osobu, čímž mu přiznává způsobilost mít práva a povinnosti, tedy právní subjektivitu (srov. § 9 odst. 1 větu první ve spojení s § 18 odst. 1 obč. zák.). Vedle toho mu zároveň poskytuje v tam uvedeném rozsahu oprávnění nabývat práva a povinnosti vlastními právními úkony (§ 9a odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb.). Jeho způsobilost právně jednat (vykonávat práva a zavazovat se) však omezuje pouze na stanovený předmět činnosti, zejména na věci spojené se správou, provozem a opravami společných částí domu, pro něž zavádí legislativní zkratku „správa domu“. Společenství vlastníků jednotek může tedy platně jednat zásadně jen ve věcech správy domu; mimo takto vymezenou oblast činnosti nemá způsobilost k právním úkonům, a tudíž právní úkony, jimiž překročí její hranice, by mohly být postiženy sankcí absolutní neplatnosti (§ 38 odst. 1 obč. zák.).

12. Se zřetelem k řečenému zastává dovolací soud názor, že společenství vlastníků jednotek může smluvně (vlastním právním úkonem) nabýt a posléze vykonávat (jako vlastní) právo na bezplatné odstraňování vad společných částí domu, jež se projeví v dohodnuté době (obsahově korespondující právu objednatele ze záruky za jakost díla, jímž byla výstavba domu, ve kterém vzniklo dotčené společenství). Je tomu tak proto, že uvedené právo lze podřadit pod legislativní zkratku „správa domu“, zavedenou § 9 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., jelikož jeho realizace naplňuje účel činnosti společenství spočívající v zabezpečování oprav společných částí domu. Neobstojí tudíž právní názor, že vzhledem k úpravě obsažené v citovaném ustanovení je vyloučeno, aby na základě předmětných dohod Společenství (platně) nabylo právo na bezplatné odstraňování vad společných částí domu. Odkaz odvolacího soudu na usnesení Nejvyššího soudu z 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Cdo 1389/2007, a z 18. 9. 2012, sp. zn. 29 Cdo 874/2011, byl v tomto směru nepřipadný.

13. Odhlédnuto od uvedeného (nesprávného) právního názoru je pak celkový závěr o nedostatku aktivní věcné legitimace Společenství založen již jen na právním názoru, že Dohody jsou absolutně neplatné pro neurčitost ve smyslu § 37 odst. 1 obč. zák. K odůvodnění uvedeného právního názoru odvolací soud uvedl, že „zákon sice připouští postoupení pohledávky jakéhokoli druhu, tedy i jiné než peněžitě, splatné i nesplatné, ale i teprve budoucí, avšak pouze za předpokladu, že je řádně a nezaměnitelně identifikována, což v daném případě splněno není“. Jediná možná interpretace citovaného zdůvodnění je taková, že odvolací soud posuzoval předmětné dohody jako smlouvy o postoupení pohledávek ve smyslu § 524 a násl. obč. zák., přičemž dovodil, že nesplňují požadavky kladené na určitost vymezení předmětu smlouvy dané právní kvalifikace. Proti uvedenému právnímu posouzení však dovolatel postavil argument, že předmětné dohody byly sjednány jako „inominátní kontrakt“, a vyjádřil přesvědčení, že nejsou neurčité a ani z jiných příčin neplatné, neboť neexistuje žádný relevantní důvod, proč by jim právní předpisy měly bránit. Má-li se tedy dovolací soud – s přihlédnutím k vymezení uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. – zabývat neplatností předmětných dohod z důvodu jejich neurčitosti, musí být nejprve najisto postaveno, že jde vskutku o postupní smlouvy ve smyslu § 524 a násl. obč. zák.

14. Podle § 524 odst. 1 obč. zák. věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému. Podstatou smlouvy o postoupení pohledávky je změna v osobě věřitele, která spočívá v tom, že do právního vztahu mezi věřitelem a dlužníkem nastoupí na místo původního věřitele (postupitele) věřitel nový (postupník), aniž by se změnil obsah závazku. Pro postupní smlouvu je charakteristické, že dlužník není jejím účastníkem a že změna v osobě věřitele nastává nezávisle na jeho vůli.

15. V uvedených souvislostech však nelze ztratit ze zřetele, že občanský zákoník je ovládán zásadou autonomie vůle, což subjektům občanskoprávních vztahů zásadně, tj. až na výjimky (§ 2 odst. 3 obč. zák.), umožňuje uzavírat jakékoli smlouvy, pokud svým obsahem nebo účelem neodporují zákonu nebo jej neobchází anebo se nepříčí dobrým mravům. Určité smluvní typy, které jsou mezi subjekty uzavírány nejčastěji, občanský zákoník ve své zvláštní části speciálně upravuje. Tyto upravené smluvní typy jsou charakterizovány typickými právy a povinnostmi, které z nich smluvním stranám plynou. Vedle těchto tzv. pojmenovaných (nominátních) smluv lze však uzavírat i smlouvy, které nejsou v zákoně zvláště upraveny, neodporují-li obsahu nebo účelu občanského zákoníku (§ 51 obč. zák.). Pro právní vztahy vyplývající z takových smluv je rozhodující obsah vlastního smluvního ujednání (*lex contractus*), tedy to, jak jsou jim vymezena vzájemná práva a povinnosti. Z uvedeného vyplývá, že obecný princip autonomie vůle v občanskoprávní oblasti, zvláště pak smluvní autonomie, znamená, že je ponecháno zásadně na uvážení samotných subjektů, zda vůbec a s kým smlouvu

uzavřou, jaký bude její obsah, jaká bude její forma a mimo jiné i jaký typ smlouvy pro konkrétní případ občanskoprávního styku zvolí. Ve snaze co nejúplněji realizovat své individuální potřeby a zájmy mohou uzavřít i smlouvy, které nejsou v občanském zákoníku, popř. ani v jiném občanskoprávním předpise zvlášť upraveny. Na případy, kdy smluvní ujednání nelze podřadit pod žádný smluvní typ upravený v jeho části osmé, pamatuje občanský zákoník svým ustanovením § 51. Přitom jednotlivé smluvní typy, včetně těch, které jsou výslovně upraveny v části osmé občanského zákoníku, se nerozlišují podle toho, jak je smlouva označena; rozhodující je, k čemu (k jakému výsledku) směřovala vůle smluvních stran při jejím uzavření.

16. V projednávaném případě se uvedené teze prosadí následovně. Byla-li smluvní stranou předmětných dohod rovněž žalovaná, která měla postavení dlužníka ve vztahu k právům, jež podle jejich obsahu měli nabýt jednotliví vlastníci jednotek a Společenství, nelze už z tohoto důvodu považovat Dohody za „pouhé“ smlouvy o postoupení pohledávek (ve smyslu § 524 a násl. obč. zák.), jak se mylně domníval odvolací soud. Smyslem předmětných dohod nebyla ani změna v subjektu Smlouvy o dílo, neboť – opět s přihlédnutím k jejich obsahu – vlastníci jednotek ani Společenství neměli vstoupit do práv a povinností, jež tvoří pojmové znaky tohoto smluvního typu. Předmětné dohody pak nelze posuzovat ani podle jejich označení; pro úvahu o jejich právní kvalifikaci je naopak rozhodující, jaká práva měli získat a jaké povinnosti převzít jejich účastníci. V tomto směru je z předmětných dohod zřejmé, že na základě tam obsažených ujednání měli vlastníci jednotek a Společenství nabýt práva na plnění, jimž odpovídala povinnost bezplatně odstraňovat vady na domě (na bytových jednotkách a společných částech domu), kterou na sebe vzala žalovaná v rozsahu (věcném a časovém) vymezeném odkazem na Smlouvu o dílo. Protože takto postavený závazkový vztah byl ujednán přímo (mezi) dotčenými subjekty, nelze v případě práv a povinností, jež tvoří jeho obsah, smysluplně hovořit o jejich odvozeném nabytí od další osoby, v tomto případě od družstva; na tom nic nemění ani okolnost, že družstvo (jako objednatel výstavby domu) současně mělo pozbýt („převodem“) práva ze záruky sjednané ve Smlouvě o dílo, neboť tento právní účinek není nutným předpokladem vzniku uvedeného závazkového vztahu.

17. Z řečeného vyplývá, že odvolací soud pochybil, jestliže předmětné dohody posuzoval jako smlouvy o postoupení pohledávek. V této souvislosti totiž nevzal na zřetel, že jejich účastníci byla rovněž žalovaná a že v důsledku toho od ní Společenství mohlo nabýt právo na bezplatné odstraňování vad společných částí domu originárně (tj. neodvozeně od závazkového vztahu mezi ní a družstvem ze záruky za jakost sjednané ve Smlouvě o dílo). K tomu lze jen dodat, že takto založený závazkový vztah by nezávisel na existenci právního poměru ze Smlouvy o dílo, s ohledem na povahu jeho účastníků by měl občanskoprávní charakter, a skutečně by jej bylo možné považovat za „inominátní kontrakt“, jak mínil dovo-

č. 6

latel a jak bylo formálně vyjádřeno v předmětných dohodách. Ujednání, jímž se zhotovitel díla zaváže osobě odlišné od objednatele (zejména pozdějšímu vlastníku díla), že pro něj bude bezplatně odstraňovat vady díla, jež se projeví v určité době, v rozsahu záruky, již poskytl objednateli ve smlouvě o dílo, totiž není v občanském zákoníku zvlášť upraveno, a jde tedy o nepojmenovanou smlouvu ve smyslu § 51 obč. zák.

18. Není-li správný právní názor, že předmětné dohody jsou smlouvami o postoupení pohledávek podle § 524 a násl. obč. zák., nelze jejich platnost poměřovat požadavky kladenými na určitost vymezení předmětu smlouvy dané právní kvalifikace. Z tohoto úhlu pohledu tudíž neobstojí ani právní názor, že Dohody jsou neplatné pro neurčitost podle § 37 odst. 1 obč. zák. Dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. proto byl užit opodstatněně.

19. Z výše uvedených důvodů není rozsudek odvolacího soudu z hlediska vymezeného dovolacího důvodu správný. Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu (dosavadní výsledky řízení neumožňují o věci rozhodnout), napadený rozsudek, vyjma samostatně stojícího výroku VI. (proti němuž dovolání – s přihlédnutím k jeho obsahu – nesměřovalo a jenž má povahu usnesení o vedení řízení ve smyslu § 167 odst. 1 o. s. ř.), bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 243f odst. 4 o. s. ř.) a podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Č. 7

č. 7

Bolestné, Ztížení společenského uplatnění, Promlčení
§ 444 odst. 1 obč. zák., § 106 odst. 1 obč. zák.

Jsou-li bolesti trvalým následkem poškození zdraví, odškodňují se v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.3228.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. 44 Co 477/2012.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 18. 6. 2012, č. j. 17 C 84/2008-197, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 780 300 Kč, žalobu ohledně částky 910 500 Kč zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalovaný lékař dne 3. 5. 2006 ošetřil žalobkyni zub, přičemž použil kořenový nástroj nesprávné délky, došlo k tzv. přeplnění zubního kanálku, plnicí hmota se dostala do míst, kam nepatří – do kanálku v čelistní kosti, a poškodila část trojklanného nervu. Žalobkyně byla následně ošetřena ve Fakultní nemocnici B., kde však nebyla zjednána účinná náprava. Výplňová hmota byla z mandibulárního kanálku odstraněna chirurgickým zákrokem ve Všeobecné fakultní nemocnici v P. dne 3. 8. 2006, kdy již část trojklanného nervu byla nezvratně poškozena. V důsledku toho žalobkyně trpí dlouhodobou bolestí hlavy, bolest jí způsobuje dotyk v čelistní části obličeje, vítr, klimatizace, každé slovo, které vysloví, má špatnou kvalitu spánku, vadí jí klimatizované prostory, došlo k narušení intimního života a vztahu se synem. Léky bolesti pouze tiší, nikoliv odstraňují. U žalobkyně se v důsledku bolesti vyvinula duševní porucha, byla uznána plně invalidní, je izolovaná z důvodu pocitů méněcennosti a postižení v oblasti obličeje. Soud dospěl k závěru, že žalovaný objektivně odpovídá za škodu vzniklou žalobkyni podle § 421a obč. zák., neboť plnicí hmota použitá při zubním ošetření žalobkyně jí poškodila nerv, a léčebný postup žalovaného byl *non lege artis*, neboť žalovaný nestanovil správně délku kořenového nástroje, proto za škodu odpovídá i podle § 420 obč. zák. Bolestné bylo ohodnoceno znaleckým posudkem celkem na 130 bodů [po navýšení podle § 6 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 440/2001 Sb.],

č. 7

ztížení společenského uplatnění žalobkyně celkem na 1315 bodů. Soud dovodil, že v dané věci se jedná o případ hodný mimořádného zřetele ve smyslu § 7 odst. 3 vyhlášky a s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu (rozsudky sp. zn. 25 Cdo 2370/2007 a 21 Cdo 3885/2009) jako přiměřené odškodnění žalobkyně stanovil šestinásobek základní výměry bodového ohodnocení, a to jak u bolestného s ohledem na to, že bolest trojklanného nervu je jednou k nejkrutějším bolestí, navíc v hlavové (obličejové) části těla, která je vnímána zvlášť intenzivně, tak u ztížení společenského uplatnění vzhledem k tomu, že žalobkyně, která před zákrokem žila standardním pracovním i společenským životem, nyní trpí bolestmi bez naděje na vyléčení, depresi, izolací, rodinný život nevede, nestýká se s ostatními lidmi, mluvení ji bolí a je nucena být prakticky stále doma, neboť pobyt venku bolest zhoršuje. Protože podle závěru znalce bylo poškození zdraví žalobkyně zapříčiněno žalovaným ze 75 %, soud rozhodl o dělené odpovědnosti podle § 438 obč. zák. a žalobkyni přiznal 75 % z vyčíslené náhrady. Námitku promlčení neshledal důvodnou, dvouletá subjektivní promlčecí doba podle § 106 odst. 1 obč. zák. byla zachována, neboť lékařský zákrok byl žalobkyni proveden dne 3. 5. 2006 a žaloba byla podána 10. 4. 2008. Vzhledem k tomu, že k ustálení zdravotního stavu žalobkyně došlo až mnoho měsíců po lékařském zákroku, soud dovodil, že i rozšíření žaloby v podání doručeném soudu 3. 12. 2008 bylo provedeno včas.

2. K odvolání obou účastníků Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 12. 3. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-276, ve spojení s opravným usnesením ze dne 11. 4. 2014, č. j. 44 Co 477/2012-282, rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku co do částky 211 800 Kč potvrdil a co do částky 568 500 Kč změnil tak, že se žaloba v tomto rozsahu zamítá, v zamítavém výroku jej v rozsahu napadené částky 260 100 Kč potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů a o poplatkové povinnosti žalovaného. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a po doplnění znaleckého dokazování dovodil, že postup žalovaného při ošetření žalobkyně nebyl sice přímo *non lege artis*, nicméně jeho postup nebyl dostatečně obezřetný, a právě v nedostacích jeho pracovního postupu tkví primární příčina poškození zdraví žalobkyně, nikoliv v povaze použitého nástroje či výplňové hmoty (§ 421a obč. zák.), její chemické a fyzikální účinky byly až sekundární. Žalovaný tedy porušil povinnost opatrného chování ve smyslu § 415 obč. zák. a za škodu odpovídá dle § 420 obč. zák. Neztotožnil se se skutkovým závěrem soudu prvního stupně o ustálení zdravotního stavu žalobkyně „až mnoho měsíců po lékařském zákroku“, neboť z provedeného dokazování vyplývá, že k ustálení zdravotního stavu žalobkyně došlo v řádu jednotek měsíců, ne-li týdnů, když vznikla újma postižením trojklanného nervu, i když pocit bolesti žalobkyně trval nadále. Nejpozději v květnu 2006 při hospitalizaci ve Fakultní nemocnici v B. se žalobkyně dozvěděla o podstatě svého poranění a o tom, kdo za ně odpovídá, proto její nárok na další zvýšení bolestného co do částky 376 800 Kč,

uplatněný v prosinci 2008, je promlčen a nepromlčeným zůstává nárok ve výši 54 000 Kč. I přesto, že bolest žalobkyně v době jednoho až dvou měsíců od poranění byla „stálá a torpidní“ (než přešla do stavu trvalého následku), odvolací soud shledal přiměřeným odškodněním nikoliv šestinásobek základního odškodnění bolesti, nýbrž troj- až čtyřnásobek, tedy částku 54 000 Kč. Boolestivost coby trvalý následek je pak v rámci ztížení společenského uplatnění konzumována hodnotově vyšší položkou v diagnóze „duševní poruchy“ a kromě mimořádné bolesti nejsou žádné další relevantní důvody pro navýšení odškodnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky 440/2001 Sb., proto co do částky 710 100 Kč odvolací soud žalobu zamítl.

II. Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, a to do výroku, jímž odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že se žaloba co do částky 568 500 Kč zamítá, a do výroku, jímž potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku. Přípustnost dovolání odůvodňuje tím, že odvolací soud se odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu při řešení otázek: zda musí odvolacím soudem nastíněný myšlenkový postup obsažený v odůvodnění písemného rozhodnutí odpovídat obecným zásadám logiky a zda je odvolací soud povinen vypořádat se se vším, co má vztah k projednávané věci, co v průběhu řízení vyšlo najevo a co účastníci tvrdí. Namítá, že podle judikatury dovolacího soudu (např. rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 5359/2007 a 28 Cdo 418/2009) musí soudem nastíněný myšlenkový postup odpovídat obecným zásadám logiky. Dovozuje, že závěr dovolacího soudu o promlčení nároku na zvýšení bolestného podle § 7 vyhlášky je nelogický za situace, že odvolací soud uznává, že značná intenzita nebo dlouhodobost trvání bolesti jsou kritériem pro vyšší odškodnění a že poslední ataka těžkých bolestí postihla žalobkyni 13. 5. 2008, avšak nárok uplatněný v prosinci 2008 považuje za promlčený, což by znamenalo, že náhrada za ataku bolestí by byla promlčena ještě dříve, než by k ní došlo. Poukazuje na judikaturu dovolacího soudu o tom, že promlčecí doba nemůže začít běžet dříve, než ke škodě došlo (rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Cz 20/90, 25 Cdo 862/2006, 25 Cdo 2593/2011), že podmínky pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby (vědomost o škodě a o škůdci) musí být splněny kumulativně (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2891/2007) a že poškozený se o škodě dozví teprve, když ji mohl objektivně kvantifikovat, neboť teprve tehdy ji mohl poprvé důvodně uplatnit u soudu (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 477/2001). Dále namítá, že ačkoliv se v řízení dovolávala čl. 24 Úmluvy o lidských právech a biomedicině, odvolací soud se v odůvodnění písemného vyhotovení rozhodnutí nezabýval otázkou, zda ve smyslu uvedeného čl. 24 Úmluvy přiznaná výše odškodnění je spravedlivou náhradou škody způsobenou jí zákrokem, a pominul tak její argumentaci, což neodpovídá postupu vyplývajícímu z § 132 o. s. ř. (např. dle rozhodnutí Nejvyššího

soudu sp. zn. 21 Cdo 3810/2010 nebo 25 Cdo 2587/2007, nálezů Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 563/03, I. ÚS 643/04, I. ÚS 722/04). Navrhla, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání uvedl, že je považuje za účelové, a navrhl, aby dovolací soud dovolání odmítl.

č. 7

III. Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení, zastoupeným advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky počátku běhu promlčecí doby nároku žalobkyně na odškodnění za dlouhodobou trvající bolest s občasnými atakami bolestí vyšší intenzity.

IV. Důvodnost dovolání

6. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

7. Podstatou námitek dovolatelky o logické rozpornosti rozhodnutí odvolacího soudu je především nesouhlas s tím, jak odvolací soud posoudil promlčení jejího nároku na bolestné uplatněného rozšířením žaloby.

8. Vzhledem k tomu, že v dané věci promlčecí doba počala běžet přede dnem 1. 1. 2014, a podle § 3036 zákona č. 89/2012 Sb. (dále „o. z.“), se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., posuzuje se promlčení v dané věci podle dosavadních předpisů, tj. podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále „obč. zák.“).

9. Podle § 106 odst. 1 obč. zák. právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá.

Podle § 444 odst. 1 obč. zák. při škodě na zdraví se jednorázově odškodňují bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění.

10. U práva na náhradu škody na zdraví je stanovena dvouletá subjektivní promlčecí doba, jejíž počátek se váže k okamžiku, kdy poškozený nabyl vědomost

o tom, že na jeho úkor došlo ke škodě a kdo za ni odpovídá. U nároku na náhradu za bolest její běh počíná okamžikem, kdy se zdravotní stav poškozeného ustálil a lze objektivně provést bodové ohodnocení bolesti; okamžik, kdy bylo následně bodové ohodnocení lékařem skutečně provedeno, nemá na již započatý běh subjektivní promlčecí doby vliv (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2008, sp. zn. 25 Cdo 676/2007, uveřejněné v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod C 5789, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2974/2010). Nárok na náhradu za bolest a nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění sice spolu souvisí (zejména svým původem ve škodné události), avšak stojí samostatně a samostatně se promlčují.

11. Skutkové zjištění, kdy se z hlediska bolesti zdravotní stav žalobkyně ustálil, závisí na vyjádření lékaře, nikoliv na volné úvaze soudu, jedná se totiž o posouzení skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí ve smyslu § 127 o. s. ř. Odvolací soud s odkazem na odborné lékařské vyjádření dospěl k závěru, že zdravotní stav žalobkyně se ustálil nejpozději v srpnu 2006, kdy došlo k trvalému poškození trojklanného nervu, a v této době žalobkyně již věděla o tom, kdo za škodu jí vzniklou na zdraví odpovídá. Vzhledem k tomu, že podle skutkových zjištění odvolacího soudu se zdravotní stav žalobkyně ustálil v srpnu roku 2006, byla žaloba na náhradu škody podaná dne 10. 4. 2008 (doplněná uvedením konkrétních požadovaných částek v podání soudu dne 5. 8. 2008) podána včas. Rozšíření žaloby na bolestné bylo 1. 12. 2008 podáno až po uplynutí dvouleté subjektivní promlčecí doby.

12. Vzhledem k tomu, že zdravotní stav žalobkyně se ustálil v takovém modu, pro nějž je charakteristická přetrvávající bolest s občasnými atakami intenzivnější bolesti a z toho plynoucí duševní porucha, je tento stav jako celek trvalým následkem poškození trojklanného nervu žalobkyně. Bolesti způsobené poraněním trojklanného nervu se podle § 444 obč. zák. odškodňují jednorázově, nikoliv samostatně každá jednotlivá ataka bolesti. Trvalé následky poškození zdraví se pak odškodňují v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění. V tomto směru a ani při právním posouzení promlčení se odvolací soud od ustálené judikatury dovolacího soudu neodchýlil a rozlišení nároku na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění v odůvodnění jeho rozhodnutí není logicky rozporné, byť odůvodnění používá složité větné konstrukce a neobvyklé výrazivo a je obtížně srozumitelné.

13. K poukazu dovolatelky na § 132 o. s. ř. a na judikaturu vztahující se k tomuto ustanovení s námitkou, že se soud nevypořádal s její argumentací o aplikaci ustanovení Úmluvy o lidských právech a biomedicině o přiměřeném odškodnění, je třeba uvést, že § 132 o. s. ř. se týká hodnocení provedených důkazů soudem jakožto podkladu pro skutková zjištění, a v jí citované judikatuře se rovněž hovoří o rozhodných skutečnostech, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo. Poukaz účastníka na právní předpis či normu není skutkovou

č. 7

okolností a v dané věci nejde o namítaný odklon od rozhodovací soudní praxe ani o nesprávné právní posouzení. Úmluva o lidských právech a biomedicině, publikovaná pod č. 96/2001 Sb. m. s., v čl. 24 (osoba, která utrpěla újmu způsobenou zákrokem, má nárok na spravedlivou náhradu škody za podmínek a postupů stanovených zákonem) odkazuje totiž na zákonný předpis, jímž je v tomto případě občanský zákoník a předpisy jej provádějící (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1085/2011).

14. Jelikož je napadené rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné a Nejvyšší soud neshledal existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 8

č. 8

Advokacie

§ 1 zákona č. 85/1996 Sb.

Výkon funkce správce konkursní podstaty advokátem nelze považovat za výkon advokacie podle § 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění účinném do 31. 12. 2007.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2015, sp. zn. 32 Cdo 3532/2014, ECLI:CZ:NS:2015:32.CDO.3532.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 6 Cmo 377/2013, v části směřující proti výroku, jímž byl potvrzen rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 6. 2013, sp. zn. 37 Cm 18/2012, ve znění doplňujícího rozsudku ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 37 Cm 18/2012; jinak dovolání odmítl.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobci se podanou žalobou domáhali, aby soud uložil žalovaným zaplatit žalobkyni a) společně a nerozdílně částku 343 250 Kč a žalobci b) částku 343 250 Kč. Žalované částky představují hodnotu členského podílu zemřelého JUDr. F. M., jenž byl spolu se žalovanými členem Společné advokátní kanceláře a jehož jsou žalobci zákonnými dědici.

2. Před přednesením žaloby žalobci vzali žalobu co do částky 55 014 Kč zpět. Městský soud řízení o žalobě ohledně této částky s úrokem z prodlení od 1. 3. 2008 do zaplacení zastavil usnesením ze dne 12. 2. 2013, č. j. 37 Cm 18/2012-67.

3. Žalovaní uznali, že žalobcům by náležel vypořádací podíl v celkové výši 631 486 Kč, uplatnili však proti žalobcům nárok na zaplacení částky 2 749 690 Kč. JUDr. F. M. vykonával činnost správce konkursní podstaty, a to jako člen sdružení. Usnesením ze dne 11. 3. 2011, č. j. 90 K 48/96-340, Městský soud v Praze schválil zemřelému JUDr. F. M. jako správci konkursní podstaty odměnu ve výši 4 688 235 Kč. Od této částky žalovaní odečetli zálohu na odměnu ve výši 180 000 Kč, jejíž výplatu JUDr. F. M. schválil Městský soud usnesením ze dne 12. 7. 2002, č. j. 90 K 48/96-340, a jež byla poukázána na účet sdružení. Žalovaným jako členům sdružení proto náleží tři čtvrtiny z částky 4 508 235 Kč, tedy 3 381 176 Kč. Po odečtení nesporné výše nároku žalobců žalovaným náleží 2 749 690 Kč.

4. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 6. 2013, č. j. 37 Cm 18/2012-120, ve znění doplňujícího rozsudku ze dne 27. 8. 2013, č. j. 37 Cm 18/2012-153, uložil žalovaným zaplatit žalobkyni a) společně a nerozdílně částku 315 743 Kč spolu s úrokem z prodlení od 1. 3. 2008 (výrok I.) a zaplatit žalobci b) společně a nerozdílně částku 315 743 Kč spolu s úrokem z prodlení od 1. 3. 2008 (výrok II.); zamítl žalobu, jíž se žalovaní domáhali, aby soud uložil žalobkyni a) zaplatit žalobcům společně a nerozdílně částku 1 374 845 Kč (výrok III.) a zamítl žalobu, jíž se žalovaní domáhali, aby soud uložil žalobci b) zaplatit žalobcům společně a nerozdílně částku 1 374 845 Kč (výrok IV.); výrokem V. rozhodl o nákladech řízení.

5. Soud prvního stupně vzal na základě provedeného dokazování za prokázané, že žalobci jsou dědici po JUDr. F. M. zemřelém dne 4. 1. 2008, jenž byl na základě smlouvy o sdružení ze dne 1. 1. 2000 členem sdružení, které vzniklo za účelem výkonu advokacie. Sdružení bylo tvořeno zemřelým JUDr. F. M. a žalovanými. JUDr. F. M. smlouvu o sdružení vypověděl dopisem ze dne 20. 12. 2007 k datu 31. 12. 2007 a požádal o vyplacení podílu na společném majetku. K vyplacení podílu nedošlo.

6. Nárok žalobců žalovaní nečinili sporným co do základu ani výše (631 486 Kč), soud prvního stupně proto rozhodl v souladu s § 839 občanského zákoníku a každému ze žalobců přiznal žalovaný nárok z jedné poloviny.

7. Nárok žalovaných neshledal soud prvního stupně oprávněným, neboť dospěl k závěru, že výkon funkce správce konkursní podstaty není činností zahrnutou v § 1 zákona č. 85/1996 Sb., zákon o advokacii (dále jen „zákon o advokacii“), a nelze jej ztotožňovat s poskytováním právních služeb klientovi. Odměna uhrazená žalobcům za výkon funkce správce konkursní podstaty zemřelým JUDr. M. M. ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 90 K 48/96 nepředstavovala příjem advokáta za poskytnuté právní služby podle zákona o advokacii, na něž si žalovaní činili nárok podle článku I bodu 6 smlouvy o sdružení ze dne 27. 12. 2012 (dále jen „smlouva o sdružení“). Tato odměna proto nebyla v souzeném případě majetkem získaným při výkonu společné činnosti a nestala se spoluvlastnictvím všech účastníků sdružení podle § 834 občanského zákoníku.

8. Žalobci i žalovaní podali proti rozsudku soudu prvního stupně odvolání. Žalobci odvoláním napadli rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu, žalovaní napadli pouze výrok o náhradě nákladů řízení.

9. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 17. 9. 2014, č. j. 6 Cmo 377/2013-201, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé a změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně (výrok I.) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II.).

10. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně. Soud prvního stupně podle odvolacího soudu dospěl na základě provedených zjištění a souhlasných tvrzení účastníků ke správnému závěru, že nárok

uplatňovaný žalobci je po právu. Odvolací soud se ztotožnil i se závěrem soudu prvního stupně o tom, že v daném případě nebyla odměna JUDr. F. M. jako správce konkursní podstaty příjmem advokáta za poskytování právních služeb, a proto nepatří do příjmů sdružení.

11. Námitkám žalovaných o tvrzených procesních pochybeních učiněných soudem prvního stupně odvolací soud nepřisvědčil. Soud prvního stupně podle odvolacího soudu správně uzavřel, že žalovaní neprokázali, že mezi účastníky sdružení došlo k dohodě o tom, že i příjmy z jiné činnosti než výkonu advokacie patří do příjmů sdružení.

12. Stran výroku rozsudku soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, že další písemná podání zástupce žalobců neobsahovala žádné nové skutečnosti než ty, která byly uvedeny v předchozích podáních, a neshledal ani důvod k dalším poradám zástupce žalobců s klienty. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o nákladech řízení změnil a žalobcům přiznal na náhradě nákladů částku nižší než soud prvního stupně.

II. Dovolání a vyjádření k němu

13. Rozsudek odvolacího soudu napadli žalovaní dovoláním, jehož přípustnost opírají o § 237 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla řešena. Uvedli, že dovolání podávají z důvodů uvedených v § 241a odst. 1, majíce za to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

14. Podle dovolatelů odvolací soud nesprávně vyřešil otázku hmotného práva, zda advokát sdružený ke společnému výkonu advokacie je oprávněn vykonávat činnost správce konkursní podstaty samostatně, či pouze v rámci tohoto sdružení.

15. Dovolatelé odvolacímu soudu vytkli, že při posuzování této otázky pochybil, neboť aplikoval § 56 zákona o advokacii ve znění účinném od 1. 1. 1997 do 31. 12. 2007 nesprávně, pokud opomněl na zjištěný skutkový stav přiměřeně použít § 14 odst. 4 tohoto zákona účinné od 1. 1. 1997 do 31. 3. 2006 (resp. § 14 odst. 5 tohoto zákona ve znění účinném od 1. 4. 2006 do 31. 12. 2007).

16. Ze znění § 56 zákona o advokacii účinného v době od 1. 1. 1997 do 3. 6. 2002 i ze znění téhož ustanovení účinného v době od 4. 6. 2002 do 31. 12. 2007 podle dovolatelů vyplývá, že na činnost advokáta jako správce konkursní podstaty se přiměřeně použijí ustanovení hlavy druhé a třetí zákona o advokacii, mj. tedy i § 14 tohoto zákona, jež upravuje společný výkon advokacie ve sdružení. Dovolatelé se domnívají, že advokát podle znění tohoto ustanovení sice mohl v rozhodné době vykonávat i funkci správce konkursní podstaty, avšak byl-li advokát vykonávající funkci správce konkursní podstaty účastníkem sdružení, ne-

mohl funkci správce konkursní podstaty vykonávat samostatně. Začne-li takový advokát vykonávat i funkci správce konkursní podstaty, vztahuje se i na tuto činnost smlouva o sdružení, ačkoli byla primárně uzavřena ke společnému výkonu advokacie.

17. Dovolatelé, majíce za to, že jsou naplněny podmínky § 243d písm. b) o. s. ř., navrhli, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu ve výroku I. tak, že žaloba žalobkyně a) i žaloba žalobce b) se zamítají, žalobkyně a) je povinna zaplatit žalovaným společně a nerozdílně 1 374 845 Kč s příslušenstvím a žalobce b) je povinen zaplatit žalobcům společně a nerozdílně 1 374 845 Kč s příslušenstvím, a ve výroku II. tak, že žalobci jsou povinni nahradit žalovaným náklady řízení před odvolacím soudem.

III. Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud projednal dovolání a rozhodl o něm – v souladu s bodem 7. čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a s bodem 2. čl. II přechodných ustanovení části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013.

19. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka formulovaná dovolateli, zda „advokát sdružený ke společnému výkonu advokacie je oprávněn vykonávat činnost správce konkursní podstaty samostatně, či pouze v rámci tohoto sdružení“, a tudíž otázka, zda se v takovém případě stává odměna advokáta za výkon funkce správce konkursní podstaty spoluvlastnictvím všech účastníků sdružení, nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

20. Nejvyšší soud přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatelé obsahově vymezili (srov. § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.). Nejvyšší soud se proto zabýval správností právního posouzení věci zpochybňovaného dovolateli (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.).

21. Podle § 829 odst. 1 obč. zák. se několik osob může sdružit, aby se společně přičinily o dosažení sjednaného účelu. Podle § 829 odst. 2 občanského zákoníku sdružení nemají způsobilost k právům a povinnostem.

Podle § 834 obč. zák. majetek získaný při výkonu společné činnosti se stává spoluvlastnictvím všech účastníků.

Podle § 839 obč. zák. účastníkovi, který vystoupil nebo byl vyloučen, se vrátí věci vnesené do sdružení. Podíl majetku podle stavu v den vystoupení nebo vyloučení se mu vyplátí v penězích.

Podle čl. I bodu 1 smlouvy o sdružení se účastníci dohodli, že se sdružují k výkonu advokacie, jenž je upraven občanským zákoníkem, zákonem o advokacii a stavovskými předpisy přijatými Českou advokátní komorou.

Podle čl. I bodu 6 smlouvy o sdružení příjmy za výkon advokacie jsou společné a o jejich rozdělení a užití rozhodují společníci společně.

Podle čl. II bodu 2 smlouvy o sdružení v otázkách, jež nejsou výslovně upraveny v této smlouvě se vztahy mezi účastníky, řídí příslušnými ustanoveními občanského zákoníku.

Podle § 7 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZKV“), účastníky konkursu jsou věřitelé, kteří uplatňují nároky (dále jen „konkursní věřitelé“) a dlužník.

Podle § 8 odst. 1 ZKV správce podstaty (dále jen „správce“) se zásadně vybírá ze seznamu správců, který vede soud příslušný k řízení. Do seznamu správců lze zapsat jen bezúhonnou fyzickou osobu, která je plně způsobilá k právním úkonům, má přiměřenou odbornou způsobilost a se zápisem souhlasí, nebo veřejnou obchodní společnost, která bude činnost správce vykonávat prostřednictvím svých společníků, o nichž prokáže, že splňují podmínky pro zapsání do seznamu. Veřejná obchodní společnost, ustavená správcem, oznámí soudu neprodleně, kdo ze společníků bude jejím jménem funkcí správce vykonávat. Správce může soud ustavit pouze ve věci nepodjatou osobu. Osoba zapsaná do seznamu může své ustavení správcem odmítnout, jen jsou-li pro to důležité důvody. Výjimečně může soud ustavit správcem i osobu do seznamu správců nezapsanou, pokud splňuje podmínky pro zapsání do seznamu a s ustavením souhlasí.

Podle § 8 odst. 2 ZKV správce je povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo mu uloží soud. Je-li správcem ustavena veřejná obchodní společnost, odpovídají za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem funkce správce její společníci společně a nerozdílně. Správce je povinen uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce.

Podle § 8 odst. 3 ZKV správce má nárok na odměnu a na náhradu hotových výdajů; tento nárok správce, je-li plátcem daně, se zvyšuje o částku odpovídající této dani, kterou je správce povinen z odměny a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu; tento nárok správce, je-li plátcem daně, se zvyšuje o částku odpovídající této dani, kterou je správce povinen z odměny a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu. Do náhrady hotových výdajů se zahrnují i náklady na péči o spisovnu a archiv úpadce. Dohody správce uzavřené s účastníky řízení o jiné odměně nebo náhradě jsou

č. 8

neplatné. Vyúčtování odměny a nákladů provede správce v konečné zprávě, a ne-li jí, při zrušení konkursu; předtím mu soud může povolit zálohy. Soud může podle okolností případu konkursní odměnu stanovenou podle zvláštního předpisu přiměřeně zvýšit nebo snížit. Věřitelé jsou se souhlasem soudu oprávněni na základě rozhodnutí věřitelského výboru poskytnout správci zálohu k úhradě jeho výdajů, a to i opětovně; při poskytnutí zálohy může být určen účel, na nějž má být vynaložena, a podmínky jejího vyúčtování. Činnosti, k nimž je správce povinen, může správce zadat třetím osobám na účet podstaty jen se souhlasem věřitelského výboru.

Podle § 1 odst. 1 zákona o advokacii tento zákon upravuje podmínky, za nichž mohou být poskytovány právní služby, jakož i poskytování právních služeb advokáty (dále jen „výkon advokacie“).

Podle § 1 odst. 2 zákona o advokacii poskytováním právních služeb se rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu. Poskytováním právních služeb se rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu, je-li vykonávána advokátem.

Podle § 14 odst. 4 zákona o advokacii ve znění účinném do 31. 3. 2006 advokát, který je účastníkem sdružení, nemůže současně vykonávat advokacii samostatně, jako společník veřejné obchodní společnosti (§ 15) ani v jiném sdružení.

Podle § 14 odst. 5 zákona o advokacii ve znění účinném od 1. 4. 2006 do 31. 8. 2008 advokát, který je účastníkem sdružení, nemůže současně vykonávat advokacii samostatně, jako společník společnosti, v jiném sdružení ani v pracovním poměru (§ 15a).

Podle § 56 odst. 1 zákona o advokacii ve znění účinném do 31. 12. 2007 advokát je oprávněn spravovat cizí majetek, včetně výkonu funkce správce konkursní podstaty podle zvláštních právních předpisů.

Podle § 56 odst. 2 věty první zákona o advokacii ve znění účinném do 31. 12. 2007 ustanovení části druhé hlavy druhé a třetí tohoto zákona se použijí pro činnost advokáta podle odstavce 1, jakož i pro další činnosti advokátů vykonávané podle zvláštních právních předpisů přiměřeně.

22. Řešení otázky vymezené dovolateli je závislé na posouzení, zda výkon funkce správce konkursní podstaty vykonávaný advokátem lze zahrnout pod výkon advokacie ve smyslu § 1 zákona o advokacii a dle smlouvy o sdružení z 27. 12. 2000 a zda lze na tento případ podle § 56 zákona o advokacii aplikovat § 14 odst. 4 (resp. odst. 5) téhož zákona o zákazu samostatného výkonu advokacie advokátem, který je účastníkem sdružení.

23. Dovolací soud se proto nejprve zabýval otázkou, zda výkon funkce správce konkursní podstaty advokátem lze zahrnout pod výkon advokacie ve smyslu § 1 zákona o advokacii. K postavení správce konkursní podstaty se Nejvyšší soud

vyjádřil např. v usnesení ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96, v němž uvedl následující: „Správce podstaty není účastníkem konkursního řízení (srovnej § 7 KV), nýbrž má jako zvláštní procesní subjekt (viz též § 8 KV) samostatné postavení jak vůči úpadci, tak vůči konkursním věřitelům. Nelze jej proto považovat za zástupce konkursních věřitelů (i když vlastně svou činností jedná v jejich zájmu) ani za zástupce úpadce (ačkoliv na něj přešla téměř všechna úpadcová dispoziční oprávnění).“ Smyslem a účelem výkonu funkce správce konkursní podstaty není poskytování právních služeb klientovi. Umožňuje-li zákon o konkursu a vyrovnání, aby funkci správce konkursní podstaty vykonával advokát, činí tak proto, že jde o osobu s přiměřenou odbornou způsobilostí, nikoliv však za účelem výkonu advokacie. Shodný názor je vyjádřen i v odborné literatuře (ZELENKA, J., MARŠÍKOVÁ, J. Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související včetně komentáře. Druhé, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2002), již citoval soud prvního stupně na str. 6 svého rozsudku, ve které se uvádí, že „výkon funkce správce konkursní podstaty nelze ztotožňovat s poskytováním právních služeb klientovi, i když k výkonu své funkce správce-advokát (notář) využívá svých odborných znalostí“. Dovolací soud proto uzavírá, že výkon funkce správce konkursní podstaty nelze považovat za výkon advokacie podle § 1 zákona o advokacii.

24. Podle § 56 zákona o advokacii se pro činnost advokáta ve funkci správce konkursní podstaty přiměřeně použijí ustanovení části druhé hlavy druhé a třetí téhož zákona. Ustanovení hlavy druhé a třetí zákona o advokacii je třeba použít přiměřeně. Z čl. 41 odst. 2 Legislativních pravidel vlády České republiky, podle něhož se přiměřeným použitím vyjadřuje volnější vztah mezi odkazovaným ustanovením a vymezenými právními vztahy, na které se má použít, než při použití slova obdobně, které podle čl. 41 odst. 1 Legislativních pravidel vyjadřuje, že se odkazované ustanovení vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu. Jak uvedl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006, „legislativní termín ‚přiměřeně‘ je nutno chápat jako interpretační pravidlo, jehož obsahem je takový postup při použití právního předpisu, při kterém se na právní vztahy aplikují jen některé odpovídající části jiné právní úpravy, jež má být přiměřeně použita; na rozdíl od legislativního termínu ‚obdobně‘, které ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu vyjadřuje, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu, naznačuje termín ‚přiměřeně‘ volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy. Úvaha o míře přiměřené použitelnosti jiného ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu přitom musí vycházet zejména z cíle sledovaného právní úpravou daných právních vztahů, ze způsobu, jakým jsou tyto právní vztahy upraveny, a ze vzájemného srovnání jednotlivých ustanovení obsažených v obecně závazném právním předpisu, jenž má být přiměřeně použit, a způsobem, jakým právní úprava vymezuje dané právní vztahy; teprve na základě ta-

kové úvahy lze učinit jednoznačný závěr o přiměřené použitelnosti konkrétních ustanovení obsažených v témže nebo jiném právním předpise a o tom, u kterých z nich je přiměřené použití vyloučeno.“

č. 8

25. Ve smyslu tohoto výkladu nelze pro činnost advokáta při výkonu funkce správce konkursní podstaty použít § 14 odst. 4 (resp. odst. 5) zákona o advokacii o tom, že advokát, který je účastníkem sdružení, nemůže současně vykonávat advokacii samostatně, jako společník společnosti, v jiném sdružení ani v pracovním poměru, neboť přiměřené použití tohoto ustanovení vylučuje právě výše uvedený závěr, že výkon funkce správce konkursní podstaty advokátem nelze považovat za výkon advokacie.

26. Na základě shora uvedených hledisek Nejvyšší soud uzavřel, že odměna správce konkursní podstaty, jímž je advokát sdružený ke společnému výkonu advokacie, se nestává spoluvlastnictvím účastníků sdružení ve smyslu § 834 obč. zák. Dovolatelům se tedy v rámci uplatněného dovolacího důvodu nesprávného právního posouzení věci nepodařilo zpochybnit právní závěr odvolacího soudu. Proto, aniž Nejvyšší soud nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání žalovaných proti rozsudku odvolacího soudu podle § 243d písm. a) o. s. ř. pro nedůvodnost zamítl.

Č. 9

č. 9

Ochrana osobnosti

§ 13 odst. 1 obč. zák., § 13 odst. 2 obč. zák.

Samotná skutečnost, že žalobkyně nežádala o morální satisfakci, nemůže být důvodem pro přiznání nižšího finančního zadostiučinění, je-li zřejmé, že její nárok na přiznání satisfakce v penězích za závažný zásah do jejích osobnostních práv nebyl *prima facie* zcela nepřiměřený.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4364/2013, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.4364.2013.1)

Nejvyšší soud zrušil v části výroku I. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 1 Co 101/2010, již byl potvrzen rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 10. 2009, sp. zn. 34 C 131/2008, a věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 10. 2009, č. j. 34 C 131/2008-117, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku a dále zamítl, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobkyni dalších 1 950 000 Kč. Současně určil žalované povinnost zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 34 367,47 Kč.

2. Soud prvního stupně spatřoval zásah do osobnostních práv žalobkyně v člancích publikovaných ve dnech 21. 8. 2008 a 9. 10. 2008, jenž jsou vydávány žalovanou jakožto vydavatelkou týdeníku Pestrý svět. První článek byl nazvaný „Bezcitná panička! H. V. nechala umírat svoji fenku opuštěnou“, jehož uveřejnění předcházela reklamní kampaň v televizi NOVA se slovním doprovodem „Zděšení! H. V. Veterinář promluvil: Utrápila svého psa“. V tomto článku bylo uvedeno, že žalobkyně nechala umírat svoji fenku opuštěnou, že stará a nemocná ji začínala být na obtíž, tak ji nechala na pospas cizím lidem, že dovolená v T. a koncerty u nás i v zahraničí jsou jí přednější než zdraví její psí společnosti, že to vypadá, že na její smrti má svůj podíl viny, neboť fenka skončila jako „pokusný králík“ a místo do péče odborníka ji světila nezkušenému veterináři a fence se nedostalo potřebné lásky a péče. V druhém článku „H. V. odložila štěně“ se uvádí, že se žalobkyně rychle nabažila nového psa a následně odjela na dovolenou, zatímco

č. 9

psa odložila ke své právničce, a neblahý osud, který postihnul posledního pejska, čeká i nové štěně. Soud prvního stupně dovodil, že žalobkyně je osobou veřejného zájmu a že poskytla médiím (deník AHA!) informace týkající se její fenky (tj. že byla chápána jako člen rodiny, žalobkyně těžce nesla její zdravotní obtíže a řešila je nákladnou léčbou, že veterinář jim byl doporučen jako odborník a že velmi těžce nesla smrt svého psa). Proto soud prvního stupně dovodil, že články nepopsaly objektivní informace o skutečném stavu, že označovaly žalobkyni jako „bezcitnou paničku“ a že nový pes dopadne jako ten předchozí, a současně přihlédl k tomu, že žalobkyně musela vyhledat psychiatra a „dát se dohromady“. Došlo tak k neoprávněnému zásahu do cti, jména a zdraví žalobkyně, a byly tak splněny předpoklady pro přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích, přičemž u její výše přihlédl ke stylu článků, využití jména žalobkyně k reklamě, k dlouhotrvajícímu negativnímu zájmu žalované o žalobkyni. Přihlédl i k tomu, že žalobkyně i její manžel zpřístupnili tuto část soukromí médiím, ale to pouze selektivně, a tudíž sami přispěli k neúplnosti a nepřesnosti daných informací, a že žalobkyně sice nechávala fenku u cizích lidí, ale v době jejích zdravotních problémů skutečně pobývala v zahraničí a jezdila na pracovní cesty.

3. Vrchní soud v Praze dne 23. 7. 2013 změnil rozsudkem č. j. 1 Co 101/2010-181 rozsudek soudu prvního soudu tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni dalších 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, jinak rozsudek potvrdil a rozhodnul o náhradě nákladů před soudy obou stupňů.

4. Odvolací soud se ztotožnil s názorem, že žalobkyně je osobou veřejného zájmu a že není povinna snášet nepravdivé a pravdu zkreslující, dehonestující informace o své osobě. Odvolací soud zdůraznil, že články vykreslují žalobkyni jako zavrženíhodnou osobu, která může za smrt svého psa, a připomíná to v souvislosti s pořízením nového psa. Odvolací soud proto dospěl k názoru, že sporné články zasáhly do vážnosti a důstojnosti žalobkyně, a zvýšil přiznanou náhradu nemajetkové újmy na celkovou výši 300 000 Kč. Výši náhrady odvolací soud zdůvodnil povahou užitých formulací (že žalobkyně byla označena za bezcitnou a zavrženíhodnou osobu) a tím, že články měly dopad na její psychiku, takže musela vyhledat odbornou lékařskou pomoc, a že informace poskytnuté médiím byly učiněny proto, aby předešly následným možným spekulacím v médiích. Soud dále přihlédl k tomu, že žalobkyně v době zdravotních potíží svého psa pracovala, a nelze ji klást k tíži, že byla i na dovolené, a dále k tomu, že informace byly uveřejněny v celostátním periodiku, kdy se článek netýká její pěvecké kariéry či jiné společenské činnosti. Následně odvolací soud přihlédl i k reklamě na publikaci periodika, která byla vysílána na televizní stanici NOVA, v níž žalovaná úmrtí psa žalobkyně využila ke zvýšení svého prodeje.

5. Dovolatelka poté podala dovolání k Nejvyššímu soudu, který rozsudkem ze dne 12. 12. 2012, č. j. 30 Cdo 1231/2011-166, rozsudek odvolacího soudu částečně zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Vrchní soud v Praze následně rozsudkem ze dne 23. 7. 2013, č. j. 1 Co 101/2010-181, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni dalších 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, jinak rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

7. Odvolací soud, vázán právním názorem dovolacího soudu, nepřičetl k tíži žalobkyně, že neposkytla informace redaktorům žalované, když ti opakovaně zasahují do jejích osobnostních práv. Naopak vzal v potaz cílený záměr článků poškodit žalobkyni a to, že na uvedené číslo periodika běžela televizní reklama. Při určení výše náhrady nemajetkové újmy však vzal odvolací soud v potaz i skutečnost, že žalobkyně se nedomáhá morální satisfakce a uvádí, že omluva zveřejněná po tolika letech by byla neúčinná.

II. Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání k Nejvyššímu soudu. Dovolatelka podrobně zrekapitulovala průběh celého řízení a uvedla, že jí byla přiznána k původní částce 300 000 Kč ještě další částka ve výši 150 000 Kč, přičemž výrok odvolacího soudu se nijak nezměnil, proto ho považuje za nepřezkoumatelný, nesprávný a v rozporu s odůvodněním. Dovolatelka má za to, že přiznaná finanční satisfakce není dostatečná a nemůže odradit škůdce od pokračování či opakování poruchového jednání, není pro žalovanou žádnou opravdovou sankcí, když osoba, která stála za uvedenými články, pracuje v redakci předmětného periodika a zastává pozici zástupkyně šéfredaktorky. Dovolatelka poukazuje na skutečnost, že článek byl vydán v týdeníku, který je možno zakoupit i později než běžné deníky, navíc žalobkyně byla nucena vyhledat odbornou psychiatrickou pomoc, proto se v jejím případě jedná o intenzivnější újmu a je třeba ji odškodnit vyšší částkou. Dovolatelka poukazuje na to, že nelze dávat žalobkyni k tíži, že odmítla na žalované morální satisfakci. Navrhla proto, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

III. Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu, dále jen „o. s. ř.“) věc projednal podle hlavy třetí části čtvrté o. s. ř. (ve znění účinném od 1. 1. 2013, a to s ohledem na § 243f odst. 2 o. s. ř. ve spojení s čl. II. bodem 7 zákona č. 404/2012 Sb.), bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.).

10. V rozsahu, v němž žalobkyně dovoláním napadá výrok rozsudku odvolacího soudu v části, v níž byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobkyni dalších 150 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, je její dovolání subjektivně nepřipustné. K podání dovolání je totiž oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma odstranitelná tím, že dovolací

soud toto rozhodnutí zruší (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 327/2004, uveřejněného pod č. 45/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Dovolatelka tudíž není osobou subjektivně oprávněnou podat proti této části výroku pod bodem I. dovolání [§ 240 odst. 1, § 243b odst. 5 a § 218 písm. b) o. s. ř.], neboť v tomto rozsahu ji bylo odvolacím soudem vyhověno. Nejvyšší soud je proto jako takové v tomto rozsahu podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. b) o. s. ř. odmítl.

11. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Dovolání žalobkyně je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka odmítnutí morální satisfakce a promítnutí tohoto odmítnutí do výše náhrady nemajetkové újmy v rámci ochrany osobnosti nebyla v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu v úplnosti vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

14. Morální zadostiučinění ve smyslu § 13 odst. 1 obč. zák., i zadostiučinění v penězích ve smyslu § 13 odst. 2 obč. zák., sledují stejný cíl, tj. přiměřeně s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu optimálně, a tím účinně vyvážit a zmírnit nepříznivý následek neoprávněného zásahu, tedy nemajetkovou újmu vzniklou na osobnosti fyzické osoby. Primárně tedy musí být přihlíženo k samotné podstatě tohoto ustanovení, tj. k tomu, aby přiznané zadostiučinění účelně plnilo svoji satisfakční funkci a adekvátně vyvážilo a zmírnilo vzniklou nemajetkovou újmu.

15. Obecně platí, že zadostiučinění v penězích (relutární satisfakce) podle § 13 odst. 2 obč. zák. plní podpůrnou (subsidiární) funkci, takže nastupuje vždy až poté, kdy se morální zadostiučinění ukáže (ať zcela, nebo zčásti) nepostačujícím. Tuto relutární satisfakci je třeba považovat za občanskoprávní prostředek v zásadě výjimečného charakteru. Uplatňuje se pak konkrétní a diferencované objektivní hodnocení případu (srovnej např. KNAP K., ŠVESTKA J. *Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti občanů. Právo a zákonnost*, 1991, č. 6, s. 330 násl.).

16. Nicméně je třeba zdůraznit, že je vždy na poškozeném, aby si zvolil podle svého uvážení, zda bude požadovat nějaké zadostiučinění a v jaké formě. Obecně

platí, že pokud dotčená fyzická osoba o přiznání přiměřeného zadostiučinění nepožádá, nemůže o něm soud sám jednat, a tudíž o něm s ohledem na § 153 odst. 2 o. s. ř. ani rozhodnout (*ne eat iudex ultra petita partium*) (srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 181). Zvolit si formu zadostiučinění může žalobce i s vědomím, že v případě, kdy soudy shledají, že forma zadostiučinění je s ohledem na zjištěné okolnosti jednotlivého případu nepřiměřená podle § 13 odst. 1 obč. zák., bude žaloba zamítnuta.

17. Není proto nikterak vyloučeno, aby se poškozená osoba v podané žalobě domáhala přímo náhrady nemajetkové újmy, aniž by vedle toho musela požadovat i morální zadostiučinění. V případech, kdy je zřejmé, že přiznání morální satisfakce je nepostačující a ztrácí svoji účinnost a funkčnost, popřípadě se taková satisfakce nejeví jako dostačující nebo fakticky možná, může se osoba poškozená domáhat přímo zadostiučinění v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. Jinak řečeno, pokud primární způsob zadostiučinění je v době rozhodování soudu již natolik oslaben, že svým způsobem pozbývá své funkce, je povinností soudu tím pečlivěji zvažovat přiznání zadostiučinění finančního (srov. nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2001, sp. zn. IV. ÚS 581/99).

18. V přezkoumávané věci se dovolatelka domáhala výhradně náhrady nemajetkové újmy v penězích, s tvrzením, že morální zadostiučinění ve formě omluvy by již po tolika letech od zveřejnění dehonestujícího článku neplnilo satisfakční funkci. Odvolací soud přitom skutečnost, že žalobkyně nepožadovala morální satisfakci, zohlednil do výše přiznaného finančního zadostiučinění a přisoudil ji nižší relativní zadostiučinění. Vycházel přitom z názoru, že omluva uveřejněná v periodiku vydávaném žalovanou by přinesla výraznou satisfakci, neboť by věrohodnost žalované byla zpochybněna před širokou veřejností.

19. Takové právní posouzení je však nesprávné. Samotná skutečnost, že žalobkyně upřednostňovala přiznání náhrady v penězích, jí nemůže být k tíži, zvláště když uvedla, které okolnosti ji k tomu vedly (časový odstup od zveřejnění dehonestujícího článku a zpochybnění účinnosti omluvy). Pouhá skutečnost, že o morální satisfakci žalobkyně vůbec nežádala, resp. ji ani nežalovala, nemůže být důvodem pro přiznání nižšího finančního zadostiučinění. Za situace, kdy žalobkyně již poměrně vysokou částku na žalované vysoudila, je zřejmé, že její nárok na přiznání satisfakce v penězích za závažný zásah do jejích osobnostních práv nebyl *prima facie* zcela nepřiměřený, a proto přesvědčení žalobkyně, že může žalovat přímo na přiznání peněžitého zadostiučinění, bylo oprávněné. Taktéž s ohledem na dobu, která již od vydání článku uplynula – kdy se s ohledem na velký časový odstup daný (nepeněží) způsob satisfakce májí účinkem, zpravidla nezbyvá, než vzniklou nerovnováhu kompenzovat zadostiučiněním finančním (srov. nález Ústavního soudu ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. III. ÚS 281/03). S ohledem na konkrétní okolnosti případu pak nelze klást k tíži žalobkyně, že po

žalované nepožadovala primárně morální satisfakci a žalovala přímo na náhradu újmy v penězích, když bylo zřejmé, že morální satisfakce by žalobkyni s ohledem na intenzitu zásahu do práva na ochranu osobnosti nepřinesla kýženou a účinnou satisfakci pro odčinění způsobené újmy tak, jak je jejím prvořadým cílem.

č. 9

20. Jelikož odvolací soud při právním posouzení ve výše uvedené věci posoudil právní otázku nesprávně, bylo namístě, aby dovolací soud postupoval podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a napadený rozsudek odvolacího soudu v uvedeném rozsahu zrušil.

Č. 10

Akcionář, Představenstvo

§ 194 odst. 2 obch. zák., § 200 odst. 3 obch. zák.

Č. 10

Akcionář, který může postupem podle § 181 obch. zák. dosáhnout svolání valné hromady, zpravidla nemá právní zájem na jmenování chybějících členů dozorčí rady soudem podle § 194 odst. 2 a § 200 odst. 3 obch. zák.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4235/2013, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.4235.2013.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání navrhovatele P. J. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 6. 2013, sp. zn. 7 Cmo 552/2011.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 14. 9. 2011, č. j. 46 Cm 114/2010-203, Krajský soud v Plzni jmenoval Ing. M. V., P. J. a J. Z. členy dozorčí rady společnosti CZK plus a. s. (dále též jen „společnost“) (výrok I.), jmenoval M. L., L. P. a M. H. členy představenstva společnosti (výrok II.), zamítl návrh na jmenování K. F., V. Š., A. R. a J. S. členy dozorčí rady či představenstva společnosti (výrok III.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok IV.).
2. Proti usnesení soudu prvního stupně podali navrhovatelé a J. S. odvolání, a to navrhovatelka a) do výroku I. a III., navrhovatel b) a J. S. do výroku II. v části, již byla jmenována navrhovatelka a) členkou představenstva, a do výroku III. v části, již byl zamítnut návrh na jmenování J. S. členem představenstva, navrhovatel c) do výroků II. a III. a navrhovatel d) do výroku II.
3. Usnesením ze dne 14. 2. 2013, č. j. 7 Cmo 552/2011-286, Vrchní soud v Praze odmítl odvolání J. S., odvolání navrhovatelky a) do části výroku I. usnesení soudu prvního stupně, již byl členem dozorčí rady jmenován J. Z., a do části výroku III. usnesení soudu prvního stupně, již byl zamítnut návrh na jmenování J. S. členem dozorčí rady, odvolání navrhovatele c) do části výroku II. usnesení soudu prvního stupně, již byli L. P. a M. H. jmenováni členy představenstva, a do části výroku III. usnesení soudu prvního stupně, již byl zamítnut návrh na jmenování K. F., V. Š. a A. R. za členy dozorčí rady či představenstva, a odvolání navrhovatele d) do části výroku II. usnesení soudu prvního stupně, již byli L. P. a M. H. jmenováni členy představenstva společnosti (první výrok). Současně od-

volací soud rozhodl o ukončení účasti v řízení V. Š., A. R., K. F. a J. S. (druhý výrok). Třetím výrokem odvolací soud rozhodl o nákladech řízení ve vztahu mezi navrhovateli a osobami, jejichž účast v řízení ukončil.

č. 10

4. Usnesením ze dne 7. 6. 2013, č. j. 7 Cmo 552/2011-300, Vrchní soud v Praze změnil usnesení soudu prvního stupně ve výroku I. v části týkající se jmenování Ing. M. V. a P. J. členy dozorčí rady společnosti tak, že návrh na jmenování Ing. M. V. a P. J. členy dozorčí rady zamítl, a ve výroku II. v části týkající se jmenování M. L. členkou představenstva společnosti tak, že návrh na jmenování M. L. členkou představenstva společnosti zamítl, a potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku III. (první výrok). Současně rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

5. Odvolací soud vyšel z toho, že:

[1] Navrhovatelka a) vlastní 10 akcií společnosti o nominální hodnotě 100 000 Kč, s nimiž je spojeno 50 % hlasů všech akcionářů.

[2] Ostatní navrhovatelé vlastní dohromady celkem 10 akcií o nominální hodnotě 100 000 Kč, s nimiž je spojeno 50 % hlasů všech akcionářů.

[3] Podle tvrzení navrhovatelů mezi navrhovatelkou a) na straně jedné a ostatními navrhovateli na straně druhé „panují rozpory, kvůli kterým se nepodařilo zvolit členy orgánů společnosti“.

[4] Společnost ke dni rozhodnutí soudu prvního stupně neměla obsazeno ani představenstvo, ani dozorčí radu.

[5] Osoby navržené za členy obou orgánů společnosti splňují všechny předpoklady pro jmenování členy představenstva, resp. dozorčí rady.

[6] Podle stanov společnosti mají představenstvo i dozorčí rada tři členy, jmenování členů představenstva spadá do působnosti dozorčí rady a jménem společnosti „jedná kterýkoliv člen představenstva samostatně a podepisují za ni alespoň dva členové představenstva“.

[7] Usnesení soudu prvního stupně je v části, v níž byli jmenováni členem dozorčí rady J. Z. a členy představenstva L. P. a M. H., pravomocné.

6. Na takto ustaveném základu odvolací soud uzavřel, že navrhovatelům nespědí právní zájem na jmenování zbývajících členů představenstva podle § 194 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“), neboť členy představenstva jmenuje dozorčí rada. Jmenování zbývajících členů představenstva by bylo nepřiměřeným zásahem do vnitřních poměrů společnosti.

7. Má-li společnost dva členy představenstva a jednoho člena dozorčí rady, není podle odvolacího soudu dán ani právní zájem na jmenování zbývajících dvou členů dozorčí rady podle § 200 odst. 3 obch. zák. Soudem jmenování členové představenstva mohou jednat jménem společnosti navenek a mohou, stejně jako člen dozorčí rady, svolat valnou hromadu za účelem volby zbývajících členů dozorčí rady. Svolání dozorčí rady mohou dosáhnout i kvalifikovaní akcionáři společnosti.

8. K rozporům mezi akcionáři (navrhovateli) odvolací soud uvedl, že „zásada loajality, k jejímuž respektování se akcionáři zavázali se vznikem členství ve společnosti, předpokládá schopnost akcionářů povýšit zájmy společnosti nad své vlastní a vytvořit při volbě dozorčí rady potřebný konsenzus za situace, kdy poměr hlasů ve společnosti neumožňuje dosáhnout potřebné většiny“.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 10

9. Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel b) (P. J.) dovolání, maje je za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), a to k řešení otázek „účelné úpravy poměrů obchodní společnosti soudem“, „spojení věcí“ a „nabytí právní moci části výroku soudu prvního stupně“, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, resp. které dosud nebyly dovolacím soudem vyřešeny.

10. Dovolatel namítá, že usnesení soudu prvního stupně o spojení věcí ze dne 4. 2. 2011 nebylo doručeno všem účastníkům řízení, nenabylo tudíž právní moci a ke spojení věcí nedošlo. Ačkoliv tuto vadu dovolatel i další odvolatelé namítali, odvolací soud se jí nezabýval, když pouze poukázal na usnesení Nejvyššího soudu (ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1202/2009) a uzavřel, že návrhy dalších navrhovatelů se považují za přistoupení do řízení o prvním návrhu, a ke spojení věcí tak došlo ze zákona. Tím však zaměnil otázku spojení řízení o jmenování členů jednoho orgánu společnosti s otázkou přípustnosti spojení řízení o jmenování členů různých orgánů (představenstva a dozorčí rady) téže společnosti. Postup soudu představuje „závažnou vadu v právním posouzení otázky procesního práva“.

11. Odvolací soud podle dovolatele současně pochybil, považoval-li rozhodnutí soudu prvního stupně v části, v níž byl členem dozorčí rady jmenován J. Z. a členy představenstva jmenování L. P. a M. H., za pravomocné. Výrok o jmenování J. Z. členem dozorčí rady byl napaden odvoláním navrhovatelky a), a nemohl tak nabýt právní moci; na tom nemůže podle dovolatele ničeho změnit ani skutečnost, že odvolání navrhovatelky bylo v této části odmítnuto. Taktéž výrok II. usnesení soudu prvního stupně byl napaden odvoláními navrhovatelů b) až d) v plném rozsahu, tedy včetně jmenování L. P. a M. H. členy představenstva, a nemohl nabýt právní moci. To nemohlo změnit ani usnesení ze dne 14. 2. 2013, č. j. 7 Cmo 552/2011-286, jímž odvolací soud odmítl odvolání navrhovatelů c) a d) v části, v níž směřovalo proti výroku soudu prvního stupně o jmenování L. P. a M. H. členy představenstva. Navíc dovolatel se domáhal toho, aby odvolací soud zcela zamítl návrh na jmenování členů představenstva; jeho dovoláním byl tudíž dotčen výrok II. v plném rozsahu, včetně jmenování L. P. a M. H. členy představenstva. Rozhodnutí soudu prvního stupně tedy v tomto rozsahu dosud nenabylo právní moci.

12. Dovolatel poukazuje na to, že navrhovatelé b) až d) se domáhali toliko jmenování členů dozorčí rady, a nikoliv i jmenování členů představenstva; odvolací

soud proto pochybil, odmítl-li jejich dovolání v části směřující proti výroku II. usnesení soudu prvního stupně s odůvodněním, že jimi napadají výrok, jímž bylo navrhovatelům vyhověno.

č. 10

13. Dovolatel má dále za to, že navrhovatelům svědčí právní zájem na jmenování členů dozorčí rady. I kdyby se podařilo svolat valnou hromadu, rozložení hlasů ve společnosti („50 % ku 50 %“) neumožňuje nalézt konsenzus nezbytný k přijetí rozhodnutí valné hromady o jmenování členů dozorčí rady. Odvolací soud svým názorem rezignoval na účelnou a funkční úpravu vnitřních poměrů ve společnosti. V důsledku jeho rozhodnutí společnost nemá orgány, přičemž tuto situaci není schopna bez zásahu soudu vyřešit.

III. Přípustnost dovolání

14. Napadené rozhodnutí nepatří mezi usnesení vypočtená v § 238a o. s. ř.; Nejvyšší soud proto posuzoval, zda je dovolání (podané proti rozhodnutí, jímž se odvolací řízení končí) přípustné podle § 237 o. s. ř.

15. Námitkou, podle které soud prvního stupně projednal návrhy akcionářů na jmenování členů dozorčí rady společně s návrhy na jmenování členů představenstva, aniž usnesení ze dne 4. 2. 2011, č. j. 46 Cm 114/2010-59, jímž soud prvního stupně rozhodl o spojení řízení, nabylo právní moci, dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že – nezrušil-li z tohoto důvodu rozhodnutí soudu prvního stupně – zatížil řízení vadou, jež (podle názoru dovolatele) mohla vést k nesprávnému rozhodnutí ve věci, aniž v této souvislosti otevírá jakoukoliv otázku procesního práva, která by splňovala některý z předpokladů přípustnosti dovolání vymezený v § 237 o. s. ř. Dovolatel touto námitkou nevystihuje přípustný dovolací důvod (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), a dovolání tudíž k jejímu přezkoumání není přípustné. Pouze na okraj pak Nejvyšší soud podotýká, že případné projednání návrhů na jmenování členů dozorčí rady společně s návrhy na jmenování členů představenstva téže společnosti, aniž by zde bylo pravomocné usnesení o spojení řízení (§ 112 odst. 1 o. s. ř.), by v poměrech projednávané věci představovalo vadu řízení, která nemohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Typově jde o věci, jejichž společné projednání a rozhodnutí vyhovuje kritériím § 112 odst. 1 o. s. ř.

16. Dovolání není přípustné ani k řešení otázky, zda je rozhodnutí soudu prvního stupně v části, v níž byli jmenováni členem dozorčí rady J. Z. a členy představenstva L. P. a M. H., pravomocné, neboť její zodpovězení není – jak plyne z dále uvedeného – významné pro posouzení správnosti dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Ostatně dovolatel v této souvislosti zcela pomíjí, že návrh na jmenování L. P. a M. H. členy představenstva podal i on sám (viz č. l. 124 a 130 spisu), a následně v odvolání proti usnesení soudu prvního stupně (jímž bylo i jeho návrhu v této části vyhověno) požadoval, aby odvolací soud návrh na jmenování členů představenstva buď zamítl, anebo členy představenstva

jmenoval L. P., M. a H. a J. S. Představa dovolatele, podle níž nemá usnesení odvolacího soudu o odmítnutí odvolání žádný význam (tedy že navzdory rozhodnutí odvolacího soudu zůstávají odvoláním napadené i výroky usnesení soudu prvního stupně v rozsahu, v němž byli jmenováni členem dozorčí rady J. Z. a členy představenstva L. P. a M. H.), je pak v rozporu s § 218 o. s. ř., jakož i s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2391/98, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 1999, pod č. 72).

17. Zcela bez významu je pak otázka věcné správnosti usnesení odvolacího soudu ze dne 14. 2. 2013, č. j. 7 Cmo 552/2011-286, které není předmětem dovolacího přezkumu; proto dovolání není přípustné ani k jejímu řešení. Ostatně dovolání proti usnesení odvolacího soudu o odmítnutí odvolání není objektivně přípustné [§ 238 odst. 1 písm. f) o. s. ř.]; k prověření jeho správnosti slouží žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 o. s. ř.

18. Z obsahu dovolání je patrné, že dovolatel nebrotí proti té části prvního výroku napadeného usnesení, v níž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku III. o zamítnutí návrhů na jmenování členů představenstva, a změnil je ve výroku II. tak, že zamítl návrh na jmenování M. L. členkou představenstva; dovolatel naopak výslovně dovozuje, že na jmenování členů představenstva „není právní zájem“. Zpochybňuje však posouzení předpokladů pro jmenování členů dozorčí rady akciové společnosti soudem podle § 200 odst. 3 a § 194 odst. 2 obch. zák., učiněné odvolacím soudem. Jelikož jde o otázku, která dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř. k jejímu řešení.

IV. Důvodnost dovolání

19. Podle § 200 odst. 3 obch. zák. pro členy dozorčí rady platí obdobně § 194 odst. 2, 4 až 7 a § 196.

Podle § 194 odst. 2 věty první a druhé obch. zák., jestliže člen představenstva zemře, odstoupí z funkce, je odvolán nebo jinak skončí jeho funkční období, musí příslušný orgán společnosti do tří měsíců zvolit nového člena představenstva. Nebude-li z tohoto důvodu představenstvo schopno plnit své funkce, jmenuje chybějící členy nebo člena představenstva soud na návrh osoby, jež na tom osvědčí právní zájem, a to na dobu, než budou zvoleni noví členové nebo člen příslušným orgánem společnosti, jinak může soud i bez návrhu zrušit společnost a nařídít její likvidaci.

20. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že soud může zasahovat do vnitřních poměrů obchodní společnosti jen v zákonem stanovených případech a za zákonem stanovených podmínek (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004, uveřejněné v časopise Soudní judikatura

č. 10, ročník 2005, pod č. 162, na něž přiléhavě odkázal i odvolací soud). Jedním z takových případů je i úprava jmenování chybějících členů představenstva a dozorčí rady soudem.

č. 10

21. Řízení o jmenování chybějících členů představenstva či dozorčí rady je řízením ve statusových věcech obchodních společností podle § 9 odst. 3 písm. b), § 200e o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, jež lze – jak plyne z § 194 odst. 2 obch. zák. a § 200e odst. 2 o. s. ř., v témže znění – zahájit pouze na návrh (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1202/2009, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 8, ročník 2010, pod č. 114).

22. Aktivní legitimace svědčí tomu, kdo má na jmenování chybějících členů představenstva či dozorčí rady právní zájem. Odvolací soud proto správně posuzoval, zda navrhovatelům – akcionářům společnosti – takový právní zájem svědčí.

23. Není pochyb o tom, že akcionář (jakožto společník akciové společnosti, jemuž náleží práva vtělená do akcie – srov. zejména § 155 odst. 1 obch. zák.) má zájem na řádném fungování společnosti. Současně platí, že předpokladem řádného fungování společnosti je i schopnost představenstva a dozorčí rady plnit své funkce (srov. zejména § 191, 197 a 198 obch. zák.). Jinak řečeno, akcionář má beze sporu zájem na tom, aby oba obligatorně zřizované volené orgány společnosti byly obsazeny v souladu se zákonem a stanovami. Nicméně z uvedeného nelze bez dalšího dovozovat právní zájem akcionáře na jmenování chybějících členů představenstva či dozorčí rady soudem podle § 194 odst. 2 a § 200 odst. 3 obch. zák.

24. Postup podle citovaných ustanovení je krajním řešením (*ultima ratio*), k němuž je namístě přikročit až tehdy, nemůže-li jmenovat chybějící členy v rozumné době příslušný orgán společnosti. S odvolacím soudem lze proto souhlasit i v závěru, podle něhož zpravidla nebude potřebný právní zájem na jmenování chybějících členů dozorčí rady svědčít akcionáři, který může s využitím postupu podle § 181 obch. zák. dosáhnout jejich jmenování usnesením valné hromady (k postupu podle § 181 obch. zák. v situaci, kdy společnost nemá představenstvo, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4946/2009, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 12, ročník 2011, pod č. 174).

25. To platí i tehdy, není-li valná hromada – jako je tomu v projednávané věci – schopna přijímat rozhodnutí jen proto, že mezi třemi akcionáři společnosti [navrhovateli b), c) a d), disponujícími dohromady 50 % všech hlasů spojených s akciemi emitovanými společností] na straně jedné a zbývající akcionářkou [navrhovatelkou a), disponující zbývajících 50 % všech hlasů spojených s akciemi emitovanými společností] na straně druhé existují závažné rozpory, pro které nejsou s to se shodnout ani na osobách členů volených orgánů. Institut jmenování chybějících členů dozorčí rady neslouží k řešení sporů mezi akcionáři; jsou-li mezi akcionáři společnosti natolik nepřekonatelné rozpory, že jim brání v přijetí rozhodnutí valné hromady o jmenování členů dozorčí rady (a v důsledku toho

není obsazen orgán, který podle stanov jmenuje členy představenstva), je na místě postupovat podle § 68 odst. 6 písm. a) nebo c) obch. zák.

26. Zbývá dodat, že akcionáři, jenž nemá právo požádat o svolání valné hromady podle § 181 obch. zák., bude naopak zpravidla právní zájem na jmenování chybějících členů dozorčí rady podle § 194 odst. 2 a § 200 odst. 3 obch. zák. svědčit. Obdobně tomu může být (podle okolností případu) i tehdy, půjde-li o akcionáře, který se na „patové“ situaci ve společnosti (neschopnosti valné hromady přijímat rozhodnutí pro existující rozpory mezi některými akcionáři) nepodílí a současně nedisponuje počtem hlasů potřebným k přijetí usnesení valné hromady o volbě členů dozorčí rady.

27. Jelikož dovolateli právní zájem na jmenování chybějících členů dozorčí rady soudem nesvědčí, je nadbytečné zkoumat, zda byla v projednávané věci splněna další podmínka, podle které soud může chybějícího člena dozorčí rady jmenovat pouze tehdy, kdy v důsledku neobsazení některých míst není dozorčí rada schopna plnit své funkce (zpravidla proto, že není usnášeníschopná).

28. Dovolateli se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo. Nejvyšší soud, který neshledal ani vady řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), proto dovolání zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 11

Č. 11

Náhrada škody, Insolvency

§ 420 obč. zák., § 98 IZ, § 99 IZ

Věřitel, který (ač tak mohl učinit) v propadné přihlašovací lhůtě nepřihlásil pohledávku za dlužníkem do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, nemá podle § 98 a § 99 insolvenčního zákona právo na náhradu škody nebo jiné újmy (způsobené nedobytností pohledávky) vůči osobě uvedeně v § 98 odst. 2 insolvenčního zákona, která ve smyslu § 98 odst. 1 insolvenčního zákona porušila povinnost podat insolvenční návrh na majetek dlužníka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4269/2014, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.4269.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 4. 2014, sp. zn. 57 Co 24/2014.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Karviné rozsudkem ze dne 24. 6. 2013, č. j. 27 C 62/2013-54, zamítl žalobu, kterou se žalobce (V. CZ s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (P. Ch.) zaplacení částky 140 247 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 27. 11. 2011 do zaplacení (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

2. Soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Žalovaný je jednatelem společnosti O. S. s. r. o. (dále též jen „společnost“).

[2] Dne 13. 4. 2010 bylo proti společnosti zahájeno insolvenční řízení.

[3] Usnesením ze dne 29. 6. 2010, č. j. KSOS 14 INS 3831/2010-A-8, zjistil Krajský soud v Ostravě (dále též jen „insolvenční soud“) úpadek společnosti a ustanovil insolvenční správkyňi.

[4] Usnesením ze dne 31. 8. 2010, č. j. KSOS 14 INS 3831/2010-B-7, prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek společnosti s tím, že jde o nepatrný konkurs.

[5] Žalobce tvrdí, že má za společností vykonatelné pohledávky na zaplacení kupních cen za dodané zboží v celkové výši 140 427 Kč. Tyto pohledávky žalobce nepřihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek společnosti.

[6] V projednávané věci se žalobce domáhá zaplacení částky 140 427 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody, již mu měl způsobit žalovaný jako jednatel společnosti tím, že porušil povinnost podat bez zbytečného odkladu insolvenční návrh podle § 98 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

3. Na tomto základě soud uzavřel, že žaloba není důvodná, jelikož žalobce nepřihlásil pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek společnosti. Přihlášení pohledávky je přitom (v intencích § 99 odst. 2 insolvenčního zákona) předpokladem úspěšnosti nároku na náhradu škody uplatněného vůči žalovanému dle § 99 odst. 1 insolvenčního zákona.

4. K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 3. 4. 2014, č. j. 57 Co 24/2014-76, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud vycházejí z § 98 odst. 2 a § 99 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona dospěl po doplnění dokazování (jež potvrdilo skutková zjištění okresního soudu) a po přezkoumání rozsudku okresního soudu k následujícím závěrům:

[1] S odvolatelem lze souhlasit v tom, že odpovědnost osob uvedených v § 98 odst. 2 insolvenčního zákona za porušení povinnosti podat insolvenční návrh je obecnou odpovědností za škodu založenou na presumpci zavinění, s možností dotčených osob se této odpovědnosti zprostit. K těmto závěrům při výkladu § 3 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007 (dále též jen „ZKV“), dospěl Nejvyšší soud v „rozhodnutí“ sp. zn. 29 Odo 1220/2005 [jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1220/2005, uveřejněný pod č. 33/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 33/2008“), který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

[2] Nad rámec argumentace okresního soudu odvolací soud dodává (v návaznosti na R 33/2008), že § 99 insolvenčního zákona samostatně pojmenovává základní předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu a coby *lex specialis* má přednost před obecnou úpravou uvedenou v § 420 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

[3] Platí tedy, že nepřihlásil-li věřitel pohledávku do insolvenčního řízení (vedeného na majetek společnosti – dlužníka), není splněn (se zřetelem k dikci § 99 odst. 2 insolvenčního zákona) základní předpoklad odpovědnosti za škodu způsobenou statutárním orgánem, a to vznik škody. Podle označeného ustanovení totiž škoda nebo jiná újma podle odstavce 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 11

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (jak rozebráno níže), namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. (tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7. Konkrétně dovolatel vytýká odvolacímu soudu nesprávnost závěru, že předpokladem vzniku odpovědnosti žalovaného za škodu způsobenou porušením povinnosti podat (včas) insolvenční návrh na majetek společnosti je přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení vedeného na majetek společnosti [(insolvenčního) dlužníka].

8. Dále dovolatel uvádí, že soudy nevzaly v potaz závěry vyjádřené v R 33/2008, z nichž plyne, že pro úspěšné uplatnění náhrady škody podle § 3 odst. 2 ZKV musí být osvědčen úpadek dlužníka, což se v dané věci stalo. Další podmínky pro uplatnění práva na náhradu škody insolvenční zákon neupravuje a z § 99 insolvenčního zákona nelze dovozovat povinnost věřitele přihlásit pohledávku za dlužníkem u insolvenčního soudu. Ustanovení § 99 odst. 2 insolvenčního zákona pouze vymezuje výši náhrady škody, kterou může věřitel požadovat, nikoli předpoklad vzniku práva na náhradu škody

9. Neobsahuje-li insolvenční zákon jasné vymezení podmínek pro přiznání náhrady škody, je podle dovolatele nutné vyjít z obecné úpravy náhrady škody obsažené v občanském zákoníku. Odpovědnost za škodu podle této obecné právní úpravy je dána splněním čtyř předpokladů, a to porušením povinnosti podat insolvenční návrh, vznikem škody, příčinnou souvislostí mezi porušením povinnosti a vznikem škody a zaviněním škůdce, které je presumováno. Všechny tyto předpoklady byly v projednávané věci splněny.

10. Žalovaný považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

III. Přípustnost dovolání

11. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. článku II části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

12. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení (dovolatelem otevřeně), otázky, zda práva na náhradu ško-

dy nebo jiné újmy způsobené porušením povinnosti podat insolvenční návrh, se může domáhat (proti osobám uvedeným v § 98 odst. 1 insolvenčního zákona) pouze věřitel, který pohledávku za (insolvenčním) dlužníkem (zde společností) přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka. Potud jde o otázku dovolacím soudem dosud neřešenou.

č. 11

IV. Důvodnost dovolání

13. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají. Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

14. S přihlédnutím k době, kdy měly vzniknout pohledávky žalobce vůči společnosti a kdy též (dle žalobních tvrzení) mělo dojít k porušení povinnosti podat insolvenční návrh na majetek společnosti (leden až květen 2008), je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný především výklad insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2008 (tj. naposledy ve znění zákona č. 362/2007 Sb.).

15. Podle § 98 insolvenčního zákona dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Tuto povinnost má i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik (odstavec 1). Povinnost podle odstavce 1 mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka (odstavec 2). Povinnost podat insolvenční návrh podle odstavců 1 a 2 není splněna, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut (odstavec 3).

16. Dle § 99 insolvenčního zákona osoba, která v rozporu s § 98 nepodala insolvenční návrh, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti (odstavec 1). Škoda nebo jiná újma podle odstavce 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel (odstavec 2). Osoba uvedená v odstavci 1 se odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu podle odstavce 2 zproští, jen prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na

její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat (odstavec 3).

17. K rozhodnému znění insolvenčního zákona (co do podoby citovaných ustanovení) budiž dodáno, že § 98 a § 99 insolvenčního zákona v rozhodném znění se sice neliší od § 98 a § 99 insolvenčního zákona ve znění účinném v době vydání napadeného rozhodnutí (ani v aktuálním znění), nicméně s přihlédnutím k bodům 5. a 6. části první článku I zákona č. 217/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a k části šesté článku IX téhož zákona platila (byla účinná) v době od 20. 7. 2009 do 31. 12. 2011 jiná dikce § 98 odst. 1 insolvenčního zákona.

18. K argumentaci dovolatele závěry obsaženými v R 33/2008 Nejvyšší soud na tomto místě předdesílá, že již v důvodech usnesení ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněného pod č. 14/2011 Sb. roz. obč. zdůraznil, že pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání [a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy (a to zpravidla záměrně) odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání].

19. Z porovnání textu § 3 ZKV (vykládaného v R 33/2008) s textem § 98 a § 99 insolvenčního zákona plyne, že důvodem, pro který nelze závěry formulované pro poměry upravené zákonem o konkursu a vyrovnání k porušení povinnosti podat návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka automaticky převzít pro poměry upravené insolvenčním zákonem k porušení povinnosti podat insolvenční návrh, je především rozdílná konstrukce možného vzniku škody nebo jiné újmy způsobené dlužníkovu věřiteli tím, že některá z osob uvedených v § 98 insolvenčního zákona porušila povinnost podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, kdy se dozvěděla nebo při náležité pečlivosti měla dozvědět o dlužnickové úpadku (§ 99 odst. 1 insolvenčního zákona).

20. V R 33/2008 Nejvyšší soud přijal (při absenci výslovné úpravy v textu zákona o konkursu a vyrovnání) k otázce předpokladu odpovědnosti za škodu spočívajícího ve vzniku škody následující závěry:

[1] Skutečnou škodou, jež věřitelům může vzniknout tím, že nebyl podán návrh na prohlášení konkursu, ač se tak mělo stát dle § 3 ZKV, se rozumí rozdíl mezi částkou, již by se věřitelům dostalo na úhradu jejich pohledávek v konkursu, kdyby návrh byl podán včas, a částkou, kterou nakonec na úhradu svých pohledávek v konkursu obdrželi; to platí i pro věřitele, jejichž existující pohledávky v době, kdy měl být podán návrh na prohlášení konkursu, ještě nebyly splatné.

[2] U věřitelů, jejichž pohledávky vznikly až v době prodlení osob uvedených v § 3 odst. 2 ZKV se splněním povinnosti podat návrh na prohlášení

konkursu, se takovou škodou rozumí rozdíl mezi tím, co dlužníku zbývá splnit věřiteli v době, kdy je návrh na prohlášení konkursu podán, a částkou, kterou věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu této pohledávky.

21. K tomu budiž řečeno, že ačkoliv R 33/2008 uvedenou myšlenku dále nerozvíjí, závěr formulovaný v předchozím odstavci (ve vazbě na částku, „kterou věřitel posléze obdržel v konkursu na úhradu pohledávky“) i v poměrech upravených zákonem o konkursu a vyrovnání předpokládal, že šlo (tam, kde by bez přihlášky nebylo možné uspokojit věřitele z majetku konkursní podstaty) o věřitele s přihlášenou a zjištěnou pohledávkou. Jiný výklad by vedl k absurdnímu závěru, že věřitel, který v konkursu vedeném na majetek úpadce neobdržel na úhradu své pohledávky ničeho jen proto, že ji včas a řádně nepřihlásil (nebo proto, že v důsledku účinného popření pohledávky nedošlo v konkursu k jejímu zjištění), může požadovat náhradu škody ve výši odpovídající celé neuhrazené pohledávce.

22. Dovolatel se proto mýlí, usuzuje-li, že automatické převzetí závěrů obsažených v R 33/2008 by bez dalšího vedlo k úsudku o nesprávnosti napadeného rozhodnutí.

23. Insolvenční poměry se od poměrů upravených zákonem o konkursu a vyrovnání liší (a možnost automatického převzetí závěrů plynoucích z R 33/2008 vylučují) především tím, že § 99 odst. 2 insolvenčního zákona definuje předpoklad odpovědnosti za škodu (nebo jinou újmu) způsobenou porušením povinnosti podat insolvenční návrh spočívající ve vzniku škody (nebo jiné újmy) tak, že škoda (nebo jiná újma) může spočívat pouze v rozdílu mezi výší pohledávky, kterou věřitel přihlásil u insolvenčního soudu a která byla v insolvenčním řízení zjištěna, a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení obdržel na uspokojení této pohledávky.

24. Jestliže věřitel [jenž tak má postupovat (ve smyslu § 165 a násl. insolvenčního zákona), chce-li být uspokojen z majetkové podstaty dlužníka] pohledávku za dlužníkem nepřihlásí do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (§ 173 a násl. insolvenčního zákona), nemůže být jeho pohledávka zjištěna (§ 201 insolvenčního zákona), v důsledku čehož se věřiteli v insolvenčním řízení nedostane ničeho na její uspokojení.

25. Jinými slovy, věřiteli, který nepřihlásil pohledávku za dlužníkem do insolvenčního řízení v propadné přihlašovací lhůtě plynoucí z § 173 odst. 1 insolvenčního zákona, a jenž proto neobdrží na úhradu této pohledávky z majetkové podstaty dlužníka ničeho, nevznikne škoda (nebo jiná újma) uplatnitelná vůči osobě uvedené v § 98 odst. 2 insolvenčního zákona. Tomu odpovídá i úprava zproštění odpovědnosti v § 99 odst. 3 insolvenčního zákona.

26. K předpokladu vzniku škody spočívajícím v povinnosti věřitele pohledávku přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (společnosti) nelze přihlížet (z povahy věci) jen tam, kde věřitel takovou možnost ani neměl. O takový případ mohlo jít např. tehdy, byl-li insolvenční návrh dlužníka zamítnut

pro nedostatek majetku podle § 144 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2013. K tomu budiž dodáno, že možnost věřitele přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení v době do rozhodnutí o insolvenčním návrhu, plynoucí z § 110 insolvenčního zákona, je pro daný účel nerozhodná, jelikož konstrukce nároku plynoucího z § 98 a § 99 insolvenčního zákona předpokládá osvědčení stavu úpadku, jenž plyne až z rozhodnutí o úpadku. Jakkoli stav úpadku dlužníka „osvědčovalo“ v době do 31. 12. 2013 i rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku, je zjevné, že věřitel, jenž se spolehl na správnost takového rozhodnutí (a nepodal proti němu odvolání podle § 144 odst. 3 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013), již po jeho účinnosti neměl důvod přihlašovat pohledávku do insolvenčního řízení. Možnost podmínit vznik škody přihláškou pohledávky do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka nebude pravidelně dána ani tam, kde byl dlužník (před zahájením insolvenčního řízení) vymazán z veřejného rejstříku postupem podle § 82 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (ve znění účinném od 1. 1. 2014).

27. Lze tedy shrnout, že věřitel, který (ač tak mohl učinit) v propadné přihlašovací lhůtě nepřihlásil pohledávku za dlužníkem do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, nemá podle § 98 a § 99 insolvenčního zákona právo na náhradu škody nebo jiné újmy (způsobené nedobytností pohledávky) vůči osobě uvedené v § 98 odst. 2 insolvenčního zákona, která ve smyslu § 98 odst. 1 insolvenčního zákona porušila povinnost podat insolvenční návrh na majetek dlužníka.

28. Pro poměry dané věci pak ani v průběhu řízení nevyšly najevo žádné skutečnosti, jež by dovoľovaly uzavřít, že věřitel (dovolatel) nemusel splnit požadavek přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka.

29. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž správné (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř. není dán), Nejvyšší soud proto zamítl dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 12

č. 12

Reorganizace, Zánik závazku

§ 356 odst. 1 IZ ve znění do 31. 12. 2013, § 337 IZ ve znění do 31. 12. 2013, § 352 odst. 1 IZ ve znění do 31. 12. 2013

Po nabytí účinnosti reorganizačního plánu nelze měnit jeho obsah ani důsledky plynoucí ze zařazení věřitelů do jednotlivých skupin.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2451/2013, ECLI:CZ:NS:2015:29.CDO.2451.2013.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. 5 Cmo 445/2012.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 26. 9. 2012, č. j. 25 Cm 172/2009-90, zamítl Krajský soud v Brně žalobu, jíž se žalobce (M. – R., spol. s r. o.) domáhal vůči žalovanému (F. – ŽSO spol. s r. o.) zaplacení částky 1 234 151,56 Kč se specifikovaným příslušenstvím (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. Soud prvního stupně vyšel zejména z toho, že:

[1] Dne 16. 4. 2009 bylo u Krajského soudu v Brně zahájeno insolvenční řízení týkající se majetku žalovaného (jako dlužníka).

[2] Usnesením ze dne 27. 4. 2009, č. j. KSBR 32 INS 2062/2009-A-18, Krajský soud v Brně vyhlásil moratorium, které bylo účinné od 27. 4. do 27. 7. 2009.

[3] Na základě objednávek žalovaného žalobce dodal žalovanému v období od 1. do 29. 7. 2009 litinový a ocelový odpad, když za jednotlivé dodávky žalovanému vyúčtoval v 11 fakturách celkem částku 1 392 666 Kč. Na fakturu ze dne 2. 7. 2009 žalovaný částečně co do výše 93 559,10 Kč plnil. Celkem tedy žalobce požadoval k úhradě 1 299 106,90 Kč. Pohledávka vyúčtovaná fakturou ze dne 5. 8. 2009 ve výši 61 166 Kč vznikla po zániku moratoria.

[4] Usnesením ze dne 5. 8. 2009, č. j. KSBR 40 (32) INS 2062/2009-A-44, Krajský soud v Brně zjistil úpadek žalovaného.

[5] Žalobce žalobou uplatněné pohledávky v celkové výši 1 299 106,90 Kč řádně a včas přihlásil (dle svého tvrzení z opatrnosti) do insolvenčního říze-

ní. Pohledávky byly na přezkumném jednání zjištěny a následně i zařazeny do reorganizačního plánu jako běžné pohledávky.

[6] Usnesením ze dne 10. 9. 2009, č. j. KSBR 40 (32) INS 2062/2009-B-15, Krajský soud v Brně povolil reorganizaci dlužníka.

[7] Žalobce dopisy z 20. 8. a 22. 10. 2009 uplatnil žalované pohledávky vůči JUDr. J. B., tehdejší insolvenční správce žalovaného. Ta reagovala ve svých dopisech ze dne 12. 9. a 30. 10. 2009 tak, že dle jejího názoru v daném případě nejde o pohledávky za majetkovou podstatou.

[8] Žalobce své pohledávky uplatnil žalobou ze dne 4. 12. 2009 (došla soudu prvního stupně 7. 12. 2009) původně vůči insolvenční správce žalovaného.

[9] Usnesením ze dne 26. 4. 2010, č. j. KSBR 24 (32) INS 2062/2009-B-138, Krajský soud v Brně schválil dlužníkem sestavený reorganizační plán, podle něhož se předmětem reorganizace staly i pohledávky žalobce. Měly být uspokojeny do výše 5 % z každé fakturované částky.

[10] Žalobce navrhl dne 7. 11. 2011 změnu v osobě žalovaného tak, aby na místo insolvenčního správce bylo v řízení pokračováno s dlužníkem F. – ŽSO spol. s r. o. Soud prvního stupně změnu připustil usnesením ze dne 24. 11. 2011, č. j. 25 Cm 172/2009-60, jež nabylo právní moci dne 23. 12. 2011.

[11] Usnesením ze dne 31. 8. 2012, č. j. KSBR 24 (32) INS 2062/2009-B-244, vzal Krajský soud v Brně na vědomí splnění reorganizačního plánu a rozhodl o ukončení reorganizace s účinky k 31. 8. 2012.

[12] Vzhledem k tomu, že žalobce byl v rámci reorganizace uspokojen do výše 5 % z každé jednotlivé fakturované částky (celkem do výše 64 955,34 Kč), vzal žalobu částečně zpět a trval dále na zaplacení částky 1 234 151,56 Kč. Soud prvního stupně v tomto rozsahu řízení usnesením vyhlášeným na jednání konaném dne 19. 9. 2012 zastavil (č. l. 71).

3. Soud prvního stupně nejprve konstatoval, že jedinou spornou skutečností bylo posouzení povahy žalobou uplatněných pohledávek, tedy zda se jedná o pohledávky za majetkovou podstatou z úvěrového financování ve smyslu § 41 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

4. Dospěl přitom k závěru, že vzhledem k tomu, že šlo o jednorázové dodávky ocelového a litinového odpadu, nejednalo se o plnění ze smluv, které by trvaly alespoň po dobu tří měsíců ke dni vyhlášení moratoria (§ 122 odst. 2 insolvenčního zákona), a nešlo tak o pohledávky za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona.

5. Dále soud prvního stupně posuzoval, zda nešlo o pohledávky za majetkovou podstatou ve smyslu § 168 odst. 1 písm. f) insolvenčního zákona, tedy o pohledávky z úvěrového financování. K tomu se zabýval zejména otázkou, zda litinový a ocelový odpad je surovinou ve smyslu § 41 insolvenčního zákona. Odmitl argumentaci žalobce, založenou na tom, že dodávky litinového a ocelového

odpadu jsou primární surovinou pro převažující podnikatelskou činnost žalovaného a že bez těchto dodávek by tato nemohla být provozována. Měl naopak za to, že pojem suroviny dle § 41 insolvenčního zákona má jiný obsahový význam, a to takový, že pod pojmem surovina je nutné rozumět nezpracovanou materii v původním přírodním stavu i tvaru z prostředí živé či neživé přírody, ze které se následně vyhotoví polotovary a poté výrobek (potud vyšel z definice suroviny na <http://cs.wikipedia.org/wiki/surovina>). V projednávané věci měl tedy soud prvního stupně žalobcem dodaný odpad za druhotnou surovinu, resp. sekundární produkt. Z tohoto důvodu neměl žalované pohledávky ani za pohledávky za majetkovou podstatou dle § 168 odst. 1 písm. f) insolvenčního zákona.

6. K výše zmíněné jediné pohledávce vzniklé po moratoriu (tedy po 27. 7. 2009) pak dodal, že nemohlo jít v žádném případě o pohledávku za majetkovou podstatou.

7. Soud prvního stupně tedy uzavřel, že žalované pohledávky bylo nutné přihlásit do insolvenčního řízení (§ 109 insolvenčního zákona), což také žalobce učinil. Vzhledem k úspěšnému splnění reorganizačního plánu (podle něhož mělo být na každou pohledávku uhrazeno 5 %) došlo k zániku zbylé neuspokojené části žalovaných pohledávek v souladu s § 356 odst. 1 insolvenčního zákona.

8. K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 14. 3. 2013, č. j. 5 Cmo 445/2012-127, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

9. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně dovodil, že žalobcem dodaný litinový a ocelový odpad je surovinou ve smyslu § 41 odst. 1 insolvenčního zákona, když za rozhodující hledisko považoval skutečnost, že dodávky tohoto odpadu jsou primární surovinou nutnou pro zajištění většinové podnikatelské činnosti žalovaného (slévárenské činnosti), bez níž by provozována být nemohla. Dospěl proto k závěru, že žalované pohledávky jsou pohledávkami z úvěrového financování, a tedy pohledávkami za majetkovou podstatou dle § 168 odst. 1 písm. f) insolvenčního zákona.

10. Žalobce proto podle odvolacího soudu postupoval správně, když podal žalobu vůči insolvenčnímu správci (§ 203 insolvenčního zákona). Z uvedeného však podle odvolacího soudu zároveň vyplývá, že následně připuštěná změna účastníků na straně žalovaného „nebyla správná“, a tudíž že žalovaný (dlužník F. – ŽSO spol. s r. o.) není ve věci pasivně legitimován.

11. Za další důvod pro zamítnutí žaloby považoval odvolací soud skutečnost, že se žalobce přihlásil s pohledávkami, o nichž od počátku tvrdil, že jsou pohledávkami za majetkovou podstatou, v rámci reorganizace jako obyčejný věřitel, nezúčastnil se jednání, jehož předmětem bylo projednání reorganizačního plánu a hlasování o jeho přijetí. Nehlasoval tudíž proti přijetí reorganizačního plánu, v němž byl zařazen jako obyčejný věřitel, nepodal (a ani nemohl) proti reorganizačnímu plánu odvolání, a v důsledku toho jeho pohledávky v rozsahu, v němž nebyl v reorganizaci uspokojen, zanikly (§ 356 odst. 1 insolvenčního zákona).

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 12

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek, které dosud v rozhodování odvolacího soudu nebyly vyřešeny. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě bude vyhověno.

13. Konkrétně dovolatel formuluje tyto otázky:

[1] Zda se mění povaha pohledávky z pohledávky za majetkovou podstatou na pohledávku „běžnou“ tím, že tato pohledávka byla z procesní opatrnosti vedle uplatnění pořadem práva přihlášena do insolvenčního řízení?

[2] Zda zaniká pohledávka za majetkovou podstatou, která byla v insolvenčním řízení pořadem práva uplatněna, ale reorganizační plán s ní nepočítal, když ji považoval toliko za „běžnou“ pohledávku s tím, že je z procesní opatrnosti přihlášena zároveň jako běžná pohledávka, a následně je reorganizační plán splněn?

[3] Jaký je vztah § 203 a § 330, resp. § 353 odst. 1 insolvenčního zákona? Musí být pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky jim postavené na roveň uplatněny vůči insolvenčnímu správci, či se uplatňují vůči osobě s dispozičními oprávněními?

[4] Pokud je pořadem práva uplatněna pohledávka vůči insolvenčnímu správci a v průběhu řízení před soudem prvního stupně dojde ke splnění reorganizačního plánu, a tím i ke skončení insolvenčního řízení, je možné i nadále uplatňovat pohledávku vůči insolvenčnímu správci, nebo se tato pohledávka uplatňuje proti samotnému dlužníku?

14. K jednotlivým otázkám předestřeným v dovolání uplatňuje dovolatel tuto argumentaci:

K otázce ad 1).

Dovolatel nesouhlasí s tím, že pochybil, když přihlásil své pohledávky za majetkovou podstatou jako obyčejný věřitel. Mínil, že charakter pohledávky je dán její právní povahou, a nikoli způsobem jejího uplatnění. Jestliže insolvenční zákon nějakou pohledávku definuje jako pohledávku za majetkovou podstatou, tato povaha jí zůstává i tehdy, pokud je z opatrnosti uplatněna přihláškou. Přitom upozorňuje na to, že současně pohledávku uplatnil i žalobou vůči insolvenčnímu správci v souladu s insolvenčním zákonem. K tomu doplňuje, že přihlášená pohledávka (která nebyla běžnou pohledávkou) měla být insolvenčním správcem i dlužníkem popřena.

Výtka odvolacího soudu, že dovolatel se neúčastnil jednání o schválení reorganizačního plánu a nehlasoval proti němu, je podle dovolatele „nepatřičná“. Reorganizační plán totiž garantoval 100% uspokojení pohledávek za majetkovou

podstatou a dovolatel i přes zahrnutí jeho pohledávek mezi obecné věřitele měl za to, že tyto pohledávky budou uspokojeny v plné výši.

K otázce ad 2).

Dovolatel zdůrazňuje, že charakter pohledávky není dán formou jejího uplatnění, ale její fakticitou. Proto podle dovolatele nemohlo dojít k zániku jeho pohledávek, když reorganizační plán (čl. XIII) stanovil, že pohledávky z úvěrového financování ani po splnění reorganizačního plánu nezaniknou.

K otázce ad 3) a 4).

15. Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že žalovaný (dlužník) není pasivně legitimován. Má za to, že schválením reorganizačního plánu přechází dispoziční oprávnění na dlužníka, který se tak i stává osobou pasivně legitimovanou v řízení o pohledávce za majetkovou podstatou (§ 303 a § 353 insolvenčního zákona). Kdyby tomu tak nebylo, nastala by podle dovolatele absurdní situace, kdy by žalobce musel žalovat insolvenčního správce, který však v daném okamžiku nedisponuje s majetkovou podstatou, a nemůže tak za dlužníka cokoliv plnit. Poukazuje i na § 154 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), s tím, že v době vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně již insolvenční soud vzal na vědomí splnění reorganizačního plánu a v době rozhodnutí soudu odvolacího byl insolvenční správce již zproštěn své funkce.

III. Přípustnost dovolání

16. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

17. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, a napadené rozhodnutí závisí na posouzení otázek, které nebyly dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešeny. Jde o otázky formulované dovolatelem pod body 2), 3) a 4). Naopak otázka 1) přípustnost dovolání nezakládá, neboť na jejím zodpovězení rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá. Odvolací soud totiž posuzoval situaci, kdy věřitel přihlásil do insolvenčního řízení jako nepřednostní pohledávku, kterou zároveň uplatnil pořadem práva vůči insolvenčnímu správci, jen ve vztahu k účinkům, které vyvolalo splnění reorganizačního plánu. Nikoliv tedy obecně důsledky plynoucí z toho, že pohledávka za majetkovou podstatou byla uplatněna přihláškou pohledávky jako pohledávka nepřednostní.

IV. Důvodnost dovolání

18. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají.

19. Nejvyšší soud se proto dále zabýval – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

20. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

21. Pro danou věc jsou rozhodná níže označená ustanovení insolvenčního zákona v jeho znění účinném do 31. 12. 2013.

22. K výkladu § 356 odst. 1 insolvenčního zákona [otázka ad 2)].

23. Podle skutkových závěrů soudů obou stupňů žalobce pohledávku, jejíž zaplacení se v tomto řízení domáhá, zároveň přihlásil jako nezajištěnou nepřednostní pohledávku do insolvenčního řízení, v němž byla takto v plném rozsahu zjištěna. V souladu s tím byla pohledávka zařazena do reorganizačního plánu mezi „obecné“ pohledávky a uspokojena měla být částkou odpovídající 5 % přihlášené pohledávky.

24. Věřitelé jsou v reorganizaci rozdělení do skupin, přičemž toto rozdělení má význam jak pro hlasování věřitelů o přijetí reorganizačního plánu (věřitelé hlasují „ve skupinách“) (§ 344 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona), tak i pro určení rozsahu uspokojení pohledávek (§ 337 odst. 1 insolvenčního zákona). Rozdělení věřitelů do skupin, s určením, jak bude nakládáno s pohledávkami věřitelů v jednotlivých skupinách, určení způsobu reorganizace a údaj o tom, zda a jaké závazky vůči věřitelům bude mít dlužník po skončení reorganizace, patří mezi základní náležitosti reorganizačního plánu [§ 340 odst. 1 písm. a), b) a g) insolvenčního zákona]. Odůvodněnost a vhodnost rozdělení věřitelů do jednotlivých skupin podléhá přezkumu insolvenčního soudu jak z úřední povinnosti, tak i k námitce dotčeného věřitele (§ 337 odst. 5 a 6 insolvenčního zákona). Nesouhlasí-li věřitel s reorganizačním plánem, který byl přijat, přestože věřitel hlasoval pro jeho odmítnutí, má možnost napadnout rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu odvoláním (§ 350 odst. 1 insolvenčního zákona). Přitom je zapotřebí zdůraznit, že předpokladem schválení reorganizačního plánu je i to, že pohledávky za majetkovou podstatou byly (ke dni rozhodování o schválení reorganizačního plánu) uhrazeny nebo mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny ihned poté, co se reorganizační plán stane účinným, ledaže bylo mezi dlužníkem a příslušným věřitelem dohodnuto jinak [§ 348 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona].

25. Samostatnou skupinu věřitelů tvoří v reorganizaci věřitelé, jejichž pohledávky nejsou reorganizačním plánem dotčeny. Těmi jsou pohledávky, jejichž výši, splatnost ani další jejich vlastnosti a práva s nimi spojená reorganizační plán nemění, nebo pohledávky, o kterých věřitel písemně uznal, že nejsou reorganizačním plánem dotčeny [§ 337 odst. 2 písm. c) a odst. 3 insolvenčního zákona], a dále pohledávky uvedené v § 337 odst. 4 insolvenčního zákona. Podle § 356 odst. 1 insolvenčního zákona pak platí, že není-li tímto zákonem nebo reorga-

nizačním plánem stanoveno jinak, zanikají účinností tohoto plánu (k tomu srov. § 352 odst. 1 insolvenčního zákona) práva všech věřitelů vůči dlužníku, přičemž za věřitele dlužníka se považují osoby uvedené v reorganizačním plánu za podmínek v něm stanových, včetně rozsahu jejich práv.

26. Promítneme-li výše uvedená zákonná východiska do poměrů projednávané věci, nelze než přisvědčit odvolacímu soudu, že žalobou uplatněná pohledávka zanikla nabytím účinnosti reorganizačního plánu (§ 356 odst. 1 insolvenčního zákona). Dlužníku naopak vznikla povinnost uhradit dovolateli částku odpovídající 5 % přihlášené pohledávky, kterou následně dlužník i splnil.

27. Schválený reorganizační plán je podstatou reorganizace. Určuje, které pohledávky a v jakém rozsahu budou reorganizací dotčeny. Reorganizační plán je pro dlužníka i jeho věřitele závazný a po jeho schválení (a splnění) již nelze obsah reorganizačního plánu měnit či důsledky z něj pro věřitele plynoucí obcházet (srov. § 352 odst. 2 insolvenčního zákona). Jestliže dovolatel nesouhlasil s tím, že reorganizační plán (dlužno však poznamenat, že v souladu s obsahem jeho přihlášky do insolvenčního řízení) zařadil dovolatelovu pohledávku do skupiny „běžných“ věřitelů, bylo na něm, aby proti tomu brojil. Měl možnost zpochybnit zařazení pohledávky do této skupiny, hlasovat proti přijetí reorganizačního plánu a domoci se přezkoumání splnění podmínek pro schválení reorganizačního plánu [včetně podmínky dle § 348 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona] mohl i v odvolacím řízení. Nic z toho však dovolatel neučinil.

28. Namítá-li dovolatel, že neměl důvod účastnit se jednání o schválení reorganizačního plánu a hlasovat proti jeho přijetí, když měl za to, že reorganizační plán garantoval plné uspokojení pohledávek za majetkovou podstatou, pak přehlíží důsledky plynoucí z toho, že jeho pohledávka byla v reorganizačním plánu výslovně zařazena mezi běžné pohledávky. K tomu srov. především dikci § 356 odst. 1 insolvenčního zákona, podle něhož se za věřitele dlužníka považují osoby uvedené v reorganizačním plánu za podmínek v něm stanovených, včetně rozsahu jejich práv.

29. Jak shora dovozeno, obsah reorganizačního plánu je pro dlužníka a věřitele závazný a nelze připustit jeho dodatečné zpochybňování. Nelze též přehlédnout důsledky, které by plynuly z dovolatelem prosazovaného výkladu. Připuštění možnosti dodatečného zpochybnění zařazení věřitelů do jednotlivých skupin věřitelů by vedlo k tomu, že by věřitelé po nabytí účinnosti reorganizačního plánu vznášeli vůči dlužníku nové požadavky. Závěr, že měli být zařazení do jiné skupiny věřitelů, event. že jejich pohledávka neměla být dotčena reorganizací (§ 337 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona), by pak mohl vést až k tomu, že dlužník nebude schopen splnit přijatý reorganizační plán. Takto nově se objevivší nároky by totiž mohly překročit možnosti dlužníka, s nimiž počítal předkladatel reorganizačního plánu. Dalším důsledkem dovolatelem prosazovaného výkladu by bylo zkreslení výsledků hlasování o přijetí reorganizačního plánu. Až po jeho schválení in-

solvenčním soudem by se totiž dodatečně ukázalo, že někteří věřitelé hlasovali o přijetí reorganizačního plánu v rámci určité skupiny věřitelů, ač správně jejich pohledávka patřila do skupiny jiné (a měla by být uspokojena podle podmínek určených reorganizačním plánem pro tuto jinou skupinu věřitelů).

č. 12

30. Zcela nedůvodná je pak výhrada dovolatele, podle níž měli insolvenční správce a dlužník pohledávku dovolatele popřít, když nešlo „o běžnou pohledávku“. Jelikož si dovolatel pohledávku přihlásil jako nepřednostní, neměli dlužník ani insolvenční správce důvod „popírat“ pořadí pohledávky. Důvod popřít pořadí pohledávky je dán tehdy, jestliže má podle popírajícího pohledávka méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce (§ 195 insolvenčního zákona), což zjevně nebyl případ dovolatelem uplatněné pohledávky.

31. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.]. Prověřovat za dané situace, zda obстоjí i závěr odvolacího soudu o nedostatku pasivní věcné legitimace [otázky ad 3) a 4)], shledává Nejvyšší soud nadbytečným (o nedůvodnosti žaloby svědčí již závěr o zániku uplatněné pohledávky nabytím účinnosti reorganizačního plánu).

Č. 13

Č. 13

Náhrada za ztrátu na výděлку, Nemoc z povolání, Podnikatel

§ 371 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 13. 4. 2008, § 371 odst. 4 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 13. 4. 2008, § 371 odst. 5 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 13. 4. 2008

Výdělkem zaměstnance, který vykonává podnikatelskou nebo jinou samostatnou výdělečnou činnost, po zjištění nemoci z povolání pro účely stanovení výše náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity příslušející tomuto zaměstnanci může být jen výdělek jím skutečně dosahovaný, popřípadě stanovený s přihlédnutím k částkám, které si bez vážných důvodů opomenul vydělat, nikoli však minimální započitatelný příjem z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti stanovený v § 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb. pro účely určení životního a existenčního minima, který tento zaměstnanec nedosahuje.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2378/2014, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.2378.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 23 Co 262/2013.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se (žalobou změněnou se souhlasem soudu) domáhala, aby jí žalovaná zaplatila na náhradě za ztrátu na výděлку za období březen 2009 až prosinec 2012 částku 124 843 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 5. 6. 2011 do zaplacení a aby jí od 1. 6. 2011 platila „peněžitý důchod“ ve výši 26 856 Kč měsíčně a od 1. 1. 2013 „peněžitý důchod“ ve výši 27 733 Kč měsíčně, „splatný vždy do 10. dne měsíce následujícího“. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že byla do 31. 3. 2008 zaměstnána v pracovním poměru u žalované jako zdravotní sestra, že dne 22. 8. 2007 u ní byla zjištěna nemoc z povolání – profesionální astma bronchiale, že dne 31. 3. 2008 pracovní poměr se žalovanou ukončila dohodou z důvodu zdravotní nezpůsobilosti k dosavadní práci zdravotní sestry pro následky nemoci z povolání, že od 1. 4. 2008 do 23. 2. 2009 byla evidována u úřadu práce jako uchazečka o zaměstnání, že v tomto období jí žalovaná „vypočítávala“ náhradu za ztrátu na výděлку podle § 371 zák. práce jako rozdíl mezi průměrným

č. 13

výdělkem před vznikem škody a „fiktivním“ výdělkem ve výši minimální mzdy 8 000 Kč měsíčně, že výše pravděpodobného výdělku žalobkyně před vznikem škody, stanovená vedlejším účastníkem na 32 133 Kč hrubého měsíčně, je mezi účastníky řízení nesporná, že dlouhodobá registrace na úřadu práce žalobkyni stresovala, a že si proto vyřídila živnostenský list pro obory činnosti – mimo jiné – poskytování služeb osobního charakteru a pro osobní hygienu a poskytování služeb pro rodinu a domácnost. Podle sdělení vedlejšího účastníka ze dne 13. 4. 2010 žalované se pro výpočet příjmu osob samostatně výdělečně činných vychází z jednotlivých sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí, podle kterých se vyhláší částka odpovídající 50 % průměrné mzdy v národním hospodářství pro účely životního a existenčního minima a pro účely státní sociální podpory, a vzhledem k tomu, že tyto částky jsou stanoveny Ministerstvem práce a sociálních věcí jako minimální příjem z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, musí být podle vedlejšího účastníka zohledněny i při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. Žalobkyně má za to, že tento názor vedlejšího účastníka nemá oporu v zákoníku práce, že ve svých důsledcích znevýhodňuje (přímo diskriminuje) osoby samostatně výdělečně činné oproti zaměstnancům a osobám nezaměstnaným, že není ani v souladu s „aktuální judikaturou Nejvyššího soudu“, že započítávání jiného než skutečného příjmu osoby poškozené nemocí z povolání umožňuje zákoník práce jen v typových situacích, které jsou popsány v § 371 odst. 4 a 5 zák. práce, avšak že o žádnou z těchto situací se v jejím případě nejedná. Uvádí, že u zaměstnanců poškozených pracovním úrazem (nemocí z povolání), kteří jsou dále pracovně činní jako osoby samostatně výdělečně činné, není dost dobře možné srovnávat průměrný výdělek před vznikem škody, zjištěný ze závislé činnosti konané v pracovněprávním vztahu, s dosahovaným výdělkem (průměrným výdělkem), zjištěným z podnikatelské činnosti, protože oba dva druhy průměrných výdělků se zjišťují podle jiných právních předpisů a jiným způsobem – průměrný výdělek ze závislé činnosti podle zákoníku práce, průměrný výdělek z jiné výdělečné činnosti „z okolností jednotlivého případu, zejména z daňového přiznání“ podle § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, a že tyto možné druhy průměrných výdělků jsou nesrovnatelné. Žalobkyně poukazuje na to, že, když byla „registrována“ na úřadu práce jako nezaměstnaná, započítával se jí pravděpodobný výdělek ve výši minimální mzdy 8 000 Kč, a když začala podnikat, začal se jí započítávat příjem ve výši 10 800 Kč, a že jako nezaměstnaná na tom byla lépe než jako osoba samostatně výdělečně činná, která se chce „postarat sama o sebe“. Žalovaná částka 124 843 Kč představuje rozdíl ve výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků provedeného žalobkyní, která od svého pravděpodobného výdělku před vznikem škody „valorizovaného“ podle příslušného období odečítá částku 8 000 Kč jako minimální mzdu, a výpočtu žalované, která od pravděpodobného výdělku žalobkyně před vznikem škody „valorizovaného“ podle přísluš-

ného období odečítá částku vyhlášenou pro příslušná období sděleními Ministerstva práce a sociálních věcí, podle kterých se vyhláší částka odpovídající 50 % průměrné mzdy v národním hospodářství (částka stanovená jako minimální příjem z podnikání).

2. Žalovaná zejména namítala, že výdělek žalobkyně po zjištění její nemoci z povolání ve smyslu § 371 odst. 1 zák. práce po 1. 3. 2009 představují její příjmy z podnikání, a že proto není na místě tento její výdělek „konstruovat“ podle pracovněprávních předpisů, tj. jako výdělek ve výši minimální mzdy, ale ani jako „jakýsi pravděpodobný příjem“, kterého by žalobkyně dosáhla, pokud by byla zaměstnána podle pracovněprávních předpisů. Žalovaná má za to, že za situace, kdy zákoník práce neobsahuje výslovné ustanovení o způsobu výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku u podnikajících osob, je způsob, který „využívá částku stanovenou platným právem jakožto minimální započitatelný příjem podnikatele pro účely stanovení výše sociálních dávek“, „správnější a spravedlivější“, než kdyby odškodnění mělo být v takovémto případě odvozováno od minimální mzdy či „určité pravděpodobné mzdy“ podle pracovněprávních předpisů, že minimální mzda se považuje za výdělek po pracovním úrazu (po zjištění nemoci z povolání) pro účely stanovení výše náhrady za ztrátu na výdělku jen v případě, kdy je zaměstnanec veden v evidenci uchazečů o zaměstnání (§ 371 odst. 3 zák. práce), a že za dobu, kdy v ní veden není, je třeba zjišťovat jeho dosahovaný výdělek a nelze vycházet z minimální mzdy.

3. Vedlejší účastník uvedl, že příjmy z podnikání osoby samostatně výdělečně činné jsou „dosahovaným výdělkem“, při jehož určení se vychází z daňového přiznání, a že příjmovou stránku v podnikání ovlivňují především skutečnosti spočívající ve specifichosti podnikání, které může ovlivnit řada faktorů vyplývajících z podstaty podnikatelské činnosti, které se zdravotním stavem podnikající osoby nemusí vůbec souviset. Má za to, že při hodnocení příjmů z podnikatelské činnosti je možné vzít v úvahu § 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, a za započitatelný příjem osoby, která má příjmy z podnikatelské činnosti, považovat nejméně částku ve výši 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok, vyhlášené Ministerstvem práce a sociálních věcí sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů, a použít tuto částku jako pravděpodobný dosažený výdělek tehdy, je-li vyšší než rozdíl mezi vykázanými příjmy a výdaji v daňovém přiznání.

4. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 22. 3. 2013, č. j. 17 C 189/2011-183, zastavil řízení ohledně částky 495 540 Kč (z důvodu zpětvzetí žaloby „co do částky 440 393 Kč, dále co do částky 27 414 Kč a co do částky 27 733 Kč“), zamítl žalobu, „aby žalované byla uložena povinnost zaplatit žalobkyni částku ve výši 124 843 Kč s příslušenstvím a peněžitého důchodu“, a rozhodl, že ve vztahu mezi žalobkyní a žalovanou se žalované náhrada nákladů řízení nepřiznává a že ve vztahu mezi žalobkyní a vedlejším účastníkem nemá žádný z účastníků

právo na náhradu nákladů řízení. Vycházel ze zjištění, že u žalobkyně byla dne 22. 8. 2007 zjištěna nemoc z povolání – astma bronchiale, že od 22. 8. 2007 je žalobkyně z důvodu nemoci z povolání dlouhodobě zdravotně nezpůsobilá konat dosavadní práci zdravotní sestry na chirurgii, že posledním zaměstnavatelem žalobkyně (do 31. 3. 2008) byla žalovaná, že od 1. 3. 2009 žalobkyně podnikala na základě živnostenského oprávnění, které „zaniklo, respektive je přerušeno ke dni 30. 11. 2012“, že žalobkyně byla dne 1. 12. 2012 zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání, že výše pravděpodobného výdělku žalobkyně před vznikem škody činí 32 133 Kč měsíčně (po valorizaci podle nařízení vlády od 1. 1. 2009 činí 33 547 Kč měsíčně, od 1. 1. 2011 činí 34 856 Kč měsíčně, od 1. 1. 2012 činí 35 414 Kč měsíčně a od 1. 1. 2013 činí 35 733 Kč měsíčně), že započitatelný příjem žalobkyně pro účely zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu (rozdíl mezi příjmy a výdaji přepočtený na kalendářní měsíc), činil v roce 2009 částku 949 Kč, v roce 2010 částku 3 575 Kč, v roce 2011 částku 3 183 Kč a v roce 2012 částku 2 966 Kč, tedy v každém období výkonu samostatné výdělečné činnosti částku nižší než je částka odpovídající 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok, kterou vyhláshuje Ministerstvo práce a sociálních věcí sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů (§ 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb.) a která činila v období od 1. 3. 2009 do 30. 6. 2009 10 800 Kč, v období od 1. 7. 2009 do 30. 6. 2011 11 700 Kč, v období od 1. 7. 2011 do 30. 6. 2012 11 900 Kč a v období od 1. 7. 2012 do 30. 6. 2013 12 100 Kč, a že žalobkyně, jejíž pracovní schopnost z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla o 20 %, je vzhledem k nemoci z povolání schopna práce „za mimořádně úlevových, velmi specifických podmínek“. Dospěl k závěru, že žalovaná vyplácí žalobkyni náhradu za ztrátu na výdělek v takové výši, na kterou má žalobkyně nárok podle platné právní úpravy „s podporou soudní judikatury, která nebyla dosud překonána,“ neboť žalobkyně byla po celé žalované období osobou samostatně výdělečně činnou, její výdělek po zjištění nemoci z povolání ve smyslu § 371 odst. 1 zák. práce představují její příjmy z podnikání, a není proto namístě její výdělek „konstruovat podle pracovněprávních předpisů jako výdělek ve výši minimální mzdy ani jako jakýsi pravděpodobný příjem, kterého je schopna žalobkyně dosáhnout“, ale je třeba jej zjišťovat podle jiných předpisů, například z okolností jednotlivého případu, zejména z daňového přiznání na základě § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 258/1995 Sb. Vzhledem k tomu, že skutečné příjmy žalobkyně z podnikání v žalovaném období nedosahovaly částky ve výši 50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství, která je vyhlášována Ministerstvem práce a sociálních věcí, vycházel soud prvního stupně při zjišťování výdělku žalobkyně po zjištění nemoci z povolání v rozhodném období ze zákona č. 110/2006 Sb., který v § 8 odst. 2 považuje pro účely stanovení výše „sociálních dávek“ za započitatelný příjem osoby mající příjmy z podnikání nejméně částku ve výši 50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství, která je vyhla-

šována Ministerstvem práce a sociálních věcí (minimální započitatelný příjem osoby mající příjmy z podnikání). Soud prvního stupně uvedl, že tento způsob výpočtu se jeví jako logický i vzhledem k zabránění situacím, ve kterých osoby po pracovním úrazu či s nemocí z povolání zvolí dráhu osoby samostatně výdělečně činné a úmyslně vykazují nízké příjmy, aby měly nárok na vyšší náhradu za ztrátu na výdělku. Skutečnost, že výdělky žalobkyně byly bezpochyby ovlivněny tím, že její pracovní schopnost byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena), a že žalobkyně tak nebyla schopna při svém podnikání dosahovat příjmy odpovídající výdělku, který měla před poškozením, shledal soud prvního stupně pro způsob výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku nerozhodnou.

5. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze usnesením ze dne 6. 11. 2013, č. j. 23 Co 262/2013-210, zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, kterým byla zamítnuta žaloba, „aby žalované byla uložena povinnost zaplatit žalobkyni částku ve výši 124 843 Kč s příslušenstvím a peněžitého důchodu“, a ve výrocích o nákladech řízení a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Rozsudek soudu prvního stupně shledal nepřezkoumatelným, neboť soud prvního stupně opomenul, že v průběhu řízení nepřipustil rozšíření žaloby po součtu na částku 607 693 Kč, proto bylo bezdůvodně rozhodováno o zastavení řízení po údajném zpětvzetí co do částky 495 540 Kč (výrok o zastavení řízení však nebyl předmětem odvolacího přezkumu, a nabyl tak samostatně právní moci), a z dosavadního průběhu řízení a z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně tak není zcela jasné, o jaké částce fakticky soud prvního stupně rozhodoval; zatímco v zamítavém výroku rozhoduje o částce 124 843 Kč s příslušenstvím a o peněžitém důchodu, jehož výši neuvádí, podle odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně měla být předmětem řízení částka 167 300 Kč, avšak o celé této částce soud prvního stupně nerozhodl, a zatížil tak řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Odvolací soud má za to, že soud prvního stupně sice správně zjistil skutkový stav, avšak učinil nesprávné právní závěry ve vztahu ke způsobu výpočtu ztráty na výdělku žalobkyně po skončení pracovní neschopnosti v době, kdy nebyla registrována jako uchazečka o zaměstnání na úřadu práce, neboť nesprávně uzavřel, že je nutné při výpočtu ztráty na výdělku žalobkyně po zahájení její samostatné výdělečné činnosti vycházet z § 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Odvolací soud vyslovil názor, že tento zákon pouze upravuje mechanismus způsobu výpočtu životního minima a existenčního minima, resp. stanovení započitatelného příjmu u osob samostatně výdělečně činných pro účely výpočtu „sociálních dávek“, avšak že ztráta na výdělku je „pouze jednou z částí nároku na náhradu škody způsobené na zdraví zaměstnanců“, a nikoliv „sociální dávkou“ podle uvedeného zákona, a že proto z tohoto zákona nelze vycházet při výpočtu ztráty na výdělku. Uvedl, že ztráta příjmu podnikatele z výdělečné činnosti v době po skončení jeho pracovní neschopnosti odpovídá újmě, jež vzniká osobě, která pro poškození zdraví není

č. 13

schopna vykonávat své dosavadní zaměstnání, že výše ušlého zisku podnikatele je dána rozdílem mezi celkovým příjmem z podnikání a náklady potřebnými k dosažení tohoto příjmu, avšak že daňové přiznání není bez dalšího důkazem o skutečných příjmech a výdajích v souvislosti s výkonem výdělečné činnosti podnikatele a že je pouze jednou z okolností, z nichž lze vycházet při určení průměrného výdělku poškozeného před vznikem škody. Uzavřel, že žalovanou provedený způsob výpočtu je v rozporu s legitimním očekáváním žalobkyně i se základními zásadami pracovněprávních vztahů, že nelze formalisticky přistoupit k výpočtu ztráty na výdělků po skončení pracovní neschopnosti u osoby, která samostatně podniká, a vycházet paušálně ze zákona č. 110/2006 Sb., ale že je naopak nutné vycházet ze všech konkrétních okolností daného případu a přihlídnout i ke skutečnosti, že v uvedené situaci se žalobkyně ocitla v důsledku nemoci z povolání, že pro zdravotní potíže může podnikat jen za určitých specifických podmínek a že poskytováním pomoci v oblasti sociálních služeb napomáhá třetím osobám, aniž by hlavním motivem jejího podnikání bylo „dosahování pouhého zisku“, že žalovanou provedeným způsobem výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků byla žalobkyně znevýhodňována například ve vztahu k jiným zaměstnancům, kteří mají rovněž nárok na ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kteří však čerpají „dávky sociálního systému“, jsou evidováni jako uchazeči o zaměstnání a nevynakládají žádné zvýšené úsilí na „realizaci podnikání“ a poskytování pomoci třetím osobám v rámci předmětu podnikání tak jako žalobkyně, a že tento přístup je ve vztahu k žalobkyni zcela diskriminační a je „porušením ústavního práva na ochranu zdraví, resp. plné náhrady škody na zdraví v souladu s ústavními principy“.

II. Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že odvolací soud odmítl aplikaci § 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb. s „prvoplánovým“ odůvodněním, že se jedná o normu, která explicitně upravuje způsob výpočtu „sociálních dávek“, a nikoli nároku na náhradu škody v pracovněprávních vztazích, aniž se vůbec zabýval možností analogické aplikace tohoto zákonného ustanovení na posuzovanou věc s ohledem na to, že podle judikatury Nejvyššího soudu se výdělek osoby mající po vzniku nemoci z povolání příjmy z podnikání nezjišťuje podle pracovněprávních předpisů, a na to, že pokles příjmů žalobkyně, pokud jde o její skutečné příjmy z podnikání za žalobou dotčené období ve vztahu k výdělků před vznikem nemoci z povolání, není ve vztahu příčiny a následku (nejde o škodu vzniklou nemocí z povolání). Uvedla, že vycházet při výpočtu výše nároku žalobkyně za období, kdy byla podnikatelkou, z minimální mzdy, jako by se jednalo o uchazeče o zaměstnání (§ 371 odst. 3 zák. práce), je zcela zjevně v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, neboť, nelze-li výdělek dosa-

hovaný po zjištění nemoci z povolání ve smyslu § 371 odst. 1 zák. práce u osoby mající příjmy z podnikání stanovit podle předpisů pracovního práva, nemůže jím být ani minimální mzda. Má za to, že stejně jako např. § 371 odst. 4 zák. práce obsahuje pravidlo pro stanovení určitého „fiktivního výdělku“ pro účely výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků v situaci, kdy nižší výdělek dosahovaný po zjištění nemoci z povolání dosahuje zaměstnanec „ze své viny“, je důvodné, aby i v případě osob majících příjmy z podnikání existoval rovněž určitý obdobný mechanismus, přičemž nemusí jít jen o situace, kdy nedosahování vyššího výdělku je na místě nazvat „vinou“ zaměstnance, neboť v této souvislosti je nerozhodné, zda jde o „vinu“ či např. o rozhodnutí (bývalého) zaměstnance věnovat podnikatelské činnosti nikoli maximum svých sil a možností, které má se zohledněním omezení spočívajícího v nemoci z povolání, a dosahovat tak nižšího příjmu z podnikání, než jakého by byl způsobilý dosáhnout, věnoval-li by se podnikatelské činnosti „naplno“; v obou těchto případech by bylo v rozporu s právem, aby takto nazíraný rozdíl v příjmech zaměstnavatel poškozenému hradil, neboť v takových případech nejde o škodu vzniklou nemocí z povolání. Žalovaná má za to, že žalobkyně nemůže mít legitimní očekávání vůči žalované v tom smyslu, aby se necítila znevýhodněna oproti jiným osobám, které v době po vzniku nemoci z povolání nezačaly podnikat, neboť takováto případná očekávání žalobkyně jsou „zcela mimo rámec soukromoprávního vztahu mezi ní a žalovanou“. Zrušil-li odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně pro jeho nepřezkoumatelnost, není podle názoru žalované jednak „myslitelné“, aby jej zároveň „*de facto* přezkoumával“, a jednak tím, že vyslovil („jaksi mimochodem, nad rámec toho, co v souladu s občanským soudním řádem má odůvodnění rozhodnutí obsahovat“) závazný právní názor na právní hodnocení věci samé, zasáhl do práv účastníků řízení „nad míru přípustnou dle platného práva“, neboť takový postup odvolacího soudu je v rozporu „se základními zásadami civilního procesu, resp. s § 157 občanského soudního řádu“. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o věci samé a o nákladech řízení potvrzuje, nebo aby usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

7. Žalobkyně navrhl, aby dovolací soud dovolání žalované jako nedůvodné zamítl, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

8. Vedlejší účastník na straně žalované uvedl, že se s dovoláním žalované „ve všech bodech ztotožňuje“.

III. Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede

dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

12. V projednávané věci závisí napadené usnesení odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda lze za výdělek po zjištění nemoci z povolání dosahovaný zaměstnancem, který vykonává podnikatelskou činnost, považovat pro účely stanovení výše náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti příslušející tomuto zaměstnanci minimální započitatelný příjem podle § 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, který tento zaměstnanec nedosahuje. Protože tato právní otázka v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti usnesení odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalované není opodstatněné.

14. Projednávanou věc je třeba – vzhledem k době vzniku nároku žalobkyně na náhradu škody způsobené nemocí z povolání – i v současné době posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 13. 4. 2008 (dále jen „zák. práce“).

15. Podle § 366 odst. 2 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu vzniklou nemocí z povolání, jestliže zaměstnanec před jejím zjištěním pracoval u zaměstnavatele za podmínek, za nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen.

16. Škoda, která vzniká následkem nemoci z povolání, spočívá též ve ztrátě na výděлку po skončení pracovní neschopnosti (při uznání plné nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výděлку dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance

byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za tuto ztrátu je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené nemocí z povolání dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením.

17. O vztah příčinné souvislosti mezi ztrátou na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) a nemocí z povolání se jedná tehdy, vznikla-li tato škoda (došlo-li k poklesu nebo úplné ztrátě výdělku) následkem nemoci z povolání (tj. bez nemoci z povolání by ztráta na výdělku nevznikla tak, jak vznikla). Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku vzniká dnem, kdy došlo k poklesu (ztrátě) výdělku.

18. Podle § 371 odst. 1 zák. práce náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání plné nebo částečné invalidity přísluší zaměstnanci ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a výdělkem dosahovaným po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného plného nebo částečného invalidního důchodu pobíraného z téhož důvodu; ke snížení plného nebo částečného invalidního důchodu pro souběh s jiným důchodem podle právních předpisů o důchodovém pojištění ani k výdělku zaměstnance, kterého dosáhl zvýšeným pracovním úsilím, se nepřihlíží.

19. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání plné nebo částečné invalidity) je majetkovou újmou, která se – jak vyplývá z citovaného ustanovení – stanoví ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem zaměstnance před vznikem škody a výdělkem dosahovaným zaměstnancem po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného plného nebo částečného invalidního důchodu pobíraného z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením.

20. V § 371 odst. 1 zák. práce se výslovně neuvádí, jakým způsobem a za jaké období se stanoví výdělek zaměstnance po zjištění nemoci z povolání. Vzhledem k tomu, že náhrada za ztrátu na výdělku se vyplácí pravidelně jednou měsíčně, pokud nebyl dohodnut jiný způsob výplaty (srov. § 382 odst. 2 zák. práce), plyne z povahy věci, že pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity se zpravidla vychází z výdělku zaměstnance, který dosáhl v měsíci, za nějž se náhrada poskytuje.

21. Pro určení náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání plné nebo částečné invalidity není (nemusí být) bez dalšího vždy rozhodující výdělek zaměstnance, který dosáhl v měsíci, za nějž se náhrada poskytuje. Dosahuje-li zaměstnanec ze své viny nižšího výdělku než ostatní zaměstnanci vykonávající u zaměstnavatele stejnou práci nebo práci téhož druhu,

považuje se za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání průměrný výdělek, kterého dosahují tito ostatní zaměstnanci (§ 371 odst. 4 zák. práce). Zaměstnanec, který bez vážných důvodů odmítne nastoupit práci, kterou mu zaměstnavatel zajistil, přísluší náhrada za ztrátu na výdělku podle § 371 odst. 1 zák. práce pouze ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a průměrným výdělkem, kterého mohl dosáhnout na práci, která mu byla zajištěna (§ 371 odst. 5 věta první zák. práce). Zaměstnavatel zaměstnanci neuhradí škodu do výše částky, kterou si bez vážných důvodů opomenul vydělat (§ 371 odst. 5 věta druhá zák. práce).

22. Poškozený zaměstnanec nemusí svůj „výdělek po zjištění nemoci z povolání“ vždy dosahovat za vykonanou práci v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru. Začne-li zaměstnanec vykonávat po zjištění nemoci z povolání jako podnikatel (srov. § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, účinného do 31. 12. 2013) – místo nebo vedle činnosti konané v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru – soustavou činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku, představují jeho příjmy z podnikání rovněž výdělek po zjištění nemoci z povolání ve smyslu § 371 odst. 1 zák. práce. Také tyto příjmy totiž mohou být ovlivněny tím, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena), a že tedy zaměstnanec není schopen při svém podnikání dosahovat pro své zdravotní postižení způsobené nemocí z povolání takové příjmy, které by odpovídaly výdělku, jehož dosahoval před poškozením.

23. Na uvedeném závěru nic nemění skutečnost, že výše příjmů z podnikání podnikatele – fyzické osoby je ovlivňována nejen tím, jaké úsilí podnikatel při svém podnikání sám vynaložil, ale i dalšími faktory (například poptávkou po výrobcích nebo službách, které vyrábí nebo poskytuje, cenou výrobků nebo služeb a vynaloženými náklady a investicemi). Uvedené skutečnosti, ovlivňující výsledky podnikání (zejména zisk), jsou s podnikáním nutně spojeny stejně jako to, že výše výdělku (mzdy nebo platu) zaměstnance z pracovního poměru nebo z poměru obdobného pracovnímu poměru závisí nejen na pracovním úsilí zaměstnance, ale i na poměrech jeho zaměstnavatele (zejména na tom, jakou mzdu poskytuje svým zaměstnancům podle kolektivní, pracovní nebo jiné smlouvy, popřípadě jaký plat zaměstnancům náleží podle právních předpisů).

24. Vykonává-li poškozený zaměstnanec podnikatelskou činnost, nelze jeho příjmy dobře vyjádřit za jednotlivé měsíce, za něž mu přísluší náhrada za ztrátu na výdělku, a proto je třeba jeho „výdělek po zjištění nemoci z povolání“ stanovit způsobem, který odpovídá smyslu a účelu § 371 zák. práce. Smyslu, účelu a zásadám ovládajícím odškodňování nemocí z povolání odpovídá postup, který „výdělek po zjištění nemoci z povolání“ určuje podle průměrného výdělku, stanoveného ke dni, v němž zaměstnanci vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání částečné invalidity). Takový průměrný

výdělek nelze zjišťovat podle pracovněprávních předpisů, neboť se netýká příjmů z pracovněprávních vztahů, ale podle jiných předpisů, například „z okolností jednotlivého případu, zejména z daňového přiznání“ na základě § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, účinného v době od 13. 11. 1995 do 31. 12. 2013 (srov. při obdobné právní úpravě v předchozím zákoníku práce například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1735/2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1995/2001, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1525/2014, který byl uveřejněn pod č. 86 ve Sb. roz. obč., ročník 2015).

25. Ani v případě zaměstnance, který vykonává podnikatelskou činnost, není (nemusí být) pro určení náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání plné nebo částečné invalidity bez dalšího vždy rozhodující výdělek, který tento zaměstnanec skutečně dosahuje a který se zjišťuje výše uvedeným způsobem. Opomene-li si zaměstnanec vykonávající podnikatelskou činnost bez vážných důvodů vydělat částku, kterou by si s přihlédnutím ke své dosavadní kvalifikaci, zdravotnímu stavu, schopnostem a zkušenostem mohl vydělat, není zaměstnavatel povinen – jak vyplývá z § 371 odst. 5 věty druhé zák. práce – mu tuto ztrátu na výděлку nahradit. Vzhledem k tomu, že smyslem § 371 zák. práce o náhradě za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity není zakonzervovat stav, jaký zde nastal okamžikem ztráty nebo snížení pracovní způsobilosti poškozeného zaměstnance, ale uhrazovat poškozenému zaměstnanci tu ztrátu na výděлку, která mu vzniká jen v důsledku ztráty nebo snížení jeho pracovní způsobilosti, nemůže tato ztráta na výděлку vznikat, je-li důsledkem pasivního postoje poškozeného zaměstnance (srov. slova „opomenul vydělat“ v § 371 odst. 5 větě druhé zák. práce, jež vyjadřují pasivitu – nekonání) k možnostem dosahování vyššího výděлку, jež se mu nabízejí při jeho podnikatelské činnosti, nebrání-li jejich využití poškození zdraví zaměstnance.

26. K závěru, že poškozený zaměstnanec vykonávající podnikatelskou činnost si bez vážných důvodů opomenul vydělat částku, kterou by si s přihlédnutím ke své dosavadní kvalifikaci, zdravotnímu stavu, schopnostem a zkušenostem mohl vydělat, je možné dospět pouze na základě konkrétních okolností případu svědčících o pasivním postoji poškozeného zaměstnance k možnostem dosahování vyššího výděлку při výkonu jeho podnikatelské činnosti, a nikoliv jen na základě skutečnosti, že jeho výdělek je nižší než minimální příjem z podnikání stanovený zákonem č. 110/2006 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) pro účely určení životního a existenčního minima.

27. Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění zákona č. 261/2007 Sb., tj. ve znění účinném do 30. 6. 2008 Sb. (dále jen „zákon č. 110/2006 Sb.“), stanoví životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb

a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití (srov. § 1 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb.). Upravuje (mimo jiné) způsob posouzení, zda příjmy osob dosahují částek životního minima nebo existenčního minima (srov. § 1 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb.), a v § 8 stanoví způsob zápočtu příjmů z podnikání nebo z jiné samostatné výdělečné činnosti a tzv. započitatelný příjem za kalendářní měsíc u osob, které měly nebo mají příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti uvedené v zákoně o daních z příjmů, pro účely posouzení, zda příjem osoby dosahuje částky životního minima nebo existenčního minima, a následného rozhodování o přiznání dávek pomoci v hmotné nouzi podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

28. Za započitatelný příjem za kalendářní měsíc se u osoby, která má nebo měla příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti uvedené v zákoně o daních z příjmů, považuje částka odpovídající měsíčnímu průměru těchto příjmů za období uvedené v daňovém přiznání za předchozí zdaňovací období zahrnující kalendářní měsíce, v nichž byla alespoň po část měsíce vykonávána činnost, z níž měla osoba tyto příjmy, nebo částka odpovídající jedné dvanáctině příjmů poplatníka daně z příjmů fyzických osob stanovené paušální částkou podle zákona o daních z příjmů (srov. § 8 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb.), nejméně však částka ve výši 50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství za předchozí kalendářní rok (zaokrouhlená na celé stokoruny dolů), kterou vyhláshuje Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů (srov. § 8 odst. 2 větu první zákona č. 110/2006 Sb.). Účelem stanovení „minimálního započitatelného příjmu“ osob, které měly nebo mají příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti uvedené v zákoně o daních z příjmů, je zamezení zneužívání systému dávek pomoci v hmotné nouzi, jejichž poskytováním stát napomáhá řešit situaci osob či rodin, které nemají dostatečné příjmy a jejichž celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost, a současně si tyto příjmy nemohou z objektivních důvodů zvýšit, a vyřešit tak svoji nelehkou situaci vlastním přičiněním.

„Minimální započitatelný příjem“ stanovený pro účely určení životního a existenčního minima se vztahuje – jak vyplývá z § 8 zákona č. 110/2006 Sb. – i na podnikající nebo jinak samostatně výdělečně činné osoby, jejichž příjmy uvedeného minima nedosahují proto, že jejich pracovní schopnost byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena). Je-li účelem náhrady za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání plné nebo částečné invalidity) poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené nemocí z povolání dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením, nemůže být tento účel naplněn tím, že se při odškodnění

zaměstnanec bude přihlížet nikoliv k výdělku, který skutečně dosahuje po zjištění nemoci z povolání a který odpovídá zbytku jeho pracovního potenciálu, nýbrž k výdělku („minimálnímu započitatelnému příjmu“ stanovenému pro účely určení životního a existenčního minima), který nedosahuje a s ohledem na snížení (omezení) jeho pracovní schopnosti v důsledku nemoci z povolání ani dosahovat nemůže.

29. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že výdělkem zaměstnance, který vykonává podnikatelskou nebo jinou samostatnou výdělečnou činnost, po zjištění nemoci z povolání pro účely stanovení výše náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání plné nebo částečné invalidity) příslušející tomuto zaměstnanci může být jen výdělek jím skutečně dosahovaný, popřípadě stanovený s přihlédnutím k částkám, které si bez vážných důvodů opomenul vydělat, nikoliv však minimální započitatelný příjem z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti stanovený v § 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb. pro účely určení životního a existenčního minima, který tento zaměstnanec nedosahuje.

30. V projednávané věci soud prvního stupně považoval za výdělek žalobkyně po zjištění nemoci z povolání v období, za které se domáhala náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, částku ve výši 50 % měsíční průměrné mzdy v národním hospodářství vyhlášenou Ministerstvem práce a sociálních věcí jako minimální započitatelný příjem z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti stanovený v § 8 odst. 2 zákona č. 110/2006 Sb. pro účely určení životního a existenčního minima, neboť zjistil, že skutečné příjmy žalobkyně, která vykonávala podnikatelskou činnost za situace, kdy její pracovní schopnost z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla o 20 %, byly v rozhodném období nižší než tato částka. Shledal-li odvolací soud v napadeném usnesení tento právní názor soudu prvního stupně, který na základě něj zamítl žalobu, nesprávným, je tento závěr odvolacího soudu – jak vyplývá z výše uvedeného – v souladu se zákonem.

31. Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu je z hlediska uplatnění dovolacího důvodu správné. Protože nebylo zjištěno, že by bylo postiženo některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (za takovou vadu nelze pokládat dovolatelkou namítanou skutečnost, že odvolací soud, který zrušil rozsudek soudu prvního stupně pro jeho nepřezkoumatelnost, vyslovil v napadeném usnesení též právní názor na věc samu, neboť občanský soudní řád takový postup odvolacího soudu, který je v souladu i se zásadou hospodárnosti řízení, nevylučuje), Nejvyšší soud dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 1** I. Das Beschwerdeverfahren gem. § 147 Abs. 1 StO wird vom Revisionsprinzip bei Aufrechterhaltung der im § 147 Abs. 2 StO angeführten Beschränkung getragen. Es ist deshalb nicht notwendig, dass die Beschwerde begründet wird, da die Beschwerdestelle verpflichtet ist, auf Anlass der (auch unbegründeten) Beschwerde jeden Spruch des angegriffenen Beschlusses in jeglicher in Frage kommenden Hinsicht, gleich ob diese durch die Beschwerde angegriffen wurde oder nicht, zu überprüfen, ähnlich wie die Richtigkeit des Vorgehens im Verfahren, welches dem angegriffenen Beschluss vorausging [§ 147 Abs. 1 Lit. a), b) StO].
- II. Im Verfahren, welches über den Antrag auf die Wiederaufnahme des Verfahrens gem. § 277 ff. StO geführt wird, besteht die Möglichkeit, das Beschwerderecht geltend zu machen, insbesondere die Möglichkeit, die Beschwerde, die sich gegen den Beschluss über die Ablehnung des Antrags auf die Wiederaufnahme des Verfahrens (§ 283 StO) richtet, auf neue Umstände und Beweise zu stützen, durch die Bedingungen dieses Verfahrens limitiert. Die Anwendung der Bestimmung des § 145 Abs. 2 StO in solch einer Beschwerde ist es notwendig, lediglich auf das „Neue“ zu beschränken, die sich auf die Umstände beziehen, die bereits in dem Antrag auf die Genehmigung der Wiederaufnahme des Verfahrens angeführt wurden, deren Inhalt durch die im § 278 Abs. 1 WStO festgelegten Bedingungen definiert sind. Die angeführte Schlussfolgerung basiert auf Beschlussfassung über die Wiederaufnahme des Verfahrens, wobei die Ergebnisse der im ursprünglichen Verfahren vorgenommenen Beweisführung vom Gericht mit den im Rahmen des Verfahrens über die Genehmigung der Wiederaufnahme des Verfahrens auf Grundlage des gestellten Antrags mit bewerteten Beweisen verglichen werden.
- Nr. 2** Die Bestimmung des § 289 Lit. c) StO bezieht sich auf die Fälle, wo der Beklagte erst dann verstorben ist, wo der Beschluss getroffen wird, gegen den der Antrag auf die Wiederaufnahme des Verfahrens gerichtet ist. Diese Bestimmung wird nicht geltend gemacht, sofern der Mangel der ursprünglichen Entscheidung darin liegt, dass damit die strafrechtliche Verfolgung des Beklagten eingestellt wurde, obwohl dieser vor Erlass des Beschlusses verstorben ist. Ist der Tod des Beklagten ein neuer Umstand, mit dem die Genehmigung der Wiederaufnahme des Verfahrens gem. § 278 StO begründet wird, so ist nach deren Genehmigung die strafrechtliche Verfolgung gem. § 11 Abs. 1 lit. e) StO einzustellen.
- Nr. 3** Sofern gem. § 211 Abs. 6 StO mit Zustimmung des Staatsanwalts und des Beklagten auf der Hauptverhandlung das amtliche Protokoll der Abgabe einer Erklärung vorgelesen wird (§ 158 Abs. 6 vorletzter Satz StO), können im Bedarfsfall dem Zeugen, von dessen Erklärungsabgabe das Protokoll erstellt wurde, Fragen zur Ergänzung seiner Zeugenaussage oder zur Beseitigung von Unvollständigkeiten, Unklarheiten und Widersprüchen im Sinne des § 101 Abs. 3 StO gestellt werden. In diesem Fall handelt es sich um eine Ausnahme, wo die Bestimmung des § 158 Abs. 6 letzter Satz StO nicht geltend gemacht wird.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 1** Im Zivilgerichtsverfahren handelt für die Gesellschaft in Abwicklung gem. § 21 Abs. 2 ZPO, § 70 Abs. 3 und § 72 HG der Abwickler; Dies gilt nicht, sofern die Gesellschaft keinen Abwickler hat, oder sofern es sich um ein Verfahren handelt, in dem die Vertretung der Gesellschaft durch den Abwickler ausgeschlossen ist (§ 32 Abs. 2 ZPO).
- Nr. 2** Entscheidungen, mit denen der Gerichtsvollzieher die Kosten für die Zwangsvollstreckung bestimmt (für die Zwecke deren Eintreibung in einer der durch den Exekutionsauftrag zur Durchführung der Zwangsvollstreckung bestimmten Weise hinsichtlich der Auferlegung der Bezahlung eines Geldbetrags) (Auftrag zur Erstattung von Zwangsvollstreckungskosten), bedeutet im Sinne der Bestimmung des § 109 Abs. 1 Lit. c) Insolvenzgesetz die „Durchführung der Zwangsvollstreckung“ und nicht deren „Anordnung“.
- Nr. 3** Die Auswirkungen der angeordneten Vollstreckung des Beschlusses durch Lohnabzüge werden auch dann fortgesetzt, sofern der Lohnzahler während der Dauer des Arbeitsverhältnisses keine Lohnabzüge zu Gunsten einer Forderung des Berechtigten durchführte (die Abzüge wurden zu Gunsten von anderen Forderungen getätigt). Der Umstand, dass der Verpflichtete sein Arbeitsverhältnis beendet hat, ohne ein neues ihm ähnelndes Arbeitsverhältnis einzugehen, hat keine „Beendigung“ der Vollstreckung der Entscheidung zur Folge.
- Nr. 4** Der Beginn der subjektiven Verjährungsfrist für die Geltendmachung eines Anspruch des Staates auf einen Schadenersatz (§ 106 Abs. 1 BGB) ist an den Zeitpunkt gebunden, wo von dem Schaden und dem Schadensstifter die organisatorische Einheit des Staates erfahren hat, die bei der Geltendmachung dessen Rechts für ihn in dessen Namen handelt.
- Nr. 5** Der Vertrag über die Einschränkung des gemeinsamen Ehevermögens, die eine im Kataster der Liegenschaften in der Evidenz geführte unbewegliche Sache betrifft, die bislang kein gemeinsames Ehevermögen bildet, kann kein selbständiger Gegenstand der Einverleibung des Eigentumsrechts sein, da auf dessen Grundlage das Eigentumsrecht von keinem der Beteiligten weder erworben noch verloren wird. Solch ein Vertrag über die Einschränkung des gemeinsamen Ehevermögens wird deshalb wirksam auf Grund dessen Abschlusses, also in der Regel am Tag der Unterzeichnung durch beide Vertragsparteien, sofern die Vertragsparteien keine sog. aufschiebende Bedingung vereinbart haben, an deren Erfüllung die Wirksamkeit des Vertrags gebunden ist.
- Nr. 6** Die Eigentümergemeinschaft von Wohnungseinheiten darf auf Vertragsbasis (durch eigene Rechtshandlung) das Recht auf eine unentgeltliche Beseitigung von Mängeln an gemeinschaftlichen Hausteilen erwerben und anschliessend auch ausüben, was in der vereinbarten Dauer zum Ausdruck kommt. Dieses Recht kann unter die gesetzgeberische Abkürzung „Hausverwaltung“, die mit der Bestimmung des § 9 Abs. 1 Ges. Nr. 72/1994 Slg. eingestuft werden, entfallen, da dessen Durchführung den Zweck der Tätigkeit der Gemeinschaft erfüllt, der in der Sicherstellung von Reparaturen der gemeinschaftlichen Teile des Hauses liegt.
- Nr. 7** Sind die Schmerzen die Dauerfolge vom Gesundheitsschaden, so werden diese im Rahmen des Ersatzes für die Erschwerung der gesellschaftlichen Geltendmachung entschädigt.
- Nr. 8** Die Ausübung der Funktion des Verwalters der Konkursmasse durch einen Rechtsanwalt kann nicht für die Ausübung der Anwaltstätigkeit gem. Best. des § 1

Ges. Nr. 85/1996 Slg., über die Rechtsanwaltschaft, im Wortlaut, der bis zum 31. 12. 2007 wirksam war, gehalten werden.

- Nr. 9** Allein der Umstand, dass die Klägerin keine moralische Genugtuung beantragte, kann keinen Grund für die Anerkennung einer finanziellen Befriedigung darstellen, sofern offensichtlich ist, dass ihr Antrag auf die Anerkennung der Genugtuung in Form von Geldbetrag als ernsthafter Eingriff in ihre persönlichen Rechte nicht prima facie ganz unangemessen war.
- Nr. 10** Der Aktionär, der mit dem Verfahren gem. § 181 HGB die Einberufung der Hauptversammlung erreichen kann, hat in der Regel kein Interesse an der Ernennung von fehlenden Mitgliedern des Aufsichtsrates durch das Gericht gem. § 194 Abs. 2 und § 200 Abs. 3 HGB.
- Nr. 11** Der Gläubiger, der (obwohl es so machen könnte) in der verfallenden Anmeldefrist die Forderung gegen den Schuldner in dem über das Vermögen des Schuldners geführten Insolvenzverfahren nicht angemeldet hat, hat gem. § 98 und § 99 Insolvenzgesetz kein Recht auf den Schadenersatz oder eines anderen Schadens (der durch die Uneinbringlichkeit der Forderung verursacht wurde) gegen die im § 98 Abs. 2 Insolvenzgesetz angeführte Person, die im Sinne der Best. des § 98 Abs. 1 Insolvenzgesetz die Pflicht zur Antragstellung der Insolvenz über das Vermögen des Schuldners verletzt hat.
- Nr. 12** Nach Wirksamwerden des Restrukturierungsplans dürfen weder dessen Inhalt noch Auswirkungen aus der Einreihung von Gläubigern in einzelne Gruppen geändert werden.
- Nr. 13** Unter dem Verdient eines Mitarbeiters, der eine unternehmerische oder eine andere selbständige Verdienstätigkeit ausübt, nach Feststellung einer Berufskrankheit für die Zwecke der Festlegung der Höhe des Ersatzes für den Verdienstverlust nach Beendigung der Arbeitsunfähigkeit, oder der Invaliditätsanerkennung, die dem Mitarbeiter zusteht, kann lediglich der von ihm tatsächlich erzielte, bzw. festgelegte Verdienst sein unter Berücksichtigung von Beträgen, die er ohne ernsthafte Gründe unterlassen hat zu verdienen, nicht jedoch das min. anrechenbare Einkommen aus der unternehmerischen Tätigkeit oder einer anderen Verdienstätigkeit, das im § 8 Abs. 2 Ges. Nr. 110/2006 Slg. für die Zwecke der Bestimmung des Lebens- und Existenzminimums festgelegt wird, welches von diesem Mitarbeiter nicht erreicht wird.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 1** I. Complaint proceedings pursuant to Section 147(1) of the Code of Criminal Procedure is governed by the review principle while maintaining the limitations stipulated in Section 147(2) of the Code of Criminal Procedure. Therefore, the complaint need not be justified since the complaint body, based on the complaint (even if unjustified) is obligated to review any and all verdicts of the contested resolution from all possible aspects, whether they are contested by the complaint or not, as well as the correctness of the procedure of the proceedings, which preceded the contested resolution [Section 147(1)(a), (b) of the Code of Criminal Procedure].
- II. In proceedings initiated in relation to a motion for the permission of the renewal of proceedings in accordance with Section 277 et seq. of the Code of Criminal Procedure, the exercise of the right of complaint, namely the possibility to lodge a complaint against a decision dismissing the motion for the permission of the renewal of proceedings (Section 283 of the Code of Criminal Procedure), based on new facts and evidence is limited by the conditions of the proceedings. In such complaint, the application of the provision of Section 145(2) of the Code of Criminal Procedure should be limited solely to the “nova” pertaining to the facts as presented in the motion for the permission of the renewal of proceedings, the scope of which is delimited by the conditions set forth in Section 278(1) of the Code of Criminal Procedure. The indicated conclusion is grounded on the nature of the decision-making process involving the renewal of proceedings, during which the court compares the evidence introduced within the original proceedings with the evidence considered within the proceedings concerning the permission of the renewal of proceedings based on the submitted motion.
- No. 2** The provision of Section 289(c) of the Code of Criminal Procedure relates to cases when the accused died after a decision with respect to which the motion for the permission of the renewal of proceedings was lodged had been awarded. This provision shall not be applied if the defect of the original decision stems from the fact that the criminal prosecution of the accused was not terminated even if the accused had died prior to the award of the decision. If the death of the accused constitutes a new fact justifying the permission of the renewal of proceedings pursuant to Section 278 of the Code of Criminal Procedure, the permission of the same shall result in the termination of criminal prosecution under Section 11(1)(e) of the Code of Criminal Procedure.
- No. 3** When, in accordance with Section 211(6) of the Code of Criminal Procedure and with the consent of the public prosecutor and of the accused, an official record of an explanatory statement is read during the main hearing (last but one clause of Section 158(6) of the Code of Criminal Procedure), the witness whose explanatory statement has been officially recorded may be asked additional questions, if necessary, in order to complement the testimony of the witness or to eliminate any inconsistencies, ambiguities or discrepancies within the meaning of Section 101(3) of the Code of Criminal Procedure. This case constitutes an exception when the provision contained in the last clause of Section 158(6) of the Code of Criminal Procedure shall not be applied.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 1** Pursuant to Section 21(2) of the Civil Procedure Code and Section 70(3) and Section 72 of the Commercial Code, a liquidator acts for and on behalf of a company in liquidation within civil judicial proceedings; this does not apply in cases when a company does not have a liquidator or if the representation of a company by its liquidator is excluded within proceedings (Section 32(2) of the Civil Procedure Code).
- No. 2** A decision whereby a court distrainer determines the distraint costs (for the purpose of their recovery by any of the means designated in a distraint order for the execution of distraint imposing the payment of a pecuniary amount) (distraint costs payment order) constitutes the “execution of distraint” and not the “order of distraint” within the meaning of the provisions of Section 109(1)(c) of the Insolvency Act.
- No. 3** The effects of an ordered enforcement of a decision by way of salary deductions continue also if the salary payer did not make any salary deductions in favour of the entitled party’s claim during the term of employment (deductions were made in favour of other claims). The fact that the obligor terminated their employment without entering into new employment of a similar nature shall not result in the “termination” of the enforcement of the decision.
- No. 4** The commencement of a subjective limitation period for filing a claim by the state for damage compensation (Section 106(1) of the Civil Code) is bound to the moment when the organisational unit of the state, which acts on behalf of the state when enforcing the rights of the state, became aware of the damage and of the damaging party.
- No. 5** An agreement on the reduction of the joint property of spouses concerning an immovable thing registered in the Land Registry, which does not yet form the joint property of the spouses, cannot be a separate subject of proceedings on the entry of an ownership title since none of the parties acquire (or lose) an ownership title based on the same. Therefore, such an agreement on the reduction of the joint property of the spouses shall come into force upon its conclusion, as a rule on the date of its execution by the parties, unless the parties do not agree on a condition precedent, the fulfilment of which preconditions the effect of the agreement.
- No. 6** An association of unit owners may (through a legal act) contractually acquire and subsequently enforce the right to the free remedy of defects of the common parts of a building, which may manifest themselves within an agreed time period. This right may be classified as falling within the legislative abbreviation “building management” introduced by the provisions of Section 9(1) of Act No. 72/1994 Coll. because the execution of the right fulfils the purpose of the activity of the association pertaining to securing repairs of the common parts of the building.
- No. 7** If pain is a permanent consequence of damage to health, it is compensated as a part of the compensation for aggravated social assertion.
- No. 8** The discharge of the office of a bankruptcy trustee by a lawyer cannot be considered as practice of law in accordance with the provision of Section 1 of Act No. 85/1996 Coll., the Legal Profession Act, in the wording effective until 31 December 2007.
- No. 9** The mere fact that a plaintiff did not claim moral satisfaction cannot serve as the basis for awarding lower financial satisfaction if it is obvious that the plaintiff’s entitlement to the award of satisfaction in money for a material infringement of the plaintiff’s personal rights was not *prima facie* completely incommensurate.
- No. 10** A shareholder who, by proceeding pursuant to Section 181 of the Commercial Code, may achieve the convocation of the general meeting does not have, as a rule,

any legal interest in the appointment of any missing members of the supervisory board by the court in accordance with Section 194(2) and Section 200(3) of the Commercial Code.

- No. 11** Pursuant to Sections 98 and 99 of the Insolvency Act, a creditor (despite having been able to do so) did not submit a claim towards the debtor within the period specified for the submission of claims in insolvency proceedings initiated in relation to the debtor's assets is not entitled to the compensation of damage or other injury (incurred as a result of the uncollectibility of the claim) from a person indicated in Section 98(2) of the Insolvency Act who violated their obligation to file an insolvency petition with respect to the debtor's assets within the meaning of the provision of Section 98(1) of the Insolvency Act.
- No. 12** After a reorganisation plan has come into effect, it is no longer possible to change either the content thereof or the consequences arising from arranging creditors into individual groups.
- No. 13** Only the earnings actually achieved by an employee who has been engaging in entrepreneurial or other self-employment activities and/or the earnings determined with regard to the amounts which the employee failed to obtain without serious reasons should be considered, after ascertaining an occupational disease for the purposes of determining the amount of an employee's compensation for lost earnings after the end of incapacity for work or after the recognition of invalidity, and not the minimum income from entrepreneurial and other self-employment activities as set forth in Section 8(2) of Act No. 110/2006 Coll. for the purposes of determining the living and subsistence minimum, which the employee does not achieve.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer, a. s.,
U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:

Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881,
e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com

Administrace předplatného:

Wolters Kluwer, a. s.,
U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3

Zákaznická linka:

tel. 246 040 400, 246 040 401
e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com

Distribuce:

CASUS direct mail, a. s.,
Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.